

هونلرك تورکلرك ، موغوللرك و دها سائر غربی
تاتارلرك تاريخ عموميسی

مترجمك مقدمه‌سی

بو جلد ، اثرك اصلنده برنجی جلدك برنجی قسمنی تشكیل ایدر . بدایتده بونی هیچ ترجمه ایتمه‌مك فكرنده ایدم . زحمته دكمه‌یه‌جكنی دوشونمشدم . صوكره ، تاریخ ایله مشغول بعض ذاتلر اصرار ایتدیلر . كتابك فائده‌سی نقصان قاله‌جغنی سویله‌دیلر . متخصصلرك فكرینی قبول ایتمك اضطرارنده قالدم . مع مافیه تورك تاریخیله هیچ علاقه‌سی اولمایان قسملری طی ایتمكدن ده كری دورمادم . فرضا چین تقویمنه دائر اوزون اوزون جدوللری ، آسیاده‌كی عرب حكمدارلرینك اسامیسنی ، قوره و ارمنستان قراللرینی ، سوریه‌ده‌كی فرانق حكمدارلرینی ، الخ كچدم . بونلر ایچون ویره‌جكم امك ، صرف ایدیله‌جك كاغد واختیار اولونه‌جق مصرف ایله مملكته دها فائده‌لی اثرلر هدیه ایتمك قابل اولاجقدر . ایشته بو مطالعه‌یه بناءً بو جلدی بویله خلاصه صورتیله ترجمه و كتابك صوكنه علاوه ایتدم .

برنجی کتاب

چین ایمپراطورلغی

ایمپراطور عائله‌لری

عظیم چین ایمپراطورلغی داخلنده حکمران اولمش اولان عائله‌لرك کافه‌سنی ایکی صنفه تفریق ایتمکی مناسب کوریورم . برنجی صنف هوآم تی یعنی ایمپراطور عنوانی طاشیمش اولان حکمدارلری احتوا ایدرکه هر زمانده کلن بوتون مورخلر کندیلرینی ایمپراطور اوله‌رق طانیمشلردر . ایکنجی صنف آنجق وام یعنی قرال عنوانی ویریلمش اولان حکمدارلره مخصوصدر . بوعنوان آرتق ایمپراطورلره ویریلمز اولمشدی . بوایکنجی صنفه منسوب اولان حکمدارلر مختلف ولایتلرده حکومت ایدییورلر وایمپراطوری طانیمایورلردی . ضبط ایتدکلری مملکتلرده صاحب مطلق ومستقل ایدیلر . یالکز پایتختدن باشقه النده برشی قالمایان ایمپراطورله اکثریا حرب ایدرلردی . دها فلاکت زمانلرنده ایمپراطورلر بو قراللرك اسیرلری اولمشلردر . اوزمان بوقراللر

ایمپراطور عنوانی آلمغه جسارت ایدرلردی . اونك ایچون ،
یالکز ایمپراطور عائله‌لرینی طانیته‌جق اولورسه‌م چین حقنده
کندیمی غایت ناقص معلومات ویرمش عد ایده‌جکم . بونلره
او کوچوك خاندانلری‌ده علاوه ایتمك لازمدر . بوصورتله چین
ایمپراطورلغی حقنده دها واضح ودوغرو معلومات الده ایدیلنجه،
عمومیتله ظن اولوندیغنك خلافنه اوله‌رق کوروله‌جکدرکه چین
ایمپراطورلغی اویله بویوك برسکون وحضور ایچنده یاشامامشدر.
بوقدر عائله‌نك ایمپراطورلغی ضبط ایتمه‌سی بویوك انقلابات تولد
ایتمه‌دن وقوعه کله‌مه‌مشدر . مع مافیه دفعات ایله حتی اجنبیلر
طرفندن بیله انقسامه اوغراتیلمش اولان بوعظیم حکومتك
بوکونه قدر محافظهٔ موجودیت ایتمسی وتاریخده آنجق اوفاق
تفك ایزلری قالان سائر اومعظم ایمپراطورلقلرك عاقبتنه اوغرا-
مامش اولماسی شایان حیرتدر .

١

ماصاللر دوره‌سی ، مشکوك زمانلر

چینلیلر ، سائر برچوق ملتلر کبی ، ایمپراطورلقلرینه غایت
قدیم برچاشنی ویرمکه ، خدمت ایدن برطاقم ماصاللره مالکدرلر.
مصرلیلرك ، کلدانیلرك ادعا ایتدکلری بواسکیلکده چینلیلرده
اونلردن آشاغی قالمایورلر . عوام صنفی بو ماصاللره اینانیر .
علما ایسه بونلره اوقدر آز اهمیت ویریرلرکه تاریخه بیله ادخال

ایتمزلر . حتی بو عنعنانك دورهٔ ایجادی خرستیانلق عصرندن پك ده اوزاق اولمایان برزمانه مصادف اولدیغنی سویلیورلر . بناءً علیه بعض آوروپالیلرك چین ایمپراطورلغنك دورهٔ خلقتدن اول موجود اولدیغنه بزی ایناندیرمق اوزره چینلیلرك یعنی چین عوام خلقنك بو بیکلرجه سنه‌لرندن بحث ایتمه‌لری دوغرو دکلدر . بو عنعنانك تملاری نه اولدیغنی بیلمه‌یورز . چینلیلر آراسنده محافظه ایدیلمش قدیم وثائقه مستنداً می بویله سویلندی ، یوقسه تجارت سببیله چینه کلن اجنبی ملتلرمی چینلیلره بونلری حکایه ایتدیلر ؟ شوقینغ کبی بر کتابده بحثلری کچسه ایدی بزم نظر دقتمزی جلبه لایق اولورلردی . فقط پك یکی منبعلردن چیقدقلری جهتله بونلره اهمیت ویرمه‌مکه مجبورز . بورایه درج ایدیشمز قارئلرمزی بویله ماصاللرك موجودیتندن خبردار ایتمك واونلری استخفاف ایله‌مك ایچوندر .

پوئون قو . — چینلیلر بونی ایلك انسان تلقی ایدرلر ، حضرت آدم کبی برشی . هرج ومرج‌جی‌یی افاده ایدییور ظن ایدیله‌بیلیر .

تیه‌ن هو آم ثی یعنی مقدس عائلهٔ سما . بو بر حکمدارك اسمی دکلدر . بر میلیون سکز بیك سنه حکومت سوردیکی ادعا اولونان بر عائله‌در .

تی هوآم ثی یعنی مقدس عائلهٔ ارض . بوده یوقاریکی عائله کبی برمیلیون سکز بیك سنه حکمران اولمشدر .

بو اوچ عائله‌دن صوکره چینلیلر دوقوز عائله‌دن دها بحث ایدرلرکه بونلرك ده موجودیتی محقق دکلدر . بو زمانه قیه‌ئو

تەئوقی یعنی دوقوز باش دورەسی دیرلر . بعض محررلر بونلری علم هیئته عائد بر دوره کبی تلقی ایدییورلر وبعض سیاراتك تأثیرینی افاده ایچون ایجاد ایدلدکلرینه احتمال ویرییورلر . میسیونرلر بونلرك طوفانه تقدم ایدن برنسل اولدیغنی ظن ایتمشلردر. فقط بن بوقدر مشکوك وقاراکلق شیلر اوزرنده احتمالات درمیاننه قالقمق صورتیله وقت غائب ایدەجك دکلم . یالکز شوقدرجق سویلەیەجکم که دوقوز قی‌نی یعنی دورەیی تشکیل ایتمك ایچون فوهی‌یی‌ده بورایه ادخال ایتمك لازمدر . بو قیلردن هر برینك اوزون مدت حکمران اولان متعدد حکمدارلری احتوا ایتدیکی ادعا اولونیور . بونلرك اسملری مجهولدر . یالکز فوهی‌نك خلفلری معلومدر . بوراده بیله بعض مورخلر بو آدملرك اونلك ناظرلری ، یاخود عینی زمانده حکمران اولان خصوصی کوچوك قراللر اولدیغنی سویلیورلر .

جین هوآم شی یعنی مقدس عائله بشر . درت میلیون آلتی بیك آلتی یوز سنه حکمران اولمشدر .

اولونغ قی . یکرمی یدی میلیون اوچ بیك آلتی یوز سنه حکمران اولمشدر .

تسوتی‌قی . آلتمش درت میلیون دوقوز بیك بش یوز یکرمی سنه حکمران اولمشدر .

هولوقی . آلتی میلیون اوچ بیك سنه حکمران اولمشدر .

لیەن تونغ قی . آلتی میلیون دوقوز بیك سنه حکمران اولمشدر .

شومینغ قی . درت میلیون سنه حکمران اولمشدر .

لی نی قی .

یشین تونغ قی .

سان هو آملر

چینلیلرك كندی تاریخلرنده یاپدقلری تقسیماتی بن‌ده دائما محافظه ایدیورم . سان هو آم « اوچ مقدس » دیمكدر . بو عنوان آلتنده اوچ حكمداری قصد ایدرلر . فقط بو صنفده كیلرك تشكیل ایده‌جكی حكومت نقطه‌سنده هیچ ده متفق دكلدرلر. بو قدر آز حائز اهمیت بر مسئله‌ده هیچ بر طرفی التزام ایتمكسزین بن سان هو آملرك فوهی ایله شین‌تونغ وهو آم‌تی دن تركب ایتدكلرینی سویله‌ینلرك فكرینی قبول ایدیورم . فوهی‌نك چینه كیردیكی احتماله یقین كورونیور . بو بابده سویله‌نه‌بیله‌جك الك معقول شی بودر . فقط هانكی زمانده یاشادیغنی ، قاچ سنه حكومت سوردیكنی تعیین ایتمك قابل دكلدر . ذاتاً اونك دوره‌سندن بر قطعیت تاریخیه ایله بحث ایدیله‌بیله‌جكنه احتمال ویرمیز . چونكه چینلیلر بیله كندیسنك یائو زماننده كلدیكنی سویلیورلر .

تای‌هوفوهی . بوكا پائوهی نامی‌ده ویریلیر . ۱۰۱ سنه ، بعضیلرینه كوره ۱۱۰ سنه حكومت ایتمشدر . پایتختی شنسی داخلنده چین شهری ایدی .

نیو واهی . بعضیلرینه كوره قوهی‌نك زوجه‌سیدر .
قونغ تونغ شی
تا تینغ شی
په‌هو آنغ شی
چونغ یانغ شی
لیه‌لو شی

بو اون بش كشینك اون یدی بیك یدی یوز سكسان سكز سنه حكومت

لی لیه‌ن شی
هائو سیو شی
تسون ایو شی
هوئی تون شی
هائو اینغ شی
چو سیانغ شی
قو تیه‌ن شی
این قوآم شی
وو قوآی شی

سوردکلری ادعا اولونیور . فقط ، ینه تکرار ایدییورم ، نه بوراده عرض ایلیه‌جکلری صیرایه ، نه کندیلرینه عطف اولونان اوزون مدته اهمیت ویرمه‌ملیدر .

یه‌ن تی شین نونغ شی . ١٤٠ سنه حکومت سورمشدر . پایتختی شانتونغ داخلنده لو شهری ایدی .

تی لین قوئه‌یی . شین نونغك اوغلیدر . ٧٠ سنه حکومت ایتمشدر .

تی شنغ . تی لینغ قوئه‌یی‌نك اوغلیدر . ٦٠ سنه حکومت ایتمشدر .

تی مینغ . تی شنیغك اوغلیدر . ٤٩ سنه حکومت ایتمشدر .

تی سیوئی . تی مینغك اوغلیدر . ٤٥ سنه حکومت ایتمشدر .

تی لای . تی سیوئیك اوغلیدر . ٤٨ سنه حکومت ایتمشدر .

تی لی . تی لایك اوغلیدر . ٤٢ سنه حکومت ایتمشدر .

تی یوقانغ . تی لایك اوغلیدر . ٥٥ سنه حکومت ایتمشدر .

بویدی کشی ٣٠٦ سنه حکومت سورمشلردر . فقط بعض مورخلر بونلرك موجودیتنی قبول ایتمیورلر

بو صوك حکمدار امور دولتی اهمال ایتدیکندن کندیسنه

تابع وخراجگذار اولانلر عصیان ایتدیلر . هوآم تی کندیسنه اعلان حرب ایده‌رك مغلوب ایلدی .

هوآم‌تی یه‌ئو هیونغ شی [١] ١١٠ سنه حکمران اولمشدر. پایتختی شی‌لو ده ایدی .

یکرمی بش چوجوق براقمشدر .

بو حکمدارك زمان سلطنتندن اوله عائد روایتلرك کافه‌سی شبهه‌لیدر . حتی بو مشکوکیت کندیسنك دورهٔ حکومتنه بیله شاملدر. بونك حقنده‌ده ، فوهی حقنده دنیلدیکی کبی ، وجودی محتملدر دنیله‌بیلیر .

٢

اوتی‌لر

بو ایکی هجا « بش ایمپراطورلر » معناسنی افاده ایدر . بو عنوانك کیملره عائد اولدیغی نقطه‌سنده‌ده چین علماسنك فکرلری مختلفدر . بعضیلری هیالر سلاله‌سنك مؤسسنی بورایه ادخال ایدییورلر . بوتقدیرده بو صنفك برنجیسی سان‌هوآملرك صوك حکمداری اولمق و فوهی یوقاریکی صنفه ادخال ایدیلمك لازم

[١] بو اسمی مقدس ایمپراطور معناسنی افاده ایدن هو آم تی عنوانیله قاریشدیرمامالیدر . بوراده هو آم تی ، صاری ایمپراطور یاخود حکمدار ارض دییه ترجمه ایدیله‌بیلیر . صاری یاخود دها زیاده قیرمزی دنك اولان هوآم کتاب مقدسده‌کی ادوم کلمه‌سنه مقابلدر . واونك کبی بوده ارضه دلالت ایتمکده‌در .

كلير. بو اوتيلرك صوك ايكنجيسی اولان يائو ايله شون دوزندن قالمه آثاره مالكز. بو صورتله اونلرك موجوديتندن امين بولونيورز. فقط دها زياده حكمدارلری زهد وتقوايه وعدالته تشويق ايتمك و تبعه‌لرينه قارشی مديون اولدقلری شيلر حقنده كنديلرينه بر فكر ويرمك ايچون يازيلمش اولان بو اثرلر تاريخسزدرلر. زمان حكومتلری تثبت ايچون منبعلری نه اولديغنی بيلمه‌ديكمز مؤخر آثاره مراجعت مجبوريتنده قاليورز. بوراده تعقيب ايتديكم علی العاده تاريخلردن باشقه تسوشونك بحث ايتديكی فرقلری‌ده كوستريورم. تسوشو «بامبو كتابی» ديمكدر. بواسكی برچين تاريخيدر كه عمومی كتاب يانغيننده قورتولمشدر. بزه قديم بر تاريخ سيسته‌می عرض ايديور كه بونی بلا تدقيق رد ايتمه‌مك، نه اولديغنی اوكرنمك اقتضا ايدر. دوره‌لرده كوزه چارپه‌جق فرقلر چين تاريخنك‌ده بزم قديم آثارمزه فائق اولماديغنی اثبات ايده‌جكدر. اوراده‌ده عينی مشكوكيت حكم سوريور. بزم مورخلرك كلدانيلر و مصريلر ايله قديم يونان قراللری حقنده‌كی تحرياتلرنده زمان حكومتلری بربرينه تأليف ايچون اوغرادقلری مشكلاته اوراده‌ده تصادف اولونيور. بو، اوزاقدن كورولديكی ايچون حيرت وتقدير ايله تماشا ايديلن بر كوزل آبده‌در. يانه ياقلاشنجه اوكا حرمت ايتمك و فكر طرفكيريدن عاری برصورتده اونی تدقيق ايله‌مك لازمدر.

شائی هائو قيه‌ن تيه‌ن شی، هوآم تی‌نك اوغليدر. ٨٤ سنه

حکومت ایتمش ، یوز سنه معمر اولمشدر . پایتختی شانتونغ داخلنده یه‌ن چه‌ئو قربنده قیو قه‌ئو ده ایدی .

چوئه‌ن هیو قائو یانغ ثی این چائغ ثی این هوآ م‌تی ۷۸ سنه حکومت ایتمش ، ۱۰۵ سنه معمر اولمشدر . پایتختی په‌چه‌لی داخلنده پویام ده ایدی .

تسوشوده بو حکمدارك دوز سلطنتلرینی کوستریر . ۷۸ سنه حکومت ایتدیکنی اوده سویلر .

تی‌قو قائو سین ثی ، هوآم‌تی احفادندن چائوقینه‌نك اوغلیدر . بعضیلرینه نظراً ۷۰ ، بعضیلرینه کوره ۷۵ ، تسوشویه کوره ۶۳ سنه حکومت سورمشدر . پایتختی پو ده ایدی .

تی‌چی نام دیکرله قیه . تی‌قونك اوغلیدر . بشی‌سنه ، تسوشویه کوره ۹ سنه حکومت ایتمشدر . سفاهتندن دولایی منع ایدلمش وحسابه قاتلمامشدر .

تی‌یائو تائوتانغ ثی ، تی‌تونك اوغلیدر . تسوشویه وبعض محررلره نظراً ۱۰۰ سنه ، بعضیلرینه کوره ۹۸ سنه سلطنت سورمشدر . ۱۱۸ سنه معمر اولمشدر . پایتختی شانسی داخلنده پیم یامده ایدی .

تسوشو بوراده اوچ سنه‌لك برفاصله‌ٔ سلطنت قید ایدر .

تی‌شون یه‌ئویوثی ، ۵۰ سنه سلطنت سوردی ، ۱۱۲ سنه پاشادی . شانسی داخلنده پوفانیه ایدی . بوکون پوچه‌ئو دنیلیور .

تسوشو بوراده اوچ سنه‌لك برفاصله‌ٔ حکومت قید ایدر .

یائو ایله شونك چینده وجوده کتیردکلری انشاآت ، نامل‌رینی لایموت برحاله صوقمشدر . شوقینغ‌ده‌ده بحثلری کچر . خلقی بختیار ایتمك خصوصنده ابراز ایتدکلری اهتمامات وفضائل برلسان تقدیر ایله یاد اولونور . عینی اثرده قدیم چین حقنده صحیح برتصویره تصادف اولونیور . یائو ، چینی دوقوزچه‌ئویه

يعنی ولايته تقسيم ايتمشدر . او تاريخده چين الكاسی جنوب طرفنده آنجق قيانغ نهرينه ياخود پك آز اوته‌لره قدر امتداد ايديوردی . جنوب قوملرينك قسم متباقيسی باربار ايديلر . اوزون مدتده اوحالده قالمشلردر . بحث ايتديكم اثر چين ايمپراطورلغنی يائودن چوق اول مؤسس ديه قبول ايديور وچينليلرك دائرۂ مدنيته كيرمش اولدقلرينی ، صنايعك مترقی بولونديغنی فرض ايديور . بوصنايعك باشقه مملكتلردن كلديكی وچينه اوراده يرلشن ايلك مهاجرلر طرفندن كتيرلديكی اغلب احتمالدر .

يائونك زمان حكومتنده چينك بويوك برقسمی صولر آلتنده قالمشدی . بعض آوروپا محررلری بوو‌قعه‌يی طوفان نوح عد ايتمك ايسته‌مشلردر . بعضيلری ايسه بونی اوژيژ Ogyhes ياخود دوقاليون Deucalion طوفانی كبی خصوصی برطوفان تلقی ايتمشلردر . شوقينغده بوصولرك سمايه قدر چيقديغی ، تپه‌لری وداغلری آشديغی سويله‌نيور . بو ، تبعه‌سنك مصائبنه اشتراك ايدن برحكمدارك افراطندن عبارتدر . تبعه‌سنك فلاكتلرينه برحكمدارك بوقدر حساس اولوشی نادر بركيفيتدر . مؤخراً بوتون بوتون ندرت كسب ايتمشدر . بوفيضان ، آكلاتيلديغی قدر عظيم اولسه ايدی صولر آقوب كيتمه‌دن اول يائو نرده اوتورا بيليردی ؟ بن ظن ايديورم كه بو طوفان ، هنوز پك آز مسكون اولان واغلب احتماله كوره اراضيسی

زراعت ایچون تماميله آچيلمش بولونان بر مملکتده نهرلرك وچايلرك معتاد فيضانلرندن باشـقه برشی دکلدی . بوايلك ایمپراطورلر سدلر یاپدیردیلر ، فضله صولری یاخود کچید بولامایان صولری باشـقه طرفلره نقل ایچون قانالر قازدیردیلر ، داغلر دلدیلر . بوآثار عظیمه محو ایدیله‌جك اولورسه چین یکی بر طوفان آلتنده مستغرق قاله‌جقدر . هولانداده سدلر اولمازسه عینی مصائبه معروض بولونور .

٣

هیا سلاله‌سی

ایمپراطور یائو بوصولری آقیتمق ایچون قوئنی انتخاب وتعیین ایتمشدی . قوئنك خطاسی یوزندن دوقوز سـنه‌لك برمساعی بوکا کافی کلمه‌دی . قوئن اعدام ایتدیرلدی . یرینه اوغلی یو تعیین ایدیلدی . بو ، اون اوچ سنه چالیشه‌رق موفق اولدی . یائویه خلف اولان ایمپراطور شونی کندیسنك بو عظیم خدمتنه مکافاةً هیا سـلاله‌سی رئیسی عد ایتدی واوکا « یه » عنوانی ویردی که بونی فرانسزجه‌یه ترجمه قابل دکلدر . قراللغك ایلری کلن بکلرینه ویریلن مارکی یاخود قونت عنوا- نلرینه بردرجه‌یه قدر یاقلاشیر . یو صوکره ایمپراطورلغه تشریك ایدیلدی . شونك وفاتندن صـوکره تخته چیقدی . شونك سلطنت ادعاسنده بولونان براوغلی چکیلمکه مجبور اولدی . یو ،

شونك رأيله بوتون ملت ايچون ايمپراطور انتخاب ايدلمشدی .
اسمی وەن‌مین ایدی . قدیم ایمپراطور هوآم‌تی نسلندن کلدیکی
ادعا اولونیوردی . اوندن صوکره همان بوتون خاندان مؤسسلری
هپ عینی منشاءدن کلیرلر . بو برآز نظر شبهه ایله کوروله‌جك
بر کیفیتدر . بوتون او قدیم ایمپراطورلر کبی خارقه آلود بر
صورتده دوغمشدر . والده‌سی کزینیرکن کندیسنه بر ییلدیز
چارپه‌رق اونی کبه براقور . چینده حکمران اولان ایلك
خاندانك مؤسسی اولان بوچوجوق دوغدی . او وقته قدر
چین ایمپراطورلغی انتخاب اساسی اوزرینه مؤسس ایدی .
یو ، چین ایمپراطورلغنی دوقوز ولایته آییردی . بوقدیم تقسیمك
فائده‌سنی محافظه ایچون آبده خدمتنی کورمك اوزره دوقوز
کوپ یاپدیردی . عاقلانه نظامات تنظیم ایتدی ، تقویمی دوزلتدی .
چینلیلرك بوکون بیله حیران قالدقلری برطاقم فضائل ایله محترم
برحاله کلدی . میلاد عیسادن ۲۲۰۷ سنه اول تخته چیقدی .
پایتختی شانسی داخلنده غان‌یەده ایدی .

قبل المیلاد

	تی‌یو ، قوڭك اوغلی . شون ایله برلکده ۱۷ سنه ، یالکز باشنه ۸ سنه ، موسیو فورموزه کوره ۱۰ سنه ، تسوشویه کوره ۸ سنه حکومت سورمشدر . ۱۰۰ سنه معمر اولمشدر . « بوراده تسوشو اوچ سنه‌لك بر فاصله‌ٔ سلطنت قید ایدر »
۲۱۹۸	
	تی‌قی ، یونك اوغلی . تسوشویه کوره ۹ سنه حکومت ایتمشدر . « تسوشویه کوره ٤ سنه‌لك برفاصله‌ٔ حکومت واردر »
۲۱۸۹	

تی‌تای‌قام ، تی‌قی‌نك اوغلی . ٢٩ سنه ، تسوشویه كوره ٤ سنه حكومت ایتمشدر . آوده ایكن هه‌ئویه اون دوقوزنجی سنهٔ سلطنتنده كندیسنی یاقه‌لایه‌رق خلع ایتمش و پایتختی دشمننه قاپدیرمشدر . متباقی سنه‌لر كندیسنه عطف ایدیلمكده‌در . پایتخت یانغ هیایه نقل ایدلدی . « تسوشویه كوره ٢ سنه‌لك برفاصلهٔ سلطنت واردر » ٢١٦٠

تی‌چونغ‌قانغ ، تی‌قی‌نك اوغلی ؛ ١٣ سنه ، تسوشویه كوره یدی سنه حكومت ایتمشدر . پایتختی غان یه‌هیه‌نده ایدی . « تسوشویه كوره ٣ سنه‌لك فاصلهٔ سلطنت » ٢١٤٧

تی‌سیام ، چونغ‌قانغك اوغلی . ٢٦ ، ٢٧ یاخود ٢٨ سنه حكومت سورمشدر . تسوشو صوك روایتی قبول ایدییور . بوحكمدار شام قیه‌ئوده مقیم ایدی . ایللك سنهٔ سلطنتنده هه‌ئویه كندیسنی تختدن محروم براقدی وسكزسنه مستبدانه اجرای حكومت ایتدی . ٢١٢٠

هان تسو ، هه‌ئویه‌نك ناظریدر . افندیسنی اولدیره‌رك ٤٠ سنه سلطنت سورمشدر . بونی‌ده شائوقام اولدیرمشدر . تسوشو ٣ سنه سلطنت ایتدیكنی وصوكره ٣٧ سنه‌لك برفاصلهٔ حكومت كورلدیكنی سویلیور . ٢٠٨٠

تی شائوقام ، تی سیامك اوغلی . یالكزباشنه ٢١ سنه ، هان تسو ایله برلكده سلطنت ایتدیكی سنه‌لرده حسابه قاتیلیرسه ٦١ سنه حكومت سورمشدر . ایكی‌غاصبك زمان اداره‌لری مشتركدر . تسوشو ٢١ سنه حكومت ایتدیكنی ، مؤخراً ٢ سنه فاصلهٔ سلطنت اولدیغنی سویلیور . پایتختی یوئنده ایدی . ٢٠٥٨

تی‌چو ، شائوقامك اوغلی . بوتون مورخلره نظراً ١٧ سنه حكومت ایتمشدر . پایتختی لائوقیه‌ئوده ایدی . ٢٠٤١

قبل الميلاد « تسوشو برسنه‌لك فاصلهٔ سلطنت قيد ايدر »

تی‌هوآی ، چونك اوغليدر . ٢٦ سنه حكومت ايتمشدر . تسوشو كنديسنه تی‌سوئن ديبور و ٤٤ سنه سلطنت ايتديكنی سويليور . ٢٠١٥

تی‌مام ، هوآيك اوغليدر . ١٨ ، تسوشويه كوره ٥٨ سنه حكومت ايتمشدر . صوكره برسنه‌لك فاصلهٔ حكومت واردر . ١٩٩٧

تی‌سيه ، تی‌مانك اوغليدر . ١٦ ، تسوشويه كوره ٢٥ سنه حكومت ايتمشدر . « تسوشويه كوره ٣ سنه‌لك فاصلهٔ حكومت واردر » ١٩٨١

تی‌پوقيام ، سيه‌نك اوغليدر . ٥٩ سنه حكومت ايتمشدر . ١٩٢٢

تی‌قيونغ ، سيه‌نك اوغليدر . ٢١ سنه حكومت ايتمشدر . ١٩٠١

« تسوشويه كوره ٣ سنه‌لك فاصلهٔ سلطنت واردر »

تی‌قين ، قيونغك اوغليدر . ٢١ ، تسوشويه كوره ٨ سنه حكومت ايتمشدر . سی‌هوده اقامت ايدردی . ١٨٨٠

« تسوشويه كوره ٣٨ سنه‌لك فاصلهٔ سلطنت واردر »

توقونغ قيا ، پوقيانغك ، بر روايته كوره قينك اوغليدر . تسوشويه نظراً ٣١ سنه حكومت سورمشدر . ١٨٤٩

(تسوشويه كوره ٢٦ سنه‌لك بر فاصلهٔ حكومت واردر) .

تی‌قائو ، قونغ قيانك اوغليدر . ١١ ، فورسونه كوره ٢١ ، تسوشويه كوره ٣ سنه حكومت سورمشدر . ١٨٣٨

(تسوشويه كوره ٢ سنه‌لك فاصلهٔ سلطنت) .

تی‌فا ، قائونك اوغليدر . ١٩ ، تسوشويه كوره ٧ سنه حكومت سورمشدر . ١٨١٩

تی‌قوئه‌يی ، نام ديكرله قيه ، فانك اوغليدر . ٥٣ ، تسوشويه كوره ٣١ سنه حكومت سورمشدر . ١٧٦٧

قونغ قیانك سفاهتی ، ادارهٔ حکومتی اهالی معیتنده‌کی
پرنسلری عصیانه سوق ایتدی . بونلر حکمدار اولمغه تشبث
ایلدیلر . ایمپراطورلق حکم و نفوذینه قارشی بو ایلك تجاوز ،
خلفلری ایمپراطورلر زماننده منع وتنکیل ایدیله‌مدی . بوتون
ایمپراطورلق تی‌قوئه‌یینك زمان حکومتنه قدر اغتشاش ایچنده
قالدی . بو حکمدار زماننده هیا عائله‌سی سلطنتی تماماً الندن
قاچیردی . متعاقب سلاله‌نك مؤسسی اولان تام ، ابتدا قوئه‌ی‌نك
امریله محبوس ایدی . مؤخراً تخلیه ایدیلدی . فضائلندن دولایی
خلقجه پك سه‌ویلدی. ایمپراطورلغك بوتون اکابری کندیسنك
اطرافنده طوپلاندی . خلقك کندیسنه قارشی مربوطیتندن
امین اوله‌رق ظالم ، ذوق وصفایه دوشکون واوزمان چینلیلرك
دوچار اولدقلری بوتون فلاکتدن مسئول دییه تلقی ایدیلن
بر حکمداره قارشی مجادله ایتدی . قوئه‌ی‌نك الندن حکومت
آلندی . آرتق کندیسنه وقتیله دشمنی زنجیر بند اوله‌رق
حبسده طوتارکن اولدیرتمه‌مش اولدیغنك بی‌فائده ندامتی قالدی .
قیانغ نهری جوارنده قان‌نانسائویه چکیلدی . چین تختنی تلویث
ایدن مستبدلر آراسنده اسمی یاد ایدیلمکده‌در . آرادن کچن
اوچ بیك بش یوز سنه سفاهتلرینك خاطره‌لرینی چینلیلرك
ذهنندن سیله‌مه‌مشدر . بوندن دها عظیم بر زمانده یائونك
وشونك فضائلنی اونوتدیرامادیغی کبی .

بو خندان ۷۱: و بر روایته کوره ۴۳۲: سنه حکومت

سورمشدر . بنم قبول ایتدیکم حسابه نظراً بونك صحتنی پك ادعا ایده‌مزسه‌مده ، ٤٤٠ سنه حکومت ایتمش اولمالری دها محتملدر . مختلف حکمدارلرك زمان سلطنتلری جمع ایدیله‌جك اولورسه بویکون الده ایدیلمز . هیچ شبهه یوق که قید ایدیلمه‌مش فاصلهٔ سلطنتلر اولمشدر . یکی ایمپراطور هیالر عائله‌سنه منسوب پرنسلره اراضی تخصیص ایتدی . بونلر اورالرده کوچوك حکمدارلر کبی یاشادیلر .

٤

شام لر خاندانی

قوئه‌یی‌یی تختدن اینمکه اجبار ایدن عینی اسباب چینغ تانغی‌ده تخته چیقارمشدر . بوده ، ادعا اولوندیغنه نظراً ، هوآم‌تی سلاله‌سندن ایدی . اجدادندن ، ایمپراطور تی‌قونك اوغلی قی ، یائو زماننده مملکته بویوك خدمتلر ایفا ایتمشدی . بوکا مکافاةً کوچوك شام پرنسلکنه نائل اولمشدی . قوئه‌یی‌نك سوء احوالنه تماماً واقف اولان چینغ تانغ برحکمدارك یالکز دولت ایشلریله مشغول اولماسی لازم که‌جکنی و حائز اولدیغی نفوذ و قدرتك جناب حق طرفندن برطاقم معیوب احتراصاتی دها قولایلقله تطمین ایتمه‌سی ایچون بخش ایدیلمه‌مش اولدیغنی سویله‌مك جسارتنده بولوندی . بو سوزلردن قیزان ایمپراطور چینغ تانغی زنجیره اوردیردی . عادل برحکمدار ایچون بوقدری پك فضله

ایدی . فقط مستبد بر حکمدار ایچون پك آزدی . سربست
براقیلان چینغ تانغ خلقك عمومی عدم خشنودیسندن استفاده
ایتدی وقوئه‌ یینك جرملرینی تجزیه ایچون جناب حق طرفندن
کوندرلمش اولدیغنه ایناندی . قوئه‌یی‌یی خلع ایتمکده مشکلات
چکمدی . قبل‌المیلاد ۱۷٦۷ تاریخنده ایمپراطور اعلان‌ایدلدی .
پایتختنی هونان داخلنده قوئه‌یی ته‌قو طرفلرنده پوده تأسیس
ایتدی . شوقینغك ویردیکی ایضاحاته کوره بو حکمدار ،
قوئه‌یی‌یی توقیف ایتدیردیکنه نادم اولمشدر . صادق بر تبعه‌یه
دوشن وظیفه‌دن انحراف ایتمش اولمقدن و اخلافك تعییبنه
اوغرامقدن قورقیوردی . بر ناظر کندیسنی تطمین ایتدی
و شو سوزلری سویله‌دی : « جناب حق انسانلری بر چوق
احتراصات ایله برلکده خلق ایتمشدر . انسانلر بو احتراصاتك
اسیریدرلر . جناب حق ، علی‌العاده ، انسانلری اداره ایچون
تمایلات سیئه‌سنه مغلوب اولمیان برعاقلی انتخاب ایلر . قوئه‌یی نفسنه
حاکم اولامادی . قلبنده‌کی تشوشاتی دولت امورینه انتقال
ایتدیردی . جناب حق بو اغتشاشاتی تسکین ایچون سزی
کوندرییور . هرشیده تعقیب ایدیله‌سی لازم کلن خیر اوسط
اولما کزی ایسته‌یور . تبعه کزه فضیلت نمونه‌لری کوسترکز .
رهبر کز قانون اولسون . » چینغ تانغ زهد وتقواسی ، محویت
طبعی دولاییسیله تبعه‌سنك محبتنه نائل اولمشدر . یدی سنه
دوام ایدن بر یطالقدن ایمپراطورلغی قورتارمق ایچون نفسنی

قربان ایتمك ایسته یوردی .

قبل المیلاد

چینغ تانغ ، تسوشویه کوره ۱۳ سنه حکومت سورمشدر . ۱۷٥٤

وانی پینغ ، چینغ تانغك اوغلی . تسوشویه کوره ۲ سنه حکومت ایتمشدر .

چونغ جین ، چینغ تانغك اوغلی . تسوشویه کوره ٤ سنه حکومت ایتمشدر .

سائر مورخلر بو حکمدارلری ذکر ایتمزلر و زمان حکومتلرینی آتیده کی حکمدارلرك زمان حکومتلرینه ادخال ایدرلر .

تای قیا ، تای تینغك اوغلی ، ۳۳ سنه حکومت ایتمشدر . موسیو فورمون آنجق ۱۳ سنه ، تسوشو ۱۲ سنه حکومت ایتدیکنی سویلیور . سوء احوالندن دولایی خلع ایدیلمش ، صوکره تای تسونغ عنوانی آلتنده تکرار تخته چیقارلمشدر . ۱۷۲۱

ووتینغ ، تای قیانك اوغلی ، ۲۹ ، تسوشویه کوره ۱۱ سنه حکومت سورمشدر . ۱۶۹۱

تای قنغ ، تای قیانك اوغلی ، ۲٥ سنه حکومت ایتمشدر . تسوشو بوکا سیاثوفنغ نامنی ویریور وآنجق بش سنه حکومت ایتدیکنی سویلیور . ۱۶۶۷

سیاثوقیا ، تای قینغك اوغلی یاخود بعضیلرینه نظراً برادریدر . ۱۶ سنه حکومت سورمشدر . ۱۶٥۰

یوم قی ، تای قینغك اوغلیدر . ۱۲ سنه حکومت ایتمشدر . ۱۶۳۸

تای چینغ ، دیکر برروایته کوره ، تای وو ، تای قینغك اوغلیدر . ۷٥ سنه حکومت ایتمشدر . کندیسنه چونغ تسونغ نامی ویریلیور . بو حکمدار لااقل ۱۰٤ سنه یاشامشدر . یاخود چین مورخلری خطا ایدیورلر . ۱٥۶۳

چونغ تینغ ، تای چینغك اوغلی ، ١٣ ، تسوشـویه کوره ٩ سنه حکومت ایتمشدر . ١٥٥٠

وای جین ، تای چینغك اوغلیدر . ١٥ ، تسوشویه کوره ١٠ سنه حکومت ایتمشدر . ١٥٣٥

هوتان قیا ، تای چینغك اوغلیدر. ٩ سنه حکمدار اولمشدر. ١٥٢٦

تسویه ، هوتان قیانك اوغلیدر . ١٩ سنه حکومت ایتمشدر. ١٥٠٩

تسوسین ، تسویه‌نك اوغلیدر . ١٦ ، تسوشویه کوره ١٤ سنه حکومت ایتمشدر . ١٤٧١

ووقیا ، تسویه‌نك اوغلیدر . ٢٥ سنه حکومت سورمشدر . تسوشو بوکا تای قیا نامنی ویرر وآنجق ٥ سـنه حکومت ایتدیکنی سویلر . ١٤٦٦

تسوتینغ ، تسوسینك اوغلیدر . ٣٢ ، تسوشویه کوره ٩ سنه حکومت ایتمشدر . ١٤٣٤

تان قنغ ، ووقیانك اوغلیدر . ٢٥ ، تسوشویه کوره ٦ سنه حکومت ایتمشدر . ١٤٠٩

یام قیا ، تسوتینغك اوغلیدر . ٧ ، تسوشویه کوره ٤ سنه حکومت ایتمشدر . ١٤٠٢

بوخاندانك ایمپراطورلری چوقدن بری ایمپراطورلغك اسکی قانونلرندن انحراف ایتمشـلردی . تخته جلوس ، شهزاده‌لر آراسنده داخلی محاربه‌لر تولید ایلمش، بوده خراجکذار کوچوك قراللرك استقلاللرینه سببیت ویرمشدی . بو قراللر ایمپراطوره عرض تعظیمات ایتمك اوزره آرتق علی‌الاصـول سرایه کلمز اولمشلردی. پوئون قنغ تخته چیقدیغی وقت ایمپراطورلق داخلنده انتظام وسکونی اعاده ایتدی . عائله‌سنه اوزمانه قدر طاشیدیغی

شام سو نامنه مقابل اين نامنى ويردى . پايتختى تكرار قوئه‌يى ته‌فو قربنده پويه كوتوردى .

شام سلاله‌سنك اين نامنى طاشيان شعبه‌سى

	قبل الميلاد
پوئون قنغ ، تسوتينغك اوغليدر . ٢٨ سنه حكومت ايتمشدر.	١٣٧٤
سيائوسين ، تسوتينغك اوغليدر. ٢١ ، تسوشويه كوره ٣ سنه حكومت ايتمشدر .	١٣٥٣
سيائويه ، تسوتينغك اوغليدر . ٢٨ ، تسوشويه كوره ١٠ سنه حكومت ايتمشدر . اولكى حكمدارلره دها چوق مدت سلطنت تعيين ايدن مورخلرك حسابنه نظراً بو ايمپراطور لااقل ١٠٩ سنه ياشامش اولمق لازم كلير .	١٣٢٥
ووتينغ ، سيائويه‌نك اوغليدر . كنديسنه قائو تسونغ عنوانى ويريليور . ٥٩ ، موسيو فورمونه كوره ٥٠ سنه حكومت ايتمشدر .	١٢٦٦
تسوقم ، ووتينغك اوغليدر . ٧ ، تسوشويه نظراً ١١ سنه حكومت ايتمشدر .	١٢٥٩
تسوقيا ، ووتينغك اوغليدر . ٣٣ ، فورمونه كوره ٢٤ سنه حكومت ايتمشدر .	١٢٢٦
لين سين ، برروايته كوره لين قيا ، تسوشويه كوره فونغ سين ، ٦ سنه ، تسوشويه نظراً ٤ سنه حكومت ايتمشدر .	١٢٢٠
نغ تينغ ، تسوقيانك اوغليدر . ٢١ ، تسوشويه كوره ٨ سنه حكومت ايتمشدر .	١١٩٩
وويه ، قنغ تينغك اوغليدر . ٤ ، تسوشويه كوره ٣٥ سنه حكومت ايتمشدر .	١١٩٥

تای تیم ، وویه‌نك اوغلیدر. ۳ سنه حکومت ایتمشدر. تسوشو قبل‌المیلاد
بوکا ون تینغ دییور و ۱۳ سنه حکومت ایتدیکنی
سویلیور . ۱۱۹۲
تی‌یه ، تای تینغك اوغلیدر . ۳۷ ، بعضیلرینه کوره ۳٦ ،
تسوشویه نظراً ۹ سنه حکمران اولمشدر . ۱۱۵۵
شه‌ئوسین ، بعضیلرینه کوره شه‌ئو ، ۳۳ ، فورمونه کوره
۳۲ سنه حکومت ایتمشدر. بوده صوك سنهٔ حکو-
متنك شاغیکی حکمدارك زمان سلطنتی آراسنده
تعداد ایدیلمسندن یلری کلیور . بوکا تی‌سین نامنی
ویرن تسوشو ۵۲ سنه حکومت ایتدیکنی سویلیور. ۱۱۲۲

بو حکمدارك زمان سلطنتنده شاملر خاندانی ایمپراطورلق
تختنی غائب ایتدی . چه‌ئو سلاله‌سی بونلرك یرینه قائم اولدی.
شه‌ئوسینك تانقی ایله اولان افراط سفاهتی و تبعه‌سنه قارشی
ظلمی قدر اکابر ملتی وخلقی اغضاب ایدن برشی اولمامشدر .
اخطاراتدن برفائده حاصل اولمانجه مختلف فرقه‌لر تشکل ایتدی.
بوتون بونلری سی‌په اسمنده بری برآرایه طوپلادی . بوذات
وه‌ن وام نامی آلتنده دها معروفدر . پك چوق نائل حرمت
اولدی . ایمپراطورلغه کچه‌مدی . بوکا میدان ویرمه‌ین اولوم،
کندیسنك حقوقنی اوغلی وو وامه براقدی . بوتون اکابر
اونك یاننده طوپلاندیلر . حکمداری عاقلانه نصیحتلرله یوله
کتیرمکه اوغراشوب نهایت امیدی کسدکدن صوکره استعمال
سلاحه قرار ویردیلر . چه‌ئوسین سفاهتده اصرار ایتدی .
وو وام ملتك باشنه کچدی . ایمپراطوری مغلوب ایتدی .

ایمپراطور ، سارداناپال کبی ، بوتون خزینه‌لری ایله آتشك
ایچنه کندیسنی آتدی . وو وام ایمپراطورك باشنی کسدیردی ،
بونی بر مزراغك اوجنه طاقدیلر . متره‌سی تان‌ قی قتل ایدیلدی .
بیکناه اوله‌رق محبوس بولنانلرك کافه‌سی تخلیه ایدیلدی .

بو حکمدارلردن هر برینك زمان سلطنتلری حقنده کوزه
چارپان فرق خاندانك بوتون مدت دوامی ایچون مساویدر .
بو خاندانك ٤٩٦ سنه ، ٦٠٠ سنه ، ٦٤٥ سنه حکومت ایتدیکی
سویله‌نیور . بر برلرندن بوقدر اوزاق اولان بو حسابلر ، شو
اسکی تاریخلره نه قدر آز اعتماد ایدیله‌بیله‌جکنی بزه کوسترر .
نم تعقیب ایتدیکم حسابه کوره بو خاندان ٥٤٦ سنه حکومت
ایتمشدر . چینلیلر چوق کره بر حکمدارك صوك سنهٔ سلطنتنی
یکی بر خاندان تأسیس ایدن یاخود اغتشاشاتدن صوکره مقام
اقتداره کلن صوکره‌کی حکمدار حسابنه قید ایدرلر . بوندن
دولایی بر خاندان سلطنتك دوامی حسابنده بر ایکی سنه‌لك
بر فرق ظهور ایلر .

٥

چه‌ئو سلاله‌سی

بو یکی خاندانك حکمدارلری قدیم ایمپراطور تی‌قو سلاله‌سندن
و بناءً علیه تی واسطه‌سیله هو آم تی نسلندندرلر . تی ، ایمپراطور
یائو و شونك دور اداره‌سنده خدمتده بولنمشدی . کوچوك

بر سنجاق رئیسی ایدی . قوقونغ تان نامنده احفادندن بری
عینی صفتله تی شانه نقل ایدلمش واوالکایه چه ئو نامنی ویرمشدی.
قدیم چین کتابلرنده صیق صیق بحثی کچن وه ن وام کندیسنك
طورونی ایدی. چه ئو خاندانك تمللرینی آتان اودر. حکمداری
تبدیل حرکته تشویق ایدوب هیچ بر ثمره استحصال ایده مه دن
وفات ایتدی . اوغلی وو وام عسکر طوپلادی ، تختی ضبط
ایتدی . پایتختی هائوده ایدی . فقط صوکره کی حکمدارلر
زماننده پایتختك موقعی دکیشمشدر .

بو حکمدار غایت جومرد ایدی . مستبد ایمپراطوری طرد
خصوصنده کندیسنه یاردیم ایتمش اولان کوچوك پرنسلره پك
چوق احسانلرده بولونمشدی . بوندن دولایی خلفلری پك
صیقینتی چکدیلر . بوتون ولایتلر ، اکابرك حرص و طمعنه
معروض اولدیلر وبوندن دولایی ایمپراطورلغك خرابیسنه سببیت
ویردیلر .

	قبل المیلاد
وو وام ، وه ن وامك اوغلیدر . ٩٣ سنه معمر اولمشدر .	
٧ سنه حکومت ایتمشدر . تسوشو ١٧ سنه دییور.	١١١٦
چینغ وام ، وو وامك اوغلیدر . ٥٠ سنه یاشامش ، ٣٧ سنه حکومت ایتمشدر .	١٠٧٩
قام وام ، چینغ وامك اوغلیدر. ٢٦ سنه حکومت ایتمشدر .	١٠٥٣
چائو وام ، قام وامك اوغلیدر . ٥١ ، تسوشویه کوره ١٩ سنه حکومت ایتمشدر .	١٠٠٢
مووام ، چائووامك اوغلیدر. ١٠٥ سنه یاشامش ، و ٥ سنه حکومت ایتمشدر .	٩٤٧

قوم وام ، مو وامك اوغليدر. ٨٤ سنه ياشامش ، ١٢ سنه قبل الميلاد
حكومت ايتمشدر . ٩٣٥

ئی‌وام ، قوم وامك اوغليدر. ٥٠ سنه ياشامش ، ٢٥ سنه
حكومت ايتمشدر . ٩١٠

هيائو وام ، قوم وامك اوغليدر . ٦٥ سنه ياشامش ، ١٥
سنه حكومت ايتمشدر . تسوشو ٩ سنه دييور . ٨٩٥

ئی‌وام ، هيائو وامك اوغليدر. ٦٠ سنه ياشامش ، ١٦ سنه
حكومت ايتمشدر . تسوشو ٨ سنه ديور . ٨٧٩

لی‌وام ، ئی‌وامك اوغليدر . ٣٧ سنه حكومت ايتمشدر .
ظالملكندن دولايى خلع اولونمشدر . ٨٤١

اون درت سنه‌لك برفاصلهٔ سلطنت ٨٢٨

بوفاصله اثناسنده چه‌ئو قونغ وچائو قونغ نامنده ايكی
ناظر ادارهٔ حكومت ايتمشلردی . بونلرك نيابت
حكومتنه مورخلر قونغ‌هو نامنی ويرييورلر . تسوشو
لی‌وامك ٢٦ سنه حكومت ايتديكنی سويليور .

سيوئن وام ، لی‌وامك اوغليدر . ٤٦ سنه حكومت ايتمشدر. ٧٨٢
تسوشو بوراده بيتيور .

يه‌ئووام ، سيوئن وامك اوغليدر. ١١ سنه حكومت سورمشدر. ٧٧١

پيم وام ، يه‌ئووامك اوغليدر . ٥١ سنه حكومت ايتمشدر .
زمان سلطنتنده چه‌ئولر ضعيفلامغه باشلاديلر. خراجكذار
پرنسلر پك قوت بولديلر . پايتختنی هونان داخلنده
لويه‌يه نقل ايتدی . بوندن دولايى متعاقب حكمدارلره
شرقی چه‌ئولر عنوانی ويرلمشدر . چينجه‌ده تونغ
چه‌ئو ديرلر . ٧٢٠

ئوئون وام ابن سيه‌سو ابن پيم وام ٢٣ سنه حكومت ايتمشدر. ٦٩٧

چوآم وام ، ئوئون وامك اوغليدر. ١٥ سنه حكومت سورمشدر. ٦٨٣

لی‌وام ، چوآم وامك « ٥ « « ٦٧٧

هوئەی وام ، لی‌وامك اوغلیدر . ٢٥ سنه حكومت سورمشدر ٦٥٢

سیام‌وام ، هوئەی‌وامك « ٣٣ « « » ٦١٩

قیم وام ، سیام وامك « ٦ « » » ٦١٣

قوآم وام ، قیم وامك « ٦ « » » ٦٠٧

تیم وام ، قیم وامك « ٢١ « » » ٥٨٦

قیەن ، تیم وامك « ١٤ « » » ٥٧٢

لیم وام ، قیەن وامك « ٢٧ « » » ٥٤٥

قیم وام ، لیم وامك « ٢٥ « » » ٥٢٠

تائو وام ، قیم وامك اوغلیدر . ٢٠٠ كون حكومت ایتمشدر .
صاییلمایور .

قینغ وام ، قیم وامك اوغلیدر . ٤٤ سنه حكومت ایتمشدر . ٤٧٦

یوئن وام ، قیم وامك اوغلیدر . ٧ ، بعضیلرینه كوره ٦ سنه
حكومت ایتمشدر . ٤٦٩

چینغ تینغ وام ، یوئن وامك اوغلیدر . ٢٨ سنه حكومت ایتمشدر . ٤٤١

غنای وام ، چینغ تینغ وامك اوغلیدر . ٣ آی حكومت
ایتمشدر . برادری سووام طرفندن قتل ایدیلمشدر .

سووام ، چینغ تینغ وامك اوغلیدر . بش آی حكومت
سورمشدر . برادری قائو وام طرفندن قتل ایدیلمشدر .

قائووام ، چینغ تینغ وامك اوغلیدر . ١٥ سنه حكومت سورمشدر . ٤٢٦

غوئەی لیەوام ، قائووامك « ٢٤ « » » ٤٠٢

بوحكمدارك زمان سلطنتی چین تاریخنده اغتشاشاتك
و محاربات داخلیەنك تزایدی سببیله غایت مهم بر
دوره تشكیل ایدر . عمومیتله كندیسنك وخلفلرینك
زمان سلطنتی چن‌قوئه یعنی محارب قرالیتلر تعبیریله
افاده ایدیلیر . بعض چین مورخلری تاریخلرینی بو
دورەدن باشلاەشلردر . ایی معلومات صاحبی اولمایان
آوروپا مورخلری ده قطعیت تاریخیه دورەسنك بو

زماندن ابتدار ایتدیکی ظننه دوشمشلردر . حالبوکه
محقق اولان برشی بودوره‌نك چین ایچون بر دورهٔ
فلاکت اولدیغیدر .

غان وام ، غوئه‌ی لیه وامك اوغلیدر . ٢٦ سنه حکومت
سورمشدر . ٣٧٦

لیه وام ، غان وامك اوغلیدر . ٧ سنه حکومت سورمشدر. ٣٦٩

هیه‌ن وام ، لیه وامك اوغلیدر. ٤٨ سنه « « ٣٢١

شین تسینغ وام ، هیه‌ن وامك اوغلیدر . ٥٩ سنه حکومت
سورمشدر . ٢٥٦

تونغ چه‌ئو قیون ، تعبیر دیکرله هوئه‌ی قوم ، قائو وامك
حفید زاده‌سیدر . ٦ ، بعضیلرینه کوره ٧ سنه
حکومت سورمشدر . کندیسی صاییلمایور . آنجق
ایکی سنه حکومت سوردیکی سویله‌نیور .

ایمپراطورلغك مختلف ولایتلرنده صاحب مستقل کسیلن
خراجکذار برسورو پرنسلر خلقی صوك درجه ضرورت وسفالته
دوشورن قارشیلقلی بر حرب ایچنده وقت کچیررلرکن چه‌ئو
خاندانی حکمدارلری نفوذ و اقتدارلرینی غائب ایتمشلردی .
چین اوزمان وقتیله دوقلرك وقونتلرك زمان اداره‌لرنده فرانقلرك
بولوندیغی حاله مشابه برحال ایچنده ایدی . اونلر قرالك تبعه‌سی
اولمقله برابر چوق کره کندیسنك اك بویوك دشمنی ایدیلر .
فقط بوکوچوك حکمدارلرك صوك درجه‌یه واران نفوذ و
وسطوتلری کوچوك تسین خاندانی حکمدارلری طرفندن امحا
ایدیله‌جکدی . بوخاندان ذاتاً اووقته قدر قومشولرندن بعضیلرینی
تحت اطاعتلرینه آلمشدی . شین تسینغ وامك وفاتندن صوکره

ایمپراطورلغك چه‌ئولر الندە قالان قسملری ایکی‌یه تفریق ایدیلدی . نان وام غرب طرفنی آلدی . تسینلره مقاومت ایده‌جك قدر قوی اولمادیغندن النده قالان اوتوز آلتی شهری اونلره ترك ایتدی وتقریباً اوتوز بیك تبعه ایله چائو وامه دخالت ایلدی . تسینلر ایمپراطورلغك مزیاتنی ضبط ایتدیلر . یدی سنه صوكره چوآم سیام وام ، تقریباً ۸۶۳ سنه قدر بر مدت چین تختنه صاحب اولمش اولان بوتون چه‌ئو عائله‌سنی محو ایلدی . بواوچ عائله‌یه چینلیلر سان‌تای نامنی ویریرلر .

٦

تاتسینلر یعنی بویوك تسینلر سلاله‌سی

چین برمدت دها کوچوك قراللرك الندە پریشان قالدی . اونی بوحالدن قورتارمق ایچون شدتلی برعلاجه احتیاج‌واردی . یعنی ، بوتون بوکوچوك پرنسلکلری ازمك ، حکم و نفوذی کاملاً بر تك حکمدار یدنده طوپلامق اقتضا ایدردی . تسین عائله‌سنك بوایلك حکمدارلری بوکاموفق اولامادیلر . چه‌ئولری محو ایتدیلر . او زمان موجود پرنسلر ایچنده الك قوتلیلری اولدیلر . بو عائله‌نك منشأنی چه‌ئولر زماننده تسین سلاله‌سی ئحتنده آرامق اقتضا ایدر .

قبل المیلاد

چائوسیام وام ، ایمپراطور صفتیله ٥ سنه حکومت سورمشدر . ٢٥١
هیائوون وام ، چائوسیام وامك اوغلیدر . ١ سنه حکومت سورمشدر . ٢٥٠

چوآم سیام وام ، هیائوون وامك اوغلیدر. ۳ سنه حکومت ۲٤۷

بو حکمدارك وفاتندن صوكره چنغ وام نامنده‌كی خلفی غایت صاحب سطوت اولدی . خراجگذار پرنسلردن قسم اعظمی تحت اطاعته آلندی . چین مورخلری بوتون تسینلرك ایكنجی برشعبه‌سنی تشكیل ایده‌رك هه‌ئو تسینلر نامنی ویریرلر .

هه‌ئو تسینلر یاخود ایكنجی تسینلر

چینغ وانغ بوتون محارباتده اوقدر بختیار اولدی كه همان بوتون چینده برحكمدار مستقل كسیلدی . چینلیلری چوقدن بری مضطرب بولوندقلری حال اسارتدن قورتاردی . دها دوغروسی اونلره آرتق اونوتمش اولدقلری بر حریتی اعاده ایتدی . دولتده‌كی بوتحول چینلیلرده چینغ وانغه قارشی كین و غرض حسیاتی تولید ایتدی . بو قبیل اختلاللرده غیر قابل اجتناب اولان بعض شدید حركات چینغ وانغی بر مستبد ظن ایتدیردی . بوحكمدار ، اك بویوك ومحتشم خصوصاتی ادراك ایدن دهاسیله چینلیلرك پك قیلی قرق یاران قانونلرینك فوقنه چیقدی . اونلرك افكار باطله‌سنی استخفاف ایتدی . چینلیلرك كوچوك مستبد حكمدارلرینی محو ایدركن بر صاحب مطلق حقنده حركت ایلدی. بوتون ایمپراطورلغك یوزینی دكیشدیردی. آبداته قارشی بسله‌دیكی محبت سوقیله شایان حیرت شیلر یاپدیردی. بونلر مصرده‌كی انشاآت عظیمه‌یه قیاس ایدیله‌بیله‌جك شیلردر.

بونلرك بعضیلری طونجدن ، بعضیلری آلتوندن ایدی . اوقدر
آغیر ایدیلرکه اهالی بونلری باشقه بر شهره نقل ایتدیرمکی
عظیم برایش کبی تلقی ایتمشلردر . بو هیکللر وسائر آبدات ،
پایتختی اولان سی غان فوده یاپدیردیغی سرایلری تزیین ایدییوردی.
بونلرك انشاسندن حیرتلره دوشن چینلیلر متفقاً اعتراضلره
قالقه‌رق اجدادلرینك ساده‌لکنی خاطرلاتدیلر. هرطرفده قدیم
کتابلرده‌کی حکمیاتدن بحث اولونیور ، باشقه دورلو حرکت
ایتمش ، خاقی آنغاریالرله یورمامش حکمدارلره عائد حکایه‌لر
تکرار ایدیلیوردی . بوندن قیزان حکمدار ، بر عائله باباسی
کبی یاشایان وادبا طرفندن وسیلهٔ مواخذه‌اوله‌رق دائما یادایدیلن
بواسکی قراللرك خاطره‌سنی اونوتدیرمق ایچون بوتون کتابلری
یاقدیرمغه قرار ویردی وبوقرارینی موقع تطبیقه قویدی. یالکز
طبابتدن ، زراعتدن ، اسطرلابدن وبوکا مماثل موعلردن بحث
ایدنلره دوقونمادی. بوحرکت چینك الك بویوك برایمپراطورینك
بر غلط طبیعت مخلوق کبی تلقی ایدلمسنه سبب اولمشدر . فقط
دنیانك بو قسمنده ارباب علم و ادبك اوغرادقلری بو شدتلی
تضییق بونی اجرا ایدن حکمداردن زیاده اوتاریخده‌کی علمانك
احتیاطسزجه و کورکورینه کوستردکلری غیرته عطف ایدیلمك
لازم کلیر . بونلر آراسنده بعض قربانلرده کورلدی . چونکه
حرمت واطاعتده قصور ایتمشلردی .

شمالده اوتوران تاتارلرك یاپدقلری آقینلردن دولایی چین

اوزون برمدتدن بری فلاکت ایچنده ایدی . بعض کوچوك قراللر تاتارلری دوردیرمق ایچون حدودلرده اوزون برسد یاپدیرمشلردی . ایمپراطورلغك صاحب مستقلی اولان چینغ وام بوتون بوسدلری برلشدیردی و کندیسنك اسکی مملکتی اولان تسینده برسد یاپدیردی . ایشته بو کون سد کبیر دیدیکمز شیٔ بونلر تشکیل ایتمکده در . بعض آوروپالی محررلرك یازدقلری کبی تکمیل سد کبیرك بانیسی چینغ وام دکلدر . بوتون ایمپراطورلغی قرق قیون یاخود سنجاغی تقسیم ایتدی . او زمانکی چین ایمپراطورلغی تاتارستان مستثنا اولمق اوزره ، همان همان بوکونکی چین قدر ایدی . اوتاریخه قدر ایمپراطورلر قرال معناسنه کلن وام عنوانی طاشیمشلردی . فقط اوزمان بونی ایمپراطور دیه ترجمه ایتمك قابل ایدی . چینغ وام هوآمتی یعنی مقدس ایمپراطور عنوانی آلدی . وام عنوانی آرتق کندیسنك تابعلری اولان پرنسلره ویریلمکه باشلاندی .

شی هوآمتی ، اولجه چینغ وام ، چوآم سیامك اوغلیدر . قبل المیلاد ٢١٠ ٣٧ سنه حکومت ایتمشدر .

اولح شی هوآم ، شی هوآمتی نك اوغلیدر . ٣ سنه حکومت ٢٠٧ ایتمشدر .

تسه ئینغ ، تعبیر دیکرله سان شی وام ، اولح شینك اوغلیدر . ٤٦ کون حکومت ایتمشدر .

اولح شی نك سفاهتی وعینی زمانده خستی ایمپرطورلغی اسکی حالنه کتیردی . ایی ناظرلر تبعید ایدیلدی . آنجق حکمدارك

احتراصاتی تسهیل وتشویق ایدنلر نائل التفات اولمغه باشلادی.
یکی حکومتدن ناخشنود اولان بویوك قوماندانلر فرقه‌لر تشکیل
ایتدیلر . ایمپراطوری کندی کوزده‌لری اتلاف ایتدیلر. تسه ئینغ
تختنده پك آز مدت قالدی . بوتون ولایتلر بر رمستقل قراللق
کسیلدیلر . چین هیچ برزمان بوقدر بویوك اغتشاشاته معروض
قالمادی ، بوقدر انقسامه اوغرامادی . آرتق اورته‌ده ایمپراطور
یوقدی. بو آنارشی حقنده صحیح برفکر ایدینمك ایچون بوتون
بو کوچوك دولتلری حکمدارلرینك اسملریله ، انقسـاماتیله
بیلدیره‌جکم . بوصورتله هان سلاله‌سنه قدر اینه‌جکز. بوسلاله
ایمپراطورلغی شی هوآم تی نك براقدیغی حالده تکرار الده ایده‌جك
وده‌ها قوتلی برشکله صوقه‌جقدر . بویوك پرنسـلره پك فضله
برحکم و نفوذ براقان اسکی شکل حکومت ایسه اوزمان آرتق
تماميله اورته‌دن قالدیرلمشدر .

٧

ایمپراطورلغك انقسامی

١ — تسو قراللغی

بو کوچوك دولتك مؤسسی اولان چین شینغ، اولحشی نك
ایلك سنهٔ سلطنتنده ، یدنجی شهر قمریده میدانه چیقمغه باشلادی .
فونغ یانغ فو اراضیسنه منسوبدی. عسکر طوپلادی . ایمپراطوره

قارشی عصیان ایتدی . هوقوآنغ ولایتی داخلنده کائن اولان قراللغنه تسو نامنی ویردی و کندیسی این وام عنوانی آلدی .

این وام ، ٦ آی حکومت سورمشدر ٢٠٩

وام قینغ قیو ، ٢٠٨ سنه‌سنده برنجی شهر قریده حکومت ایتمکه باشلایه‌رق بش آی سلطنت سورر . هیانغ‌له‌آنغ کندیسی مغلوب ایدر .

هوآی وام ، مؤخراً ئی‌تی‌عنوانی‌آلیر. مقتولاً وفات ایتمشدر. ٢٠٥

بوحکمدارك زمان اداره‌سنده تسو قراللغی درت کوچوك قراللغه‌انقسام ایده‌رك منقرض اولدی. بوقراللقلر بروجه‌آتیدر:

١ — غرب تسو قراللغی

هیانغ له‌آنغ بو کوچوك دولتك ایلك تملرینی قورمش ویتمش بیك کشی‌یه مالك برحاله کلمشدی. یکنی هیانغ‌سیه‌اونك تصوراتنی تطبیقده دوام ایتدی وپاوانغ عنوانی آلدی. نان‌قینغ ولایتنده اقامت ایدییوردی . ئی‌تی‌یی اولدیردی . صوکره کندیسنی هانلر مغلوب ایتدیلر . ٢٠٢ تاریخنده انتحار ایتدی.

٢ — هنغ شان یاخود چانغ شائو قراللغی

ون‌وانغ اوژوبی ، ٢٠٦ تاریخنده قوآم چوئونو یاخودقانتون قبل‌المیلاد اراضیسنده حکمران اولمغه باشلادی . مؤخراً چانغ شائو قرالی عنوانی آلدی . پایتختی چو ده ایدی . ٢٠٢

چینغ وانغ چینغ ، ٢٠١ سنه حکمران اولمغه باشلار. ٨ سنه حکومت سورر . ١٩٤

ایوای وانغ هوئه‌ی ١٩٣ سنه‌سنده حکمران اولمغه باشلار . ٧ سنه حکومت سورر . ١٨٧

قونغ وانغ شه ، ١٨٦ تاریخنده حکمران اولمغه باشلار .
٩ سنه حکومت سورر . ١٧٩

تسینغ وانغ چو ، ١٧٨ تاریخنده حکمران اولمغه باشلار .
٢١ سنه حکومت سورر . ١٥٧

اولاد براقادن وفات ایتمشدر. بونك اوزرینه قراللق منقرض وهانلره تابع اولدی .

٣ — لین قیانغ قراللغی

بوقراللق هوقوانغ ولایتی داخلنده ایدی . بوکون سیام یامئویه ملحق بولونان قیانغ لینغ شهری پایتخت ایدی .

وانغ قونغ غائو ، ٢٠٦ تاریخنده حکمران اولمغه باشلادی . قبل المیلاد
٤ سنه حکومت سوردی . ٢٠٣

وانغ هوئون ، نام دیکرله غوئەی بن غائو ، هانلر طرفندن
اسیر ایدیلمشدر . ٢٠٢

٤ — قیەئو قیانغ قراللغی

بوقراللق فونغ یانغ فو اراضیسنده ایدی . موشهری پایتخت ایدی .

وانغ اینغ پو ٢٠٦ تاریخنده حکمران اولمغه باشلامش و ایکی سنه صوکره هانلره عرض انقیاد ایلمشدر .

ب . — چائو قراللغی

تسو قرالی چینغ شینغ ایمپراطوره قارشی عصیان ایدەرك قوماندانلرندن ووچینغ نامنده بریی چائو الکاسنی ضبط ایچون

اردو ایله کوندزدی . متعدد شهرلری اله کچیردی و قبل المیلاد ۲۰۹ تاریخنده کندیسنی قرال اعلان ایتدیردی .

قبل المیلاد ۲۰۸ — ووچینغ وانغ ، بش آی حکومت سورمشدر .

وانغ هیه ، پایتختی چینغ تینغ فو اراضیسنده سین توهیه‌ن شهری ایدی .

مؤخراً تای قرالی عنواننی آلمشدر . هانلرك تحت تسخیرینه کیرمشدر .

۲۰٤ — زمان سلطنتنده ، حکومتی داخلنده چانغ شان نامیله کوچوك برقراللق تأسس ایتدی. یه‌قینغ اراضیسی داخلنده ایدی .

چانغ اولح ، ۲۰٦ سنه‌سنده حکمران اولمغه باشلامشدی . دوقوز آی صوکره هانلره تابع اولدی .

ج . — تسی قراللغی

بو کوچوك قراللغی تأسیس ایدن تان قدیم تسی قراللری نسلندن ایدی. تسینلرك صوك زمانلرنده وقوعه کلن اغتشاشاتدن استفاده ایده‌رك تسی قرالی اولدی . اوشی‌نك ایلك سنهٔ سلطنتنده ، قبل المیلاد ۲۰۹ تاریخنده ، دوقوزنجی شهر قمریده حکمران اولمغه باشلادی . پایتختی لین‌چی‌ده ایدی .

قبل المیلاد ۲۰۸ — وام تیه‌ن‌تان ، ۱۱ آی سلطنت سورمشدر .

وام تیه‌ن‌شی ، تانك اوغلیدر . زمان حکومتنده تسی قراللغی اوچ برنسلکه آیرلدی .

کندیسی قیائوتونغ قرالی عنوانني آلدی . پایتختی لای‌چه‌ئوفو داخلنده تسه‌مه ایدی . مقتول اولدی .

۲۰٦ — مملکتی لین‌چی قرالنك تحت تابعیتنه کیردی .

قبل الميلاد

١ — لين‌چی یاخود تسی قراللغی

وانغ‌تیه‌ن‌قو ، ٢٠٦ سنه‌سنده حکمران اولمغه باشلادی . بش سنه حکومت سوردی . مملکتی الندن آلندی . پایتختی لین‌چی‌ده ایدی .

وانغ‌تیه‌ن‌یونغ ، ٨ آی حکومت سوردی . هیانغ‌سیه طرفندن مغلوب ایدیلدی .

٢٠٥ وانغ‌تیه‌ن‌هیا ، ٣ آی حکومت ایتدی .

٢٠٢ وانغ‌تیه‌ن‌قوآنغ ، هانلر طرفندن تحت اطاعته آلندی .

٢ — تسی‌په قراللغی

وام‌تیه‌ن‌غان ، بوکوچوك تسی قراللغی پارچه‌لایه‌رق تسی نهرینك شمالنده برکوچوك قرالاق تشکیل ایتدی . پایتختی پویام‌ده ایدی . ٢٠٦ تاریخنده حکمران اولمغه باشلادی . یدی آی صوکره لین‌چی قرالی وام‌تیه‌ن‌یونغ طرفندن تحت اطاعته آلندی .

د . — ین قراللغی

اولحتی‌نك حکومتنك ایلك سنه‌لرنده ، قبل‌المیلاد ٢٠٩ تاریخنده هان‌قوآم‌ین الکاسنه کیره‌رك قرال اعلان ایدیلدی . ایکی سنه بش آی حکومت ایتدکدن صوکره قوماندانلرندن تسانغ‌تو مملکتنك کوچوك بر قسمنی ضبط ایتدی . بونك اوزرینه هان قوآم له‌آئوتونغ قرالی عنوانی آلدی و پایتختی یه‌قینغ اراضیسی داخلنده پوتیه‌ن هیه‌نه نقل ایلدی . سکز آی

صوکره تسانغ تو طرفندن قتل اولوندی . تسانغ تو قبل المیلاد ٢٠٦ سنه‌سنده ین قرالی عنوانیله حکمران اولمغه باشلامشدی . ٤ سنه ٩ آی حکومت ایتدی . صوکره هانلر بو مملکتی ضبط ایتدی .

ه . — غوئه‌ی قراللغی

تسونك عسا کرینه قوماندا ایدن چه‌ئوشی غوئه‌ی الکاسنی ضبط ایدنجه خراجکذار پرنسلر کندیسنی قراللغی اعلان ایتمکه تشویق ایلدیلر . ایمپراطورلق داخلنده حکم سورن اغتشاشات کندیسنی قورقوتدی . ایشك عواقبندن اندیشه ایدییوردی . خصوصی برفرد صفتیله یاشامغی ترجیح ایتدی . غوئه‌ی پرنسلرندن برینك اوغلی قیه‌ئوبی تکلیف ایتدی . او درحال قرال اعلان ایدیلدی وقای فونغ فو اراضیسنده حکمران اولدی . وام‌قیه‌ئو ٢٠٩ تاریخنده حکومت سورمکه باشلادی . وتختده آنجق اون آی قالدی .

برادری وام‌پائو کندیسنه خلف اولدی . فقط ١٧ آی سلطنتدن صوکره ، قبل المیلاد ٢٠٦ تاریخنده سوماغانغ ، ممالکنك برقسمنی الندن آلدی . بوده کندیسنی سی‌غوئه‌ی یعنی غرب غوئه‌یی قرالی عنوانی آلمغه مجبور ایتدی . مؤخراً هانلره تابع اولدی . اوچ سنه ایکی آی حکومت سورمشدر .

١ — این قراللغی

قبل المیلاد ٢٠٦ تاریخنده غوئه‌ی قراللغی پارچه‌لامش

اولان سوماغانغ ، هونان داخلنده غوئه‌ی قیون‌فوده برلشدی.
اوراده برسنه ایکی آی حکومت سوردی . مؤخراً هانلرك
تحت تابعیتنه کچدی .

و . — هان قراللغی

هیانغ له آنغ قبل‌المیلاد ۲۰۸ تاریخنده تسوقرالی وانغ‌قیننی
مغلوب ایتدکدن صوکره قدیم هان قراللری نسلندن کلن
چیننی کذلك هان اسمنی طاشیان کوچوك برشعبه‌سنه حکمدار
یاپدی. بودولت قای‌فونغ‌فو اراضیسی داخلنده ایدی. بوهانلر
قراللغی بوتون بوکوچوك حکمدارلری تحت تابعیتلرینه آله‌رق
مؤخراً ایمپراطور اولان هانلرله قاریشدیرمامالیدر . قبل‌المیلاد

وانغ چینغ ، برسنه سکز آی حکمران اولدقدن صوکره
دولتی ایکی‌یه پارچه‌لاندی . کندیسی هان نامنی
محافظه ایله ایکی سنه ٤ آی حکومت سوردی . ۲۰٦
چینغ چانغ ، ۳ آی حکومت سوردی وهانلره تابع اولدی .

هونان قراللغی

هان قراللغندن آیریلان پارچه هونان قراللغی نامنی‌طاشیر.
پایتختی لویانغ ایدی . قبل‌المیلاد ۲۰۸ تاریخنده حکمران اولمغه
باشلایان شین یانغ آنجق ۹ آی سلطنت سورمش ، صوکره
هانلره تابع اولمشدر .

٨

هانلر سلالهسی

هانلر سلالهسنك مؤسسی اولان ليه‌ئويانغ قيانغ نان ولايتندن ايدی . ايمپراطور يائو نسلندن كلديكنی ادعا ايديیوردی. فقط بوقدر مشكوك وافسانه آلود برمنشائه چيقمق لازم دكلدر . كنديسنك اوصاف و مزيات عاليهسی اوكا دها زياده شرف بخش اولور . ليه‌ئويانغ سوق طالع ايله پارلامش برآدم اولدی . ابتدا رئيس اشقيا ايدی . صوكره مملكتنك اغتشاشاتندن استفاده چارهسنی بولمشدر . پانغ اصل اسميدر . ليه‌ئو عائلهسنك اسميدر . ابتدا مهمجه برموقعی اله كچيردی . صوكره تسو قرالنك خدمتنه كيردی . بو حكمدارك اوردولريله تسينلری بوزدی . ايمپراطور ، ايمپراطورلق مزيناتنی كنديسنه تسليمه مجبور اولدی . متعدد شهرلری اله كچيردی و قبل الميلاد ٢٠٦ تاريخنده پوقرالی عنوانی آلدی . هانغ چونغ فويی پايتخت اتخاذ ايتدی . پايدار بولونان كوچوك قراللقلرك كافهسنی بربرينی متعاقب تحت اطاعته آلدی ، بوتون عاصيلری تنكيل ايلدی . تكميل چينده سكون و آسايشی اعاده ايتدی . بونلری اردوسنك قوتندن زياده رحم و عاطفتيله تأمينه موفق اولمشدر . ايمپراطور ديه قبول ايديلدكدن صوكره سلالهسنه هان نامنی ويردی . چين حكمدار خاندانلری ايچنده الك مشهورلرندن بری بو سلالهدر .

صو کردلری تاتارلره قارشی برچوق محارباتده بولوندیلر. تاتارلر
شی هو آم تی نك زمان سلطنتنده سلینغا نهرینك منبعلرینه دوغرو
دها شماله چکیلمکه مجبور اولمشلردی . تسینلرك انقراضنی
تعقیب ایدن اغتشاشات اثناسنده جنوبه یاقلاشدیلر وچینه آقینلر
یاپمقدن خالی قالمادیلر . بو محاربه‌لر چینلیلره حدودلرندن خارجه
چیقمق آرزوسنی ویردی. تاتارستاندن کندیلرینی آییران داغلری
آشدیلر ، چوللری کچدیلر ، ماوراءالنهره قدر ایلریله‌دیلر .
دها اولجه غرب مملکتلرینك چینلیلر ایچون مجهول اوله‌جغنی
ادعا ایتمه‌یورم. چینلیلرك قدیم ایرانیلرله وسائر قوملرله مناسبتده
بولونمش اولدقلرنده شبهه‌م یوقدر . فقط هانلرك زماننده‌ن
اوله عائد اولان تاریخ اوقدر مختصردرکه غربه عائد اولان
شیلرك کافه‌سی اهمال ایلمشدر . ذاتاً بومناسبات صرف بردورهٔ
اغتشاشات اولان چه‌ئو سلاله‌سنك زمان سلطنتنده بالخاصه
چینلیلر طرفندن پك محدود اولمق ضروری ایدی . اونك
ایچون تاریخ بزه آنجق هانلر زماننده چین ملتنك غربده بویوك
بررول اوینامغه باشلادیغنی خبر ویرر . بوحکمدارلرك زمان
اداره‌سنده توم قیم [تونکین] ایله قوشینشین چین ایمپراطور-
لغنك برر ولایتی ایدیلر . کذلك کوچوك بخارانك برقسمی‌ده
چینه تابع ایدی. آق صو طرفلرنده اقامت ایدن برچین قوماندانی
اورانك والیسی ایدی. یهودیلر بوسلاله زماننده چینده یرلشمشلردر.
او تاریخدن زمانمزه قدر چینده پایدار قالمشلر و بزم میسیونرلر

طرفندن کورولمشلردر . چینلیلر اونلرك دیننه تیائو قین قیائو دیرلردی که بویهودیلرك [١] قاندن اجتناب ایتدکلرینی ، قانی چیقارمق ایچون حیوانلرك دامار وسیکیرلرینی کسدکلرینی افاده ایدر. خرستیانلرك ده عینی تاریخده چینه کیردکلری ظن اولونه بیلیر . بوهان عائله‌سی بری غربی دیکری شرقی اولمق اوزره ایکی قوله آیرلمشدر .

سی هانلر یاخود غرب هانلری شعبه‌سی

بوهانلر چانغ غانغ شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمشلردی . بوکون شنسی داخلنده سی غان فو شهری ایله بوپایتخت قاریشدیریلیور . اسکی پایتخت تماماً یکی پایتختك بولوندیغی نقطه‌ده کائن دکلدی . بوسلاله قبل المیلاد ٢٠٧ تاریخنده حکمران اولمغه باشلایه‌رق ٢١٤ سنه سلطنت سورمشدر . ایلك حکمدارلر زماننده فوقیه‌ن وقوآن قونغ کبی جنوبی ولایتلرده هنوز بعض کوچوك حکمدارلر پایدار بولونیوردی .

---

[١] بویهودیلر کندی کتابلرینه قوقیائو : قانون قدیم ؛ تیه‌ن قیائو : قانون سما ؛ ایسه لام قیائو : قانون اسرائیلی نامنی ویریورلردی . چین کتابلرنده بواسملره هیچ تصادف ایتمدم . بوسوزلری یهودی عنعناتنه کوره قید ایدیورم . فقط او تاریخده چینلیلرك غرب ایله اولان مناسبتلرینه باقیله‌جق اولورسه بوعنعنات پك دوغرودر . وقعه‌نك بوصورتله جریان ایتمه‌مش اولماسی پك مستبعددر . خرستیانلر حقنده‌ده عینی شی سویله‌نه بیلیر .

تای تسو قائوهو آم‌تی ، ٥٣ سنه یاشادی ، ١٢ سنه حکومت قبل‌المیلاد سوردی . ١٩٥

هیائو هوئه‌ی هو آم‌تی ، قائوتی‌نك اوغلیدر . ٢٤ سنه یاشادی ، ٧ سنه حکومت سوردی . اولاد براقمه‌دن وفات ایتمشدر . ١٨٨

قائو هو آم هه‌ئو یوشی ، قائوتی‌نك زوجه‌سیدر . ٧١ سنه یاشامش ، ٨ سنه حکومت ایتمشدر . ١٨٠

تای تسونغ هیائوون هو آم‌تی ، قائوتی‌نك اوغلیدر . ٤٦ سنه یاشامش ، ٢٣ سنه حکومت سورمشدر . ١٥٧

هیائو قیم هو آم‌تی ، ون‌تی‌نك اوغلیدر . ٤٦ سنه یاشامش ، ١٦ سنه حکومت ایتمشدر . ١٤١

ثی‌تونغ هیائو ووهو آم‌تی ، قیم‌تی‌نك اوغلیدر . ٧١ سنه یاشامش ، ٥٤ سنه حکومت ایتمشدر . ٨٧

بو حکمدار نیه‌ن‌هائوبی یعنی سنه اسمنی ایلك تأسیس ایدن ذاتدر . بو سنه اسملری علی‌العاده ایکی چین حرفندن ترکب ایدر . معنالری بویوك ضیا ، بویوك فاتح ، الخ . کبی شیلردر . ایمپراطور تخته چیقارکن ، بر وقعه ایله حائز مناسبت اولان بو اسملردن برینی آلیر . کندیسنی آرتق بو اسم ایله یاد ایدرلر . تاریخ خدمتنی کورور . ایمپراطورلرك اثنای سلطنتلرنده بو اسملری برقاچ دفعه دکیشدیردکاری اولور . هرقول یکی بردوره تشکیل ایدر ، بونك تاریخنی کوستریر .

قبل‌المیلاد ١٢٦ تاریخنده بو حکمدار ، قوماندان چانغ قیائوبی غربه کوندرمشدر . ١١٥ تاریخنده حین عوتنده کوردیکی یرلرحقنده ویردیکی معلومات بروجه آتیدر : یوز چینلی ایله شنسیده لین‌تائوفو طرفلرندن یوله چیقدی . اوسیون الکاسنده ایلی نهری جوارلرینه کیتدی . اورادن تائوآن ، ماوراءالنهر ، فرغانه طرفلرینه کیتدی . بوراسنی ، قابچاق قطعه‌سنی ، خوراسانی دولاشدی . سیتلرك پارسلرله برمحاربه‌سنده حاضر بولوندی . ایران قطعه‌سی و آسیا سارماتیاسی حقنده معلومات

صاحبی اولدی . خوراسانده کوردیکی هند امتعه‌سی مراقنی دعوت ایتدی . هندستانك بوکون موغول دولتلری بولنان طرفلرنده سیاحت ایتدی. بوایللك معلوماتدن صوکره چینلیلر بوتون بواقواماىله مناسبتده بولونمقدن خالی قالمادیلر . کاشغردن ، یارقندن ، خوتندن کندیلرینه سفیرلر کلدی .

١٠٤ تاریخنده ایمپراطور قوماندانی لی‌قوآم لی‌یی براوردو ایله تائوآنه یعنی فرغانه‌یه کوندردی .

هیائوچائوهوآم‌تی ، ووتی‌نك اوغلیدر . ٤١ سنه یاشامش ، ١٣ سنه حکومت سورمشدر . ٧٤

هونغ تسونغ هیائوسیوئن هوآم‌تی ووتینك حفید زاده‌سیدر . ٤٣ سنه یاشامش ، ٢٥ سنه حکومت‌سورمشدر. ٤٩

قبل‌المیلاد ٧٢ تاریخنده ، ایلی‌قربنده اوسیونلر قرالنه برچین ویرمشدر .

٧١ تاریخنده آق‌صو قوملرینی تحت انقیاده آلمشدر .

هیائویوئن‌هوآم‌تی ، سیوئن‌تی‌نك اوغلیدر . ٤٣ سنه یاشامش ، ١٦ سنه حکومت سورمشدر . ٣٣

هیائوچینغ‌هوآم‌تی ، یوئن‌تی‌نك اوغلیدر . ٢٦ سنه یاشامش ، اوچنجی شهر قریده اولمشدر . ٧

قبل‌المیلاد ٢٥ تاریخنده سمرقند حکمداری چین سفیرلرینی‌اولدیرتمشدی . بوایمپراطوراورایه براوردو سوق‌ایتدی ، سمرقندحکمداری خلع‌ایدیله‌رك یرینه بردیکری چیقارلدی .

١١ تاریخنده قاپچاق‌اقوامی کندیسنه هدیه‌لر کوندردیلر .

هیائو غنای هوآم‌تی ، یوئن‌تی‌نك حفید زاده‌سیدر . ٦ سنه حکومت سورمش ، آلتنجی شهر قریده وفات ایتمشدر . ١

میلاددن بر سنه اول ایلی قربنده اوسیونلر قرالی
کندیسنك سراینه کلمشدر .

هیائویم هوآم تی ، یوئن‌تی‌نك حفید زاده‌سیدر . ۱٤ سنه بعدالمیلاد
یاشامش ، ٥ سنه حکومت سورمش ، اون ایکنجی
شهر قریه‌ده قیش موسمنده وام مام طرفندن قتل
ایدیلمشدر .
٥
میلاددن ایکی سنه صوکره هوآم‌چی [۱] تعبیر اولونان
وی‌غان فودن اوتوز بیك لی اوزاق بولونان جنوب
باربارلری کندیسنه بر کرکدان کوندردیلر .

لوتسه اینغ قیونیه ، سیوئن‌تی احفادندندر . ۳ سنه حکومت
سورمش ، بهارده برنجی شهر قریه‌ده خلع اولونمشدر . ۹

یوئن‌تی‌نك زوجه‌سی ایمپراطوریچه‌نك یکنی اولان وانغ‌مانغ
ایمپراطورلغك اك یوکسك مناصبنه قدر ارتقا ایچون ایمپراطور-
یچه‌نك نفوذندن استفاده ایتمشدی . ایمپراطوره برچوق خدمتده
بولونمقله برابر دها زیاده فنالقده یاپدی . پیم‌تی‌یی اولدیرتدی
برمدت صوکره خلفنی‌ده خلع ایتدیره‌رك کندیسنه یالکز قوم
نامنی براقدی .

وانغ‌مانغ ، غاصبدر ، ۱٤ سنه حکومت سورمشدر . شرقی
ده‌کیزه وارنجه‌یه قدر بوتون قوره اقوامی کندیسنه
اطاعت ایتمشلردر . هان نامنی تماماً قالدیره‌رق یرینه
سین نامنی اقامه ایتدی . بو اسمله برسلاله تأسیس

---

[۱] معناسی « صاری پارماق » دیمکدر . اغلب احتماله کوره اهالی پارماقلرینی بویله بویارلردی . هندستانده کائندر . فقط وضعیت حقیقیه‌سنی بیلمه‌یورم .

ایتمك امیدنده ایدی . فقط هانلر طرفداری عسکرلر
سی‌غان‌فویه کیده‌رك کندیسنی اولدیردیلر ، نعشنی
پارچه‌لادیلر .

٢٣

تی‌هیوئن ، عسکر طرفندن وانغ مانغك یرینه چیقارلمشدر .
٢ سنه حکومت سورمشدر . وانغ مانغك صوك
صوك سنه‌سی‌ده بونده داخلدر . دوقوزنجی شهر
قریده خلع ایدلمشدر . کندیسنه هوآی یام وام
نامی‌ده ویریلیر .

تونغ‌هانلر یاخود شرق هانلری شعبه‌سی

بو سلاله‌نك مؤسسی اولان قوآم ووتی قیم‌تی احفادندن
ایدی . عسکر طوپلادی ، ایمپراطورلغی ضبط ایتدی ، هانلر
سلاله‌سنی تکرار موقع اقتداره کتیردی . پایتختی شرقه یعنی
هونان داخلنده لویامه نقل ایتدیکی ایچون هانلرك بو قولنه
شرقی هانلر نامی ویرلدی . بونلر ١٩٥ سنه حکمران اولمشلردر .

شی‌تسوقوآم‌ووهوآم‌تی ، ٦٢ سنه یاشادی ، ٣٣ سنه حکمران
اولدی . ایلك سنهٔ حکومتی اولکی حکمدارك زمان
سلطنتیدر . ایکنجی شهر قریده وفات ایتمشدر . ٥٧

٣٨ تاریخ میلادیسنده یرکند و جوارلری اقوامندن
سفیرلر کلمشدر .

هیه‌ن‌تسونغ هیائو میم‌هوآم‌تی ، قوآم‌ووتی‌نك اوغلیدر . ٤٨
سنه یاشامش ، ١٨ سنه حکمران اولمشدر . سکزنجی
شهر قریدد ، صوك بهارده وفات ایتمشدر . ٧٥

میلادك آلتنجی سنه‌سنده خوتن اقوامی عرض انقیاد
ایتدیلر .

٦٥ تاریخنده فو دینی چینه ادخال ایدلمشدر. بو دین هندستانده بوکون موغوللرك بولوندقلری یرلرده موجود ایدی . بونك خرستیانلق اولدیغنی ظن ایدییورم . [١]

٧٤ تاریخنده قوماندان پان‌چائو چین اردولریله بوتون بخارا قطعه‌سنی کزمش وکاشغر ، خوتن حوالیسنده سکون وانتظامی تأسیس ایله‌مشدر .

سوتسونغ هیائو چانغ هوآم‌تی ، میم‌تی‌نك اوغلیدر . ٣٢ سنه یاشامش ، ١٣ سنه حکمران اولمشدر . برنجی یاخود ایکنجی شهر قریده وفات ایتمشدر . ٨٨

٧٨ تاریخنده قوماندان پان‌چائو قاپچاق قوملرینی مغلوب ایتمشدر .

هیائوهوهوآم‌تی ، چانغ‌تی‌نك اوغلیدر . ١٧ سنه حکومت سورمشدر . قیش موسمنده اون ایکنجی شهرقریده وفات ایتمشدر . ١٠٥

٩٤ تاریخنده قوماندان پان‌چائو کوچوك بخارا قطعه‌سنده بوتون قراللقلری قورقوتمشدر . چین اردولری اعانه‌سیله بو مملکت قراللرینی ایسته‌دیکی کبی خلع واجلاس ایتمشدر .

---

[١] آقاده‌میده قرائت ایتدیکم بر مخطره‌ده چینلیلرك عیسایه فو نامنی ویردکلرینی کوستردم . او تاریخده چینلیلر فو دینی حقنده پك مبهم و ناقص بر فکره صاحب اولدیلر . صوکره‌لری رغبت بولدی . هندستان دینی خرستیانلقدن تفریق ایدیله‌بیلدی . فقط اغلب احتماله کوره ایمپراطورك ایشیتدیکی دین خرستیانلق ایدی ، هندستاندن کتیریلن خرستیانلر کندیسنه بونی ایضاح ایتمشلردی . هندستاندن علی‌العاده ادعا اولندیغی وجهله بونزلر کلمه‌مشدی . خرستیانلق هندستانه پك چابق کیرمشدر . غربلیلر علی‌العاده چینه هندستان طریقیله کیدرلردی .

٩٧ تاریخنده پان‌چاٶو قوماندانلرندن برینی تاتسینه[٢] یعنی روما ایمپراطورلغنه کیرمك فكریله بحر خزر ساحللرینه قدر کوندرمشدر .

پارسلر قرالی مملکتنك نوادر اشیاسندن ایمپراطوره هدیه‌لر کوندرمشدر .

هیاٶو شام هوآم‌تی ، هوتی‌نك اوغلیدر . ١ سنه حکومت ایتمش ، سکزنجی شهر قمریده وفات ایتمشدر . ١٠٦

هیاٶوغان هوآم‌تی ، چانغ‌تی نسلندندر . ٣٢ سنه یاشامش ، ١٩ سنه حکومت سورمش ، اوچنجی ویدنجی شهر قمری آراسنده وفات ایتمشدر . ١٢٥

١١٤ تاریخنده آق‌صو قوملری وکوچوك بخارانك سائر اقوامی کندیسنه تابع اولدیلر .

په‌هیانغ‌هه‌ٶو ، چانغ‌تی نسلندندر . ٢٧٢ کون حکمران اولمش ، اوننجی شهر قمریده وفات ایتمشدر . حسابه ادخال اولونمایور .

هیاٶو شون هوآم‌تی ، غان‌تی‌نك اوغلیدر . ٣٠ سنه یاشامش ، برسنه حکمران اولمش ، بهارده برنجی شهر قمریده وفات ایتمشدر . ١٤٤

١٣٠ تاریخنده کاشغر وپرکند قراللری کندیسنه هدیه‌لر کوندردیلر .

١٣١ تاریخنده خوتن قرالی اوغلنی چینه کوندرمشدر .

هیاٶوچونغ هوآم‌تی ، شون‌تی‌نك اوغلیدر . ٣ سنه یاشامش ،

---

[٢] بعض میسیونرلر تاتسین نامنی یاکلش اوله‌رق « یوده » دیه ترجمه ایتمشلردر . بوندن دولایی مورخلرمزدن بعضیلری پان‌چاٶونك فلسطینه قدر کیردیکنی سویلیورلر . فقط چین تاریخی کندیسنك یالکز تاتسین قطعه‌سنه یعنی بحر خزر ایله بحر سفید آراسنده کائن مملکتلره کیرمك نیتنده اولدیغنی سویلیور .

برسنه حکمران اولمش ، بهارده ، برنجی شهرقریده وفات ایتمشدر . ١٤٥

هیائوچه هوآم تی ، چانغ تی نسلندندر . ٩ سنه یاشامش ، برسنه حکمران اولمش ، آلتنجی شهرقریده اولدیرلمشدر . ١٤٦

هیائوئوئون هوآم تی ، چانغ تی نسلندندر . ٣٦ سنه یاشامش ، ٢١ سنه حکومت سورمش ، ١٢ نجی شهرقریده أولمشدر . ١٦٧

١٥٩ تاریخنده تیه‌ن‌تسو هندلیلری (موغوللر) بحراً چینه کلەرك هدیه‌لر کتیرمشلردر .

١٦١ تاریخنده عینی قوملر چینه تکرار کلمشلردر .

١٦٦ تاریخنده تاتسین یاخود رومالیلر حکمداری غاله‌تون (مارق اوره‌ل آنتونن) هندستان طریقیله ایمپراطوره سفیرلر کوندرمشدر . بونلر فیل دیشلری وکرکدان بوینوزلری کتیرمشلردر . تجارت اولجه پارسلر واسطه‌سیله وقوعه کلیوردی .

هیائولینغ هوآم تی ، چانغ تی نسلندندر . ٣٤ سنه یاشامش ، ٢٢ سنه حکومت سورمش ، دردنجی شهر قریده أولمشدر . ١٨٩

شائو هوآم تی ، لینغ تی‌نك اوغلیدر . ١٨٠ کون حکومت سورمش ، دوقوزنجی شهرقریده خلع اولونمشدر . ١٨٩

هیائوهه‌ن‌هوآم تی ، لینغ تی‌نك اوغلیدر . ٥٤ سنه یاشامش ، ٣١ سنه حکومت سورمش ، اونجی شهر قریده خلع اولونمشدر . ٢٢٠

٢٠٢ تاریخنده خوتن قرالی کندیسنه تربیه ایدیلمش بر فیل کوندردی .

ایمپراطور لینغ تی‌نك خادم آغالرینه مربوطیتی ، اونلره‌پك چوق نفوذ ویرمه‌سی و خادملرك کستاخلغی هرکسی عصیانه

سوق ایتدی . حکومتك بویله اللرده قالماسی عدم خشنودی
تولید ایدییوردی . برطاقم فرقه‌لر تشکل ایتدی . تختده قالمغه
غیر لایق اولان ایمپراطور خلع و نفی ایدیلدی . هیه‌ن‌تی‌نك
ضعفی و بلاهتی ایمپراطورلغك انقراضنی اتمام ایتدی . اردولرك
قوماندانی بولونان یوئن‌شـو ایمپراطور عنوانی آلمغه جرأت
ایده‌رك هان‌عائله‌سی مزارلرینی آچدقدن‌و بوراده بویوك برثروت
الده‌ایتدکدن صوکره پایتختی‌شنسی داخلنه نقل ایلدی. ایرته‌سی
سـنه لیه‌ئوبی عاصی‌یی تأدیب ایتدی . چین قوماندانی مغلوب
ومقتول دوشدی ، خلق طرفندن نعشـنه حقارتلر ایدیلدی .
فقط ایمپراطور تختنی تسائو غوئه‌یه ترکه مجبور اولدی. غوئه‌ی
سلاله‌سنك مؤسـسی بودر . اسکی ایمپراطور آرتق یالکز قونغ
عنوانی طاشیه‌بیلیوردی .

سان قوئه یعنی اوچ قراللق

شرقی هانلر سـلاله‌سی ایمپراطورلقدن محروم براقلدقدن
صوکره بوعائله‌یه منسوب بر پرنس ، ایمپراطور عنوانیله بعض
ولایتلرده برمدت دها پایدارقالدی . بوصیراده باشقه طرفلرده
ایکی‌خاندان حکومت مؤسـسی برله‌شیورلردی . بوندن‌دولایی،
عینی زمانده اوچ ایمپراطورلق موجود اولدی . بونلرسان‌قوئه
یعنی اوچ قراللق نامی ویریلمشدر .

٩

شوهان یعنی شو ولایتی هانلری سلالەسی

تعبیر دیکرلە هەئوهان یاخود هانلر

تخته چیقمادن اول لیەئوپی نامیله یاد ایدیلن چائولیەوام ، قدیم ایمپراطور قیمتی نسلندن ایدی . فقط اصالتنه رغماً فقر وضرورت کندیسنی پك عادی برمسلك اختیارینه مجبور ایتمشدی . مزیاتی سایەسنده بوموقعدن قورتولدی وایمپراطورلغه قدر یوکسلدی. هان سلالەسنك اوچنجی برقولنك مؤسسی اولدی. بوشعبه آنجق ٤٣ سنه حکمران اولمشدر . سەچوئن داخلنده چینغ تو بوایمپراطورلغك پایتختی ایدی . بوحکمدارلر چینك آنجق کوچوك برقسمنه یعنی پا وچو ولایتلرینه صاحب ایدیلر . بونلره یەچەئو ولەآمچەئو داملرینی ویرمشلردی . ٢٢ سنجاغه یعنی قیونه آیرلمشلردی . برنجی ولایتك مقر ادارەسی چینغ تو، ایکنجی ولایتك مرکزی شنسی داخلنده هان چونغفو ایدی. بوشهر اوطرفده حدودی تشکیل ایدییوردی .

چائولیەهوآمتی ، ٢ سنه حکومت سورمش ، دردنجی شهر قریده اولمشدر . ٢٢٣

هەئوچو ، چائولیەتینك اوغلیدر . ٦٥ سنه یاشامش ، ٤١ سنه حکومت ایتمشدر . اونجی شهر قریدن صوکره خلع ایدیلمشدر . ٢٦٣

جنرال قولەآنغ برحیات اولدیغی مدتجه بوحکمدار پدرینك

اثرينه اقتفا ايتدى وايمپراطورلغى محافظه ايلدى . فقط چينك
الك ماهر قوماندانلرندن برى ديبه معروف اولان بو بويوك
ذاتك وفاتندن صوكره هەئوچو دشمنلرينه مقاومت ايدەمدى .
غوئەيلر اردولرينك قوماندانى سوماچائو كنديسنه هجوم ايتدى .
هەئوچونك اوغلى ، عائلەسنك او قدر اوزون برمدتدن برى
طاشيديغى تاجدن محروم قالديغى كورمكدن متولد بريأس
ايله فاريسنى اولديردى ، صوكره انتحار ايتدى . باباسى دشمنه
تسليم اوليور وبعض قورو عنوانلر استحصال ايديوردى .

١٠

غوئەيلر سلالەسى

هانلر ايمپراطورى هبەن‌تى‌نك زمان ادارەسنده تسائوتسائو
نامنده برقوماندان ياواش ياواش غايت صاحب نفوذ اولدى .
ابتدا ايمپراطوره خدمتلر ايتدى ودشمنلرينى تنكيلدن باشقه
برشى دوشونمدى . بو خدمتندن دولايى برچوق مكافات
كوردى . ايمپراطورك نفوذى هركون براز دها اكسيلدكجه
اونككى آرتيوردى . ايمپراطور كنديسنى غوئەيلر قولى اولەرق
طانيدى . عائلەسنه پك چوق آثار حرمت كوستردى .
قوماندان دها ايلرى يه وارەرق برحكمدار كبى حركت ايتمكه
باشلادى . اجدادى ايچون صالونلر بنا ايتديردى وقوماندانلر
تعيين ايلدى . او تاريخده سون‌قيوئن ، او Ou لر سلالەسنى تأسيس

ایدییوردی . بر برلریله اوزون مدت حرب ایتدیلر . غلبه‌نك کیمده قالدیغی بللی دکلدی . تسائوتسائو یالکز قرال عنوانی طاشیدی و ۲۲۰ تاریخ میلادیسنده وفات ایتدی ، تصوراتنك موقع فعله وضعنی اوغلی پوئه‌یه براقدی . پوئه‌ی پدرینك طاشیدیغی عنوان ایله برمدت اکتفا ایتدکدن صوکره هانلر ایمپراطورلرینك بولوندقلری ضعفدن استفاده ایله هیه‌ن‌تی‌یی خلع ایله کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتدی . پایتختی هونان داخلنده لویامده ایدی .

بوغوئه‌یلر ٤٥ سنه چینك بوتون شمال قسمنی ید تصرفلرنده بولوندیردیلر . بورالرینی اون ایکی ولایته تقسیم ایتمشلردی . جنوباً قیانغ نهری حدود تشکیل ایدییوردی . صوك هانلرك حکمران اولدقلری سه‌چوئن ولایتی بورایه داخل دکلدی .

ون‌هوآم‌تی ، اولجه پوئه‌ی اسمنی طاشیردی . ٤٦ سنه معمر اولمش ، ۷ سنه حکومت سورمش ، بشنجی شهر قریده أولمشدر . — ۲۲٦

۲۲۲ تاریخنده آق صو و خوتن قوملری کندیسنه سفیرلر کوندردیلر .

میم‌هوآم‌تی ، ون‌تی‌نك اوغلیدر . ۳٦ سنه یاشامش ، ۱۳ سنه حکومت سورمش ، برنجی شهر قریده وفات ایتمشدر . — ۲۳۹

۲۲۷ تاریخنده هاراشار قرالی اوغلنی بو ایمپراطورك سراینه یوللامشدر .

چوتسائوفانغ ، میم‌تی‌نك اولادلغیدر . ٤۳ سنه یاشامش ، ۱٤ سنه حکومت سورمش ، دوقوزنجی شهر قریده خلع ایدلمشدر . — ۲٥٤

٢٤٠ تاریخنده هاراشـار قوملری کندیسنه سفیرلر کوندرمشلردر .

چوتسائوماٸو ، ون‌تی نسلندندر . ٦ سنه حکومت سورمش ، بشنجی شهر قریده خلع ایدلمشدر .

یوئن‌هوآم‌تی ، نام دیکرله تسائوتیه‌ن ، ون‌تی سلاله‌سندندر . ٥٨ سنه یاشامشدر . ٦ سـنه حکومت سورمش واون ایکنجی شهر قریده خلع ایدیلمشدر . ٢٦٥

بو ایمپراطورلق تسینلر سـلاله‌سی مؤسسی ین طرفندن محو ایدیلمشـدر . میم تی‌نك وفاتندن صوکره بو حکمدارلر نفوذلرینی غائب ایتمکه باشلامشـلردی . چوتسائو فانغ خلع ایدیلمشدی. سوما چائونك نفوذندن قورقان چوتسائو بوناظرك حرص جاهنه بر حد قویمق ایچون قوماندانلرله برلشـمك ایسته‌دی . بعض خائنلر علیهنده‌کی تصوراتدن سوما چائویی خبردار ایتدیلر . بودها اول داورانه‌رق ایمپراطوری عادی برفرد حالنه ایندیردی. تخته ١٥ یاشنده‌کی یوئن‌تی‌یی چیقاردی. بونك زمان اداره‌سنده برنجی ناظر اوله‌رق هر شیئی بیلدیکی کبی اداره ایتدی و قرال عنوانیله اولدی . فقط وفاتندن ایمپراطور هیچ برفائده کورمدی . سوما چائونك اوغلی ین کندیسنی خلع ایله طشره شهرلرندن برینه نفی ایتدی .

١١

او Ou لر سلاله‌سی

سون قیوئنك اجدادی هانلر سـلاله‌سی زماننده تمایز

ایتمشلردی . سون قیوئن بعض سنجاقلرده والیلك ایتمش ،
بعض عاصیلری تنکیل ایتدیکندن دولایی هوئو عنوانه نائل
اولمشدی . کندیسندن صوکره اوغلی سون تسه‌ده عینی رتبه‌یی
حائز اولدی . فقط سون قیه‌نك طالعی دها پارلادی . ایمپراطور
اوردولرینه قوماندا ایتدی . اوتاریخده هانلرك اتفاقی اوزرنده
یوکسلمکده اولان غوئه‌ی عائله‌سی هانلره قارشی یاپدیغی محاربادن
دولایی اونی ایمپراطورلغه قدر یوکسلتدی . سون قیوئن ،
غوئه‌یلرك ترقیاتنه مانع اولمق ایسته‌دی . فقط صوکره هانلرله
دارلدیغی ایچون غوئه‌یلرك طرفنی التزام ایله اونلره تابع اولدی .
غوئه‌یلر ایمپراطوری بر قوماندادن زیاده بر حکمدار اولان
بو ذاتك کندیسنی ایمپراطور طانیمش اولدیغنی کورنجه اوکا
او قرالی عنوانی ویردی . سون قیوئنك حرص جاهی بونکله
تطمین ایدلمش اولمایوردی . ون‌تی‌نك وفاتندن صوکره ایمپراطور
عنوانی آلمغه جرأت ایتدی . پایتختی ابتدا هوقوآنغ داخلنده
ووچامده ایدی . صوکره نان قینغه نقل ایتدی . بو عائله
چینك جنوب قسمنه ٥٩ سنه صاحب اولمشدر . مملکت بش
ولایته تقسیم ایدلمشدی .

سون لین او ایمپراطورلغی داخلنده پك صاحب نفوذ
اولمشدی . آمالنه ممانعت ایده‌بیله‌جك بر چوق قوماندانلری
قتل ایتدیردکدن صوکره له‌آمی خلع و اوکا یالکز هوئه‌ی‌قی
قرالی عنوانی براقدی . قیم‌تی‌یی تخته چیقارتدی . فقط بر آز

صوكره خلع و قتل ایتدیردی . چائوسون هائونك زمان حكومتنده تسینلر غوئەیلری امحا ایله مشغول ایدیلر . هانلرك وغوئەیلرك مالك اولدقلری یرلری ضبط ایتمشلردی . اولرلەده حرب ایتمكی دوشونیورلردی . ابتدالری سادەجه آقینلر یاپدیلر . فقط یكی تسینلر ایمپراطوری ونتی بویوك اوردولر طوپلایەرق مختلف نقطەلردن اولره هجوم ایتدی . هرطرفده تسینلر اوردوسی غالب كلدیلر . اولر ایمپراطوری عرض انقیاد ایدنجه بوتون ایمپراطورلق بر عائله النده برلشمش اولدی . اوچ قرالاق دنیلن حكومتلر اورتەدن قالقدی .

ایمپراطورلغك برعائله ادارەسنده برلشمەسی

١٢

تسینلر سلالەسی

مورخلرك سوزینه باقیلەجق اولورسه بوعائله حكمدارلرینك منشائی ایمپراطورلغك ایلك عصرلری آراسنده غائب اولور وتا هوآم نی یه قدر چیقار . هیا ، شام و چەئو خاندانلری زماننده اجدادلری سوما رتبەسنی احراز ایتمشلردی . سیوئن وام او تاریخده بو منصبی احراز ایدن ذاتك سوما لفظنی عائله اسمی اولەرق آلماسنی آرزو ایلەمشدی. احفادی تسینلر وهانلر زماننده اكتساب شهرت ایتدیلر. اوردولره قوماندا ایتدكاری كبی قرال عنوانی ده طاشیدیلر. غوئەیلرك زماننده ئی بویوك

مناصبه نائل اولدی . میم تی کندیسنی برادرو ایله لهآئو تونغه
کوندردی . بو ایمپراطور اولمك اوزره بولندیغی زمانده ئی
مظفراً لویامه عودت ایدییوردی . میم تی اوزمان آنجق سکز
یاشنده بولنان اوغلی تیقانغی کندیسنه امانت ایتدی . ئی امور
حکومته پك چوق اشتراك ایتدی . ایلك یاپدیغی ایش پك
کستاخ بعض قوماندانلری اعدامه محکوم ایتمکدن عبارت
اولمشدر . تسونلر برحکمدار مستقل کبی حرکت ایدییورلردی .
صوکره برنجی ناظر اولدی . هر کسی دائرهٔ اطاعتده طوتمق
یولنی بولدی . وفاتندن صوکره مناصب عظیمهسنه اوغلی سو
کچدی . تسائو قانغی خلع ایدهرك تیمائویی تخته چیقاردی .
هم دولتك هم کندیسنك دشمنلرینی تنکیل ایتدی . حرص
جاهنه اولوم سد چکدی . فقط برادری چائو او تصوراتی
تکرار جانلاندیردی و کندیسنی باش قوماندان ، صوکره برنجی
ناظر اعلان ایتدی . ایمپراطور تیمائویی اولدیردی ، یرینه
یوئنتییی کچیردی . بو کندیسنه تسین قرالی عنوانی ویردی .
یرینه کچن اوغلی سومایئن ایمپراطور عنوانی آلدی وغوئهیلری
محو ایتدی . تسینلرك پایتختی لویامده ایدی . میم تی مرکز
ادارهیی سیغانفویه نقل ایلدی . بونلر غربی وشرقی تسینلر
اولمق اوزره ایکییه تفریق ایدیلمشلردر . بوتون چینه اوزون
مدت صاحب اولامادیلر . بعض کوچوك سلالهلر کندیلرینك
الندن بویوك ولایتلری آلدیلر .

سی تسین یعنی غربی تسینلر

بو ایلك قول هونان داخلنده لویامده ، صوکره شنسی داخلنده سی غان فوده ۵۲ سنه حکمران اولمشدر .

شی تسو ووهوآم تی ، ۵۵ سنه یاشامش ، ۲۵ سنه حکمران اولمشدر . دردنجی شهر قمریده وفات ایتمشدر . ۲۹۰

۲۷۰ تاریخنده هاراشار وفرغانه قوملری کندیسنه سفیرلر کوندرمشلردی .

۲۸٤ تاریخنده رومالیلر یاخود تاتسینلر هدیه‌لر کوندردیلر .

۲۸۵ تاریخنده هاراشار ، آق صو وفرغانه قوملری تکرار سفیرلر کوندردیلر .

۲۸٦ تاریخنده قاپچاق قوملری هدیه‌لر کوندردیلر .

هیائوهوئه‌ی هوآم تی ، ووتی‌نك اوغلیدر . ٤۸ سنه یاشامش ، ۱۷ سنه حکومت سورمشدر . اون برنجی شهر قمریده وفات ایتمشدر . ۳۰٦

هیائوهوآی هوآم تی ، ووتی‌نك اوغلیدر . ۳۰ سنه یاشامش ، ٦ سنه حکومت سورمش ، ٦ نجی شهر قمریده اسیر ایدیلمش ، ٤۱۱ تاریخ میلادیسنده خلع اولونمش وایکنجی شهر قمریده اولدیرلمشدر . ۳۱۳

هیائو میم هوآم تی ، ووتی‌نك حفیدیدر . ۱۸ سنه یاشامش ، ٤ سنه حکومت سورمش ، ۱۱ نجی شهر قمریده عرض تابعیت ایتمش وتختندن ایندیرلمشدر . ۳۱٦

هونلردن عبارت اولان کوچوك هان سلاله‌سی حکمدارلری .

غایت صاحب نفوذ وسطوت اولمشلردی . لیه‌ئو تسونغ لویامی ضبط ایتدی . سی‌غان‌فوده ضبط وایمپراطور اسیر ایدیلمشدر .

تونغ تسینلر یاخود شرقی تسینلر

تسینلر عائله‌سندن یوئن‌تی نامنده برحکمدار ایمپراطوری هانلرك‌الندە کورنجه بوکون‌نان‌قینغ دیدیکمز قیه‌ن‌قانغه‌چکیلدی . اوراده ایمپراطور اعلان ایدیلدی . بونك اوزرینه نان‌قینغ تسینلرك پایتختی اولدی . بوقول ۱۰۳ سنه حکمران اولمشدر .

چونغ تسونغ یوئه‌ن هوآم‌تی ، ٤٧ سنه یاشامش ، ٦ سنه حکومت سورمشدر . ٣٢٢

سو تسونغ میم هوآم‌تی ، یوئن‌تی‌نك اوغلیدر . ٢٧ سنه یاشامش ، ٣ سنه حکومت سورمشدر . ٣٢٥

هیه‌ن تسونغ میم هوآم‌تی ، میم تی‌نك اوغلیدر . ٢٢ سنه یاشامش ، ١٣ سنه حکومت سورمشدر . ٣٤٢

قام هوآم‌تی ، میم‌تی‌نك دایسیدر . ٢٣ سنه یاشامش ، ٢ سنه حکومت سورمشدر . ٣٤٤

هیائو تسونغ مو هوآم‌تی ، قام‌تی‌نك اوغلیدر . ١٩ سنه یاشامش ، ١٧ سنه حکومت سورمشدر . ٣٦١

غنای هوآم‌تی ، چیم‌تی‌نك اوغلیدر . ٢٥ سنه یاشامش ، ٤ سنه حکومت ایتمشدر . ٣٦٥

فی هوآم‌تی ، نام دیکرله تی‌یه ، چیم تینك دایسیدر . ٤٥ سنه یاشامش ، ٥٠ سنه حکومت سورمش وخلع اولونمشدر . ٣٧١

تای تسونغ قیه‌ن ون هوآم‌تی ، یوئن‌تی‌نك اوغلیدر . ٥٣ سنه یاشامش ، ٢ سنه حکمران اولمشدر . ٣١٢

ليه تسونغ هيائو ووهوآم‌تی ، ۳۵ سنه ياشامش ، ۲٤ سنه
حكومت ايتمشدر . ۳۹٦

۳۷۸ تاريخنده فرغانه‌ليلر كنديسنه مشهور بار كير-
لرندن هديه كوندرديلر .

غان هوآم‌تی ، ۲۲ سنه حكومت سورمش وقتل ايديلمشدر. ٤۱۸

٤۰۵ تاريخلرينه دوغرو سه‌تسو [۱] قرالی سفيرلر
كوندرمش ، مرصع بر فو هيكلی هديه ايتمشدر .

قوم هوآم‌تی ، ۲ سنه حكومت سورمش وخلع اولونمشدر. ٤۲۰

سوملر سلاله‌سنك مؤسسی اولان ليه‌ئويو غان‌تی‌يی اولديرتدی. قوم‌تی‌يی تخته چيقارتدی. چونكه كنديسی چيقمغه هنوز جسارت ايده‌ميوردی . ايمپراطورك حكومتی كنديسنه براقماسنی ايسته‌يوردی . بعض قوماندانلره ويرديكی ضيافتده بو مقصدينی اشراب ايتدی . ايمپراطورلغه ياپديغی خدمتلری تعداد ايتدكدن صوكره ، تأسيس ايتديكی سكون وآسايشك تخت كنديسنه ويريلمزسه دوام ايده‌ميه‌جكنی آكلاتدی . فقط كيمسه سوزينی ديكله‌مدی . يالكز طرفداری بولونان بر ناظر ايمپرا- طوری تختدن فراغته تشويق ايتدی . اكثريت كوز ياشلرينی ضبط ايده‌ميه‌رك آغلايورلردی . ليه‌ئويو پايتخته كيده‌رك ايمپراطورلغه وضع‌يد ايتدی . ايمپراطوره ساده‌جه قرال عنوانی ويردی و كنديسنی اينغ نيه‌ن‌فوقربنده كوچوك برشهره محافظلريله برلكده كوندردی . بو اوكا حرمتندن زياده كنديسنی تخت

[۱] سيلان آطه‌سی اولمق ايجاب ايدر . بورايه سيلانديب‌ده دنير . بوندنده سرنديب اولمشدر .

محافظه‌ده بولونديرمق ايچون دوشونولمش برتدبيردي. ايرته‌سي سنه چانغ غوژي نامنده برقوماندان ايله ايمپراطوره زهرلي شراب كوندردي. چانغ غوژي اطاعت ايتمك ايسته‌مدي. زهري كنديسي ايچدي ودرحال وفات ايتدي. ليه‌ئويو ايمپراطوري ايچمكه زورلادي. فقط ايمپراطور فو دينه منسوب اولديغي ودينك انتحاري منع ايتديكني سويله‌نجه بعض عسكرلر كنديسني قتل ايتديلر.

نان په‌چائو يعني جنوب وشمال ايمپراطورلغي

تسينلر خاندانك انقراضندن صوكره چين اغتشاشات ايچنده قالدي. بونك نتيجه‌سنده ايكي ايمپراطورلق تأسس ايتدي. بري شمال ولايتلرنده ديكري جنوب ولايتلرنده‌ايدي. جنوب ولايتلرنده بش عائله بربريني متعاقب آز وقت ظرفنده حكمران اولديلر. بونلره اوتاي يعني بش عائله نامي ويريلير. شمال ايمپراطورلغني درت عائله احراز ايلديلر. بونلرك همان هپسي تاتاردر.

شمال ايمپراطورلغي
۱۳
غوئه‌ي سلاله‌سي

بوسلاله اوچ قوله انقسام ايدر. يوئن غوئه‌ي يعني ايلك غوئه‌يلر ناميله ياد ايديلن برنجي قولك پايتختي ابتدا شانسي

داخلنده تاتونغ‌فو قربنده پیم‌چینغده ، صوکره هونان داخلنده
لویانغده ایدی . بوسلاله ۱٤۹ سنه حکران اولمشدر . بوکا
خلف اولان ایکنجی قوله تونغ‌غوئه‌یلر یعنی شرقی غوئه‌یلر نامی
ویریلیر. هونان داخلنده الیوم چانغ‌ته‌فو تعبیر ایدیلن یوشهرنده
اقامت ایدرلردی. بوراده ۱۷ سنه پایدار اولمشلردر. سی‌غوئه‌ی
یعنی غرب غوئه‌یلر نامی آلتنده معروف اولان و ایکنجی قول
ایله عینی زمانده حکومت ایدن اوچنجی سلاله‌نك پایتختی شنسی
داخلنده سی‌غان‌فو شهری ایدی . بونلر ۲۲ سنه حکومت
ایتمشلردر. بوغوئه‌یلر شرقی تاتارلر اولدقلری جهتله کندیلرندن
شرقی تاتارلر فصلنده بحث ایتدم .

۱٤

په‌تسیلر یعنی شمال تسیلری

بوسلاله شرق‌غوئه‌یلری شعبه‌سنه خلف اولمشدر. عن‌اصل
تسیلر زماننده شمال ولایتلرنده بعض ولایتلرده بولونان بر
قوماندانندن نشئت ایتمشدر . اولادلری مؤخراً غوئه‌یلرك
خدمتنه کچمشدی . په‌چه‌لی داخلنده هوقیه‌ن‌فو شهرندن اولوب
شرق غوئه‌یلری ناظری بولونان قائوهوئون سرایده بویوك
برحکم ونفوذه مالکدی. اوغلی قائویام کندیسنه خلف اولدی
وتسی قرالی عنوانیله ایمپراطورلغك برنجی ناظرلغنه کچدی .
بونك اوزرینه ایمپراطور هیائو تسینغ تی‌یی خلع ایده‌بیله‌جك

درجه‌ده نفوذ کسب ایتدی. بوکون چانغ ته‌فو دنیلن یوشهرنده ایمپراطور اعلان ایدیلدی. غرب غوئه‌یلری بوعائله‌نك تأسسنه مانع اولمق ایسته‌دیلر. فقط قائویام بونلری پوسکورتدی، لویام کبی بعض مهم موقعلری اله کچیردی. اولجه قائو نامنی طاشییان بوعائله ۲۸ سنه حکمران اولدی. بوایمپراطورلغه په‌تسی نامی ویریلمه‌سی عینی تاریخلرده جنوب ولایتلرنده موجود تسی نامنده دیکر برایمپراطورلقدن تفریق ایچوندر.

بوحکمدارلرله هه‌ئو چه‌ئو خاندانی آراسنده ظهور ایدن محاربات تسیلرك باعث انقراضی اولدی. تسیلر متعدد محاربات‌ده مغلوب دوشدیلر. هه‌ئوچو پایتخته قاچمغه مجبور اولدی. اوراده ایمپراطورلغی اوغلی یه‌ئوچویه براقدی. آنجق سکز یاشنده بولونان بوحکمدار، چانغ ته‌فویی محاصره‌یه کلن چه‌ئولری طرد ایده‌بیله‌جك برحالده دکلدی. شهر ضبط ایدیلدی. ایکی تسی ایمپراطوری قاچدیلر. توقیف ایدیله‌رك چه‌ئولر نزدینه کوتو-رلدیلر بواثناده غان‌ته‌وام تای یوئنده کندیسنی ایمپراطوراعلان ایتدیرمشدی. فقط اوده چه‌ئولر طرفندن طوتولدی وبوعائله سوندی.

۱۵

هه‌ئوچه‌ئو یعنی مؤخر چه‌ئولر

چینده ۲٤ سنه حکمران اولان بوعائله‌نك پایتختی شنسی

داخلنده سی‌غان‌فو شهری ایدی . تفصیلاتی شرق تاتارلری فصلنده کوروله‌جکدر . چونکه عن اصل سیه‌ن‌پی تاتارلری نسلندندرلر .

١٦

هه‌ئو له‌آم یعنی مؤخر له‌آملر

بو سلاله یوقاریکیلردن دها جنوبی حوالیده حکمران اولمشدر . پایتختی هوقوآنغ ولایتنده سیانغ‌یانغ‌فو سنجاغنده قیانغ لینغ شهری ایدی . سلاله‌نك مؤسسی تسا اسمنده بری ایدی . جنوب حوالیسنده حکمران اولان خاندانلردن بحث ایتدیکم زمان کوروله‌جك له‌آم سلاله‌سی ایمپراطورلرندن ووتی نسلندن ایدی . بوایکنجی له‌آملر برنجیلرك انقسامندن عبارتدر و اونلردن صوکره حکومت سورمشلردر . فقط برآز دها شماله یعنی قیانغ نهرینك شمالنه چیقمش اولدقلری ایچون کندیلرینی شمال ایمپراطورلغنی تشکیل ایدن خاندانلر آراسنه ادخال‌ایدییورلر . تسا ایله له‌آملرك ایمپراطوری یوئن‌تی آراسنه نفاق کیرمشدی . تسا غوئه‌یلر ایمپراطوری ون‌تی‌یه مراجعت ایتدی. ایمپراطور کندیسنی له‌آم قرالی اوله‌رق طانیدی وسیانغ یانغه کوندردی. صوکره ینه غوئه‌یلر ایمپراطوری قوم‌تی زماننده اوندن قیانغ لینغ الکاسنی استحصال ایتدی . بوشهری کندیسنه پایتخت یاپدی ، ایمپراطور عنوانی آلدی و ٣٣ سنه پایدار اولمش برایمپراطورلق وجوده کتیردی .

ایمپراطور لیوقوئه قونغ نام دیکرله تسونغ زماننده سوییلر غایت قوت ونفوذ کسب ایتمشلردی. سی‌غان‌فو شهرنده حکمران اولویورلردی . بو عائله ایمپراطوری ون‌تی ، تسونغی کندی پایتختنه کلمکه دعوت ایتدی . تسونغ ، سی‌غان‌فویه کیتمك اوزره قیانغ‌لینغ‌دن ایکی یوز ضابط ایله چیقمق غفلتنده بولوندی. بواثناده ون‌تی ، قیانغ لینغ ایله له‌آملره عائد اولان سائرشهرلره بر قوای محافظه اقامه ایتمك اوزره قوماندانلرینی کوندردی . بونك اوزرینه تسونغك باشلیجه ناظرلری و قوماندانلری او تاریخلرده حکمران اولان چین سلاله‌سنه خبر کوندردیلر . چینلرك ایمپراطوری اولان هه‌ئوچو قیانغ لینغ اوزرینه عسکر سوق ایتدی . بوسایه‌ده شهردن یوز بیك کشی چیقابیلدیلر. وچینلیلره التجا ایتدیلر . سویی‌لر ایمپراطوری بونی خبرآلنجه تسونغی خلع ایله کندیسنه بعض عنوانلر ویردی وبو له‌آملرك ایمپراطورلغی منقرض اولدی .

جنوب ایمپراطورلغی

١٧

سوم سلاله‌سی

عائله‌اسمی لیه‌ئو اولان یو بوسلاله‌نك مؤسسیدر. عن‌اصل قیانغ نان داخلنده سوچه‌ئو شهرندن ایدی . الك عادی طبقهٔ ناس آره‌سندن چیقمشدی . یاشامق ایچون سیار قوندره

صاحبیلیغی ایدییوردی. فقط بوحالنه رغماً مشهور هانلرسلالهسی
مؤسسنک نسلندن کلدیکنی سویلهمکدن خالی قالمایوردی .
جدی ، قائوتینک برادرلرندن بری اولدیغنی ادعا ایدییوردی .
بو ، چینده شایان حیرت برشی دکلدر. اوراده انسانک قابلیت
ومزیتندن ایلری کلن اصالتدن باشقه براصالت معلوم دکلدر .
اك بویوك برکبارك اوغلی الك عادی براصناف اوغلنك کندی یرینه
کچدیکنی کورور. لیهئویو عسکرلك ایتدی وتسینلر ایمپراطوری
غانتینك زمان ادارهسنده ایمپراطورلغك الك یوکسك مناصبنه
یوکسلدی . غانتی برعاصی طرفندن خلع ایدلدی ، لیهئویو
ایمپراطورك امدادینه قوشدی ، عاصییی متعدد مصادماتده
پریشان ایتدی وایمپراطوری سرپست براقدی . عاصینك مغلو-
بیت تامهسندن صوکره غانتی کندیسنه خدمت ایتمش اولان
بوتون ضابطانی تلطیف ایتدی . بالخاصه لیهئویویه بویوك
مأموریتلر ویردیسهده اوقبول ایلمدی . کندیسنه متعدد مواقع
قوماندانلغی ویریلدی . حائز اولدیغی نفوذ اوکا برطاقم دشمنلر
پیدا ایتدی . کندیسنی سرایدن اوزاقلاشدیرمغه چالیشدیلر ،
امور حکومته اشتراکنه مانع اولمق ایستهدیلر. مجلسده تکلیف
ایتدیکی شیلره ممانعت کوستریورلردی. فقط لیهئویو علیهندهکی
بو انتریقهلری استخفاف ایدهجك قدر جسارت ابراز ایتدی .
یالکز حکمدارینه خدمتی دوشونیوردی . جنوب یهنلری قرالی
اوزرینه یورودی ، متعدد موفقیاتدن صوکره قرالی اسیر آلدی ،

سرایه کتیردی . اوراده قفاسنی کسدیردی . متعدد عاصیلر مغلوب اولدیلر . لیه‌ئویو آرتق بوندن صوکره کندی اقبالندن باشقه برشی دوشونمه‌مشه بکزر . وقتیله لایق اولدیغی فقط بوکون مستحق بولونمادیغی بوتون یوکسک مناصبی قبول ایتدی. بوتون دشمنلرینی ازاله ایلدی ، باش ناظر اولدی ، نهایت حکمدارینی اولدیرتدی . تختی ایسته‌دیکنه ویردی ، صوکره کندیسی اله کچیردی . قیه‌ن قام نام دیکرله نان قینغ شهرینی پایتخت پایدی . آلتمش سنه پایدار اولان بوسلاله ، غوئه‌یلر شمال طرفلرنده حکمران بولوندقلری صیراده چینك جنوب حوالیسنده سلطنت سورمش اولان ایلك خاندانـدر .

قبل المیلاد

ووتی ، ٦٠ سنه یاشادی ، ٣ سنه حکومت ایتدی . ٤٢٢

شائوتی نام دیکرله چوئی‌فو یاخود اینغ یانغ وام ، ١٩ سنه یاشامش ، ١ سنه حکومت سورمش ، سوء حرکاتندن دولایی خلع اولونمشدر . ٤٢٤

تای ون‌تی ، ٤٧ سنه یاشامش ، ٣٠ سنه حکمران اولمش ، اوغلی شائو طرفندن اولدیرلمشدر . ٤٥٣

٤٠٨ تاریخنده چینه هندستانده موغوللرك بولوندیغی قیا پی‌لی الکاسندن هدایایی حاملاً سفیرلر کلمشدر .

عینی تاریخده سه‌تسو یعنی سیلان سفیرلری ده کلمشلردر.

هیائو وو ، ٣٥ سنه یاشامش ، ١ سنه حکمران اولمشدر. ٤٦٤

بوحکمداره هندستانك ، کوچوك بخارانك ، شرقك الخ ... متعدد قوملرندن سفیرلر کلمشدر .

فی‌تی ، ١٧ سنه یاشامش ، ١ سنه حکومت ایتمش ومقتولاً وفات ایلمشدر . ٤٦٥

تای میم‌تی ، ٣٤ سنه یاشامش ، ٨ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٧٢
قی‌تی نام دیکرله تسانغ غووام یاخود چویو ، ١٥ سنه یاشامش ،
٤ سنه سلطنت ایتمش ، خلع وقتل اولونمشدر . ٤٧٧
٤٧٣ تاریخنده شرقی تاتارلر ایله هندستانده کائن
پولی قراللغنك سفیرلرینی قبول ایتمشدر .
شون تی ، ١١ سنه یاشامش ، ٣ سنه حکومت ایتمش ، خلع
وبرآی صوکره قتل اولونمشدر . ٤٧

تسیلر سلاله‌سنی تأسیس ایدن سیائو تائوشینغ ایمپراطور عنوانی آلنجه شون‌تی‌یی خلع ایتدی . بو حکمدار سراینی اوکا براقغه مجبور اولدی . ایمپراطوریچه ایله خادم آغالری مقاومت کوسترمك ایسته‌دیلرسه‌ده نهایت اطاعت ایتدیلر . شون‌تی آغلایه‌رق بو کونلری کورمسه ایدی دهاایی اولاجغنی سویله‌دی . کندیسنه اجدادینك‌ده صوك تسینلر ایمپراطورینه عینی صورتده معامله ایتمش اولدیغنی آکلاتدیلر . سرایدن یایان چیقدی. کندیسندن ایمپراطورلق مرتبه‌سنی آلدقدن صوکره برآرابه‌یه بیندیردیلر . بعض صادق قوماندانلر حکمدارلرینی براقمیه‌رق کوز یاشلریله اوکا رفاقت ایتدیلر . بونلر هپ قتل ایدیلدی. شون‌تی‌یی برسرایه کوندردیلر . اوراده‌صیقی برنظارت آلتنده بولوندیرلدی . برمدت صوکره محافظلری طرفندن أولدیرلدی . خسته‌لقدن وفات ایتدیکی شایعه‌سی چیقارلدی .

۱۸

تسیلر سلالەسی

سوملر سلالەسی ایمپراطوری میم‌تی ، هانلر سلالەسی زمانندن بری معروف اولان سیائو عائلەسندن تائوچینغی ایمپرا-طورلغك الك یوكسك مناصبنه چیقاردی . تائوچینغ قیانغ‌نان ولایتندن ایدی . عاصیلره قارشی احراز ایتدیکی مظفریاتدن مغرور اولەرق ایمپراطورك کندیسنه یکی عنوانلر ویرمەسنی بكلەمەدی ، بونلری بالذات آلدی وقی‌تی‌یی خلع ایدەبیلەجك قدر صاحب نفوذ اولدی . قی‌تی تخته چیقدیغی وقت آنجق اون یاشنده ایدی . زمان حکومتنده بر عاصی پایتخت پیشگاهنه قدر کلدی . تائوچینغ بوكا قارشی یورودی ، مغلوب ایتدی ، قفاسنی کسدیردی . بو اندیشەدن قورتولان حکمدار بر طاقم مظالم وتعدیاته قیام ایتدی . بوندن دولایی علیهنده سوء قصد ترتیباتی یاپیلدی . مغرور ، متعظم بر ایمپراطوردی . هر کسی قورقوتمقدن باشقه برشی دوشونمزدی . تبعەسندن برینی اعدام ایتدیرمدیکی بر کون یوقدی . علیهنده ترتیبات یاپمغه جرأت ایدنلر خبر آلنەرق اعدام اولوندیلر . ایمپراطوریچه بو کنج حکمداره طوتدیغی خطحر کتدن دولایی خلقك نفرتنی جلب ایتدیکنی بیهوده یره دفعات ایله آکلاتدی . بو اخطاراتدن قورتولمق ایچون ایمپراطوریچەیی زهرلتمك ایستەدی . نالایق

معاملات ایله تائوچینغی بیزار ایدییوردی. کیجه یاریسی کندیسنی قالدیرییور ، اولدیرمك ایسته‌یورمش کبی حدیدانه معامله ایدییوردی . اونی تلاشه دوشمش کوردیکی دقیقه‌ده قهقهه‌لرله کولیور ، کری کوندرییوردی . بو شاقه‌نك جدیت کسب ایتمه‌سندن قورقان تائوچینغ بعض کیمسه‌لرله برابر ایمپراطوری خلع ایتمکه تشبث ایلدی . فکرلر مختلف ایدی . بعضیلری ایمپراطورك تصحیح اخلاق ایده‌جکنی امید ایدییورلردی . فقط دیکرلری فکرلرنده اصرار ایتدیلر . تائوچینغ فکرلرینی موقع اجرایه قویمق ایچون هرشیئی حاضرلادیغی صیراده ، آوه کیتمش اولان ایمپراطورك اوراده سرخوش اولدیغنی وقتل ایدیلدیکنی خبر آلدی . بونك اوزرینه شون‌تی‌یی تخته چیقاردی. شون‌تی پك کنجدی . بو کوچوك حکمدار زماننده تائوچینغك حائز اولدیغی عظیم نفوذ واقتدار بعض قوماندانلری کندیسنه قارشی عصیانه سوق ایلدی. بونلره قارشی احراز ایتدیکی مظفریت تائوچینغك نفوذینی آرتیرمقدن باشقه بر شیئه یارامادی . ایمپراطورلغك برنجی قرالی اولدی ، صوکره تسی قرالی ونهایت ایمپراطور عنوانی آلدی . پایتختی قیه‌ن‌قانغ یاخون نان‌قینغ شهری ایدی .

	قبل المیلاد
عائله‌سی ٢٣ سنه حکمران اولمشدر .	
تای قائو ، ٥٦ سنه یاشادی ، ٤ سنه حکمران اولدی .	٤٨٢
ووتی ، ٥٤ سنه یاشادی ، ١٢ سنه « «	٤٩٣
یولین وام ، ٢١ سنه یاشادی ، ١ سنه حکومت سوردی وقتل ایدیلدی .	٤٩٤

ووتی ، ١٥ سنه یاشادی ، خلع اولوندی .
میم تی ، ٥٧ سنه یاشادی ، ٥ سنه حکومت ایتدی . ٤٩٨
تی‌پائو قیوئن نام دیکرله هوئه‌ن هه‌ئو ، ١٩ سنه یاشادی ، ٢ سنه حکومت سوردی ، خلع اولوندی . ٥٠١
هوتی ، ٢ سنه حکومت سوردی ، خلع اولوندی . ٥٠٢

دها تی‌پائو قیوئن زماننده سیائوین نظر شبهه‌یی دعوت ایتمشدی. ایمپراطور کندیسنك ازالهٔ وجودینی دوشونیوردی. سیائوین عسکر طوپلادی ومؤخراً هوتی نامی آلتنده ایمپراطور اولان نان‌قام قرالی ایله متفقاً متعدد مواقعی ضبط ایله ایمپراطوری خلع ایله‌دی. کندیسنی باش ناظر اعلان ایتدی. تی‌پائوقیوئنك یرینه کچمش اولان هوتی‌نك النده هیچ اقتدار براقمادی. برآز صوکره کندیسنی له‌آم قرالی اعلان ایتدیردی ، ایمپراطور عائله‌سنه منسوب پرنسلرك قسم اعظمنی اولدیرتدی ونهایت ایمپراطور عنوانی آلدی . هوتی برسرایه قاپاندی . زوجه‌سی ایمپراطوریچه سیائوین ایله اولندی . هوتی قتل ایتدیرلدی .

١٩

له‌آملر سلاله‌سی

بوسلاله‌نك مؤسسی اولان ین سیائو دنیلن عائله‌دندی . اجدادندن بری اولان هو ، هانلر زماننده ناظرلق ایتمشدی . اجدادندن برچوغی مختلف مناصب مهمه احراز ایلدیکی کبی کندیسی‌ده یوکسك مقاملره کچمشدی . تی‌پائوقیوئنك زماننده

خادم آغالرینك غایت نفوذ صاحبی اولملری وایمپراطورکده ظلمه پك میال بولونماسی سیائوینی نفسنی تخلیص ایچون عسکر طوپلامغه و بونلرك باشنه کچمکه مجبور ایتدی . هوتی‌نك تخته چیقماسنه یاردم ایتدی . بو ایمپراطورك زمان حکومتنده غایت صاحب نفوذ بولونماسندن بالاستفاده ایمپراطورلغی اله کچیردی . کندیسی غایت بویوك برحکمدار دییه تلقی ایدیلیور . فقط تاریخ ، بونزلره پك فضله مربوطیتنی مؤاخذه ایتمکده‌در . سلاله‌سی ایمپراطورلغك پایتختی اولان نان‌قینغده ٥٥ سنه حکمران اولمشدر .

٥٤٩ ووتی ، ٨٦ سنه یاشادی ، ٤٨ سنه حکومت سوردی .
٥١٠ و ٥١٩ تاریخلرنده خوتن سفیرلرینی قبول ایتمشدر .
٥١٦ تاریخنده ایرانه جوار قوملردن سفیرلر کلدی .

٥٥١ قیه‌ن ون‌تی ، ٤٩ سنه یاشادی ، ٢ سنه حکومت ایتدی .
خلع وایکی آی صوکره قتل اولوندی .

ووتی ، خلع اولونمشدر . حسابه قاتلمایور .

٥٥٤ یوئن‌تی ٤٧ سنه یاشامش ، ٣ سنه حکومت سورمش ، قتل اولونمشدر . پایتختی هوقوآن داخلنده قیانغ لینغه نقل ایتمشدر .

٥٥٧ قیم‌تی ، ١٦ سنه یاشامش ، ٣ سنه حکومت سورمش وخلع ایدلمشدر .

بو سلاله‌نك مؤسسنك زمان اداره‌سنده هه‌ئوقیم نامنده بر عاصی مدهش بر قوت اکتساب ایتمشدی . ووتی‌یی اسیر آلمش وایمپراطوراسارتده وفات ایلمشدی . عاصی بردورلو تنکیل اولونه‌مامشدی . قیه‌ن ون‌تی‌نك زمان حکومتنده چین پاسیه‌ن

هه‌ئوقیمك هانقرالی عنوانی آلماسنه اوردوسیله مانع اولامادیغی
کبی نان قینغی اله کچیرمه‌سنه‌ده ممانعت ایده‌مه‌مشدی . هه‌ئوقیم
قیه‌ن ونتی‌یی خلع ایله یوچانغ وامی تخته چیقاردی . اسکی
ایمپراطوره مربوط اولانلرك هردرلو حرکاتنه امکان براقماق
ایچون ایمپراطوری بوغدیرتدی . صوکره هانلر ایمپراطوری
عنوانی آلدی ، یوچانغ وامی خلع ایتدی . سادەجه قرال
عنوانی طاشییان یوئن‌تی اوکا قارشی چین پاسیه‌ن ایله وام سن
پیه‌نی کوندردی. بونلر کندیسنی اسیر آلدقدن صوکره قفاسنی
کسدیردیلر . نعشی تشهیر و هردورلو حقارته ترك ایدیلدی .
خلق اوقدر قیزغیندی که اتلرینی یمك ایچون صالدیریورلردی.
بوتون چوجوقلری قتل اولوندی . بوقدر بویوك برمظفریتدن
صوکره ایکی قوماندان ایمپراطورلغك الك یوکسك مناصبنه
چیقدیلر . یوئن‌تی ، قیانغ لینغده ایمپراطور اعلان ایدیلدی .
فقط بر مدت صوکره ، شمالده حکمران اولان غوئه‌یلر له‌آم
سلاله‌سی حکمدارلرندن چا ایله برلکده اوراسنی ضبط ایله
ایمپراطوری اولدیرتدیلر . چا ، غوئه‌یلر طرفندن ایمپراطور
اعلان ایدیلدی . هه‌ئو له‌آملر سلاله‌سنك مؤسسی اودر .
۱٦نجی نومروده بونلرك تفصیلاتی کورلمشدر . دیکر طرفدن ،
چین پاسیه‌ن ایله وام سن پیه‌ن ، نان قینغده قیم‌تی‌یی تخته
چیقاردیلر. فقط مؤخراً چین پاسیه‌ن اونی اولدیرتدی وایمپرا-
طور عنوانی آلدی .

٢٠

چینلر سلاله‌سی

چین عائله‌سندن پاسیه‌ن ، هانلر زماننده حکومت ایتمش اسکی برضابط نسلندن ایدی . هه‌ئوقیمه قارشی احراز ایتدیکی مظفریات عظیمه‌یه رغماً اوزون مدت دائرهٔ اطاعت داخلنده قالدی . نه یاپدیغنی برآز یوقاریده کورمشدك . تدریجاً باش ناظرلق وچین قرالی عنوانه نائل اولوبجه حرص جاهه قاپیلدی. حکمدارك ضعفنی دوشوندی . بونی تختدن ایندیره‌رك یرینه کندیسی کچدی. بوسلاله نان‌قینغده ٣٣ سنه حکمران اولمشدر.

ووتی ، ٥٧ سنه یاشامش ، ٣ سنه حکومت سورمشدر . ٥٥٩

ون‌تی ٤٧ سنه یاشامش ، ٧ سنه « « ٥٦٦

قی‌تی نام دیکرله یه‌تسونغ ، ١٩ سنه یاشامش ، ٢ سنه حکومت سورمش وخلع اولونمشدر . ٥٦٨

سیوئن‌تی ، ٥٣ سنه یاشامش ، ١٤ سنه حکومت ایتمشدر. ٥٨٢

٥٧٢ تاریخنده موغوللرك بولوندیغی قطعه‌ده‌کی هندیلر، قوره‌نك شرقنده‌کی قیتانلر ودها سائر بعض اجنبی قوملر کندیسنه سفیر کوندرمشلردر .

هه‌ئو چه‌ئو ، ٥٢ سنه یاشامش ، ٦ سنه حکومت سورمشدر. ٥٨٩

ذوق وصفایه و عطالته مستغرق اولان بو صوك ایمپراطور هپ سراینده قاپالی یاشایوردی . غربی غوئه‌یلر وچه‌ئولر زماننده سوئی سلاله‌سی مؤسسی اولان یام قیه‌ن بویوك برنفوذ وقدرت صاحبی اولمش وایمپراطور اعلان ایدیلمشدی . بویوك براوردو

ایله قوماندانلرینی جنوب طرفنه کوندردی. هیچ متیقظ بولونمایان
چینلر سویی‌لرك قیانغ نهرینی کچمه‌لرینه ممانعت ایتمدیلر. سویی‌لرك
راست کلدکلری ایلك عسکرلر سرخوشدی . بونلری مغلوب
ایتمك کندیلری ایچون پك قولای اولدی . چینلر ایمپراطوری
بوغیرمنتظر تجاوزی خبر آلنجه مقاومت کوسترمك ایسته‌دی.
فقط متعدد مصادماتده سوییلر طرفندن مغلوب ایدیلدیکی جهتله
بوتون عسکرلری داغیلدی ، برچوغی دشمن طرفنه کچدی .
آرتق هیچ بر غیرت فائده ویرمز اولدی . دشمنلرینك النه
دوشمکدن قورقان ایمپراطور کندیسنی بر قویویه آتدی .
اورادن هنوز برحیات برحالده اونی چیقاردیلر . پایتخت یغمایه
معروض قالدی . تسینلرك مزارلرینی آچدیلر ، اوعائله‌یه منسوب
اسکی ایمپراطورلرك نعشلرینی نهره آتدیلر . بوتون عساکر
سوییلره عرض تسلیمیت ایتدیلر. بوصورتله سوییلر ایمپراطورلغه
صاحب اولدیلر . ایشته بوتاریخده نان‌په‌چائو یعنی چینك ایکی
ایمپراطورلغه انقسامی نهایت بولمشدر .

٢١

سویی سلاله‌سی

سویی سلاله‌سی مؤسسی اولان قیه‌ن‌ك عائله اسمی یام ایدی.
شنسی داخلنده سی‌غان‌فو ملحقاتندن هوآ این شهرنده
دوغمشدی . هانلر زماننده خدمت ایتمش چین نامنده برضابطك

نسلندن کلدیکنی ادعا ایدیيوردی . کندیسی غربی غوئه‌یلرك صوکره‌ده هه‌ئوچه‌ئولرك خدمتنده بولنمشدی . سائر سلاله مؤسسلرینك قسم اعظمی کبی تدریجاً ایمپراطورلغك اك یوکسك مناصبنه قدر چیقدی . هه‌ئوچه‌ئولر دورنده باش ناظر اولدی ، متعدد عاصیلری تنکیل ایتدی . حیاتنه سوء قصد ایدیلدیسه‌ده تهلکه‌لردن قورتولدی ، دشمنلرینی ازاله ایله‌دی . حکومتی اله کچیردی ، مأموریتلر توجیهی سایه‌سنده طرفدارلر قازاندی ، قرال عنوانتی آلمق جسارتی کوستردی . صوکره کندیسنی ایمپراطور عنوانتی آلمغه تشجیع ایتدیلر . صوك هه‌ئوچه‌ئو ایمپراطوری سرای کزرکن او ایمپراطورلغنی اعلان ایله‌دی . اجدادینه مفخرت عنوانلری ویردیردی ، ایمپراطورك عنوانتی اهمیتسز برشکله صوقدی ، صوکره اونی اولدیرتدی . چینلری محو ایتدی ، بوصورتله تکمیل چین قطعه‌سنی کندی حکمی آلتنده برلشدیردی ، شنسی داخلنده سی‌غان‌فوئی پایتخت یاپدی . خلفی یام‌تی پایتختی هونان داخلنده لویامه نقل ایله‌دی . بوسلاله ۳۸ سنه حکمران اولمشدر .

ون‌تی ، ٦٤ سنه یاشادی ، ٢٤ سنه حکومت ایتدی . اوغلی طرفندن قتل اولوندی . ٦٠٤

یام‌تی ، ٥٠ سنه یاشادی ، ١٣ سنه حکمران اولدقدن صوکره خلع ومؤخراً قتل ایدیلدی . ٦١٧

یه‌ئو نامیله معروف قونغ‌تی ، ١٥ سنه یاشادی ، ٢ سنه حکومت سوردی ، خلع اولوندی . ٦١٨

تونغ نامیله معروف قونغ‌تی ، ۲ سنه حکومت ایتدکدن صوکره
قتل اولونمشدر .
٦١٩

ایمپراطور یام‌تی ، جنوب ولایتلرینی زیارت ایله مشغول اولدیغی
صیراده سفاهتی دولاییسیله تبعه‌سنك کین ونفرتنی جلب ایتمشدی .
حکومت ایشلری تماماً یوز اوستی براقیلمش ، ولایتلرده هر
طرفده اشقیا توره‌مشدی . ایمپراطور هیچ بر اخطاره وقولاق
ویرمیوردی . اکابر هر طرفده سلاحلانیورلردی . قادینلر وخادم
آغالری ایمپراطورلغی انقراضه سوروکله‌دکلری صیراده لی یوئن
نامنده بر قوماندان مهم بر اردو ایله کلوب سی غان فویی محاصره
ایتدی . تای قرالی یه‌ئو بو اراده قوماندان ایدی. فقط شهرك ضبطنه
مانع اولامادی . بو بویوك مظفریت لی یوئنك کوزلرینی قاماشدیر-
مادی . یه‌ئویی ایمپراطور اعلان ایتدی و کندیسی باش ناظرلق
وتام قراللغی عنوانیله اکتفا ایلدی . سفاهتلرنده دوام ایدن یام‌تی
یوزبیك قدر طرفدار پیدا ایتمش اولان هوآقی طرفندن سراینده
قتل ایدیلدی . تام قرالی ایمپراطورلغنی اعلان ایچون بو اغتشا-
شاتدن استفاده ایلدی . یه‌ئو ایمپراطورلغی کندیسنه براقمش
اولدیغی ایچون بو حرکتی ظاهراً بر حقه مستند کبی کورونیوردی.
سوییلر عائله‌سندن تونغ اسمنده باشقه بر حکمدارده ایمپراطور
عنوانی آلدیغی کبی هوآقی‌ده ایمپراطورلغنی اعلان ایتدی .
دها بر طاقم عاصیلرده بو مثاله اقتفا ایلدیلر . فقط هپسی مغلوب
ویا مقتول اولدیلر . تونغ‌ده عینی عاقبته اوغرادی ، سویی‌لر

سلاله‌سی سوندی . او زمان غایت ذی‌قدرت اولان تورکلر
سوییلر طرفنی التزام ایله بو عائله‌دن یام چینغ تائو نامنده بریني
ایمپراطور اعلان ایتدیلرسه‌ده اوده سلفلرینك عاقبتندن خیرلی
بر عاقبته اوغرامادی .

۳۲

تاملر سلاله‌سی

تاملر سلاله‌سنك عائله اسمی لی‌ در . بو عائله قدیم ایمپراطور
چوئن‌هیو نسلندن کلدیکنی ادعا ایدییوردی . لی یوئنك جدی
هو ، هه‌ئو چه‌ئولرك خدمتنده ایدی . سوییلر ایمپراطوری
یام‌تی‌نك زمان حکومتنده ، شنسی داخلنده چینغ قای شهرینه
منسوب اولان لی یوئن تایوئن‌فو والیسی اولدی وبعض عاصیلری
تنکیل ایتدی . تورکلرله یاپدیغی اتفاق سایه‌سنده پك قوت
کسب ایتدیکندن کندیسنی باش قوماندان اعلان ایله‌دی و یه‌ئویی
تخته چیقاردی . یام‌تی‌نك خلفی بر چوق اغتشاشاته سببیت
ویرمشدی . آنجق ۱۴ یاشنده بولونان کنج ایمپراطور ، تختی
لی یوئنه براقدی. بو ایمپراطور ، چینده حکمران اولان سلاله‌
لرك اك قوتلیلرندن برینك مؤسسی اولدی . هانلر کبی بونلرده
کوچوك بخارا قطعه‌سنی تحت اداره‌لرنده بولوندیرمشلردر .
تورکلر و شمال باربارلری کندیسیله صیق صیق حرب ایتدیلر .
بعض عاصیلر بویوك اغتشاشاته سببیت ویردیلر . بو ایمپراطورلر

٢٩٠ سنه حكمران اولمشلردر . پایتختلری شنسی داخلنده سی غان فوده ایدی .

قائو تسو ، ٧١ سنه یاشامش ، ٩ سنه حكومت سورمشدر. ٦٢٦

٦٢٠ تاریخنده سمرقند حكمداری كندیسنه سفیرلر كوندرمشدر .

٦٢٦ تاریخنده قاپچاق قوملری سفیرلر كوندردیلر .

تای تسونغ ، ٥٣ سنه یاشامش ، ٢٣ سنه حكومت ایتمشدر. ٦٤٩

٦٣٠ تاریخنده سوفاتی نامنده آق صو قرالی سفیرلر كوندرمشدر .

٦٣١ تاریخنده قاپچاق قوملری عرض انقیاد ایتمشلردر.

٦٣٢ تاریخنده هاراشار و خوتن قوملری سفیرلر یوللامشدر .

٦٣٥ تاریخنده خوتن ، كاشغر و جیحون منبعلری طرفنده تسونغ لینغ قوملری سفیرلر یوللامشلردر .

چینده خرستیانلغك تأسسی حقنده سی عان فوده بولونان آثار روما ایمپراطورلغنه منسوب خرستیانك ورودی ٦٣٥ تاریخنده اولدیغنی میدانه چیقاریور . چین تاریخلری برشی یازمایورلرسه بو بحث ایتدیكمز سفیرلرله برابر كلمش اولماسی محتملدر . ماوراءالنهرده یرلشمش اولان خرستیانلرك دها اول چینه كلمه‌مش اولمالرینی عقل زور قبول ایدر . اونك ایچون بو ٦٣٥ تاریخنده‌كی خرستیانلر یكی میسیونرلر اولمق كركدر . اسلامیت دها اول چینه كیرمشدی . [١]

---

[١] ettres édifiantes ك یدنجی جلدنده بوچین مسلمانلرینك كندی كتابلرینه ته‌مو قیائو دیدكلری سویله‌نیور . چینلیلر محمدیلره هوئه‌ی هوئه‌ی یاخود هوئه‌ی هو دیرلر . بو ، اسلامیتی ایلك اول قبول ایدن برتاتار قومنك اسمیدر .

٦٣٨ تاریخنده ایران حکمداری یزدجرد چینه سفیرلر کوندرمشدر . بر سنه اول عربلر طرفندن مغلوب ایدیلمش وفرغانه‌یه تورکلر نزدینه قاچمشدی .
٦٤١ تاریخنده هندستانده موغوللردن سفیرلر کلدی . ماوراءالنهرده‌کی هو قراللغندن‌ده سفیرلر کلمشدر . سمرقند قوملری ایمپراطوره هدیه‌لر یوللادیلر . ماوراءالنهر وخوراسان طرفلرنده سو وقیومی قوملری سفیرلر کوندردیلر .
٦٤٣ تاریخنده قدیماً تاتسین دنیلن فولینلر یعنی روماليلر ایمپراطوره هدیه‌لر یوللادیلر . حکمدارلرینك اسمی پوتولی ایدی . کسب قوت ایدن عربلرك کندیسیله حرب ایتدکلری مقیددر .
٦٤٤ تاریخنده ایرانه جوار بعض قوملر سفیرلر یوللادیلر .
٦٤٦ تاریخنده ماوراءالنهردن ، هندستاندن ، تیبتدن ، کشمیردن سفیرلر کلمشدر .

٦٨٣ قاثو تسونغ ، ٥٦ سنه یاشامش ، ۳۴ سنه حکمدار اولمشدر .
٦٦٢ تاریخنده ایمپراطور ، یزدجردك اوغلی فیروزی ایران شاهی اوله‌رق طانیمشدر .
٦٧٤ تاریخنده خوتن قرالی ایله ایران شاهی فیروز چینه کلمشلردر .
٦٧٩ تاریخنده فیروز ایمپراطوره عرض تعظیمات ایدر . عساکر خاصه ضابطلکنه تعیین اولونور . وفات ایدنجه اوغلی نی‌نی‌شه ایران شاهی اوله‌رق قبول ایدیلیر . بوتون ایرانی استرداد ایدر .

٦٨٤ چونغ تسونغ ، ایمپراطوریچه طرفندن خلع ایدلمشدر .
ووشی ، تای تسونغك زوجه‌سیدر . ٨١ سنه یاشامش ،
٧٠٥ ٢١ سنه حکومت ایتمشدر .

٦٩١ تاريخنده خوتنه برقرال تعيين ايتمشدر .
٦٩٢ تاريخنده آق صويه بر والى كوندرمشدر .
هاراشار ، آق صو ، خوتن ، كاشغر حواليسى
بونك اداره‌سنده ايدى . بو مملكتلر اولجه توفانلره
تابع ايديلر .

٧١٠ چونغ تسونغ ، ٥٥ سنه ياشامش ، ٥ سنه حكومتدن صوكره
قتل ايديلمشدر .
زمان حكومتنده ، ايران شاهى سى‌غان فويه كلمش
واوراده وفات ايتمشدر .

٧١٢ ژوبى تسونغ ، ٥٥ سنه ياشامش ، ٣ سنه حكومت ايتمشدر.

٧٥٦ هيوئن‌تسونغ ، ٧٨ سنه ياشامش ، ٤٥ سنه‌حكومت‌سورمشدر.
٧١٣ تاريخنده كشمير قوملرى چينه سفيرلر يوللاديلر.
٧١٥ « توفانلر ياخود تيبتليلر طرفندن هجومه
اوغرايان فرغانه قرالى چينليلردن استمداد ايتمشدر .
چينليلر كنديسنى تكرار موقعنه اوتورتمشلردر . عربلر
و ماوراءالنهرده سائر جوار قوملر چينليلره تابع
اولمشلردر .
٧١٩ تاريخنده عربلر طرفندن دوچار هجوم اولان
قيومى ، قام و هان قوملرى چينليلردن امداد ايسته‌ـ
مشلردر . سمرقند حكمدارى بر علم هيئت كتابى
يوللامشدر .
٧٢٠ تاريخنده كشميره همم جوار متعدد قوملرعربلر
طرفندن چينليلر عليهنه تحريك ايدلمشلرسه‌ده صداـ
قتلرينى محافظه ايلمشلردر .
٧٣٩ تاريخنده فرغانه حكمدارى آرسلان طرخان
چينليلره معاونت ايتمشدر .
٧٤١ تاريخنده شاش قرالى عربلردن شكايت ايله
چينليلردن عسكر ايسته‌مشدر .

٧٤٧ تاریخنده ماوراءالنهر جتلری ایمپراطوره سفیرلر یوللادیلر .

٧٥١ تاریخنده عربلر خوتن ، کاشغر ، آقی صو و هاراشار موضعلرینی ضبط ایتمك ایسته‌ین چین قوماندانی مغلوب ایتمشلردر . بو محاربه طراز قربنده جریان ایتمشدر .

٧٥٢ تاریخنده ، ماوراءالنهرده بر تسائو قرالی ، سیاه اثوابلی عربلره یعنی عباسیلره هجوم مساعده‌سنی ایسترسه‌ده ترویج اولونماز .

٧٥٤ تاریخنده ایرانه جوار ، یاخود داخل بعض کوچوك قراللقلر چینه سفیرلر کوندرمشلردر .

٧٥٦ تاریخنده خوتن قرالی ، اغتشاشه باعث اولان غان‌لوشان نامنده برعاصی‌یی تأدیب ایچون چینلیلرك امدادینه کلمشدر .

سو تسونغ ، ٥٢ سنه یاشامش ، ٧ سنه حکومت سورمشدر. ٧٦٢

٧٥٨ تاریخنده ، چین سراینده خلیفه‌نك سفیرلری واردی . سمرقندن‌ده سفرا کلمشدر . عینی سنه ، قانتونده مقیم عربلرله ایرانیلر شهری محاصره ایله یغما ایتدیلر ، بوتون مغازه‌لری یاقدیلر ، کمیلریله کری دوندیلر .

تای تسونغ ، ٥٢ سنه یاشامش ، ١٧ سنه حکومت سورمشدر. ٧٧٩

ته تسونغ ، ٦٤ « « ٢٦ « « ٨٠٥

٧٩٨ تاریخنده خلیفه هالون (هارون) بوحکمداره سفیرلر یوللامشدر .

شون تسونغ ، ٤٦ سنه یاشامش ، ٨ آی حکومت ایتمشدر. ٨٠٥

حسابه ادخال ایدلمیور .

هیه‌ن تسونغ ، ٤٣ سنه یاشامش ، ١٥ سنه حکومت ایتمشدر. ٨٢٠

ما تسونغ ، ٣٠ سنه یاشامش ، ٤ سنه حکومت سورمشدر. ٨٢٤
قیم تسونغ ، ٣٣ سنه یاشامش ، ٢ سنه حکومت ایتدکدن
صوکره قتل اولونمشدر . ٨٢٦
ون تسونغ ، ٣٣ سنه یاشامش ، ١٤ سنه حکومتدن صوکره
اولدیرلمشدر . ٨٤٠
ووتسونغ ، ٣٣ سنه یاشامش ، ٦ سنه حکومت ایتمشدر . ٨٤٦
٨٤٥ تاریخنده بو ایمپراطور روما خرستیانلری علیهنده
برفرمان نشر ایتمش وکلیسالرك برقسمنی ییقدیرمشدر .
بو فرمانده خرستیان راهبلرینه تاتسین بونزلری
دنیلمکده‌در .
سیوئن تسونغ ، ٥٠ سنه یاشامش ، ١٣ سنه حکومت ایتمشدر. ٨٥٩
٨٥١ تاریخنده برعرب سیاحی چینه کلمشدر . سیا-
حتنامه‌سنی راهب روبودو ترجمه وطبع ایتمشدر .
ئی تسونغ ، ٤١ سنه یاشامش ، ١٤ سنه حکومت سورمشدر. ٨٧٣
هی تسونغ ، ٢١ سنه یاشامش ، ١٥ سنه حکومت ایتمشدر . ٨٨٨
چائو تسونغ ، ٢٨ سنه یاشامش ، ١٦ سنه حکومت ایتمشدر. ٩٠٤
چائو سیوئن نام دیکرله غنای قی ، ٤ سنه حکومت سورمش ،
سلطنتدن استعفا ایتمشدر . ٩٠٧

نفوذ وبسطوتی غایت شموللی اولان بو مشهور سلاله
ایمپراطورلرك خادم آغالرینه پك یوز ویرمه‌لرندن ، اونلرك
حکومته صاحب مستقل اوله‌جق درجه‌ده نفوذصاحبی کسیلمه‌لرینه
مسامحه ایتمه‌لرندن دولایی انقراض بولمشدر . خادم آغالری
هی تسونغی تخته چیقارمشلردی . بو ایمپراطور شمالده‌کی اغتشا-
شاتی تسکین ایتمکه هیچ اهمیت ویرمه‌یه‌رك ذوق وصفاسیله
اوغراشیوردی . هرطرفده قیام باشلانغجلری کورولیوردی .

پك مفرطانه ویركولر ، بویوك فیضانلر ، چكركه‌لر طرفندن
تارلالرده یاپیلان تخریبات ونهایت برقیطلق اهالی‌یی پك چوق
ازدی واونلری عصیانه سوق ایتدی . هوآم‌تسائو غیرممنونلرك
باشنه کچه‌رك سی‌غان‌فویی ضبطایله ایمپراطوری اورادن قوغدی.
هوآم‌تسائو برایمپراطور سلاله‌سی تأسیس ایتمك امیدیله کندیسنی
ایمپراطور اعلان ایتدیردی ، عائله‌سنه تسی اسمنی ویردی .
٣٨ یاشنده بردلیقانلی عاصیلره قارشی یورودی . ابتدا غالب
کلدی ، صوکره ایمپراطوری پایتختنه کتیردی . خدماتنه مكافاةً
کندیسنه تسین پرنسلکی ویریلدی. هه‌ئوتام‌لر سلاله‌سی مؤسسنك
پدری اودر . ایمپراطورك وفاتی ایمپراطورلغی غایت عظیم
اغتشاشات ایچنده براقدی . خادم آغالری چائوتسونغه تاج
کیدیردیلر. بوحكمدار ، کندی اسیرلرینك کندیسنه قویدقلری
بویوندوروغك بوتون آغیرلغنی حس ایتدی وبونی سیلکوب
آتمق ایسته‌دیکی ایچون مغلوب دوشدی . چوودن صوکره
کندیسنی محبسندن قورتاردی . بوتون خادم آغالرینك ، سرای
خدمتنه آیریلان کوچوكلری مستثنا اولمق اوزره ، اعداملری
حقنده امرچیقدی. بوایمپراطورلق دشمنلرینك امحاسی اونلرك
حائز اولدقلری بوتون نفوذی چووه‌نه براقدی . اوده خادم
آغالری کبی بونفوذی سؤاستعمال ایتدی . ایمپراطوری پایتختی
هونانه نقل ایتمکه اجبار ایتدکدن صوکره اولدیرتدی . چائو
سیوئن یالکز ایمپراطورلغی کندیسنه تسلیم ایچون حکمران

اولدی . حیاتی قورتارمه‌نك یكانه چاره‌سی بو ایدی . بونك اوزرینه چووه‌ن ایمپراطور عنوانی آلدی .

٢٣

هه‌ئوله‌آملر یعنی مؤخر له‌آملر سلاله‌سی

بوندن صوكره‌كی بش كوچوك سلاله هپ هه‌ئو اوتای یعنی بش مؤخرعائله نامنی طاشیرلر . بوده كندیلرینی تسینلردن صوكره حكمدار اولان بش عائله‌دن تفریق ایچوندر . اونلره تسیه‌ن‌ئوتای یعنی ایلك بش‌عائله نامنی و یرمشلردر . بحث‌ایتدیكمز عائله‌لرك برنجیسی هه‌ئو له‌آم نامنی طاشیوردی . مؤسسی وه‌ن ایدی . بونك ده عائله اسمی چو ایدی . تسی قرالی صوكره ایمپراطور عنوانی آلان هوآم تسائو نامنده برعاصینك معیتنه كیرمشدی. هوآم‌تسائونك مغلوبیتندن‌صوكره تاملر ایمپراطوری هی‌تسونغك خدمتنه كیردی . بونك زمان اداره‌سنده نفوذ واعتباری اوقدر آرتدی كه ایمپراطورلغه صاحب اولدی . چائو تسونغی وباشلیجه ناظرلری اولدیرتدی. چائوسیوئن زماننده‌باش قوماندان اعلان ایدیلدی . آرتق ایمپراطورلغه چیقمق ایچون برآدیم قالمشدی . نهایت ایمپراطوری خلع ایتدیره‌رك بوآدیمی‌ده آتدی . فقط‌بوایمپراطورلق آرتق تاملر زماننده‌كی كبی‌دكلدی . یكی ایمپراطورك النده هونان وشان‌قونغ ولایتلرندن باشقه برشی یوقدی . سائر ولایتلر هپسی برر مستقل قراللق وجوده كتیر-

مشلردی . بو بش عائله تختده اولدقلری مدتجه یعنی ٥٤ سنه اغتشاشك آرقه‌سی کسیلمدی . قیتان تاتارلری و دها سائرلری شمال وغرب ولایتلرینی تخریب ایتدیلر. آنجق ۱۷ سنه حکمران اولان بو کوچوك سلاله‌نك پایتختی ابتدا پیه‌ن چه‌ئوده ایدی . بوکون بورایه قای فونغ فو دینور. صوکره لویامه یاخود هونان فویه نقل اولونمشدر .

تای تسوبی اوغلی این وام اولدیردی . اوده عینی عاقبته اوغرادی . بو اغتشاشات تسین قرالنی له آملره هجومه سوق ایتدی . ایمپراطور مغلوب اولدی و کدرندن کندینی اولدیردی .

۲٤

هه‌ئو تاملر یعنی مؤخر تاملر سلاله‌سی

بوسلاله درت حکمدار ایله ١٤ سنه حکمران اولمشدر . پایتختلری ابتدا غوئه‌ی چه‌ئوده ایدی . صوکره لویامه نقل ایتدیلر . تورکستاندن نشئت ایتمش اولدقلری جهتله بونلری غربی تاتارلر نسلنده آرامق اقتضا ایدر . تاریخلری هون تاریخنه داخلدر .

۲٥

هه‌ئو تسینلر یعنی مؤخر تسینلر سلاله‌سی

بوسلاله‌نك مؤسسی اولان شه‌قیمك پدری بوندن اولکی

سلاله‌نك مؤسسنك پدری لی‌قه‌یونغه مربوط ایدی . خدماتندن دولانی بعض والیلکلره نائل اولمشدی. اساساً غرب‌باربارلرندن ایدی . فقط بوراده اجنبی بر ملتك باشنده اولمادیغی و ذاتاً منشائی‌ده ایجه معلوم بولونمادیغی ایچون کندیسنی چین خاندانلری آراسنده ذکر ایدییورم . عائله اسمی شه ایدی . شه قیم تام ، هه‌ئوتاملر سلاله‌سی ایمپراطوری میم تسونغك بر قیزی ایله أولندی . مع مافیه بو ، ایمپراطورلق نفوذینی غصب ایدن لووامك خدمتنه کیرمه‌سنه مانع اولمامشدر . فقط صوکره بوزوشدیلر . لووام ، شه قیم تامك درت چوجوغنی اولدیرتمشدی . شه قیم تام خیتانلره مراجعت ایتدی . اوتا ـ ریخلرده بونلر شمال طرفلرنده غایت صاحب شوکت ایدیلر . اللی بیك کشیلك براردو ایله کله‌رك هه‌ئوتاملره هجوم ایتدیلر . ایمپراطور اردوسی مغلوب اولدی . خیتانلر مختلف مواقعی ضبط ایله ایمپراطور عنوانی شه‌قیم تامه ویردیلر . بو ، عائله‌سنه تسین نامنی ویردی . پایتختی ابتدا لویانغده صوکره قای فونغ فوده ایدی . بوسلاله ١٢ سنه حکمران اولمشدر .

قائوتسو ایمپراطورلغه چیقارکن کندیسنی تخته چیقارمق ایچون اختیار ایتدکلری مصارفی تضمین ایتمك اوزره اون آلتی شهری بامعاهده‌نامه خیتانلره ترك ایتمکه مجبور اولمشدی .

بو تاتارلر آنجق بو شرط ایله مملکتلرینه عودت ایتمکه راضی اولمشلردی. بومعاهده‌نامه مؤخراً ایکی برمحاربه وسیله‌سی

تشکیل ایتدی . خیتانلر چینه عودت ایله عظیم تخریباتده بولوندیلر . چونکه بونلری پوسکورتمك ایچون اردولرینك باشنه کچمکه و عینی زمانده دها باشقه قوماندانلرده کوندرمکه مجبور اولدی . بو محاربه‌ده ایکی طرفدن هیچ بری بر موفقیت استحصال ایده‌مدی . دها دوغروسی ، چینلیلر ، بعض موفقیاته رغماً خیتانلری طرده موفق اولامادیلر . ایمپراطور قوره قرالنه مراجعت ایله اونی خیتانلره باشقه بر طرفدن هجومه تشویق ایتدی . بو بیهوده بر تدبیر اولدی . خیتانلر طرفندن ازعاج ایدیلن قوماندانلردن بعضیلری بوتاتارلره عرض انقیاد ایده‌رك ایمپراطور طرفنی ترك ایتدیلر . نهایت بر حرب اولدی . ایمپراطور اسیر دوشدی . خیتانلر پایتخته کیردیلر و بو عائله‌یی محو ایتدیلر .

٢٦

هه‌ئو هانلر یعنی مؤخر هانلر

بو سلاله قای فونغ فوده آنجق ایکی حکمدار ایله درت بش سنه حکمران اولمشدر . عن اصل تورکدر . تفصیلاتی غربی تاتارستان بحثنده آرانمق اقتضا ایدر . تاریخی هونلرك تاریخنه داخلدر .

٢٧

هه‌ئو چه‌ئولر یعنی مؤخر چه‌ئولر

بوسلاله‌نك مؤسسی اولان غوئه‌ی یوقاریکی سلاله اثناسنده

غایت مهم مأموریتلرده بولونمشـدی . حکمدارینه جسورانه
خدمتلرده بولوندی و آنجق حیاتنی تحت تهلکه‌ده کوردیکی
زمان اونی ترك ایتدی . آرتق مدافعهٔ نفسدن باشقه بر شی
دوشونمدی ؛ سلاحه صارلدی وایمپراطورلغك پایتختنه کیردی.
ایمپراطور قارغشه‌لق اثنا‌سـ‌ـنده اولدیرلدی . یرینه سیام این قومی
چیقاردیلر . بوده برآز صوکره خلع اولوندی . غوئه‌ی بونك
اوزرینه ایمپراطور عنوانی آلدی و سـلاله‌سنه چه‌ئو اسمنی
ویردی . قای فونغ فوده اون سنه حکمران اولدی .

بو سـلاله ایله بو بش کوچوك عائله نهایت بولور . چینك
اغتشاشاتی صوکره‌کی حکومت زماننده تسکین ایدیلدی . فقط
شمالده وشمال غربیده ، خیتانلر ، نیوشه‌لر سـلاله‌لری و هیالر
قرالی کبی پك قوتلی خاندانلر پایدار بولونیورلردی . بوشدتلی
اغتشاشات اثناسنده اجنبی دولتلرله پك آز مناسباتده بولونان
چین سراینه متعدد هیئت سفارتلر کلمشدر .

٢٨

سوملر سلاله‌سی

سوملر عائله‌سی چائو اسمنی طاشیوردی . مؤسسنك آدی
قوآم‌این ایدی . مورخلر بونك منشائنی ملتك الك اسکی زمانلرینه
یعنی هوآم‌تی‌یه قدرچیقاریرلر . چه‌ئولر ایمپراطوری مووام‌تسائو
فویه چائوچینغ شهرینی ویردی . بوندن چائو عائله اسمنی تشکیل

ایتدیلر . احفادندن هوم این نامنده بری یوقاریکی سلاله‌نك خدمتنده ایدی. اوغلی قوآم این چه‌ئولر طرفندن خیتانلره‌قارشی سوق ایدیلدی . بو تاتارلر چینی تخریب ایدییورلردی . ملتك اکابری کندیسنی ایمپراطورلق داخلنده سکونی تأسیس ایده‌بیله‌جك یکانه آدم دییه تلقی ایتمکده ایدیلر . تختده آنجق اون اون بش سنه قالان عائله‌لر کورمکدن هر کس بیقمشدی . ایمپراطورلغی کندیسنه تکلیف ایلدیلر . رد ایتدی . پك شدتلی اصرارلردن صوکره قبول ایله‌دی . برچوق اولاد واحفادی یتیشدی . بونلر زمانده چین متعدد تاتار ملتلرینك آقینلرینه معروض قالمقله برابر غایت ترقی ایتدی . بوسوملر سلاله‌سی ایمپراطورلغی اداره ایدن خاندانلرك الك مشهوری کبی تلقی ایدیله بیلیر . اغتشاشات بوایمپراطورلری تبدیل اقامتکاهه مجبور ایتدیکی ایچون سوم سلاله‌سی ایکی‌یه تفریق ایدیلمکده‌در .

شمال سوملری شعبه‌سی

بوحکمدارلر ٩٦٠ تاریخ میلادیسنده حکومت ایتمکه باشلا- مشلردر. پایتختلری، قای‌فونغ‌فوایدی. ١٦٨ سنه پایداراولمشلردر.

تای تسو ، ٥٠ سنه یاشامش ، ١٧ سنه سلطنت سورمشدر . ٩٧٦

٩٦٥ و ٩٦٦ تاریخلرنده خوتن حکمداری لی‌شیوم تیه‌ن کندیسنه سفیرلر کوندرمشدر . حکمدارك اوغلی ده سرایه کلمشدر .

٩٦٩ تاریخنده عینی حکمدار ینه بر هیئت سفارت یوللامشدر .

٩٧٤ تاریخنده عربلرك خلیفه‌سی سفیرلر یوللامشدر.

تای تسونغ ، ٥٩ سنه یاشامش ، ٢٥ سنه حکومت ایتمشدر . ٩٩٧

چین تسونغ ، ٥٥ سنه یاشامش ، ٢٥ سنه حکومت ایتمشدر . ١٠٢٢

١٠٠٩ تاریخنده خوتن حکمداری چینه سفیرلر یوللامشدر .

١٠١١ تاریخنده عربلر سفیر کوندرمشلردر .

جین تسونغ ، ٥٤ سنه یاشامش، ٤١ سنه حکومت سورمشدر. ١٠٦٣

ایم تسونغ ، ٣٦ « ٤ « « « ١٠٦٧

شین تسونغ ، ٣٨ « ١٨ « « « ١٠٨٥

١٠٨١ تاریخنده فواین قرالی می‌لی‌ئی لینغ قای فا چینه سفیرلر کوندرمشدر . بو ، استانبول ایمپراطوری میشل اولمق کرکدر . قای‌فا ، قیصر ، سزاردر .

١٠٨٤ تاریخنده خوتن قرالی هدیه‌لر یوللامشدر .

چه‌تسونغ ، ٣٥ سنه یاشامش ، ١٥ سنه حکومت سورمشدر. ١١٠٠

هوئه‌ی تسونغ ، ٥٤ سنه یاشامش ، ٢٥ سنه حکومتدن صوکره فراغت ایتمشدر . ١١٢٥

١١١٧ تاریخنده خوتن قرالی سفیرلر کوندرمشدر .

قین تسونغ ، ٦١ سنه یاشامش ، ٢ سنه حکومت ایتمشدر . ١١٢٧

جنوب سوملری شعبه‌سی

قین تسونغك زمان سلطنتنده ، تاتارستانده غایت کسب سطوت ایتمش اولان نیوشه تاتارلری چینك شمال قسمنی ضبط ایتدیلر. قای‌فونغ‌فو شهری‌ده بوراده ایدی . سوم ایمپراطورلری جنوبه چکیلمکه مجبور اولدیلر . بوکون هانغ‌چه‌ئو دیدیکمز لین‌غانی پایتخت اتخاذ ایتدیلر. بوراده ١٥٢ سنه حکمران اولمشلردر .

قائو تسونغ ، ٨١ سنه یاشامش ، ٣٦ سنه حکومت ایتمشدر .	١١٦٢
هیائو تسونغ ، تختندن فراغت ایتمشدر .	١١٨٩
قوآم تسونغ ، ٥٤ سنه یاشامش ، ٥ سنه حکومت ایتمشدر.	١١٩٤
میم « ٥٧ ، « « ٣٠ ، « « «	١٢٢٤
لی « ٦١ ، « « ٤٠ ، « « «	١٢٦٤
تو « ٣٥ ، « « ١٠ ، « « «	١٢٧٤
هیائو قونغ ، ٢ سنه حکومت ایتمش موغوللره تسلیم اولمشدر .	١٢٧٦
قوئون تسونغ ، ٣ سنه حکومت ایتمشدر .	١٢٧٨
تی پیم ، ٢ سنه حکومتدن صوکره فرار ایلمشدر .	١٢٧٩

قینلر یعنی نیوشه تاتارلری کسب قدرت ایده‌رك چینك بویوك برقسمنی ضبط ایده‌لی بری سوم ایمپراطورلری مانغایه یعنی چینك جنوب قسمنه چکیلمکه مجبور اولمشلردی . بوراده هوقوآم ، قیانغ‌سی ، چه‌قیانغ ، فوقیه‌ن ، قوئه‌چه‌ئو ، یون‌نان ، قوآم‌سی ، قوآم قونغ ولایتریله قیانغ نان ولایتنك برقسمنه و های نان آطه‌سنه مالك بولونیورلردی . قینلره برویرکو ویریورلردی . قینلر اوزرنده موغوللر بویوك بر مظفریت احراز ایتمشلردی . بو فرصت ، بر چین ایمپراطوری ایچون اوقدر آغیر و باعث حجالت اولان بویوندروغی سیلکوب آتمغه غایت مساعد کو-روندی . فقط نتیجه ، آلداندقلرینی اثبات ایتدی . استمداد ایتدکلری موغوللر قینلری محو ایتدیلر وهمان درحال سوملره‌ده هجوم ایلدیلر . طرفیندن اوزون مدت حرب ایدلدی . ایکی طرفده موفقیت قازانه‌مادی . شهرلر ضبط واسترداد اولوندی . نهایت ایمپراطور قیه‌م تی لین غانده موغوللر طرفندن اسیر

آلندی وقبلای خانك سراینه کوتورلدی . بوطالعسز حکمدارك
قوماندانلرندن بعضیلری کندیلرینی قویولره آتدیلر. عینی صورتده
ایمپراطوره مربوط بولونان دها عاقل بر طاقم قوماندانلرده
سونغلر طرفنی صوك درجه‌یه قدر التزام ایتمك عزمیله غلبه‌لق
بر اوردونك باشنه کچدیلر . فوقیه‌نده ایمپراطورك برادری
ئی‌وامی تخته چیقاردیلر . بو ، براز صوکره فراره مجبور
اولدی ، خالی بر کوچوك آطه‌ده ترك حیات ایتدی . ایمپراطورلغك
بوتون اکابری قبلای خانی ایمپراطور اوله‌رق طانیمغه حاضر-
لاندقلری صیراده بر ناظر نطقلریله بونلرك جسارتنی اویاندیردی
وتی‌پینغی تخته چیقارمغه کندیلرینی سوق ایتدی . تی پینغ قوآم
تونغ ولایتنده برداغه چکیلدی . موغوللر بحراً بورایه کیتدیلر ،
ایمپراطورك التجا کاهنه باقلاشدیلر . ایمپراطور بر دونانمایه
بیندی . دونانما مغلوب اولدی . لوسیه‌ئوفان اسمنده بر ناظر
هرشیئك محو اولدیغنی کورنجه کندیسنه : « اسیر اوله‌رق
یاشامقدن ایسه حکمدار اوله‌رق اولکز » دیدی . صوکره
ایمپراطوری قوجاقلایه‌رق برلکده دالغه‌لره آتیلدی . ضابطاندن
قسم اعظمی کندیسنك مثالنی تعقیب ایتدیلر . یوز بیك چینلی
بوغولدی . باشقه بر سفینه‌ده بولونان ایمپراطورك والده‌سی
اوغلنك عاقبتنی خبر آلنجه ، هیچ کوز یاشی دوکمه‌دن ، بر
لاقیردی سویله‌مه‌دن معیتنده‌کی تکمیل قادینلرله کندیسنی
ده کیزه آتدی . متباقی سفائنی طوپلامغه موفق اولمش اولان

شی‌قیای نامنده جسور برضابط صوڭ برغیرتده بولونمق ایسته‌دی .
مقصدی برلیمانه صیغینمق ویکی برایمپراطور اعلان ایتمکدی .
فقط ده‌کیزك فنالغی کندیسنی قاره‌یه یاناشمقدن منع ایتدی .
اوده اللهه دعا ایده‌رك دکیزه آتلدی . دیکرلری موغوللره
تسلیم اولدیلر . قبلای خان بوتون چینڭ صاحب منفرد ومستقلی
اولدی .

٣٩

یوئنلر سلاله‌سی

عن اصل موغول اولان وجنکیز خان نسلندن کلن بو
سلاله ایمپراطورلری بوتون چینه صاحب اولمش ایلك حکمدار-
لردی . چینلیلرك شی‌تسو نامنی ویردکلری قبلای خاندن شون‌تی‌یه
قدر ٩٣ سنه اوراده حکمران اولمشلردر . اونلرك زمان
سلطنتنده چینلیلر اجنبیلرله پك چوق مناسباتده بولوندیلر .
مارقو پاولو و حتی بعض پارس صنعتکارلری چینه کیتدیلر .
پاپا برطاقم پسقپوسلر کوندردی . بونلر سرایده اقامت ایدییورلردی .
موغوللر چینی ترك ایتمکه مجبور اولونجه‌یه قدر پسقپوسلر اوراده
قالدیلر . بونك اوزرینه خرستیانلق چینده تماميله سوندی ،
هیچ اثر قالمادی . بوموغوللر شانغ‌تو‌ی پایتخت یاپدیلر . صوکره
پایتختی یه‌نه نقل ایتدیلر . بوشهر ابتدا چونغ‌تو یعنی ایکنجی
سرای صوکره‌ده شانغ‌تو یعنی برنجی سرای نامنی طاشیدی .

٣٠

میم لر سلاله‌سی

موغوللرك چینلیلره شدید معامله‌لری وصوك ین ایمپراطور-
لرینك امور حکومته قارشی لاقیدلقلری بر طاقم اغتشاشاته
سببیت ویردی . بواغتشاشات اجنبیلرك مملکتدن تماماً طردی
صورتیله نتیجه‌لندی . چو نامنده بر بونز اوشاغی بر فرقه‌نك باشنه
کچه‌رك متعدد مواقعی اله کچیردی . ایمپراطورلق داخلنده
تأسیس سکونه وخلقك اضطراباتنی تخفیفه عزم ایتمشدی . عادی
بر طبقه ایچنده دوغمش اولمقله برابر فضائلی کندیسنی تخته قدر
یوکسلتدی . موغوللری اوزون مدت ازعاج ایتدکدن صوکره
نان قینغی آلدی . بورایه برغاصب کبی دکل ، برخلق باباسی
صفتیله کیردی . بوتون ضابطانی خدمتنده آلیقویدی . فقرایه
یاردیم ایتدی . بومعامله هرکسی قلیجدن کچیرمکدن زیاده
موغوللرك نفوذینی قیردی . کندیسی چینلی اولدیغی ایچون
ایمپراطورلغی چین ملتندن برینه اعاده ایتمك واوزون برصلحك
رخاوت وعطالته مستغرق براقدیغی اجنبیلری طرد ایله‌مك
ایسته‌یوردی . چینلیلر چونك بوامله صوك درجه عزم وهمت
ایله یاردم ایدییورلردی . کرك موغوللره کرك کندیسیله عینی
مقصده چالیشان فقط مخالف یوللر تعقیب ایدن سائر عاصیلره
قارشی متعدد موفقیتلر احراز ایلدی . ١٣٦٨ تاریخنده کندیسنی

نان قینغ ده ایمپراطور اعلان ایتدیردی . برمدت اول « او »
قرالی عنوانی آلمشدی . صوکره پەچەلی‌یه کیردی ، موغوللرك
پایتختنه یاقلاشدی . شونتی بورادن چیقدی . یکی ایمپراطورك
عسکرلری شهره صاحب اولدیلر . آرتق چو ، هونغوو نامی
آلتنده طانندی . صوکره ، موغوللری تاتارستانه قدر تعقیب
ایتدی . موفقیات عظیمه‌سی حسبیله غربده‌ده معروف اولدی .
مشهور تیمورلنك ایله بعض مناسباتده بولوندی . خلفلرندن
یونغ‌لو اونك اثرینه اقتفا ایله بوتون تاتار قوملرینی تیتره‌تدی .
زمان سلطنتنده صنایع نفیسه وعلوم وفنون ترقی ایتدی .
چینلیلر بوتون غربی طانیدیلر . دونانمالری سیلانه وبصره
کورفزینه قدر ایلریله‌دیلر . هندستانه وموغولستانه سفیرلر
کوندردیلر . نفوذ وسطوتلری اورالرجه‌ده تسلیم ایدیلدی .
میم سلاله‌سی چینی اداره ایتمش اولان سلاله‌لرك الك مشهورلرندن
بری اولمشدر .

چینلیلر هونغ وونك مزیاتی حقنده اوقدر یوکسك برفکر
حاصل ایتدیلرکه مورخلر کندیسنه دها قدیم بر منشأ تعیین
ایتمکه قالقدیلر وبونی فوهی دورینه قریب برزمانه چیقاردیلر .
ایمپراطور چوئن هیو نسلندن کلن اجدادینك چه‌ئولر زماننده
معلوم اولدیغنی ادعا ایتدیلر . فقط بوتون بو اصالت قدیمه
هونغ وونك هیچ بر ایشنه یارامادی . یوقاریده سویلدیکمز
وجهله کندیسی بر بونزك اوشاغی ایدی . هرشیئی کندی

مزيت واقتدارينه مديوندر . بوعائله‌نك دوغرو تاريخى آنجق يقين بر زمانده چين ايمپراطورينك امريله يازلمشدر . فقط هنوز بزم المزه واصل اولمامشدر .

تاى تسو ، هانغ‌وو ناميله دها زياده معروفدر . ٧١ سنه ياشامش ، ٣١ سنه حكومت سورمشدر . ١٣٩٨

يكرمنجى سنهٔ سلطنتنده تيمورلنك كنديسنه سفيرلر كوندرمشدر. هونغ‌وو ده تيمورلنكه سفيرلر يوللادى. بونلر اسير اوله‌رق آليقونلدى . تيمورلنك چينليلره هجومه حاضرلانيوردى . بو حكمداره استانبولدن ده سفيرلر كلمشدر .

قيه‌ن‌ون ، ٤ سنه حكومت سورمشدر . ١٤٠٢

چيم تسو نام ديكرله يونغ‌لو ، ٦٥ سنه ياشامش ، ٢٢ سنه حكومت ايتمشدر . ١٤٢٤

سمرقند حكمدارى خليل چين سفيرلرينى اعاده ايتمشدر . يونغ‌لوده سمدقنده سفيرلر يوللامشدر .

جين تسونغ ، ٤٨ سنه ياشامش ، ١٠ سنه حكومت سورمشدر. ١٤٢٥

سيوئن تسونغ ، ٣٧ سنه ياشامش ، ١٠ سنه حكومت سورمشدر . ١٤٣٥

ايم تسونغ ، ١٤ سنه حكومت ايتمشدر . ١٤٤٩

ايكنجى سنهٔ سلطنتنده سمرقند حكمدارى كنديسنه سفيرلر يوللامشدر. بو ، شاهرخك هيئت سفارتيدر.

قوم جين نام ديكرله قيم تاى ، ٣٠ سنه ياشامش ، ٧ سنه حكومت ايتمشدر . ١٤٥٦

ايم تسونغ ، تكرار تخته چيقارلمش ، ٨ سنه حكومت ايتمشدر . ١٤٦٤

هيه‌ن تسونغ ، ٤٠ سنه ياشامش، ٢٣ سنه « « ١٤٨٧

هيائو تسونغ ، ٣٦ « « ، ١٨ « « « ١٥٠٥

وو تسونغ ، ٣١ سنه یاشامش ، ١٦ سنه حکومت سورمشدر . ١٥٢١
١٥١٧ تاریخنده پورتکیزلی فرناند پرزواندراد ایلك دفعه اوله‌رق قانتونه واصل اولمشدر .

شی تسونغ ، ٦٠ سنه یاشامش ، ٤٥ سنه حکومت ایتمشدر . ١٥٦٦
١٥٥٢ تاریخنده سن فرانسوا قساویه چینه خرستیانلغی ادخال ایتمکه تشبث ایتمشسه‌ده سان سیان آطه‌سنده وفات ایتمشدر . برآز صوکره باشقه میسیونرلر چینده یرلشه‌رك خرستیانلغی نشره باشلادیلر وتکرار جانلاندیردیلر . بعض حوالیده خرستیانلر قالمشدی . بونلر پاپاس بولونمادیغندن دولایی پك جاهل ایدیلر .

مو تسونغ ، ٣٦ سنه یاشامش ، ٦ سنه حکمران اولمشدر . ١٥٧٢

شین تسونغ ، ٤٨ سنه حکومت ایتمشدر . ١٦٢٠

قوآم تسونغ ، پك آز حکومت ایتمشدر .

هو تسونغ ، ٧ سنه حکومت ایتمشدر . ١٦٢٧

هو آی تسونغ ، ١٧ سنه حکومت ایتمشدر . ١٦٤٤

١٥٨٦ سنه‌سنده ، وان لیه‌نك زمان حکومتنده ، دها زیاده مان چه‌ئولر نامی آلتنده یاد ایدیلن نیوشه تاتارلری ایمپراطورلغك شمال حوالیسنده دفعات ایله حربه سببیت ویرمشلردی . متعدد مواقعی ضبط ایتمشلردی . تای تسونغ نامنده‌کی رئیسلری کندیسنی تاتارلرك ، چینلیلرك ایمپراطوری اعلان ایتمك جرأتنده بولونمشدی . مقصدی بوتون چینی ضبط ایتمکدی . فقط اولوم تصوراتنه مانع اولونجه رئیسسز قالان مانچه‌ئولر حربدن فراغت ایتدیلر . چینلیلر حکمدارلرینه قارشی بورجلی اولدقلری اطاعته رعایت ایتسه‌لردی مسئله بو حالده

قالەجقدی . فقط هر کس عصیانه میال ایدی. سلاحه صاریلانلر
ایچنده اڭ مهمی لی‌چینغ ایدی . بومنشائی مجهول بر آدمدی .
مشهور برشقی اولمق ایچون لازم کلن بالجمله اوصافه مالکدی.
وقتیله یکی سلالەلر تأسیس ایتمش اولانلرڭ طالعنه مظهر اولسه
ایدی بویوك بر آدم کبی تلقی ایدیله‌جکی شبهه‌سزدی . لی‌چینغ
برادرونك باشنده شانسی‌ده نمایان‌اولدی. هونان وشنسی‌داخلنده
بویوك فتوحات یاپدی . سی‌غان فویه صاحب اولونجه ایمپراطور
عنوانی آلدی و اوزمان ایمپراطورلغك پایتختی بولونان پەقینغ
اوزرینه یورودی . بعض خائنلر کندیسنی بورایه صوقدیلر .
ایمپراطوریچه وبوتون قرالیچەلر عاصینك النه دوشمه‌مك ایچون
کندی کندیلرینی بوغدیلر . ایمپراطور قیزینی خنجرله‌دکدن
صوکره سرایك تنها برطرفنده کندیسنی آصدی . اتکنده شو
سوزلر یازیلی‌ایدی : «اون‌یدی سنه‌دن بری حکومت‌ایدییورم.
بر طاقم عاصیلر ممالکمك بر قسمنی تخریب ایتدکدن صوکره
کلوب پایتختمده بکا هجوم ایتدیلر . بونك عطالت و رخاوتمدن
دولایی حدته کلن جناب حقك بر اثر غضبی اولدیغنی تسلیم
ایده‌رم . مع مافیه یالکز بن قباحتلی دکیلم . سرایك اکابرندن
برچوغی‌ده عینی درجه‌ده حتی بندن فضله قباحتلیدرلر. ایمپرا-
طورلق ایشلرینی بندن کیزله‌یەرك محومه اونلر سبب‌اولمشلردر.
اجدادیمك حضورینه نه‌یوزله چیقاجغم؟ اونلرڭ حقلی مؤاخذه‌لرینه
ناصل دایانه‌جغم ؟ ای بنی بو حاله کتیرنلر ، نعشمی آلکز ،

ایسترسه‌کز اونی پارچه پارچه ایدیکز ، بوکا موافقت ایده‌رم. فقط رجا ایده‌رم ، زواللی خلقه برشی یاپمایکز ، او بیکناهدر. اوزون مدت بنم کبی برحکمداره تابع اولدقلرندن دولایی کافی درجه‌ده بدبخت اولمشلردر . »

میم‌لر ایمپراطورلغی بو حکمدار ایله نهایت بولور . بعض صادق ناظرلر مانچه‌ئو تاتارلرینی ایمپراطورلغك امدادینه چاغیرـ دیلر . لی‌چینغ پوسکورتولدی . فقط په‌قینغه کیرن تاتارلر اورایه صاحب اولدیلر ، کندی ملتلرندن برینی ایمپراطور اعلان ایتدیلر . بوتون چین اونلرك تحت حاکمیتنه کیردی .

٣١

تسیم‌لر سلاله‌سی

مانچه‌ئو تاتارلری چینی ضبط ایدنجه سلاله‌لرینه تسیم عنوانی ویردیلر . الیوم چینك صاحبیدرلر . پایتختلری په‌قینغ [پکین] ده‌در . شرقی تاتارلر فصلنه مراجعت ایدیکز . بونلرك چینده تأسسلری غرب ملتلری ایله مناسباتی قطع ایتمه‌مشدر . پورتکیزلر ، اسپانیوللر ، فرانسزلر وسائر آوروپا ملتلرینك قسم اعظمی قانتونه تجارته کیدرلر . خرستیان میسیوـ نرلری پکینده کلیسالر یاپمشلر ، چینلیلره آوروپا علوم و فنونی و صنایع نفیسه‌سنی اوکرتمشلردر . فقط مانچه‌ئولری تاتارستانه عودته مجبور ایده‌جك یکی بر اختلالك ایمپراطورلغی تکرار

چینلیلره اعاده ایتمسندن ، بومناسباتی بوزماسندن و موغوللرك انقراضی زماننده اولدیغی کبی خرستیانلغك الك کوچوك آثارینی بیله اوته‌دن قالدیرماسندن قورقولابیلیر .

بورایه قدر کوردیکمز بوتون سلاله اسملری چین ایمپراطورلغنك‌ده اسمنی تشکیل ایتمشلردر . حکمران اولان سلاله اسمندن مستقل اوله‌رق چینه دها باشقه اسملرده ویریلیرکه هرزمان بو قطعه حقنده قابل استعمالدر . فرضا چونغ قوئه یعنی وسط قراللغی ، چونغ هوآ وسط چیچکی ، الخ . بو قبیلدندرلر. فقط بزم ویردیکمز چین اسمی اوممکتده مجهولدر. بوکلمه بزه ، چین قطعه‌سنه ماها صین یعنی بویوك چین اسمنی ویرن هندلیلردن انتقال ایتمشدر . ایرانیلرده بونی هندلیلردن آلمشلردر . فقط عربلر عمومیتله صین دیورلر . چینك غرب اقوامنجه معلوم اولدیغی بر دورده یاشایان بطلمیوس کبی قدما چینلیلره Sinæ دیرلر . بومحررك بحث ایتدیکی سینه متروپولس شهری آنجق چینده اولابیلیر . اغلب احتماله کوره بو ، ایمپراطورلغك پایتختی دکل روماليلرك وهندليلرك کزدکلری ولایتك یعنی قوآم چه‌ئونك یاخود قانتونك پایتختی ایدی . آق صویه قدر بوتون کوچوك بخارا قطعه‌سنه شامل‌اولان وپارسلره واو واسطه ایله رومالیلره ایپك ویرن بر ایمپراطورلغك شهرنده یرلشمش اولان چینلیلره قدیم محررلر سره‌س Seres نامنی ویریرلر .

چینلیلرك قدیم یونان ولاتین محررلری طرفندن پك آز طانمش اولدیغی قالان آثاردن آكلایورز . فقط چینلیلرك تاریخی بزه اثبات ایدییورکه بوملت غرب اقوامیله مناسبتدار اولمقدن همان هیچ خالی قالمامشدر . بز شیمدی‌یه قدر چینلیلری طانیدیغمزی ظن ایدییوردق . بزی باشقه برفکر باطل متصل اشغال ایتدی . چین ایمپراطورلغی همان دائما صلح ایچنده یاشامش ، دنیانك اك ساكن مملكتی كبی تلقی ایتدك . چه‌ئو سلاله‌سی زماننه قدر چینك احوالی حقنده برحكم ویرمك پك مشكلدر . بودوره‌یه قدر اولان تاریخ ایمپراطورلرك برلیسته‌سندن باشقه برشی دكلدر . سنه‌لره كوره تنظیم ایدیلمش بعض وقایعدن باشقه برشی كورولمز . چه‌ئولر سلاله‌سی زماننده تاریخ ینه مختصر اولمقله برابر بالنسبه برآز دها تفصیلات احتوا ایتمكه باشلار . چینك بواسكی آثاری ایله یونانیلرك بزه براقدقلری آثار آراسنده‌كی فرق شودر : چین آثاری بزه تاریخك عادتا بر چاتیسنی عرض ایدرلر . یعنی وقایعك تاریخلرینی ممكن اولدیغی قدر صحتله بیلدیررلر . دیكر آثار ایسه بزه اكثریا بر طاقم مزیناتدن وپارچه پارچه قسملردن باشقه برشی كوسترمزلر . بونلری برصیرایه قویمق بزجه غیر قابلدر . میلاد عیسادن ایكی یوز سنه اول چین تاریخی جالب دقت اولمغه باشلار . بو ایمپراطورلغك قوتی اوزمان آكلاشیله‌بیلیر . بو تقریباً ١٩٤٤ سنه‌لك بردوره وجوده كتیریر . چینك ٤٠٠ سنه هانلرك زمان

ادارەسندە مسعود وساكن ياشاديغى ، يالكز وامماملك قيامى يوزندن يكرمى سنه قدر بر قاريشيقلق كچيرديكى سويله‌نه‌بيلير . صوكره‌كى سلاله‌لر زماننده ايسه بونك عكسى اولمشدر . يعنى چين همان دائما حرب ايچنده ياشامش ، صلح فاصله‌لرى پك قيصه سورمشدر . هانلردن صوكره چين اوچ ايمپراطورلغه انقسام ايتمشدر . تسينلر زماننده برچوق كوچوك سلاله‌لر چينى راحتسز ايتمشلردر . بواغتشاشات يكى برانقسام ايله نهايت بولدى . جنوب حواليسنه آتيلان چين ايمپراطورلرى شمال قسمنى آمور جوارلرندن كلمش ، تاتار عرقنه منسوب حكمدارلره تركه مجبور اولديلر . تاملر زماننده صلح وسكون اوزون مدت پايدار قالدى . يعنى داخلى محاربات ايله سكون اخلال ايديلمه‌دى . اكر ايمپراطورلغك اجنبيلره قارشى ياپديغى محاربات حسابه قاتيله‌جق اولورسه نه‌هانلر سلاله‌سى نه‌تاملر سلاله‌سى صلحه نائل اولمامشلردر . تاملردن صوكره چين غايت قاريشيق برحال آلدى . سونغ سلاله‌سى هيچ برزمان بوتون چينه صاحب اولامادى . موغول تاتارلرى ايمپراطورلغى اونلرك الندن آلديلر . بو تاريخدن صوكره چين اولدقچه سكونت ايچنده ياشادى . فقط اجنبى برتحكم آلتنده ايدى . بوكونده بيوشه تاتارلرينك تحت تابعيتنده‌در . بوايكى سلاله آراسنده ، چينك معتاد حدودلرى داخلنه انحصار ايدن ميم سلاله‌سى سكون ايچنده ايمپراطورلغه صاحب اولمشدر . عموميتله ،

آسیانك بوقسمی دنیانك سائر قطعه‌لری قدر برطاقم انقلاباته معروض قالمشدر . شیمدی ایضاحات ویره‌جکم سلاله‌لرده کوز کزدیریله‌جك اولورسه بوبابده کافی برقناعت پیدا ایدیله بیلیر .

ایمپراطورلره تابع اولمایان خصوصی قراللقلر

چین ایمپراطورلغنك چه‌ئولر زماننده بر چوق کوچوك پرنسلکلره انقسام ایتدیکنی اولجه سویله‌دیکم حالده شیمدی‌یه قدر بونلر حقنده هیچ ایضاحات ویرمدك . بوراده اك مهملرینی ومشهورلرینی حکایه ایده‌جکم . چین مورخلری دیکرلرینك یالکز اسملرینی بیلیرلر. حتی بو کوچوك قراللقلردن بعضیلرینك موقعی بیله مجهولدر . بو ، چین تاریخنك نقصانلرندن بریدر . اك چوق تفصیلات ویریلنلرك بیله انقلاباتی حقنده کافی درجه‌ده معلومات استحصال ایدیله‌میور . بوحکمدارلرك اسملری و پك آز مقدارده بر طاقم وقایع چه‌ئولر زماننده‌کی چین تاریخنی تشکیل ایدر .

اوزمان چینلیلرك اجنبی ملتلرله پك آز اختلاط ایتمه‌لرینی بو اغتشاشاته عطف ایتمك لازم کله‌جکدر . تاریخلرنده سائر ملتلرله اختلاط آثاری هیچ کورلمدیکی کبی یونانلیلرك ، لاتینلرك تاریخنده‌ده بوبابده معلوماته تصارف ایده‌میورز . معاصر محرر-

لردن بعضیلری مصرلیلرك و چینك غربنده كائن سائر بعض
مشهور ملتلرك مختلف زمانلرده چینه قدر كیتمش اولدقلری
فكرنده بولونمشلردر . فقط هانلردن اول چین حقنده بالخاصه
دكز طریقیله بویوك برمعلومات ایدلمسی پك مشكلدر . چونكه
چین ایمپراطورلغنك جنوب ولایتلرنده ساكن اولان قوملر
چه‌ئولرك زمان اداره سنده همان همان باربار ایدیلر ، عادتا چیر-
چیپلاق كزییورلردی و وحشیلر كبی وجودلرینی بویایورلردی .
مدنی ، علوم و فنون وصنایع نفیسه ایله مشغول چینلیلر قیانغ
نهرینك شمالنده اقامت ایدییورلردی . بونلر جنوب ولایتلرینی
ضبط ایتدكدن صوكره اهالیسنی مدنیلشدیردیلر . بو قدیم
چینلیلر غرب اقوامیله دوغرودن دوغرویه مناسبتده بولو-
ندیلرسه بوآنجق فوقیه‌ن ولایتنك شمالنده كائن لیمانلر واسطه‌سیله
یاخود قاره طریقیله وقوعه كلمش اولابیلیر . قانتون طرفلرینه
دوغرو جنوبدن وقوعه كله‌جك مناسبت چینلیلر حقنده برفكر
ویره‌مزدی . اورالره كیدن اجنبیلر بوجنوب ولایتلری اهالیسنی
آفریقا سواحلی اقوامی كبی تلقی ایتمش اولمق لازم كلیر .

چینلیلر غرب طرفنه دوغروده پك توسع ایتمه‌مشلردی .
یون نان وسه‌چوئن ولایتلری آنجق پك مؤخر زمانلرده دائرهٔ
مدنیته ادخال ایدلمشدر . بورالرك اهالیسی بر نوع وحشی
ایدیلر . ایمپراطورلغه تابع اولدقلری زمان اوزون مدت باربار-
اقلرینی محافظه ایتدیلر . هانلردن صوكره بیله تبت باربارلرینه

بکزبیورلردی . بوندن دولاییدرکه شیمدی بحث ایده‌جکم
قراللقلرك قسم اعظمی شنسی ، شانسی ، پەچه‌لی ، شان تونغ
وهونان ولایتلری داخلنده کائن ایدیلر . شنسی ولایتی بیله
بوکونکی قدر واسع دکلدی . مهم بر قسمی تاتارستانه تابع
ایدی . ایشته بو ملاحظات چین ایمپراطورلغی حقنده بسله‌نن
فکرلری دکیشدیره‌بیله‌جك بر ماهیته‌دەدر . چینك بوتون بو
مختلف انقساماتنی بیلدیرمك ایسته‌یورسه‌م‌ده یالکز اسملری
معلوم اولان و اغلب احتماله کوره بحث ایده‌جکم حکومتلرك
خراجکذاری بولونان بعض کوچوك قراللقلری ذکر بیله
ایتمه‌یه‌جکم .

چەئولر زماننده مستقل قراللقلر

١

« او » قراللغی

چەئو سلالهٔ ایمپراطوریه‌سی مؤسسی ون وامك بویوك
پدری تای وامك اوچ اوغلی واردی : تای‌په ، چونغ یونغ ،
قی‌لیه . اوچنجی اوغلنك مزیتلری دولاییسیله اونی ولی عهد
اعلان ایتدی . بونك اوزرینه تای‌په ایله چونغ یونغ جنوب
باربارلرینك یاننه چکیلمکه قرار ویردیلر . صاچلرینی کسدیلر .
وجودلرینی اوقوملر کبی بویادیلر . تای‌په ساکن اولدیغی مملکته
قەئو او نامنی ویردی . باربارلر اوکا مربوط اولدیلر ، قرال نامنی

ویردیلر . چوجوق براقمادن وفات ایدنجه برادری چونغ یونغ کندیسنه خلف اولدی . چونغ یونغك اوغلی لی قیه‌ن ایله لی قیه‌نك اوغلی شوتا بربرینی متعاقب حکومت سوردیلر . صوك قرالك یرینه اوغلی چائو چانغ چیقدی . چه‌ئولر ایمپراطوری وو وام، شام سلاله‌سنی محو ایتدیکی زمان تای په‌نك احفادینی آرادی . چه‌ئو چانغی او پرنسلکنده ابقا ایتدی . مورخلر بوایلك حکمدارلرك سنه‌لرینی قید ایتمیورلر. قبل‌المیلاد ١١٢٢ سنه‌سنده تاسس ایتدکلری قبول ایدیلمشدر .

قبل‌المیلاد ٤٩٦ تاریخنده حکومت ایدن هولیو کندیسندن اولکی حکمداری اولدیرمشدی. بوندن دولایی بویوك اغتشاشات چیقدی . تسو و پوئه پرنسلری ایله حرب ایدوب مغلوب ایتدی . فقط تسینلرله پوئه‌لر برلشه‌رك هولیویی بوزدیلر . برادری فوهی بوفرصتدن استفاده ایله کندیسنی او قرالی اعلان ایتدیردی . فقط هولیو ایله محاربه‌ده مغلوب اولونجه تسولر نزدینه قاچدی . بونك اوزرینه هولیو پوئه‌لره هجوم ایتدی . مجروح و مقتول اولدی . اوغلی فوتسونك کندیسنه خلف اولماسنی امر ایتدی . بوحکمدار پدرینك انتقامنی آلمق ایچون هر کون اوق تعلیمی یاپیوردی . ایکنجی سنهٔ سلطنتنده باباسنك انتقامنی آلدی . پوئه‌لری بوزدی ، تسیلرله حرب ایتدی . صو کره‌لری ، پوئه قرالی کندیسنی متعدد مصادماتده مغلوب ایله‌دی . اوده انتحار ایتدی ، عائله سوندی . بو عائله‌دن ٢١

حكمدار كلمشدر ؛ ٦٥٠ سنه حكمران اولمشلردر .

ا . يو قراللغى

ايلك او قرالى اولان چه‌ئوچامك يوچوم اسمنده بر قاردشى واردى . ايمپراطور وو وام بونى هياهيو دنيلن يره پرنس تعيين ايتمشدى . پايتختى هونان داخلنده پوچينغ ايدى . بو حكمدارلرك حتى اسملرى بيله مجهولدر .

ب . هائو قراللغى

بو سلاله حكمدارلرى حقنده معلومات يوقدر . تاى وام نسلندندرلر . ون وامك يكنى هائوچوم ايمپراطور وو وام طرفندن هائو چينغ پرنسى تعيين ايدلمشدر . بولرى محو ايدن تسينلر قرالى هيه‌ن فوم قرالى هيه‌ن فوم بو كوچوك مملكتى‌ده ضبط ايده‌رك بو عائله‌يى سونديردى . عينى نامى طاشييان اوچ مخلف قراللق ذكر ايديليور .

٣

تسو قراللغى

تسو حكمدارلرى چينك چوئن هيو نامنده اسكى بر ايمپرا-طورينك نسلندندرلر . قيوئن چانغك چونغ‌لى اسمنده براوغلى واردى كه ايمپراطور فى‌تونك خدمتنده ايدى . قونغ فونغ

عاصیلرینی تأدیبه مأمور اولمشدی . بونده موفق اولامادیغی ایچون ایمپراطور طرفندن قتل ایتدیرلدی . برادری اوهوئه‌ی یرینه کچدی . بونك احفادندن بری اولان یوهیونغ چه‌ئولر مؤسسنك خدمتنده ایدی . تسو الکاسنه پرنس تعیین اولوندی . ذریتی اوراده حاکم اولدیلر . پایتخت این شهرنده ایدی . بو حکمدارلر نان قینغی و سائر بعض جوار شهرلری تحت انقیاده آلمشلردی . بو سلاله قبل المیلاد ١١٢٢ تاریخلرینه دوغرو حکمران اولمغه باشلامشدر .

تسین قرالی چوآنغ سیانغ وام وفات ایدنجه تسو قرالی قائو لیه وانغ سائر خراجکذار پرنسلرله برلشه‌رك تسینلرله حرب ایتدی . فقط هیچ بر موفقیت الده ایده‌مدیلر . قائو لیه‌وانغك وفاتندن صوکره یه ئووانغ تخته چیقدی . تسینلرله غوئه‌یلر کندیسنه قارشی حرب آچدیلر . جلوسنك اونجی سنه‌سنده وفات ایتدی . یرینه چیقان حکمدار ایکی آی سلطنتدن صوکره وام فوتسو طرفندن قتل ایدیلدی . تسینلر قرالی بوکا قارشی عسکر سوق ایده‌رك کندیسنی پریشان ایلدیلر . مملکتك برقسمنی الندن آلدیلر . نهایت مغلوب اولدی ، تسینلره اسیر دوشدی وقبل المیلاد ٢٢٣ تاریخنده تسو قراللغی بر ولایت حالنه کلدی .

٣

ين قراللغى

بو سلالەنك مؤسسى اولان چائو قوم شه چەئولرله عينى عائلەدن ايدى. وو وام ، شاملر سلالەسنى محو ايتدكدن صوكره چائو قومه پەقيم ولايتنده كائن پەين پرنسلكنى ويردى . پايتخت پەقينغ [پكين] شهرى ايدى. صوكره قىچەئويه نقل ايديلمشدر. چەئولر ايمپراطورى چيم وامك كنجالكنده وچەئوقومك زمان نيابتنده بوبويوك ايمپراطور حقنده شبهه دعوت ايدن حكمدار بودر . چەئولر ايمپراطورى لى وام زماننده بر حيات اولان هوئەى هويه كلنجەيه قدر چائوقومك نسلندن كلن قراللرك اسملرى مجهولدر . بو عائلەنك قبل الميلاد ١١٢٢ تاريخنده پاشلاديغى و ٢٢٢ تاريخنده بيتديكى قيد ايديليور .

تسينلر ، چينى تشكيل ايدن كوچوك دولتلرك بويوك برقسمنى تحت انقياده آلدقدن صوكره ينلرەده هجوم واونلرى مغلوب ايتديلر . ينلر قرالى لەآئوتونغه فراره مجبور قالدى . تسينلرك عسكرلرى اونى اوزايه قدر تعقيب ايدەرك اسير آلديلر . بونك اوزرينه بو عائله ، ٩٠١ سنەلك برسلطنتدن صوكره سوندى .

٤

تسى قراللغى

بوسلالەنك ايلك قرالى اولان تاى قوم ليەشامك اجدادندن

ری بویوك ایمپراطور یویه صولرك آقیدلمسی خصوصنده یاردیم
ایتمش و بوخدمتنه مکافاةً لیو پرنسی تعیین اولونمش ایدی .
عائله اسمی اوله‌رق کندیسنه قیانغ اسمنی ویردیلر . بوتای‌قوم
قدیم ایمپراطور شین تونغ نسلندن اولمقله برابر فقیر بر کویلی
ایدی . وو وام شنسی ولایتی داخلنده کندیسنه راست کلمشدی.
مع مافیه شاملر سلاله‌سنك محوینه اپچه خدمت ایتمشدر. وو وام
او عائله‌نك صوك حکمداری اولان شه‌ئویه قارشی حربه قرار
ویردیکی زمان یاپیلان تفأل مساعد چیقمامقله برابر تصوراتندن
واز کچمه‌مکه کندیسنی تشویق ایدن او ایدی. وو وام ایمپرا-
طورلغی اله کچیردکدن صوکره تسی قراللغنی تای‌قومه ویردی .
چیم وام زماننده ظهور ایدن اغتشاشاتده بو کوچوك قرال
عاصیلری تحت اطاعته آلدی . بو صورتله تسی قراللغنك قوتنی
پك آرتدیردی. تام قوم یوز یاشنده وفات ایتدی ، یرینه اوغلی
تیم قومی براقدی . بو حکمدارك پایتختی اینغ قیوده ایدی .
قراللق شان تونغ ولایتی داخلنده ایدی . بوعائله‌نك باشلانغجی
قبل المیلاد ١١٢٢ سنه‌سنه تصادف ایتدیکی قید اولونیور .

بو عائله ٧٤٤ سنه پایدار اولمشدر . مالك اولدیغی الکالر
کوچوك هان ، غوئه‌ی وتیه‌ن‌سی پرنسلری طرفندن پایلاشیلمشدر.
صوك قرالك وفاتندن صوکره بونلر تمامیله مستقل اولدیلر.

٥

چین قراللغی

چین سلاله‌سی هیالر سلاله‌سندن اول معمر اولان ایمپراطور شوندن کلمشدر . ووام ، شاملری محو ایتدکدن صوکره ایمپراطور شونك احفادینی آراتدی. هوقونغ موئون بولوندی. اوکا هونان داخلنده چین پرنسلکنی ویردی . پایتخت چین چه‌ئوده ایدی. بوسلاله‌نك قبل المیلاد ۱۱۲۲ تاریخنده باشلادیغی قید ایدیلیور .

تسولر قراللغنده ظهورایدن اغتشاشات اثناسنده ، قوتلرینه پك اعتماد ایدن چینلر تسولرك الكاسنه كیره‌رك تخریباتده بولوندیلر . هوئه‌ی وام تكرار تسو قرالی اولونجه كلوس چینلره هجوم ایتدی ، حكمدارلرینی اولدیردی . ٦٤٥ سنه پایدار اولمش اولان بوقراللغی تماماً منقرض ایتدی .

٦

تسا قراللغی

بو سلاله‌نك مؤسسی شوتو ، ون‌وامك اوغلی ایدی . و ووام ، شاملری محو ایده‌رك بوتون ایمپراطورلغی تحت انقیاده آلدقدن صوكره بوتون قاردشلرینه پرنسلكلر ویردی . شوتوده تسا پرنسی اولدی . بو پرنس ، برادری قوئه‌ن پرنسی

شولیو ایله برلکده شاملرك صوك حکمداری اولان شه‌ئونك اوغلی ووقم طرفنی التزام ایتدیلر . بو یوزدن ایمپراطورلق داخلنده یکی اغتشاشات ظهور ایتدی . چینغ‌وام زماننده چه‌ئوقونغ بو عاصیلره قارشی یورودی . ووقم ایله شولیه‌یی اولدیردی . شه‌تو اسیر دوشدی ، صوکره اولدی . اوغلی هو مزیات وفضائلی سایه‌سنده قدرت وسطوت کسب ایتدی . بوندن خبردار اولان چه‌ئوقونغ کندیسنه مو قراللغی داخلنده بویوك برمأموریت ویردی ، صوکره ایمپراطور چیم‌وامه اونی تسا قرالی تعیین ایتدیردی . تساچونغ نامنی‌ده ویردکلری حکمدار بودر . پایتختی یونیغ‌فو شهری ایدی . بو سلاله قبل‌المیلاد ١١٢٢ تاریخنده باشلامشدر .

هه‌ئو تسینك دردنجی سنهٔ سلطنتنده تسوقرالی هوئه‌ی وام تسا قراللغنی وسائر بعض قراللقلری محوایتدی . بوسلاله ٦٧٦ سنه پایدار اولمشدر .

٧

تسائو قراللغی

شان‌تونغ داخلنده کائن اولان تسائو قراللغی ، شاملر محو ایدیلدکدن صوکره چه‌ئولر ایمپراطوری ووامك کوچوك برادری شوچین‌تو طرفندن تأسیس ایدیلمشدر . بوحکمدارلرك زمان سلطنتی حقنده تاریخ هیچ تفصیلات ویرمز . پایتخت

تیم تائو هیه‌ن شهری ایدی . بو سلاله قبل المیلاد ۱۱۲۳ تاریخنده باشلامشدر .

صوڭ حکمدار تسائوقومه نام دیکرله په‌یامه سوملر قرال قیم‌قونغ هجوم ایده‌رك مغلوب ایتدی واسیر آلدی . سوملر قرالی صوکره اونی قتل ایتدیردی . تسائو سلاله‌سی منقرض اولدی . ٦٣٦ سنه پایدار اولمشدر .

۸

تی قراللغی

توم له‌ئوتوم ، هیه ایمپراطور سلاله‌سی اولان یو نسلندن کلیوردی . ووام بونی قای‌قونغ‌فونغ الکاسنده تی پرنسی نصب ایتدی . پایتخت هونامه داخلنده تی‌هیه‌ن شهری ایدی . بوسلاله قبل المیلاد ۱۱۲۲ تاریخنده باشلامش و٦٧٨ سنه پایدار اولدقدن صوکره تسو قرالی هوئه‌ی وام طرفندن محو ایدیلمشدر .

۹

لو قراللغی

چه‌ئوقوم‌تان ، ون‌وامك دردنجی اوغلی ایدی . بناءً علیه چه‌ئو سلاله‌ٔ ایمپراطوریه‌سی مؤسسی اولان ووامك برادری ایدی . حلم وملایمتی وزهد وتقواسیله وبالخاصه ابوینه قارشی حرمتیله کسب اشتهار ایتمشدی . چینلیلر ابوینه حرمتی الك

بويوك فضائل میاننده تعداد ایدرلر . شاملرك انقراضندن صوكره ووروام تخته چيقديغی وقت چه‌ئوقوم تان اونك خدمتنده قالدی ، متعدد سفرلرده كنديسنه رفاقت ايتدی . بوندن دولايی قيوقه‌ئو پرنسلكنه نائل اولدی . شان‌تونغ خدمتنده كائن اولان بوشهر بوكون‌ده عينی اسمله ياد ايديلمكده‌در . لو Lou قومی عنوانی آلدی . فقط ووواملك يانند‌ه قالمه‌يی وامر اداره‌ده اوكا ياردیم ايتمه‌يی ترجيح ايدرك اورايه كيتمدی . بو ايمپراطورك وفاتندن صوكره اوغلی چيم وام تخته چيقنجه چه‌ئوقوم تان ممنون اولماديغی سرايی ترك ايتدی . مع‌مافيه صوكره ينه سرايه دعوت اولوندی . وفاتندن صوكره اوغلی په‌قين لو قومی موقعنده قالدی . برچوق اولاد واحفادی اولدی . بو عائله‌نك مؤسسی وايلك قرالی عد ايديلمكده‌در . لو قراللغی شان تونغ ولايتی داخلنده كائن ايدی . پايتختی قيوقه‌ئوهيه‌ن نامنی طاشيوردی .

تسين قرالی تسولری مغلوب ايده‌رك اونلری شرق طرفنه دها زياده چكيلمكه وبناءً عليه لولرك الكاسنه ياقلاشمغه مجبور ايتمشدی . بو تسولر صوك لو قرالی اولان قينغ‌قوم ايله حرب ايده‌رك اللرندن بعض شهرلری آلديلر . قينغ‌قونغك يكرمی دردنجی سنهٔ حكومتنده تسولر قرالی قائوليه‌وام تكرار لو الكاسنه كيردی ، قينغ قونغی پريشان ايده‌رك اسير آلدی ولو قراللغنی تماماً محو ايلدی . بوقراللق ٣٤ حكمدار اداره‌سنده

بر روايتە كورە ٨٧٣ بر روايتە كورە ٨٦١ سنە پايدار اولمشدر .
قونفوچيوس بو كوچوك قراللق داخلندە تولد ايتمشدی . ١٢
حكمدارك تاريخنى يازمش و بوكا چون‌تسيەئو نامنى ويرمشدر .
چينليلرك مقدس كتابلرندن برى بودر .

١٠

غوئەى قراللغى

بوعائلەنك ايلك حكمدارى اولان قام‌شو چەئو سلالەسنك
مؤسسى ووواملك برادرى ايدى . ووام شاملرى پريشان
ايتدكدن صوكره ، تماماً كوكنى قازيمق ايستەمديكى او عائلەيە
منسوب اولان ووقە بر پرنسلك ويردى . ووقم اغتشاشات
چيقاردى و ووامە خلف اولمش اولان چيم‌وامە هجوم ايتمك
ايستەدى . ايمپراطورلغك نيابتندە بولنان چەئوقوم‌تان براوردو
كوندرەرك ووقمى مغلوب ايتدى . ووقم قتل اولونجە ايمپراطور
اونك پرنسلكنى تقسيم ايدەرك اوچ قراللق تشكيل ايتدى .
قام‌شو ، چائوقو شهرينك شرقندە بولونان قسمى آلدى و بورايە
غوئەى اسمنى ويردى . عينى شهرك شمالندە كائن اولان اراضى‌يە
پى وجنوبندە كيلرەدە يوم قراللغى نامى ويريلدى . صوكرەلرى
بو ايكى قراللق غوئەى قرالنە تابع اولديلر . پايتخت هونان
داخلندە غوئەى قيون‌فو شهرى ايدى . حدود پەچەلى داخلندە
تاميم‌فويە قدر امتداد ايديوردى . ايمپراطورلق نائب حكومتى

بولونان چه‌ئوقوم‌تام قام‌شونك پك كنجلكی حسبیله مملكتی حسن صورتله اداره ایده‌مه‌مسندن قورقدیغی جهتله اوكا علناً شو نصیحتده بولوندی : « سزه ویریلن شاملر تبعه‌سی ایچنده‌كی الك عاقل كیمسه‌لری طوپلایه‌رق شاملرك ناصل تأسس ایتدكلرینی ونه‌دن دولایی منقرض اولدقلرینی كندیلرندن صورمالیسكز . خلقی سومكه نفسكزی آلیشدیركز . شاملرك صوك حكمداری اولان چه‌ئونك افراط سفاهتی كندیلرینك سبب فلاكتی اولدیغنی اونلره آكلاتكز . »

بو سلاله‌نك صوك زمانلرنده قرال پیم‌هه‌ئونك وفاتی اوزرینه سوقیون تخته چیقدی . النده كوچوك برپارچه یر قالمشدی . بونی‌ده یوئن‌قیون زماننده تسینلر اللرندن آلیویردیلر . بوتون چین ایمپراطورلغنی تحت تسخیره آلمش اولان شی‌هو آم‌تی‌نك وفاتندن صوكره یرینه كچن اولحشی غوئه‌ی قرالی غوئه‌ی قیونی خلع ایله عادی برتبعه موقعنه ایندیردی . بو سلاله ٩٠٧ سنه حكومت سورمشدر .

١١

سونغ قراللغی

وی‌تسوقای شاملر ایمپراطوری تی‌یه‌نك اوغلی وبناءً علیه بوسلاله‌نك صوك ایمپراطوری چه‌ئونك قاردشی ایدی . بو حكمدار تخته چیقنجه سفاهتدن باشقه برشیله مشغول اولمادی .

وی‌تسو کندیسنه دفعات ایله اخطارده بولوندیسه‌ده هیچ برفائده
کورمدی. بونك اوزرینه سرایدن چکیلدی . شاملر تماميله
منقرض اولدقدن صوکره چه‌ئو ایمپراطوری چینغ‌وام کندیسنی
چاغیره‌رق هونان ولایتی داخلنده سوملر قراللغنه تعیین ایتدی .
چینغ‌وام عرض تعظیمات مراسمندن کندیسنی معفو طوتدیغی
کبی عائله‌سنك قدیم عاداتنی محافظه ایتمسنه‌ده مساعده ویردی .
وی‌تسونك برچوجوغی اوغلی اولاد براقمادن کنج یاشنده
وفات ایتدی . اوزمان تخت برادری وی‌چونغه انتقال ایتدی .
پایتخت شام قیوئه شهری ایدی . بو سلاله قبل‌المیلاد ١١١٣
تاریخنده باشلامشدر .

قرال پیه قونغك وفاتندن صوکره اوغلی سونغ قونغ تخته
چیقدی . قرق برنجی سنهٔ سلطنتنده برادری سونغ‌وام کندیسنی
تختندن دور ایده‌رك تسیلر الکاسنه قاچمغه مجبور ایتدی . یرینه
سونغ وام چیقدی و وام یعنی قرال عنوانی آلدی . شرق
جهتنده تسیلری مغلوب ایتدی واونلردن بش‌شهر اله کچیردی .
جنوب جهتنده تسولردن ٣٠٠ لی وسعتنده اراضی آلدی .
غوئه‌یلری‌ده مغلوب ایتدی . صوکره دورلو دورلو ذوق
وصفایه دالدی . ناظرلری اخطاراتده بولوندیلرسه‌ده دیکله‌مدی .
اونلرده بونك اوزرینه تسی قرالنی هجومه تشویق ایتدیلر .
تسی قرالی غوئه‌ی وتسولرله برلکده هجومه کچه‌رك سونغ‌وامی
مغلوب واتلاف ایتدی . سونغلرك حکومتی بواوچ حکمدار

آراسنده پایلاشیلدی . بوسلاله ٨٢٨ سنه پایدار اولمشدر .

١٢

هیو قراللغی

بو کوچوك پرنسلك بزجه همان مجهولدر . ایمپراطور وو وام ، په‌یه‌نك نسلندن ون شویه چیوم قراللغی قربنده هیو الکاسنی ویردی . پایتخت هونان داخلنده هیو چه‌ئو شهری ایدی .

بو حکمدارلر چیم قراللری طرفندن منقرض ایدیلمشدر . زمانی بیلمه‌یورم .

١٣

چو قراللغی

چو حکمدارلری چینك ایلك ایمپراطورلرندن بری اولان چوئن هیو نسلندن کلمشلردر . ایمپراطور وو وام چو پرنسلکنی بونك احفادندن چوهیه اسمنده برینه ویردی . پایتخت شان تونغ داخلنده تسه‌ئو هیه‌ن شهریدر . احفادی اوراده حکمران اولمشلرسه‌ده تاریخ بو کوچوك قراللرك اسمنی محافظه ایتمه‌مشدر .

کوچوك چولر

بر کوچوك چولر پرنسلکی دها واردرکه یوقاریکی قراللق ایله عینی منشائه مالکدر . ئی فوینك اوغلی اولان یو ، چه‌ئویه

ایفا ایتدیکی خدماتدن دولایی فی قرالی تعیین ایدیلدی . فقط بو پرنسلرك اسملری مجهولدر . بو پرنسلك شان تونغ داخلنده کائندی . اسمنه کوچوك چولر پرنسلکی دنیر .

١٤

تم قراللغی

چه‌ئو سلاله‌سنك مؤسسی وو وامك پدری ون وامك اوغلی شو سیو تم پرنسی نصب ایدیلمشدی . اخلافنك کیملر اولدیغی مجهولدر . بو مملکتك پایتختی شان تونغ داخلنده تم هیه‌ن ایدی .

تسیلر حکمدارلری بو سلاله‌یی منقرض ایتمشلردر .

١٥

سیه قراللغی

بو سلاله ایمپراطورلری قدیم ایمپراطور هوآم‌تی نسلندن اولدقلرینی ادعا ایدییورلر . بو پرنسلك تسی قراللری طرفندن منقرض ایدیلمشدر .

١٦

قیو قراللغی

بو سلاله حکمدارلری حقنده‌کی معلومات پك ناقصدر .

یالکز ، بونلرك قدیم چین ایمپراطوری شائو هائو نسلندن کلدکلرینی ادعا ایتدکلری خبر ویریلیور . ایمپراطور وو وام شاملرك انقراضندن صوکره تسو یوقی یه قیو پرنسلکنی ویردی. قیو تسویه کلنجه‌یه قدر کندیسنك خلفلری کیم اولدیغی مجهولدر. بوالکانك پایتختی شان تونغ داخلنده قیو چه‌ئو شهری ایدی .

قرال قیائو قونغی تبعه‌سی مملکتدن قوغدیلر . اوده تسیلر نزدینه قاچدی . یرینه کوچوك قاردشی تخته چیقدی . فقط اوده قارده‌شنك عینی فلاکته اوغرادی . لو قراللغنه چکیلدی. بونك اوزرینه تسی قرالی قیائو قونغی تکرار قیو قراللغنه حکمدار یاپدی . بوندن صوکره برقاچ حکمدار دها کلشسه‌ده اسملری اونوتولمشدر . نهایت تسو قراللری بو حکومتی اورته‌دن قالدیردیلر . بو مملکتی قبل‌المیلاد ٤٢١ تاریخنده فتح ایدن غوئه‌ی وامك اوغلی قیه‌ن وامدر .

١٧

تسین قراللغی

بو سلاله‌نك مؤسسی اولان شو یو وو وامك الك کوچوك اوغلی وچینغ وامك کوچوك قاردشی ایدی . وو وامك وفاتندن صوکره ایمپراطورلغك اغتشاشاتی تسکین ایتدی . چینغ وام کندیسنه هوآنغ هو وقوئن شهرلری آراسنده کائن تسین الکاسنی ویردی . پایتخت قونغ چه‌ئو شهری ایدی . صوکره

بوقراللغه‌تسین دنیلدی . غایت‌ذی قدرت برحاله کلدی . تامیم -
فو الکاسیله سائر جوار الکالری احتوا ایدییوردی .

موهه‌ئونك اوغلی ون‌هه‌ئونك وفاتندن صوكره یرینه کچین
چائو هه‌ئو موهه‌ئونك اوغلی چین سویه قیو ئواو پرنسلکنی
ویردی . بو ، تسین الکاسنك پایتختی قی‌دن دها بویوك برشهر
ایدی . چین سو هوئون هه‌ئو عنوانی آلدی . چائو هه‌ئو ایله
عینی زمانده حکمران اولدی و تسینلر پرنسلرینك ایکنجی بر
قولنی تشکیل ایتدی .

قیوئو او قولی

بو قولك ایلك حکمداری اولان هوئون هه‌ئو صاحب
فضیلت ایدی . تبعه‌سنك محبتنی قازانمشدی . تسینلرك دیکر
قولنك قرالی اولان چائو هه‌ئو قتل ایدیلنجه هوئون هه‌ئو
مملکتنی ضبط ایتمك ایسته‌دی . فقط موفق اولامادی . بوایکی
قول آراسنده محاربات هیچ اکسیلمدی .

وو قونغ ، برنجی قول قرالی تسین هه‌ئویه اعلان حرب
ایله اونی پریشان ایتدی ومملکتی ضبط ایله‌دی .

تیم قومك وفاتندن صوكره اوغلی چو تونغ تخته چیقدی .
قوماندانلرندن چی‌یه ، چائو سیانغ تسو ، هان تانغ تسو ، غوئه‌ی
هوئون تسو مملکتك برقسمنی ضبط ایدوب آرالرنده پایلاشدیلر .

چوتونغ ، تسی و لو قراللرینه مراجعت ایتدیسه‌ده عاصیلرك
هجومنه اوغرایه‌رق تسی قراللغنه قاچمغه مجبور اولدی . چی‌یه
چائو تونغ نسلندن برینی تخته چیقاردی . بوده غنای تونغ
عنوانی آلدی . سائر عاصیلر چی‌یه‌نك نفوذ وقدرتندن اندیشه
ایتدکلرندن کندیسنی أولدیرتدیلر . یه‌ئو قونغك زمان سلطنتنده
اوچ تسینلر نامیله یاد ایدیلن اوچ عاصی او قدر نفوذ کسب
ایتدیلرکه غوئه‌ی هوئونك حفیدی ون هه‌ئو ، هه‌ئو نامنی
آلدی واجرای حکومته باشلادی . بوصیراده یه‌ئو قونغ ذوق
وسفاهتله اوغراشیور ، بوتون وقتنی قادینلرله کچیریوردی .
بر کیجه قتل ایدیلدی . یرینه اوغلی لیه قونغ کچدی . اون
دوقوزنجی سنهٔ سلطنتنده ، چه‌ئولر ایمپراطوری غوئه‌ی لیه وام
عصیان ایتمش اولان ناظرلرك خلفلرینی خراجکذار برر پرنس
یاپدی . فینغ هه‌ئو هان پرنسی ؛ ون هه‌ئو غوئه‌ی پرنسی ،
لیه هه‌ئو چائو پرنسی اولدی . بونلر اوچ سلاله تشکیل ایتدیلرکه
آشاغیده کوره‌جکز . هیائو قونغك زمان حکومتنده نفوذ
وقدرتلری آرتدی . تسینغ قونغك آناسی سلطنتنده غوئه‌ی
پرنسی ووهه‌ئوایله هان پرنسی غنای هه‌ئو رچائو پرنسی فینغ هه‌ئو
بوتون تسین الکاسنی آرالرنده پایلاشدیلر . چینغ هه‌ئو قراللغی
غائب ایتدی . بوسلاله ٧٤١ سنه پایدار اولمشدی .

١٨

تسین قراللغی

اولای یاخود غولای ایمپراطور چوئەن هیو نسلندن ایدی . ایمپراطور چینی باصان صولری آقیتمق خصوصنده سبق ایدن خدماتندن دولایی کندیسنه عائله اسمی اولەرق اینغ نامنی ویردی . احفادندن غولای نامنده بریسنك نیوقانغ نامنده بر اوغلی اولدی . بوندن پانغ قانو ، اوندنده تاقی ، اوندنده تالو دنیایه کلدی . تسینلرك ایلك حکمداری اولان فی تسو تالونك اوغلیدر . بارکیره صوك درجەده مراقی واردی . اولدیغی یرده پك چوق بارکیر بسلردی . بوندن ایمپراطور هیائو وامه بحث ایتدیلر . ایمپراطور کندیسنی جلب ایله هارالرینك ادارەسنی تودیع ایلەدی . افندیسنك کوزینه کیردی وتسین پرنسلکنی استحصال ایتدی . بوقراللق شنسی ولایتی داخلنده ایدی .

٦١ ق سنه حکمران اولان بوسلاله چەئولرك زمان حکومتنده تأسس ایتمش اولان سائر عائلەلرك عاقبتنه اوغرامادی . تدریجاً اوقدر قدرت کسب ایتدی‌که سائر بعض سلالەلری محو ایتدکدن صوکره چەئولره غلبه چالدی وایمپراطورلغی الەکچیردی . چائو سیانغ وامدن صوکره بوحکمدارلرك خلفلری ایمپراطور سلالەلری آراسنده ٦ نجی نومروده کورولەبیلیر .

١٩

چینغ قراللغی

هو ئونغ تونغ قانغ، چه ئولرك برادری لی وانغك اوغلی وسیوئن وامك برادری ایدی . سیوئن وام تخته چیقدقدن صوکره قاردشی قانه چینغ قراللغی ویردی . قان بوتون تبعه سنه کندیسنی سودیردی . ایمپراطورلقده پك یوکسك مناصبه نائل اولدی . فقط یه ئووامك باربارلرله وقوعه کلن بر محاربه سنده مقتول دوشدی . بونك اوزرینه تبعه سی اوغلی ووقونغی تخته چیقاردیلر . پایتختی هیه ن لین شهرنده ایدی . بو سلاله قبل المیلاد ٨٠٦ تاریخنده باشلامشدر .

یه ئوقونغ تخته چیقدیغی وقت هان قرالی کندیسنه اعلان حرب ایتدی واونی اولدیردی . بونك اوزرینه چینغ تبعه سی سیوقونغی تخته چیقاردیلر . بوده هان قرالی ایله حرب ایتدی . پایتختی غائب ایتمش اولمقله برابر هان قرالنه قارشی بعض مظفریات قازاندی . یکرمی بشنجی سنهٔ سلطنتنده ناظری تسویانغی قتل ایتدیردی . بو برقیامه باعث اولدی . ناظرك طرفدارلری کندیسنی اولدیره رك قاردشی یه یی تخته اجلاس ایلدیلر . بو قرال چینغ قیون عنوانی طاشیدی . قانغ قونغ ایله عینی ذاتدر . عاصیلر کندیسنی هانلر نزدینه التجایه مجبور براقدیلر . صوکره هانلر چینغ الکاسنه کیره رك بعض مواقعی ضبط ایتدیلر . نهایت

هانلر قرالی غنای هەئو یکیدن بو الکایه کیردی وتمامیله تحت
تسخیره آلدی . بو سلاله ۴۳۲ سنه پایدار اولمشدر .

۲۰

یوئه قراللغی

یوئه حکمدارلری هیالر سلالەسی ایمپراطوری وویونك
اوغلی شائوقام نسلندن کلدکلرینی ادعا ایدرلر . شائوقام هوئەیقی
پرنسی تعیین ایدلمشدی . اوزمان چینك جنوب داغلرنده ساکن
اولان باربارلر کبی وجودینی بویادی ، صاچلرینی کسدی ،
سازلردن براقامتکاه یاپدیردی . احفادندن یکرمنجی بطنده یون
چانغ نامنده بری او قرالی هولیو زماننده پك ترقی ایتمشدی .
بوایکی حکمدار بربرلریله حرب ایتدیلر . یون چانغك وفاتندن
صوکره اوغلی قەئوتسیەن کندیسنه خلف اولدی ویوئه قرالی
عنوانی آلدی . او قرالی هولیو ، یون چانغك وفاتنی خبر
آلنجه یکی یەئو قرالنه قارشی عسکر کوندردی ، فقط مغلوب
اولدی . وفات ایدرکن اوغلی فوتسویه یوئەلری محوه چالیشماسنی
وصیت ایتدی . فوتسو عسکر طوپلادی ، یوئەلره قارشی
یورودی ، بعض موفقیاته نائل اولدی . ایکی دولت آراسنده
قیصه برصلح اولدی . صوکره حرب تکرار باشلادی . او قرالی
مغلوب دوشدی . یأسندن انتحار ایتدی . اوقراللغی محواولدی .

يوئه‌لرك تحت حكمنه كيردی . بو يوئه قراللغی چه‌قيانغ ولايتی
داخلنده ايدی . هوئه‌ی‌قی هیه‌ن شهری پايتختی ايدی .

ووقيانغ تحته چيقنجه عسكر طوپلايه‌رق تسی‌وتسو قراللرينه
قارشی حربه قيام ايتدی . بالخاصه تسو قرالی يوئه اوردوسنی
مغلوب ايده‌رك ووقيانغی اولديردی . بوتون يوئه پرنسلری
داغيلديلر ، تحت غوغاسنه دوشديلر . تسولره تابع اولديلر .
ووقيانغك يدنجی بطنده حفيدی اولان پائو هانلره وسائر خرا-
جكذار پرنسلره تسين ايمپراطورلری عليهنده معاونتده بولندی .
قائوتی هانلر ايمپراطوری اعلان ايديلنجه پائويی يوئه قرالی
ياپدی . يوئه‌وين حكمدارلری بوپائونك احفاديدرلر . بوسلاله
٥١١ سنه‌لرينه دوغرو باشلامش و ١٧٧ سنه دوام ايتمشدر .

٣١

هان قراللغی

هانلرده چه‌ئولرله عينی منشائه مالكدرلر . بوحكمدارلردن
بری تسين حكمدارلرينه انتساب ايده‌رك هان يوئن پرنسی
تعيين اولونمشدی . هان عائله اسمی اورادن كلمشدر . بوذاتك
نسلندن كلن هان قيوئه تسين قرالی قينغ قونغه بويوك خدمتلر
ايفا ايله يوكسك بر منصبه چيقدی . هان قيو نسلندن كلن
قام تسو تسين قراللغنده كسب نفوذ ايتمش اولان اوچلردن
بری ايدی . بونك ووتسو اسمنده براوغلی اولدی كه بوسلاله‌نك

ایلك حکمداری عد اولنه‌بیلیر . چیم قرالی پەئوقونغ ایله حرب
ایده‌رك اونی اولدیردی . وفاتندن صوکره یرینه اوغلی قینغ هه‌ئو
کچدی . بو قراللق شنسی ولایتی داخلنده ایدی . پایتختی هانغ
چینغ هیه‌ن شهری ایدی . باشلانغجی ٤٢٥ تاریخلرنده‌در .

وام غانك اوچنجی سنهٔ سلطنتنده تسینلر کندیسیله حرب
ایتدیلر . وام غان اونلره بر سفیر یوللادی . تسینلر بو سفیره
هیچ اهمیت ویرمدیلر . حقوق دوله تجاوز ایده‌رك سفیری
اولدیردیلر . صوکره وام غانك کندیسی‌ده دوقوزنجی سنهٔ
حکومتنده اسیر دوشدی . تسینلر بوتون ممالکنی ضبط ایتدیلره .
بو قراللق ١٩٥ سنه پایدار اولمشدر .

٢٢

غوئه‌ی قراللغی

بو سلاله چه‌ئولرله عینی عائله‌یه منسوب اولان پی‌قونغ قائو
نسلندندر . ووام ، شاملرعائله‌سنی محوایتدکدن صوکره بوپرنسه
پی سنجاغنی ویردی . فقط احفادینك الندن بوراسنی آله‌رق
اونلری عادی بر فرد منزله‌سنه ایندیردیلر . ایچلرندن پی‌وان
تسین قرالی هیه‌ن قومك خدمتنه کیردی . ایفا ایتدیکی خدماته
مکافاةً غوئه‌ی پرنسی اولدی . هیه‌ن‌قومك وفاتندن صوکره
چوجوقلری آراسنه اختلاف کیردی . پی‌وان بوندن استفاده
یولنی بولدی . پی‌وانك اوغلی ووتسودن تاتسو دنیایه کلدی .

ایکیسی‌ده تسینلر سراینده بویوك مناصب احراز ایتدیلر . اونك اخلافندن هوئه‌ن‌تسو اسمنده بری هان عائله‌سندن قام‌تسو وچائو عائله‌سندن سیانغ تسو ایله متفقاً ، کندیلری کبی عاصی برناظر اولان چی‌په‌یی اولدیره‌رك مملکتنی ضبط ایتدیلر وتسین قراللغی داخلنده صاحب نفوذ وقدرت براوچلر هیئتی وجوده کتیردیلر . ون‌هه‌ئو عنوانی طاشییان وایلك غوئه‌ی حکمداری اولان سو هوئه‌ن تسو نسلندن ایدی . پایتختی شنسی داخلنده پیم‌توهیه‌ن شهری ایدی . بوقراللق ٤٢٤ تاریخلرنده باشلامشدی . پەچه‌لی داخلنده تامیم‌فو اراضیسنه قدر امتداد ایدییوردی .

وام قیا تسینلرك قدرت و عظمتنه مقاومت ایده‌مدی . چینك مختلف حوالیسنده برر حکمدار مستقل اولان سائر برنسلرك عاقبتنه اوغرادی . ایمپراطور شی‌هوآم‌تی کندیسنه هجوم ایله تحت انقیاده آلدی . فقط صوکره قتل ایدیلدی . بو حکمدارلر ١٩٩ سنه سلطنت سورمشلردر .

٢٣

چائولر سلاله‌سی

چائولر ، چین ایمپراطورلق تختنه چیقمش اولان تسینلرله عینی منشائه مالکدرلر . فی‌چینغ بوتسینلرك مؤسسی غولایك کوچك قاردشی ایدی . مم‌تسینغ اسمنده براوغلی اولدی . چه‌ئوایمپراطوری چینغ وامك زمان حکومتنده بوبویوك برنفوذ

قازاندی . احفادندن بری اولان تسائوفویه ایمپراطور سووام
چائوچینغ شهرینی ویردی . بوندن دولایی عائله‌سنه چائو نامی
ویرلمشدر . بوحکمداردن قونغ چه‌نغ عنوانی طانیمش اولان ین فویه
کلنجه‌یه قدر آلتی بطن واردر . چه‌ئولر ایمپراطوری سیوئن وام
زماننده برحیات ایدی . ین فونك اوغلی شوقای یه‌ئووانغ زماننده
ترقی ایتدی . یه‌ئووانغ فنا بر حکمدار اولدیغی ایچون شوتای چه‌ئولرك
ممالکنی ترك ایله کوچوك تسین قراللغنه چکیلدی . او زمان
اوراده حکمران اولان ون هه‌ئونك خدمتنه کیردی . تسین
قرالی هیه‌ن قونغ زماننده برحیات اولان چائوغوئه‌ی بوشوتایك
احفادندن ایدی . تسینلرك اردوسنه قوماندا ایدیوردی .
حفیدی چائو شوآی تسینلره ناظر اولدی . اوغلی چائوژون
عینی منصبی محافظه ایتدی . لینغ قونغ و چینغ قونغ زمانلرنده
بوتون حکم ونفوذ اونك النده ایدی . اوغلی تسو کندیسنه
خلف اولدی . عساکره قوماندا ایتدی . تسینلر سراینده بوعائله‌نك
نفوذی کیتدکجه آرتدی . چوق کچمه‌دن بوناظرلر برر حکمدار
مستقل اولدیلر وغوئه‌یلر وهانلرله برابر تسینلرك انقاضی اوزرنده
بوکسلدیلر . لیه‌هه‌ئو ایلك دفعه اوله‌رق هه‌ئو عنوانی آلمشدر .
مع مافیه کندیسندن اول سلطنت ایتمش بعض حکمدارلرده اولمشدر .

تائوسیانغ وانغك وفاتندن صوکره اوغلی یه‌ئو مووانغ تخته
چیقدی . تسینلر کندیسنه اعلان حرب ایتدیلر وبعض مواقعی الندن
آلدیلر . نهایت اوزمان ایمپراطور اولان شی هوآم تی کندیسنی

مغلوب واسیر ایتدی . یه‌ئوموو امك اوغلی قیا ، تای قرالی اعلان اولوندی . فقط آلتی سنه صوکره اوده پریشان اولدی ، عائله‌سی محو ایدیلدی. ١٨٧ سنه پایدار اولمشدر. ٥٠٩ تاریخلرنده باشلامشدر .

٢٤

تیه‌ن تسی قراللغی

بو حکمدارلر چین عائله‌سندندرلر . لی‌قونغك اوغلی چین ئواون ، سیوئن‌وام زماننده بعض شیلردن غیرممنون قالدیغی ایچون تسی الکاسنه هوئون‌قونغك یاننه چکیلدی . او کندیسنی ناظر یاپدی . تسی الکاسنده أولدی . احفادندن ون‌تسوسیو کوچوك تسی قرالی چوآنغ قونغك خدمتنده‌ایدی . بوتاریخلرده تسیلر الکاسنده عصیان ایتمش اولان بویوك برقوماندان تسیلر نزدینه قاچدی واوراده حسن قبول کوردی. ون‌تسوبوندن دولایی قرالی مؤاخذه ایتمکدن منع نفس ایده‌مدی . فقط سوزی دیکلنمدی. أولدی . حفیدی لی‌تسوقی تسی قرالی قینغ قونغك خدمتنده ایدی . بو ناظرك ویركولری کوچوك براولچو ایله آلدیغی ، خلقه توزیع ایتدیکی پرنج ایچون بویوك براولچو قوللاندیغی سویله‌نیور . بوصورتله تسی قومنك دوستلغنی جلب ایتمشدی . تسی قرالی حین وفاتنده ژوتسوویی ولی‌عهد اعلان ایتدی . قرالك وفاتندن صوکره لی‌تسوقی باشقه برینی التزام ایلدی .

بو ، قراللق داخلنده اغتشاشاته باعث اولدی . ژوتسو ایله
طرفدارلری مغلوب دوشدیلر ، لو قراللغنه قاچدیلر . بونك
اوزرینه لی تسوقی تائوقونغی تخته چیقاردی ویانغ اسمنده براوغل
براقه‌رق وفات ایتدی . بوده تیه‌ن چیم تسو عنوانی طاشیدی .
تیه‌ن عائله اسمی ایدی . چیم تسو قرال تائوقونغ ایله کورولتو
ایده‌رك اونی اولدیردی. یرینه کچن قیه‌ن قونغ دولتك اداره‌سنی
چیم تسو ایله لین چینغ قیویه براقدی . بوایکی ناظر بربرلرینه
دشمن اولدیلر . چیم تسو خلقك توجهنی قازاندی. آرالرنده‌کی
اختلاف نهایت مسلح برمنازعه‌یه منجر اولدی. بو کورولتولرده
قرال حیاتنی غائب ایتدی . چیم تسو یم قونغی تخته چیقاردی .
چیم تسونك وفاتندن صوکره چوجوقلری بربرینی متعاقب تسی
قراللغنك الك بیوکسك مناصبنی احراز ایتدیلر. احفادندن تای قوم هو
زماننده تسی قرالی تبعه‌سنك وقومشولرینك اوقدر نفرتنی جلب
ایتمشدی که نهایت حکومتدن محروم براقیلدی . بونك اوزرینه
چه‌ئولر ایمپراطوری غوئه‌ی قرالنك رجاسنی اوزرینه تای قونغ هویه
خراجکذار پرنس یاخود تعبیر آخرله تسیلر الکاسی قرالی عنوانی
ویردی . فقط اوچوق معمر اولمادی . بو قراللق ۳۸۷ تاریخلرنده
تأسس ایتمشدر .

وانغ قیه‌نك زمان حکومتنده تسین قرالی هانلری ، چائو۔
لری ، غوئه‌یلری ، ینلری و دها سائر بعض پرنسلری محو
ایتدکدن صوکره تیه‌ن تسیلره هجوم ایتدی . قرالی اسیر آلدی ،

مملكتنی اله کچیردی . بو عائله ٨٦٦ سنه پایدار اولمشدر .

هانلرك زماننده مستقل قراللقلر

چین ایمپراطور عائله‌لری بخشنده کورولدیکی اوزره بو ایمپر-
اطورلق تسین سلاله‌سنك صوك زمانلرنده غایت انقسامه اوغرا-
مشدی . مختلف ولایتلرده یرله‌شن وهانلر طرفندن محوایدیلن
بو کوچوك قراللقلردن ایکیسی هانلرك شوکت و قدرتنه رغماً
جنوب طرفنده محافظهٔ موجودیت ایتدیلر . بو مملکت اهالیسنه
هنوز چینلی نظریله باقیلمایوردی . سائر هند یاربارلرینه پك
بکزییورلردی . بو پرنسلردن باشقه بر طاقم عاصیلر مختلف
تاریخلرده بعض ولایتلرده صاحب مطلق کسیلمشلردر .

٢٥

نان یوئه قراللغی

لیه‌ئویام هانلر سلالهٔ ایمپراطوریه‌سنك تملنی قوردیغی صیراده ،
چینك جنوب ولایتلرینی اداره ایچون کوندرلمش اولان چائوتو
نامنده بر ضابط قبل المیلاد ٢٠٨ تاریخنده اوراده کندیسنی قرال
اعلان ایتدیردی . پایتختدن چوق اوزاقده اولدیغی ایچون ممانعت
ایدیله‌مدی . ایمپراطور قائوتی زماننده نان لیه‌ئو قرالی اوله‌رق
تصدیق و قبول ایدیلدی . ایمپراطور نامنی آله‌جق درجه‌ده

قوت صاحبی اولدی . فقط مورخلر کندیسنه قرال نامنی
طاشیمش عاصی برتبعه نظریله باقیورلر .

ایمپراطور ووتی نان یوئه قرالی قیه‌ن‌ته‌یه قارشی بر دونانما
سوق ایتدی . قرال مغلوب واسیر ایدیلدی . ساحل بحرده‌کی
جنوب ولایتلرینی احتوا ایدن قراللق ایمپراطورلقله برلشدیرلدی .
بوعائله ۹٦ سنه پایدار اولمشدر .

۲٦

مین یوئه قراللغی

یوئه قراللری تسینلر طرفندن تحت انقیاده آلنمشدی . بو
یوئه‌لردن ایکی پرنس بر دفعه دها تجربهٔ طالع ایچون تبعه‌لرینی
طوپلادیلر . هانلر سلاله‌سی مؤسسی لیه‌ئویامه تخته چیقماسی
خصوصنده یاردیم ایتدیلر . اوده مکافاةً قبل المیلاد ۲۰۲ تاریخنده
ووچویه مین یوئه قرالی عنوانی ویردی . ووچو ، یه شهرینی
پایتخت یاپدی .

قاردشی اینی اولدیرتمش اولان یوشن کندیسنی قرال
اعلان ایتدیرمشدی . بوحوالیده نفوذی آز اولان ایمپراطور
ووتی کندیسنه شرقی یوئه قرالی عنوانی ویردی . نهایت ووتی
بو قراللغی محو ایتمك ایسته‌دی وقبل المیلاد ۱۱۰ تاریخنده آر-
زوسنه موفق اولدی . سکنه‌سنی قیانغ وهوآی نهرلری آراسنده‌کی
اراضی‌یه نقل ایتدیردی . بو قوملر دیکر چینلیلر قدر متمدن

دکلدیلر . جنوب باربارلری میاننده تلقی ایدیلمیورلردی . بو حکومت ٩٢ سنه پایدار اولمشدر .

تسینلر زماننده مستقل قراللقلر

٢٧

تسیه‌ن له‌آنغ یاخود برنجی له‌آنغ قراللغی

بو کوچوك حکومت پك آز معروف اولمشدر . تسینلر ایمپراطوری هوئه‌یی‌تی زماننده له‌آم چه‌ئو الکاسی ایله جوارلرنده برچوق اشقیا تورەمشدی . ایمپراطور ٣٠١ تاریخ میلادیسنده بو شهرك والیلکنی چانغ قانه ویردی . بونك خلفلری یالکز والی عنوانی طاشیدیلر . صوکره‌لری هه‌ئو چائولر قرالی لیه‌ئو یاتو چانغ له‌ئونك الندن له‌آم چه‌ئو شهرینی آلدی ، فقط له‌آم قرالی عنوانی بخش ایده‌رك برقاچ سنه صوکره شهری اعاده ایلدی .

صوك حکمدار چانغ تیه‌ن سیه ایچکی‌یه وقادینلره پك مبتلا ایدی . کوچوك قراللغك اداره‌سنی اهمال ایدییوردی . ایلك تسینلرك دردنجی حکمداری قیه‌ن اوکا قارشی عسکر یوللادی . اوده عرض انقیاد ایتدی . بوتون ممالکی تسینلرك اداره‌سنه کچدی .

هپسی له‌آم نامنی طاشیمش اولان مختلف سلاله‌لری چین مورخلرینه تبعاً بوراده بر بر ذکر ایده‌جکم . بونلر عینی مملکتده بر برلرینی متعاقب حکمران اولمشلردر .

٢٨

هه‌ئو له‌آنغ یاخود ایکنجی له‌آنغلر

ایلك تسینلر قرالی قیه‌ن، لیوقانغی ایغورك غربنده‌کی مملکتلری ضبطه کوندرمشدی . بو مملکتی سون لیو قانغ اوراده اقامت فکرنده ایدی . فقط بر بونز اونی تصورندن واز کچیردی . شرقه دونمه‌سنی کندیسنه توصیه ایلدی . یکرمی بیك دوه و دها برچوق اموال ایله شرقه عودت ایتدی . کندیسنی کچیرمك ایسته‌مین له‌آم چه‌ئو والیسنی مغلوب ایله‌دی . اونی اسیر آله‌رق اولدیردی ومملکتك قسم اعظمنی اله کچیردی . صوکره ٣٨٨ تاریخ میلادیسنده تسینلرك انقاضی اوزرنده بردولت بناسی قورمغه چالیشدی . تسیه ئوتسوئن یاخود سو چه‌ئو قومی عنواننی آلدی . ٣٨٩ تاریخنده ووغوئه‌یی ضبط ایله سان هو قرالی عنواننی طاقیندی . ٣٩٦ تاریخنده‌ده کندیسنی له‌آم قرالی اعلان ایتدی . بو سلاله له‌آم چه‌ئو الکاسی ایله جوارلرنده حکمران اولمشدر . پایتخت قوتسانغ شهری ایدی .

قوتسانغده بویوك برقیطلق چیقمش ، یوز بیك کشیدن زیاده تلف اولمشدی . شمالی له‌آملر قرالی موم سون بوفرصتدن استفاده ایله قوتسانغی اله کچیرمك ایسته‌یوردی . شهری محاصره ایتدیسه‌ده مغلوب اولدیغندن صلح عقدینه مجبوریت حس ایتدی . صوکره‌لری شمالی وجنوبی له‌آملرله برلشدیلر ، هه‌ئو له‌آنغ

حکمداری لونغ ایله حرب ایتدیلر . لونغ اولدیرلدی . بوعائله سوندی . ١٨ سنه پایدار اولمشدر .

٢٩

نان لهآنغ یاخود جنوب لهآنغی

بونلر سیهن پی تاتارلریدر . شانسی داخلنده قوآمووو شهرنده تأسس ایتمشلردی . بونلره عائد تفصیلات شرقی تاتارلر فصلندهدر . ٣٩٧ تاریخنده باشلامشلر و٤١٤ تاریخنده نهایت بولمشلردر .

٣٠

پهلهآنغ یاخود شمال لهآنغی قراللغی

مورخلرك قسم اعظمی بو حکمدارلری هیونغ نو یاخود هون تاتارلری عد ایدرلر . بونلر چول مدخلنه قدر اولان لهآم چهئوالکاسنی ضبط ایتمشلردی. بوعائلهیهمنسوب حکمدارلرك تفصیلاتی غربی تاتارستان فصلنده کوروله جکدر . ٣٩٧ تاریخنده باشلامش و٤٣٨ یاخود ٤٣٩ تاریخنده نهایت بولمشدر .

٣١

سیلهآنغ یاخود غربی لهآنغلر قراللغی

لیقائو هانلر سلالهسنك اك معروف قوماندانلرندن لیقو-

آمك نسلندن كلديكنى ادعا ايدييوردى . شمالى له آملر قرالى كنديسنى قون هوآم واليسى ياپدى . باشقه بر والى عينى تاريخده قراله قارشى عصيان ايده‌رك بعض حوالى‌يى ضبط ايتدى ولى‌قائوىى قوغدى . صوكره‌لرى لى‌قائو له‌آم چه‌ئو طرفلرنده بعض شهرلرى اله كچيرديكى كبى يوموئن دنيلن بوغازى‌ده ضبط ايتدى وله‌آم قومى عنوانى آلدى . برمدت صوكره تسيه‌ئو تسوئن شهرينى پايتخت اتخاذ ايلدى ، بوحكمدار تاملر سلاله‌سنك جديدر . ٤٠٠ تاريخ ميلاديسنده حكمران اولمغه باشلامشدر .

شمالى له‌آملر قرالى موم سون بوسلاله‌يى محوايتدى . غربى له‌آملر قرالى لى‌ئين ايله حرب ايده‌رك اونى اولديرتدى . لى‌ئى‌نك اقربالرى داغلره قاچديلر . موم سون بو له‌آملرك مملكتلرينى ضبط ايتدى .

٣٢

تسيه‌ن چائو ياخود ايلك چائولر قراللغى

بونلره هان نامى‌ده ويريلير . ٣٠٤ تاريخنده باشلامشلر و ٣٢٩ تاريخنده نهايت بولمشلردر .

٣٣

هه‌ئوچائو ياخود ايكنجى چائولر قراللغى

٣١٩ تاريخنده باشلامشلر و ٣٥٢ تاريخنده نهايت بولمشلردر .

٣٤

هیا قراللغی

بواو چ سلاله تورکستاندن چیقمشلردر. هونلر نسلندندرلر. غربی تاتارستان فصلنده بوحکمدارلرك اسامیسی کوروله جکدر. هیالر ۴۰۷ تاریخنده باشلامشلر و ۴۳۱ تاریخنده نهایت بولمشلردر.

٣٥

چیم یاخود هه‌ئوشو یعنی ایکنجی شولر تعبیر دیکرله

هان قراللغی

تسینلر ایمپراطوری هوئه‌ی‌تی‌نك زمان سلطنتنده چائوهین نامنده بروالی چینغ توفو الکاسنده عصیان ایتدی. طرفدارلرندن لی‌تسیانغ عسکرك محبتنی جلبه موفق اولمشدی. چائوهین بوندن شبهه‌لنه‌رك کندیسنی اولدیرتدی. بونك اوزرینه لی‌ته، چائوهینه هجوم ایله اونی قتل ایتدی. صوکره قوآم هان وچینغ توفویی ضبط ایله بوشهرلرك والیسی عنوانی آلدی. کندیسنه قارشی سوق ایدیلن قوتلری هپ مغلوب ایتدی. فقط نهایت مغلوب ومقتول اولدی. برادری لی‌لیه‌ئو عسکرك باشنه کچدی و کوچوك قراللغك اداره‌سنی النه آلدی. آز مدت حکومت سوردی. یرینه لی‌هیونغ انتخاب ایدیلدی. بوکوچوك پرنسلر سه‌چوئن داخلنده چینغ توفو ایله جوارلرنده حکمران ایدیلر.

قراللغك ادارەسندن زيادە سفاهتله مشغول اولان چی ظهور
ايدن اغتشاشاتی باصدیرامادی . مع مافيه پايتختی عاصيلرە قارشی
محافظەيە موفق اوليوردی . صوكره ايمپراطورك قوماندانلرندن
بری اردوايلەكلدی ، بونك قوتلرينی مغلوب ايدەرك چينغ تويە قدر
ايلريلەدی . چی برامید قالماديغنی کورنجە تسليم اولدی . کنديسنی
نان قينغه كوتوردیلر . هەئو عنوانی ويرديلر .

٣٦

غوئەی قراللغی

بو قراللقدە يالكز ئەن‌مين نامندە بر حكمدار اوچ سنە
سلطنت سورمشدر . ايلك ينلر قرالی والی طرفندن مغلوب ايديلمش
و ٣٥٢ تاريخندە حكومتنە نهايت ويرلمشدر .

٣٧

تسيەن ين ياخود ايلك ينلر قراللغی

بو حكمدارلر سيەن پی تاتارلريدر . ٣٠٣ تاريخندە حكمران
اولمغە باشلامشلر و ٣٥٢ تاريخندە منقرض اولمشلردر . شرقی
تاتارستان فصلنە مراجعت ايتمليدر .

٣٨

هەئو ينلر ياخود ايكنجی ينلر قراللغی

بونلردە سيەن پی تاتارلريدر . ١٨٣ تاريخندە حكومت ايتمكە

باشلامشلر و ٤٠٨ تاریخنده منقرض اولمشلردر . شرقی تاتارستان فصلنه مراجعت ایتملیدر .

٣٩

سی ین یاخود غربی ینلر قراللغی

٣٨٥ تاریخندن ٣٩٤ تاریخنه قدر پایدار اولمش سیه‌ن‌پی تاتارلریدر . شرقی تاتارستان فصلنه مراجعت ایدیکز .

٤٠

نان ین یاخود جنوبی ینلر قراللغی

٣٩٨ تاریخندن ٤١٠ تاریخنه قدر حکمران اولمش سیه‌ن‌پی تاتارلریدر . شرقی تاتارستان فصلنه مراجعت ایدیکز .

٤١

په ین یاخود شمالی ینلر قراللغی

بو کوچوك سلاله‌یی تأسیس ایدن پیم‌پو ، په‌قینغ ولایتی داخلنده سین‌تودن نشئت ایتمشدی . ارتکاب ایتدیکی بعض جرائمدن دولایی قرال هی‌نك سراینی ترکه مجبور اولمشدی . صوکره اغتشاش چیقارارق قرالی خلع ایتدی وهه‌ئوینلر قرالنك اولادلغی قائویه‌نی تخته چیقاردی . هی قراللغی محافظه ایچون بعض مساعی‌یه قیام ایتدیسه‌ده اله کچیریله‌رك اولدیرلدی . پیم‌پو بویوك مناصبه نائل اولدی . صوکره ، یون تبعه‌سی طرفندن قتل ایدیلنجه پیم‌پو قرال اعلان ایدیلدی . پایتختی چام‌لی‌هیه‌ن شهری ایدی .

غوئه‌یلر ایمپراطوری ووتی‌نك هجوملرینه معروض بولنان
ین قرالی هونغ کندیسنه براستنادکاه آرامق مجبوریتنده قالمشدی.
نان قینغه سفیرلر کوندررك سوملر ایمپراطورینه خراجکذار
اولمق تکلیفنده بولوندی . اوزمان حکمدار اولان ون‌تی کندیسنی
ین قرالی اوله‌رق طانیدی . فقط غوئه‌یلر بواتفاقه اهمیت ویرمه‌
یه‌رك کندیسیله حرب ایتدیلر . بونك اوزرینه قومشوسی قوره
قرالنه مراجعت ایتدی . برمدت صوکره اونك نزدینه التجایه
مجبور اولدی . چونکه غوئه‌یلر پایتختنه کیرمشلردی . قوره
قرالی مؤخراً کندیسنی قتل ایتدیردی ، بوکوچوك پرنسلك
منقرض اولدی . ۲۲ سنه پایدار اولمشدر .

٤٢

تسیه‌ن تسین یاخود برنجی تسینلر قراللغی

بوحکمدارلرشنسی داخلنده یرلشمش اولان تیبت باربارلریدر.
۳۵۰ تاریخنده حکمران اولمغه باشلامشلر و۳۹۵ ده نهایت
بولمشلردر . تیبت فصلنه باقکز .

٤٣

هه‌ئو تسینلر یاخود ایکنجی تسینلر قراللغی

بونلرده ۳۸٤ تاریخندن ٤١۷ تاریخنه قدر شنسی داخلنده
حکمران اولمش تیبت باربارلریدر .

٤٤

سی تسین یاخود غربی تسینلر قراللغی

بو حکمدارلر ٣٨٥ تاریخندن ٤١٢ تاریخنه قدر حکمران اولمش سیه‌ن پی تاتارلریدر .

سوبی سلاله‌سیله اوکا خلف اولان تام سلاله‌سی زماننده چین ایمپراطورلغنده پك چوق عاصی وار ایدی . بونلر خصوصی قراللقلر تأسیس ایتمك ایسته‌دیلرسه‌ده ایمپراطورلر اونلری تنکیله و تختلرینی محافظه‌یه موفق اولمشلردر .

تاملرك انقراضنی تعقیب ایدن اغتشاشات اثناسنده مستقل قراللقلر

٤٥

تسین قراللغی

تاریخده دها زیاده لی‌مه‌ئوچین نامیله معروف اولان سونغ ون‌تونغ تاملر ایمپراطوری زماننده بویوك قوماندانلردن بری ایدی . خدماتنه مکافاةً قونغ تسیانغ‌فو والیسی تعیین ایدیلمشدی. عصیان ایتدی . بوشهری ضبط ایله‌دی . صوکرا قی قرالی عنوانته نائل اولدی . له‌آملر سلاله‌سی مؤسسنه قارشی حربه کیریشمك مجبوریتنده قالدی . تاملرك صوك زمانلرنده ظهور

ایدن اغتشاشاتده ایمپراطور عنوانی آلمغه جسارت ایده‌میه‌رك قرال عنوانی ایله اکتفا ایتدی . کندیسنه تسین قرالی عنوانی هه‌ئوتاملر ایمپراطوری چوآم‌تسوم ویرمشدر . بوسلاله ۸۸۷ تاریخنده باشلامش ، ۳۸ سنه پایدار اولمشدر .

٤٦

ین قراللغی

بوخانداندن یالکز برحکمدار کلمشدر . له‌آملر ایمپراطوری تای‌تسو ، ژین‌قومی ین قرالی یاپدی . اوغلی لیه‌ئوشه‌ئو قوآم باباسنی وبویوك قاردشنی اولدیره‌رك کندیسنی ین قرالی اعلان ایتدی. صوکره ایمپراطور عنوانی‌ده آلمشدر . درت بش سنه حکومت ایتمشدر .

٤٧

تسیه‌ن شو یاخود ایلك شولر سلاله‌سی

تاملر ایمپراطوری هی‌تسونغك زمان حکومتنده وام‌قیه‌ن ، چینغ‌تو شهرینی محاصره ایتدی . بوراسنی ضبطه موفق اولا ـ مادیسه‌ده ایمپراطوره قارشی عصیان ایتمش اولان چین قسمه عائد بعض شهرلری اله کچیردی . صوکره تکرار چینغ‌تویه هجومه کلدی . یه‌جك فقداننڈن صوك درجهٔ اضطرابه کلمش اولان شهری ضبطه موفق اولدی واستقلالنی اعلان ایلدی .

٨٩١ تاریخنده شو قرالی عنوانی آلدی . برمدت صوکره ایمپراطورلغنی اعلان ایتدی .

تاملر ایمپراطوری چوآمتسونغ شولری محوه قرار ویره‌رك بویوك براوردو كوندردی . برچوق شهرلری وازجمله پایتختی ضبط ایدنجه شو قرالی ین عرض انقیاد ایتدی . بو سلاله منقرض اولدی . ین صرکره ایمپراطورك امریله قتل ایدیلمشدر . بوسلاله ٣٥ سنه پایدار اولمشدر .

٤٨

او قراللغی

بو كوچوك سلاله مؤسسلرینك قسم اعظمی ایمپراطورلق قوماندانلری ایدیلر . تدریجاً كسب قوت ایده‌رك بولوندقلری ولایتلرده استقلال كسب ایتمشلردی . صوكره ایمپراطور كندیلرینه قراللق توصیه ایدیوردی . ایلك او حكمداری یانغ هینغ‌می‌ده بویله ایدی . ایمپراطور چائوتسونغك زمان اداره‌سنده برطاقم عاصیلری تنكیل ایتدی . نهایت هوآی تانی اله كچیردی . ٨٩٢ تاریخنده حكمران اولمغه باشلادی . ایمپرا-طور كندیسنی او الكاسنه قرال تعیین ایتدی .

سیوچی‌قائو نامنده بر عاصی او حكمداری یانغ‌پویه قارشی عصیان ایله كندیسنی اسیر آلدی . قرال اسارتده أولدی .

سلاله‌سی سوندی . یرینه نان‌تان سلاله‌سی کچدی . ٤٦ سنه پایدار اولمشدر .

٤٩

مین قراللغی

وانغ شین‌چی ، تاملر ایمپراطوری هی‌تسونغ زماننده مهم بر شهر والیسی ایدی . صوکره ووغوئه‌ی والیسی وفات ایدنجه اونك یرینه تعیین ایدیلدی . بوراده ١٣ سنه قالدی . له‌آملر ایمپراطوری تای‌تسو تخته چیقدیغی وقت کندیسنه مین قرالی عنوانی ویردی . فوقیه‌ن ولایتی داخلنده حکمران ایدی . ٨٩٢ تاریخنده باشلادی . شین‌چی اوغلی طرفندن قتل ایدیلمشدر . بو عائله ئین اسمی ایله‌ده یاد اولونیور .

ین‌چینغك زمان اداره‌سنده مین قراللغی داخلنده اوقدر عظیم اغتشاشات ظهور ایتدی که قرال پایتختنی ترکه مجبور اولدی . صوکره عودت ایدنجه اسکی مین نامنی تکرار آلدی . مؤخراً تام قرالی کندیسنی مغلوب ایتدی . بر عاصی یکی اغتشاشات چیقاردی ، ین مین نامنده برینه ایمپراطور عنوانی ویردی . قرال بو ایکی عاصی‌یه قارشی یورومکه مجبور اولدی . عاصی می‌جین‌تا ایمپراطور اعلان ایتدیکی کیمسه‌یی اولدیردی وتاملره عرض تابعیت ایتدی . بونلر کله‌رك مینلرك پایتختنی محاصره وضبط ایتدیلر . ین‌چینغ تسلیم اولدی . تام قرالی کندیسنه کوچوك بر عنوان براقدی . بوسلاله ٥٥ سنه پایدار اولمشدر .

٥٠

اویوئه قراللغی

تاملر ایمپراطوری چائوتسونغك زمان اداره‌سنده تسیه‌ن لیه‌ئو اردوده مهم موقعلر احراز ایتمشـدی . اوتاریخده قونغ چانغ عصیان ایده‌رك ایمپراطور عنوانی آلمشدی . تسیه‌ن لیه‌ئو بوكا قارشی قوت سـوق ایتدی . عاصی مغلوب اوله‌رق ایمپراطور عنواندن وازکچدی . مع مافیه یوئه چه‌ئو شهرینك محاصره‌سنه دوام ایدیلدی . نهایت عاصی تسلیم اولدی . قفاسی کسیلدی . شهرده بولونان برچوق ارزاق وخزائن خلقه توزیع اولوندی. اویوئه قراللرینك تأسسی ایشـته بو تاریخلرده‌در . یعنی ٨٩٥ سنه‌لرینه دوغرودر . مؤخراً تسیه‌ن لیه‌ئو باشقه عنوانلره‌ده نائل اولدی . بعض شهرلری ضبط ایتدی .

اویوئه قراللرندن هونغ شو ، سـونغلرك بوتون کوچوك سـلاله‌لری محو ایتدکلرینی کورنجه اونلره تابع اولمق قرارینی ویردی. بونك اوزرینه ایمپراطور تای تسونغ کندیسنه هو آی های قرالی عنوانی توجیه ایتدی . بو عائله ٤٨ سنه پایدار اولمشدر.

٥١

تسو قراللغی

ایلك تسوقرالی مائین ، تاملر ایمپراطوری زماننده بویوك قوماندانلردن بری اولان لیه‌ئوقیه‌ن قونغك ضابطلرندن ایدی .

برعاصی‌یی تأدیب ایچون کوندرلمشدی . بونده موفق اولدی ایسه‌ده ذوق وصفاسندن باشقه برشی دوشونمه‌ین قیه‌ن‌قونغك اهالی یوزندن عسکر عصیان ایتدی ، اونی اولدیردی . مائینی باشلرینه کچیردیلر . مائین حکمدار اولمق فکرنده ایدی . ایمپراطورلق داخلنده‌کی اغتشاشات کندیسنه فرصت تأمین ایدییوردی. هونانده عصیان ایتدی . صوکره ، ایمپراطوردن تسوقرالی عنوانی آلدی. بوسلاله ۸۹٦ تاریخنده باشلامشدر .

بو سلاله‌نك صوك زمانلرنده اغتشاشات چیقدی . بعض قوماندانلر عصیان ایتدیلر. قرالی خلع ایده‌رك یرینه هی‌تسونغی چیقاردیلر. مع مافیه طرفدارلری اسکی قرال هی‌غویی باشقه برطرفده تکرار قرال اعلان ایلدیلر . هی‌تسونغك طرفدارلری کندیسنی اولدیرمك فکرینه‌دوشونجه هی‌تسونغ تاملردن استمداد ایتدی. بونلرده براوردو کوندردیلر . هی‌تسونغ اونلره تابع اولدی . تام قرالی هی‌تسونغه‌وهی‌غویه برطاقم عنوانلرویردی. بوسلاله‌ده ٥٦ سنه پایدار اولدقدن صوکره انقراض بولدی .

٥٣

نان‌هان قراللغی یاخود جنوب هانلری

لیه‌ئواینك اجدادی نان‌های تجارلری ایدیلر . تاملرایمپراطوری هی‌تسونغك زمان اداره‌سنده لیه‌ئواینك پدری لیه‌ئوقیه‌ن برنجی درجه‌ده برشهرك والیسی ایدی . قانتونده وفات ایتدی.

اوغلی لیه‌ئواین اوکا خلف و بوشهره مالك اولدی . له‌آملر ایمپراطوری تای‌تسونك زمان اداره‌سنده نان‌های قرالی‌عنوانی استحصال ایتدی . ۹۰۵ تاریخنده حکمران اولمغه باشلادی . پایتختی قانتون شهری ایدی .

سوملر ایمپراطوری تای‌تسوچین تختنه صاحب اولدیغی دوره‌لرده هان قرالی چانغ اردوسیله ایمپراطورك اراضیسنه کیردی . تای‌تسو اونلری طرد ایچون عسکر کوندردی . هانلر متعدد مصادماتده مغلوب اولدیلر . چانغ صلحه طالب اولدیسه‌ده رد ایدیلدی . قانتون محاصره‌یه آلندی . هان‌قرالی بحراً قاچمق تصورنده بولوندیسه‌ده اجرا ایده‌مدی . بالضروره عرض تسلیمیت ایتدی . چانغ ، هه‌ئو رتبه‌سنه ایندیرلدی . بوعائله ٦٧ سنه پایدار اولمشدر .

٥٣

نان‌ینغ قراللغی

تاملر ایمپراطوری چائو سیوئن‌قی‌نك زمان اداره‌سنده قائوقی‌چانغ مهم بر مأموریتده ایدی . فقط له‌آملر ایمپراطوری تای‌تسو چین تختنه چیقدیغی وقت کندیسنه قینغ نان والیلکنی ویردی . تاملر ایمپراطوری چائوتسونغك بدایت سلطنتنده‌قائوقی چانغ سرایه کلدی . بر آز صوکره ایمپراطور اوکا نان‌ییم قرالی عنوانی ویردی . ۹۰۷ تاریخنده حکمران اولمغه باشلامشدر .

سوملر ایمپراطوری تای‌تسو نان‌پیم قراللغنك احوال وقوتی حقنده اخذ معلومات ایتدکدن صوکره بر اوردو کوندردی . قرال قی‌چونغ مملکتنی سونغلره تسلیم ایتدی .

٥٤

هه‌ئو شو یعنی ایکنجی شولر قراللغی

تاملر ایمپراطوری چوآم تسونغ ، شولر سلاله‌سنی محو ایتدکدن صوکره مم چی سیامه چیم تو شهرینی ویردی . بونك اوزرینه برضابط کسب قوت ایده‌رك بعض مواقعی ضبط ایتدی . قرال عنوانه نائل اولدی . برقاچ سنه صوکره ایمپراطور عنوانی آلدی . ٩٢٥ تاریخنده حکمران اولمغه باشلامشدر .

بویوك و مشهور سوم سلاله‌سی چین تختنه چیقدیغی زمان قوماندانلرندن بری مغلوبیته اوغرامشدی . هه‌ئو شو قرالی مم چانغ بوندن استفاده‌یه قالقدیسه‌ده اردوسنك اداره‌سنی اقتدارسز ، ذوق وصفاسنه دوشکون برقوماندانه تودیع ایتدی . نهایت شو قرالی سوملره عرض انقیاد مجبوریتنده قالدی . اندن مملکتی آله‌رق کندیسنه قورو برعنوان ویردیلر . بوسلاله ٤١ سنه پایدار اولمشدر .

٥٥

نان تام یاخود قیانغ نان قراللغی

سی‌قائو او قرالی یام هینغ می‌نك اولادلغی ایدی . برنجی ناظر

اولدیغی یانغ یونك زمان حکومتنده تسی قرالی نصب اولوندی.
قینغ لینغی پایتخت یاپدی. خیتانلرله اتفاق عقد ایتدی. صوکره
او قرالنی خلع ایله حکومتنه تام عنوانی ویردی. ۳۹۷ تاریخنده
حکمران اولمغه باشلامشدر.

سونغلر ایمپراطوری تای تسونغ چین تختنه چیقنجه تاملر
قرالنی محو ایچون براوردو کوندردی. بواوردو تاملرك قوتنی
مغلوب ایتدی. تام قرالی سوملر ایمپراطورینه سفیر کوندره‌رك
هیچ برقباحتی اولمادیغنی عرض ایتدیسه‌ده سفیرلر برشی استحصال
ایده‌مه‌دن دوندیلر. ایمپراطوراوردوسی پایتخت اوزرینه ایلریله‌
مکده دوام ایتدی. قرال تسلیم اولدی. سرایه کوتورولدی.
بوعائله ۳۹ سنه حکمران اولمشدر.

٥٦

یه هان یاخود شمال هانلری قراللغی

بوحکمدارلر هیونغ نو یعنی هون تاتارلریدر. ۹۵۱ تار-
یخندن ۹۷۹ تاریخنه قدر شانسی داخلنده حکمران اولمشلردر.
غربی تاتارستان فصلنده تفصیلات واردر.

٥٧

هونان قراللغی

تسو قراللغی نان تام قرالی طرفندن محو ایدیلدکدن صوکره
بوممالکتده یکی اغتشاشات ظهور ایتدی. نان تام قرالی بوالکایی

محافظه ایچون صرف مساعی ایتدیسه‌ده فائده ویرمدی . چه‌ئو ایمپراطوری تای تسو ٨٥٣ تاریخنده لیه‌ئوبی بومملکت والیسی اوله‌رق طانیدی . بو اغتشاشات زماننده بویله برمأموریت برقراللق دیمکدی . پایتخت لانغ چه‌ئو شهری ایدی .

٩٦٣ تاریخنده بو الکایی سوملر ایمپراطوری تحت اطاعته آلدیلر .

بوتون بوسلاله‌لردن باشقه چین جوارنده غایت ذی‌قدرت بر طاقم ایمپراطورلقلر واردی‌که بعضیلری چین ولایتلرینه‌ده حاکم ایدیلر . هونلرك نسلندن کلمه هوئه‌ی قیه تاتارلری شنسینك اك غربی قسمنه صاحب بولونیورلردی . خیتانلر یاخود له‌آئولر شمال ولایتلرینی ضبط ایتمشلردی . نیوچه‌لر یاخود مانچه‌ئولر اونلره خلف اولدیلر . شنسی طرفنده هیا سلاله‌سی واردی‌که چینلیلری و عن اصل تیبتدن نشئت ایتمش سائر قوملری پك اشغال ایدییورلردی . سونغ سلاله‌سی ایمپراطورلغه نائل‌اولدیغی زمان بوتون بوتاتار و تیبتلی اجنبی حکمدارلرله اوغراشمق مجبوریتنده قالدی . فقط ایمپراطورلق داخلنده آرتق او کوچوك سلاله‌لردن اثر یوقدی . برقاچ عاصی استثنا ایدیلیرسه ایمپراطورلق او تاریخدن صوکره ایمپراطورلرك اداره‌سنده تام اوله‌رق محافظه ایدیلمشدر .

بوتون چین ایمپراطورلغی حقنده ویردیکم شو دوغرو ایضاحاته باقیلنجه بومشهور قومك عمومی تاریخنك نه‌قدر واسع

اولماسی لازم کله‌جکی تقدیر ایدیلیر. سائر ملتلرك قسم اعظمندن
پك فرقلی اولان چینلیلر چین تاریخنی حفظه پك اهمیت ویرمشلر،
تاریخ یازمق وظیفه‌سیله مکلف اولمق اوزره بر هیئت تشکیل
ایتمشلردر. بوندن باشقه مداهنلکك چوق کره تاریخدن اوزاق
براقدیغی حقیقتك اخلافه انتقالی ایچون لازم اولان تدابیری
اتخاذدن‌ده کری دورمامشلردر. چینلیلرك تاریخ مجموعه‌لری
تاریخ حقنده مالك اولدیغمز الك کوزل آثاری تشکیل ایدر.
بونلر بوکون قراللك کتبخانه‌سنده تماماً موجوددر.

تیبت ملتلری

شنسی وسه‌چوئن ولایتلرینك غربنده کائن اولان واینه‌دوس
نهری منصبلرینه قدر غربه دوغرو امتداد ایدن بوتون قوملری
بو نام آلتنده طوپلایورم. بو الکا صورت عمومیه‌ده توفان
نامنی طاشیر. فقط بوراده انتشار ایتمش اولان مختلف شعبات
ملل، اسملری تعدد ایتدیرمشلردر. هرسنجاق کندیسنه
خاص براسمه مالکدر. چینلیلر بوتون بو ملتلره قیانغ نامنی
ویریرلر. بونلر برطاقم رؤسا طرفندن اداره ایدیلیرلردی.
بونلردن بعضیلری زمان زمان مهم قراللقلر تشکیل ایده‌بیله‌جك
درجه‌ده کسب قدرت ایتمشلردر. بو ملتلردن بعضیلرینی چینلیلر
آنجق چینه یاپدقلری آقینلردولاییسیله طانیمشلردر. الك مشهورلری
تی‌لر، تنغ‌چی‌لر، تام‌هیانغ‌لر، تانغ‌چاملر، سی‌فان‌لر، الخدر.

چینك غربنده ساكن اولان توقوهوئنلر بو اقوام میانه ادخال ایدیلمه‌مك ایجاب ایدر . چونكه اونلر تاتارستاندن كلمشلردر .

قیه‌ئوچی قراللغی

ایلك سلاله

بو مملكتك قراللری واهالیسی تی نامی ویریلن باربارلردی . بونلر برطاقم عشیرتلره یاخود قبیله‌لره منقسم ایدیلر . سه‌چوئن ولایتنك غرب قسمنده ساكن ایدیلر و تیبت داخلنده غربه دوغرو امتداد ایدییورلردی . اوراده تیبتلیلر كبی یاشایورلردی. بعض مورخلر كندیلرینك چیندن نشئت ایتدكلرینی ادعا ایتمش اولمقله برابر بن اونلری تیبتلیلرله قاریشدیرییورم . هانلر زماندن اعتباراً ایمپراطورلغه آقینلر یاپیورلردی . كندیلرینه قارشی اوردولر كوندرمك مجبوریتی حس ایدیلیوردی . متعاقب سلاله‌لر زمانلرنده ده بو آقینلر دوام ایتدی . باشلرنده مختلف رؤسا واردی . صوكره بو رؤسادن یانغ قیو نامنده بری سه‌چوئن داخلنده قیه‌ئوچی دنیلن برمحلده اوتورییوردی . بونك احفادندن فی لونغ غایت كسب قدرت ایتدی وشنسی داخلنده لونغ چینغده اوتوردی . قه‌ئوسه‌ئو نامنده برینی اولادلغه قبول ایتدی . تسینلر ایمپراطوری هوئه‌ی تی زماننده‌كی اغتشاشات دولاییسیله بو قیه‌ئوچی‌یه عودت ایدرك اوراده تی قرالی عنوانینی آلدی .

٩٩٦ تاریخنه دوغرو یاننه برچوق منغیلر وغیر ممنونلر طوپلاندی.

ایلك تسینلرك قرالی فوقیه‌نك قوماندانلری قیه‌ئوچی قرالی تسوآنك ممالکنی اللرندن آلدیلر. قرالی سی غان فویه کتیره‌رك اوراده کندیسنه بعض عنوانلر ویردیلر. تسینلر قرالی قیه‌ئوچی‌یه برقوهٔ محافظه اقامه ایلدی.

ایکنجی سلاله

تسینلر قرالی فوقیه‌نك وفاتندن صوکره مه‌ئوسه‌ئو نسلندن تیم قیه‌ئوچی ایمپراطورلغنی تکرار تأسیس ایتدی. فوقیه‌نك قیزلرندن بریله تأهل ایتمش اولان فوقونك اوغلی ایدی. تبعه‌سنی طوپلادی. قیه‌ئوچی‌دن ١٢٠ لی مسافه‌ده لیه‌چینغده اقامت ایتدی. لونغ‌سی قرالی عنوانی آلدی. شنسی داخلنده لین‌قائوفو الکاسیله جوارلرنده حکمران اولیوردی.

غوئه‌یلر یاخود توپالر ایمپراطوری قرال شائوسیه‌نی مغلوب ایله حکومتنی محو ایتدی. بو قراللر چوق کره چین ایمپرا-طورلری طرفندن تصدیق ایدیلیرلردی. ایمپراطورلر اونلره ووقو یاخود قیه‌ئوچی قرالی عنوانی ویریرلردی. فقط بونلر ملت اوزرنده بیلدکلری کبی حکمران اولورلردی.

تسیه‌ن تسین یاخود ایلك تسینلر قراللغی

بو سلاله حکمدارلرینك جدی اولان پوهونغ‌تی باربارلرینك رئیسی ایدی. چائو قرالی لیه‌قویاقونك خدمتنی قبول ایتدی.

بوقراللغك انقراضندن صوكره تبعه‌سيله برلكده غرب طرفنه ،
لونغ شانغ داغنه چكيلدی . صوكره ايكنجی چائولر قرالی
شه‌هونك خدمتنه كيردی . بو حكمداره بويوك خدمتلرده
بولوندی . فقط بوتون مناصبی رفع ايتمك ايسته‌دكلری ايچون
سرايی ترك ايله فانغ ته‌ئويه چكيلدی. اوراده تسينلر ايمپراطوری
مونی‌يه عرض تابعيت ايتدی . تقريباً يوز بيك قدر غيرممنونلر
كنديسنه التحاق ايله ٣٤٩ تاريخنده قراللغنی اعلان ايلديلر .
بويوك تانژو عنوانی آلدی و قراللغنه تسين اسمنی ويردی.
فقط هه‌ئو چه‌ئولرك قوماندانلرندن برينك النه دوشمك فلاكتنه
اوغرايه‌رق قتل ايديلدی . اوغلی قيه‌ن يرينه كچدی وپدرينك
قاتلنی اولديردی . صوكره سی‌غان فويی ضبط ايده‌رك پايتخت
ياپدی .

بو سلاله قراللرندن تنغك ته‌ئوچونغ نامنده بر ناظری
واردی كه عصيان ايده‌رك تسين قرالی عنوانی آلدی . تنغ
عسكرينك باشنه كچدی وعاصيلره قارشی يورودی. بونك اوزرينه
ته‌ئوچونغ هه‌ئو تسينلر قرالندن استمداد ايتدی . اوده قوهٔ
امداديه يوللادی . تنغ عاصی‌يی تعقيبدن واز كچدی . هه‌ئو
تسينلر اردوسی شنسی داخلنده پنغ له‌آنغ شهرينی ضبط ايتديلر.
برمدت صوكره تنغ ، چانغك وفاتی خبر آلنجه انتقام فرصتی
كلديكنه ذاهب اولدی . باخصوص چانغك خلفی‌ده برچوجوق
ايدی . كيدوب هه‌ئو تسينلره هجوم ايلدی. فقط مغلوب وفراره

مجبور اولدی . ایکنجی بر محاربه‌ده مقتول دوشـدی . برینه اوغلی تسونغ چیقدی. لوم سی قرالنك معاونتیله غربی تسینلره هجوم ایلدیسه‌ده مقتول اولدی . ٤٥ سنه حکمران اولان ایلك تسینلر سلاله‌سی اونکله سوندی .

هه‌ئو تسین یعنی ایکنجی تسینلر قراللغی

یائو چانغ ایلك تسینلرك برقوماندانی ایدی. عصیان ایتدی، هه‌ئو تسینلر قرالی اعلان ایدیلدی . ایلك تسـینلرك دردنجی قرالی قیه‌ن کندیسنی طرده تشبث ایتدیسه‌ده موفق اولامادی. یانغ چانغ اونی اولدیرتدی . مؤخراً فرصتدن اسـتفاده ایله سی‌غان‌فوبی اله کچیردی وپایتخت اتخاذ ایلدی . ایمپراطور نامنی آلدی ، قوماندانلر تعیین ایتدی . ایلك تسینلرله صیق صیق محارباتده بولوندی . عن اصل قیانغ‌لی ایدی . عائله‌سنه یائوشی دیرلردی . چائو هونلرینك انقراضندن صوکره تسینلر ایمپرا-طورینه تابع اولدی و اوردولر قوماندانی عنوانتی استحصـال ایتدی . برینه اوغلی سیام کچدی وایلك تسینلر قرالی طرفندن اولدیرلدی . سیامك برادری اولان چانغ فوسمه عرض انقیاد ایلدی واوردولرینه قوماندان نصب اولوندی .

ایمپراطورك قوماندانلرندن بری هه‌ئو تسینلره هجومه‌کله‌رك بعض مواقعی اللرندن آلدی . باشـقه بر قوماندان‌ده بر مدت صوکره اونلری پریشان ایتدی . سوم سلاله‌سـنك مؤسـسی

اولوب اوتاریخلرده ایمپراطور غان‌تی‌نك قوماندانلرندن بولونان
لیه ئویو هه‌ئو تسینلر اوزرینه یورودی . معیتنده بر قوماندان
اولان وانغ چین‌ئو نهر طریقیله کیده‌رك سی‌غان‌فویی علی‌الغفله
باصمق مساعده‌سنی ایسته‌دی . تسین قرالی‌ده بو نهر اوزرنده‌کی
کوپرویی مدافعه ایچون عسکر کوندردی. وانغ چین‌ئو کوچوك
سفائنه بیندی . عسکرلرینی کیزله‌دی . تسینلر بو سفائنده
کیمسه‌یی کورمه‌یجه قورقدیلر . ایمپراطور عساکری قاره‌یه
چیقدی . تسینلرك کوندرمش اولدیغی قوتی مغلوب ایتدی .
بو کوچوك قراللغك پایتختی اولان سی غان فو ضبط اولوندی .
بونك اوزرینه تسینلر قرالی هونغ ایچون عرض انقياددن باشقه
یاپه‌جق برشی قالمادی . اون برياشنده‌کی اوغلی أولومی ترجیح
ایتدی . سرایك اوستنه چیقه‌رق اورادن کندیسنی آشاغی‌یه
آتدی . لیه ئویو سی غان فویه کیردی . بوتون خزائنی الده
ایتدی ، قرال ایله برابر نان قیمه کوندردی . قرالك باشنی
کسدیردی. ایشته چینده ٣٤ سنه حکمران اولمش اولان هه‌ئو
تسین سلاله‌سی بو صورتله منقرض اولمشدر . غربی تسینلر
تسمیه ایدیلن باشقه برتسین سلاله‌سی دها واردر . فقط بونلر
سیه‌ن‌پی تاتارلری اولدقلری ایچون تفصیلاتی شرقی تاتارستان
فصلنده‌در .

قانغ چانغ قراللغی

هه‌ئو تسینلرك تأسسی بو کوچوك قراللغی تولید ایتدی .

بونلر چوبان بر قوم ایدیلر . رئیسلرینك اداره‌سی آلتنده یاشایورلردی. شنسی وسه‌چوئه‌نك غرب حدودلرنده قیه‌ئوچی‌لرك قومشولری ایدیلر . مملکتلری داغلق ایدی . بوقرالق حقنده پك آز معلومات موجوددر .

٥٦٤ تاریخنده قرال له‌آم می‌تیم چه‌ئونر ایمپراطوری ووتی ایله حربه کیریشه‌رك مغلوب اولدی وبوسلاله محو ایدیلدی.

توفان قراللغی

بوقراللق بزم تیبت یاخود بوتان Boutan دیدیکمز حکومتدرکه بویوك وكوچوك تیبت اولمق اوزره ایکی‌یه آیریلیر . پك داغلق برمملکتدر . بورایه پك آز سیاح کیرمشدر. چینلیلر بوکا توفان ویاخود سی‌تسانغ دیرلر . بو مملکت قراللرینك منشائی معلوم دکلدر. بعضیلری بونلرك لی‌لوقو نامنده برحکمدار نسلندن کلدیکنی ، اونك‌ده عن اصل تاتارستاندن وسیه‌ن پی عشیرتندن نان‌له‌آم سلاله‌سی قرالی اولدیغنی سویلرلر. بوحکمدارك اوغلی قاچمغه مجبور اوله‌رق بعض قبیله‌لری طوپلامش ومؤخراً بوقبیله‌لرك قرالی اولمش . فقط بوروایت محقق دکلدر. بوبویوك مملکتلرك پایتختی لاسا Lassa تعبیر دیکرله بارانتولادر. ٥٨٩ تاریخنه کلنجه‌یه قدر مختلف قراللرك تحت تابعیتنده قالمش اولماسی محتملدر . یالکز ، محقق اوله‌رق شوراسی بیلینیورکه بوقراللر زمان زمان چینلیلره ویرکی یوللامشلردر . بومملکت

قراللرينك عنوانی کام پو يعنی حکمدار مطلق‌در. چينليلر بونی تحريف ايده‌رك تسان پو ديرلر .

صوکره‌لری ، موغول ملتندن ايمپراطور مانغوخان تيبتليلری تحت نظارتده بولونديرمق اوزره چينك غرب حدودلرينه واليلر اقامه ايتدی. قبلای بوممکتی متعدد ولايتلره آييردی. لاسانك بولونديغی اوسه‌تسانغ ولايتی الك مهمی ايدی . لاما پاسه‌پايه پرنس ياخود قرال عنوانی ويردی. هونغ وونك زمان سلطنتنده پاسه‌پا نسلندن نان قيا پا دخی قرال اوله‌رق طانندی . ١٣٧٣ تاريخلرينه دوغرو ميملر سلاله‌سندن چين ايمپراطوری يونغ لو سکز لامايه قرال عنوانی ويردی . ١٤٢٦ تاريخلرنده بونلرك هپسی بويوك لاما عنوانی آلديلر. بونلرك برنجيسی دالای لاما عنوانی طاشيدی . راهب غوبيلك الهٔ کچن يازمه بر اثرينه نظراً دالای لامانك ياخود بويوك لامانك منشائی بودر .

بويوك لامالر

تسونغ قه‌پايه ١٤٢٦ تاريخنده بويوك لاما عنوانی ويريلدی . لاساده اوتوريپوردی وبوتون لامالرك رئيسی ايدی . قرمزی سرپوشلی لامالردن فرقلی اولان صاری سرپوشلی لامالرك مذهبنی نشره چاليشدی .

خلفی قنغ تون قراللغی اداره ايتمك اوزره ايلك دفعه اوله‌رق بر تی‌پا تعيين ايتدی .

تی‌پایه یعنی تیبت قرالنه تسونغ فاهان دنیلیوردی . ممالکی غانژ نهری منبعلرینه قدر امتداد ایدیپوردی. ١٧٠٥ تاریخلرینه دوغرو ایمپراطور تام‌هی بر دالای لاما تعیین ایتدی . بو نامی طاشییان ذاتلرك آلتنجیسی‌در .

سی‌هیا یاخود عرب هیالوی قراللغی یاخود تانغوت خانلری

سی‌هیالر ، تانغ هیانغ دنیلن تیبت ملتلرندن نشئت ایتمشلردر . بو سلاله حکمدارلرینك منسوب اولدقلری قبیله توپا نامنی طاشیر. بونلری توپا تاتارلریله قاریشدیرمامالیدر . تیبتده‌کی بوتوپا نامی اغلب احتماله کوره تی‌پا دنیلن ذاتلردر . بو سلاله‌نك ایلك حکمدارلری چین ایمپراطورلری حسابنه تینغ هیا الکاسنی اداره ایدن والیلردن باشقه برشی دکلدیلر . تاملر سلاله‌سندن هی تسونغ بومنصبی ٨٨١ تاریخنده سوقونغه ویردی . مؤخراً بوحکمدارلر هیا قراللری عنوانني آلدیلر . عائله اسمی اوله‌رق‌ده لی نامنی قبول ایتدیلر . برر حکمدار مطلق کسیلدیلر . شنسی ایله اورتوس ، شاچه‌ئو ، قوقونور الکالری ، چینك دها سائر بعض سنجاقلری ، لوپ کولنه جوار تاتارستان الکالری بونلرك ید تملکنده ایدی .اتزینا شهری بوقراللغك باشلیجه مرکزلرندن بری ایدی .

جنكيز خان تاتارستانده كسب قدرت ايدر ايتمز ، ١٢٠٥ تاريخنده ، هيا حكمدارلرينك اراضيسنه كيردى . بر مدت صوكره ، يعنى ١٢٠٩ تاريخنده ، ايلك دفعه اوله‌رق چينه داخل اولان جنكيز خان بو قراللغك پايتختى اولان نينغ هيايى ضبطه قرار ويرديسه‌ده لى‌نى موتسيوئن كنديسنه وير كو ويرمكه راضى اولدى وقيزلرندن برينى تزوج ايتدى . بو صلح اوزرينه هيا قرالى ، موغوللرك دشمنى اولان قين تاتارلرينه اعلان حرب ايله بعض مواقعى اله كچيردى . فقط مؤخراً جنكيز خان هيا حكمدارلرينه قارشى تكرار حربه باشلادى . آتزينا شهرى ضبط ايديلدى . صوكره دها سائر مواقعده موغوللرك النه كچدى . هيا قرالى ١٢٢٦ تاريخنده كدرندن وفات ايتدى . يرينه كچن لى‌هيه‌ن نينغ هيا شهرنده محصور قالدى وبلاقيدوشرط تسليم اولدى . جنكيز خان نزدينه كيتمك اوزره شهردن چيقاركن قتل ايديلدى . تبعه‌سنك قسم اعظمى اتلاف اولوندى . ٣٤٦ سنه پايدار اولمش اولان بوايمپراطورلق جنكيز خانك دشمنلرينه معاونتده بولونمش اولان لى هيه‌نك قباحتى يوزندن انقراض بولدى .

شرقی تاتارلر

چینلیلر شرقی تاتارستان حقنده غربی تاتارستاندن دها آز معلومات صاحبیدرلر . بورانك اهالیسی آسیاده سائر تاتارلر قدر مهم بررول ایفا ایتمه‌مشلردر . مع‌مافیه آراده صیراده کرك کندی مملکتلرنده کرك چینده‌ذی‌قدرت ایمپراطورلقلر تأسیسندن خالی قالمامشلردر . فقط برچوق مهاجرتلره سبب اولمقله برابر آوروپایه جوار مملکتلره نادراً یاقلاشمشلردر . بونلر کسب قدرت ایتدکلری زمان غربی تاتارلری وطنلرینی ترك ایله یاایرانه یا بحرخزرك شمالنه فراره مجبور ایدیورلردی . آوارلر آوروپایه کچمش یکانه شرق تاتارلریدر . دیکرلری یاتاتارستانده یاخود چینده حکمران اولمشلردر . تاتارستانه غربی تاتارلردن زیاده صاحب اولمشلردر . الآن‌ده صاحب بولونمقده‌درلر .

شرقی تاتارستانده ساکن اولمش مختلف ملتلر حقنده پك صریح وقطعی بر فکرمز یوقدر . بونلر آراسنده غایت قدیم ومهم برملته مصادف اولیورم که اوده توپا نامنی طاشیمقده‌در . صوکره‌لری مختلف عشیرتلره انقسام ایتمشلر وبونلر مهم ملتلر وجوده کتیرمشلردر . سیه‌ن‌پی‌لر ، قوموقی‌لر ، خیتانلر بو قبیلدندرلر . نیوچه تاتارلری خصوصی بر ملت تشکیل ایدر

كبی كورونيورلر . تاتارستانك بوقسمنده حكمران اولان ياخود
باشقه طرفلرده تأسس ايدن سلالەلری بواقوامك انتشاری ايجه
كوروله بيلمك اوزره قابل اولديغی قدر يكديكرندن تفريق ايتدم.
بوتون توپا قوملری بر برلرينی تعقيب ايدرلر . صوكره سيەن پی لر
كليرلر . بونلری ده نيوچەلر تعقيب ايلر .

١

توپا تاتارلری قراللری

توپالر، قديم چين ايمپراطوری هوآم تی نك نسلندن كلدكلرينی
ادعا ايدن شرق تاتارلريدر . ايمپراطورك اولادلرندن بعضيلری
تاتارستانه كچمشلردی. بوقوملرك لساننده توپا «ارض حكمداری»
معناسنه كلير . بوقديم تاتارلرك احفادی هيا ، شام وچەئو عائلە-
لرينك زمان سلطنتنده چين ايله هيچ مناسبتده بولونمامشلردر .
قيەسوئنه كلنجەيه قدر ٦٧ حكمدار تعداد ايديليور . فقط
اسملری تاريخجه معلوم دكلدر . تاتارستانده حكمران اوليور-
لردی . صوكرەلری چينه ياقلاشمشلردر . مائو اسمنده
قديم برخانلری غايت كسب قدرت ايتدی . اوتوز آلتی قراللغه
صاحب ايدی . بش بطن صوكره توی ئينك زمان حكومتنده
جنوبه دوغرو ايلريلەديلر . بويوك بر كولك كنارنده قراركاه
تأسيس ايتديلر . لين قان بو صوك حكمدارك يدنجی قوشاقده

اوغلیدر. جنوبه دوغرو دها زیاده صوقولان وهیونغ نولر الکاسنده اقامت ایدن قیه‌سوئنك پدریدر . بو صورتله کورولیور که بو قدیم تاتارلر سیبریاده بایقال کولی جوارلرنده اقامت ایدییورلردی . قیه‌سوئنك اوغلی لیه‌وی ینه تبدیل مکان ایتدی ، دها جنوبده ساکن اولدی. تاتونغ فو جوارلرنده قرار قیلدی . ٢٦١ تاریخ میلادیسنده حکمران اولیوردی . سوته‌ئو نامنده طاشییان بو قوملر غایت کسب قدرت ایتدیلر .

مائو یاخود چینغ هوآم‌تی .
تای یاخود تسیه‌هوآم‌تی .
قوئون یاخود چوآم هوآم‌تی .
له‌ئو یاخود میم‌هوآم‌تی .
یوئه یاخود غان هوآم‌تی .
تویی این یاخود سیوئن هوآم‌تی .
لی یاخود قیم هوآم‌تی .
هه‌ئو یاخود یوئن هوآم‌تی .
سو یاخود هو هوآم‌تی .
قی یاخود تیم هوآم‌تی .
تای یاخود هی هوآم‌تی .
هوئه‌ی یاخود غوئه‌ی هوآم‌تی .
لین یاخود هیه‌ن هوآم‌تی .
قیه‌فوئن یاخود شیم‌وو هوآم‌تی .
لیه‌وی یاخود شی تسوشین یوئن هوآم‌تی، قیه‌سوئنك اوغلیدر.

٢٦١ تاریخنده تخته چیقمشدر . تبعه‌سی اوغلی شاموهانی اولدیردکلرندن دولایی ١٠٤ یاشنده کدرندن أولمشدر .

سیه‌لو یاخود چانغ هوآم‌تی ، لیه‌وینك اوغلیدر .
چو یاخود پیم هوآم‌تی .
فو یاخود سو هوآم‌تی .

٢٩٥ تاریخ میلادیسنده سوته‌ئولر یاخود توپالر، عشیرتلرینی اوچ قسمه تفریق ایتدیلر. بوده اوچ قراللق وجوده کتیردی. برنجی عشیرت شام قونك شمالنده پائوغان‌چه ئو طرفلرنده ساکن ایدی . لوقوئون یاخود چائو هوآم‌تی طرفندن اداره ایدیلیوردی . ایکنجی عشیرت بوکون تای‌چه‌ئو دیدیکمز تای ولایتنده ساکن ایدی . اوتی یاخود هوئون هوآم‌تی طرفندن اداره ایدیلیوردی . اوچنجیسی شنسی داخلنده تیم‌سیام جوارلرنده ساکن ایدی . اولیونك یاخود موهوآم‌تی‌نك قوماندای آلتنده‌ایدی. بواوچ حکمدارقاردش ایدیلر. بوتون قرارکاهلری شانسی ولایتنك شمال طرفلرنده ایدی . اوتا ٢٩٧ تاریخ میلادیسنده چولك شمالنه‌کچدی واوراده بیوك فتوحاتده بولوندی.

٣٠٧ لوقوئون‌یاخود چائوهوآم‌تی، ٣٠٧ تاریخنده وفات ایتمشدر .
پولیو یاخود تای‌تسو پیم‌ون هوآم‌تی ، لوقوئونك برادریدر.
توبالرك اوچ قراللغنی اداره ایتمشدر .
٣١٠ تاریخنده اولیو یاخود مو هوآم‌تی بویوك نانژو وتای قراللغی قومی اولدی. صوکره، تایوئن‌فو جوارلرنده کائن بعض شهرلری ضبط ایتدی . برقاچ سنه صوکره تای قرالی یاپلدی . ٣١٦ تاریخنده اوغلی طرفندن اولدیرلمشدر .
پولیو بو مملکتلرك اداره‌سنده کندیسنه خلف اولمق اوزره ملت طرفندن انتخاب اولندی . بویوك فتوحاتده
٣٢١

بولندی . ایلی وآمور نهرلری آراسنده‌کی الکالره
صاحب ایدی .

هونو یاخود هوئه‌ی هوآم‌تی ، پولیونك اوغلیدر . ٣٢٥

قیه‌نا یاخود یام هوآم‌تی ، هوئونك قاردشیدر . تختنی
براقه‌رق قاچدی . ٣٢٩

ئی‌هوآی یاخود لیه‌هوآم‌تی ، هوئونك قاردشیدر . چائولر
نزدینه قاچدی . ٣٣٥

قیه‌نا ، تکرار تخته چیقارلدی . ینلر نزدینه قاچدی . ٣٣٧

ئی‌هوآی ، تکرار تخته چیقارلدی . أولدی . ٣٣٨

قائو تسوشه‌ئی‌قیه‌ن یاخود چائوچیم هوآم‌تی ، ئی‌هوآیك
قاردشیدر . أولدیرلمشدر . ٣٧٦

وفاتندن صوکره توپا ایمپراطورلغی ایکی قسمه آیریلدی .
تسین قرالی قیه‌ن بوقسملری اداره‌یه قوجین ایله‌لیه‌ئوغوئه‌ی‌شینی
مأمور ایتدی. ٣٨٦ تاریخنده شه‌ئی‌قیه‌نك حفیدی قوئه‌ی‌بوتون
ملت طرفندن یکیدن تای قرالی یاپلدی . بوندن صوکره‌کی
حکمدارلر چین ایمپراطورلری درجه‌سنه چیقارلمشلردر . توپالر
عائله‌سی آرتق غوئه‌ی سلاله‌سی نامنی آلمشدر .

غوئه‌ی سلاله‌سی

قوئه‌ی ، ژه‌ئوژن تاتارلریله بعض محاربه‌لرده بولوندی .
قرال‌اعلان ایدلدکدن صوکره بوتون قائوچه تاتارلری کندیسنه
تابع اولمشلردی . فقط ژه‌ئوژن تاتارلری بونی رد ایتدکلرندن
اونلره قارشی یورودی و فراره مجبور ایتدی . کندیسی‌ده

عصیان ایتمش اولدیغی ین قرالی چوئی‌نك اوغلی پائو طرفندن مغلوب ایدیلدی . اوتوز بیك غوئه‌ی عائله‌سی ینلره تابع اولدیلر . برمدت صوکره ینلر متعدد مصادماتده مغلوب دوشدیلر . بو ایکی قراللق آراسنده حرب دوام ایتدی . موفقیت هر ایکی طرفه‌ده انقسام ایدییوردی . مع مافیه غوئه‌یلرك قوت وشوکتی کیتدکجه آرتیوردی . پایتختلرینی پیم چینغه نقل ایله اوراده سرایلر ومعبدلر بنا ایتدیردیلر . ٣٩٨ تاریخنده تاووو وتی نام دیکرله قوئه‌ی ، غوئه‌یلر ایمپراطوری عنوانی آلدی . بو تاتارلرك شوکت و قدرتی صوکره‌لری او قدر زیاده‌لشمشدرکه چین قطعه‌سی نان قیمده اوتوران سوملر ایمپراطوریله پایلاشدیلر . غوئه‌یلر شمالی ولایتلره صاحب بولونیورلردی . بو حکمدارلردن هیائو ون‌تی پایتختی شنسی داخلنده سی‌غان‌فو یه نقل ایتدی .

تای تسو تائو ووهو آم‌تی ، ٢٩ سنه یاشادی ، ٢٣ سنه حکمران اولدی . اونجی یاخود اون برنجی شهر قمریده اتلاف ایدیلمشدر . صوك سنه‌سی خلفنك برنجی سنه‌سی اوله‌رق تعداد ایدیلیور . ٤٠٩

تای تسونغ میم یوئن هو آم‌تی ، تائو ووتی‌نك اوغلیدر . ٣٢ سنه یاشادی ، ١٥ سنه حکومت ایتدی . اون برنجی یاخود اون ایکنجی شهر قمریده وفات ایتمشدر . ٤٢٣

شی تسو تای ووهو آم‌تی ، میم یوئن‌تی‌نك اوغلیدر . ٤٥ سنه یاشادی ، ٢٨ سنه حکمران اولدی . بهارده ایکنجی شهر قمریده وفات ایتمشدر . بو صوك سنه خلفنك ایلك سنه‌سیدر . ٤٥٢

٤٣٥ تاریخنده آق‌صو ، کاشغر ، بیش‌بالیغ ، ایغور قوملری و باشقیر ، ین تسای الکالری بو حکمداره سفیرلر کوندردیلر .

٤٣٧ تاریخنده عینی قوملر وفرغانه ، قاپچاق قوملری تکرار سفیرلر یولladیلر .

٤٥١ تاریخنده سمر قند حکمداری کندیسنه هدیه‌لر کوندرمشدر .

قائو تسونغ ون چیم هوآم‌تی ، تای ووتی‌نك حفیدیدر . ٢٦ سنه یاشامش ، ١٤ سنه حکومت سورمشدر. یازین بشنجی شهر قمریده وفات ایتمشدر . ٤٦٥.

٤٥٣ سنه‌سنده قوموقی‌لر ، خیتانلر ، سمر قندلیلر هدیه‌لر یوللامشلردر .

٤٥٦ تاریخنده ماوراءالنهر جتلری کندیسنه هدیه‌لر یوللادی .

٤٦١ تاریخنده ایران شاهی سفیرلر کوندرمشدی .

٤٦٤ تاریخنده تخارستان قوملری سفیرلر یوللامشلردر.

٤٦٥ تاریخنده فرغانه قوملری مشهور بارکیرلرندن برقاچ دانه یوللامشلردر .

هیه‌ن تسو هیه‌ن ون هوآم تی ، ون چیم‌تی‌نك اوغلیدر. ٢٣ سنه یاشامش ، ٥ سنه حکومت ایتمشدر . سکزنجی شهر قمریده ترك سلطنت ایلمشدر . ٤٧١

٤٦٦ تاریخنده قوره‌لیلر ، خوتن و ایران قوملری سفیرلر کوندرمشلردر .

٤٦٧ تاریخنده قوره‌لیلر ، قوموقیلر ، خیتانلر و سارماتیا قطعه‌سنده ین‌تسایلر طرفندن سفیرلر کلمشدر.

٤٦٨ تاریخنده قوره‌لیلر ، قوموقیلر ، خیتانلر ،

خوتنلیلر ، ایرانلیلر وکرك شرقدن کرك غربدن دها
سائر قوملر سفیرلر کوندرمشلردر .
٤٦٩ تاریخنده خوتنلیلر ژه‌ئوژنلره قارشی امداد
ایسته‌مشلردر .

قائو تسو هیائوون هوآم تی ، هیه‌ن ون تی‌نك اوغلیدر . ٣٣
سنه یاشامش ، ٢٩ سنه حکومت ایتمشدر . پایتختی
هونان داخلنده لویامه نقل ایلمشدر . دردنجی شهر
قمریده یازین اولمشدر . ٤٩٩

٤٧٤ تاریخنده ین تسای یاخود سارماتیا قوملری ،
قوره‌لیلر ، خیتانلر وسائر تاتارلر سفیرلر کوندرمشلردر .
٤٧٦ تاریخنده ایرانلیلر ، قوره‌لیلر ، خیتانلر ،
قوموقیلر سفیرلر یوللامشلردر .
٤٧٧ تاریخنده ایندوس نهرینه جوار هندلیلر کلمشلردر .

شی تسونغ سیوئن ووهوآم تی ، هیائو ون تی‌نك اوغلیدر .
٣٣ سنه یاشامش ، ١٦ سنه حکومت سورمشدر .
ایلك شهر قمریده بهارده اولمشدر . ٥١٥

٥٠٢ تاریخنده سمرقندلیلر ، جنوبی هندستانلیلر
هدیه‌لر یوللامشلردر .
٥١٣ تاریخنده ماوراءالنهرجتلری ، خوتنلر ، خیتانلر
وسائر تاتارلر هدیه‌لر یوللامشلردر .
٥١٣ تاریخنده جنوبی هندستاندن‌ده هدیه‌لر کلمشدر .

سوتسونغ هیائو میم هوآم تی ، سیوئن ووتی‌نك اوغلیدر .
١٩ سنه یاشامش ، ١٣ سنه حکومت سورمشدر .
برنجی یاخود ایکنجی شهر قمریده ایمپراطوریچه
طرفندن زهرلنمشدر . ٥٢٨

چائو کندیسنه خلف اولمشدر . دردنجی شهر قمریده

هيائو چوآم‌تی طرفندن ایمپراطوربچه ایله برلکده
غرق ایدیلمشدر .

قیم تسونغ هیائو چوآم هوآم‌تی ، هیه‌ن‌ون‌تی‌نك حفیدیدر .
٢٤ سنه یاشامش ، ٣ سنه حکمران اولمشدر .
٥٣٠ اون ایکنجی شهر قمریده ، خلقی طرفندن قتل ایدیلمشدر .

توم های وام‌چوهوآ ، تای ووتی نسلندندر . حسابه ادخال
٥٣١ ایدیلمیور . ایکنجی شهر قمریده خلع اولونمشدر .

تسیه‌مین‌هوآم‌تی یاخود تسیه‌ن سی‌تی ، هیه‌ن‌ون‌تی‌نك حفیدیدر .
٣٥ سنه یاشامش ، ٢ سنه حکمران اولمشدر .
٥٣٢ دردنجی شهر قمریده خلع وبشنجیده قتل ایدیلمشدر .

هه‌ئو سی‌تی یاخود غان تیم وام ، تای ووتی نسلندندر .
حسابه ادخال ایدیلمیور . ٤٨ سنه‌سنك اون برنجی
آینده ایمپراطور اعلان ایدیلمشدی . تسیه‌مین‌تی ایله
عینی زمانده حکمران اولیوردی .

هیائو ووهوآم‌تی ، هیائو ون‌تی نسلندندر . ٤٩ سنه‌سنك
دردنجی آینده ایمپراطور اعلان ایدیلدی . ٣ سنه
٥٣٤ حکمران اولدی . اون ایکنجی شهر قمریده زهرلندی .
٥٣٢ تاریخنده ماوراءالنهر جتلری ، قوره‌لیلر ،
خیتانلر سفیرلر یوللامشلردر .

بوغوئه‌یلرك ایمپراطورلغی اغتشاشات ایچنده ایدی . هیائو
میم‌تی زهرلنمشدی . عینی عائله‌دن چائو ایمپراطوربچه طرفندن
تخته چیقارلمشدی وبرآز صوکره خلع اولونمشدی . یرینه کچیریلن
هیائو چوآم‌تی پك آز حکومت ایتدی وپك بدبخت اولدی .
تبعه‌سندن ذی‌قدرت بری اونی اولدیرتدی وقوم های وامی
تخته چیقاردی . برآز صوکره بونك یرینه تسیه‌مین‌تی اقامه

ایدیلدی . غان‌تیم وام ایله هیائو ووتی‌یی لویامده تخته چیقار-
مشدی. مؤخراً بوحکمدار سی‌غان‌فویه قاچارق اوراسنی پایتخت
اتخاذ ایتدی .

شرقی غوئه‌یلر

قائو هوئون ، غوئه‌ی ایمپراطورلغنده تکمیل حکم ونفوذی
الده ایتمشدی . هیائو ووتی لویامدن قاچنجه اونی عودته اقناع
ایچون الندن کلنی یاپدی . فقط هیائو ووتی قطعیاً رد ایدنجه بر
ایمپراطور انتخابی ایچون بوتون قوماندانلری طوپلادی . هیائو
ون‌تی نسلندن ۱۲ یاشنده برشهزاده‌یی مناسب کوردیلر . قائو
هوئون ، پایتخت اولان لویام شهرینك غربی غوئه‌یلره پك جوار
اولدیغنی و جنوبدن له‌آم ایمپراطورلری طرفندن زیاده‌جه
صیقیشدیرلدیغنی کوره‌رك پایتختی یو شهرینه نقل ایتدیردی .
بو کون هونان داخلنده چانغ‌ته‌سو شهری بودر .

هیائو تسیم هوآم‌تی ، شن عنوانیله یاد ایدیلیر . هیائو ون‌تی
نسلندندر . ٥۱ سنه‌سنك اونجی آینده لویامده
ایمپراطور اعلان ایدیلمش ، بشنجی ویا آلتنجی آیده
خلع اولنمشدر . ٥٥٠
۲۸ سنه یاشامش ، ۱۷ سنه حکومت سورمشدر .
٥٤٦ تاریخنده تونغوزلر و سائر تاتارلر کندیسنه
سفیرلر کوندرمشلردر .

قائو هوئونك اوغلی قائویانغ پدرینك بوتون حکم ونفوذینه
وارث اولدی . تصوراتنك موقع اجرایه وضعی خصوصنده

طالعی دها یاور بولوندی . کیتدکجه آرتمش اولان نفوذ واقتداری سایه‌سنده ایمپراطوری خلعه تشبث ایتدی . موفق اولدی . کندیسی تخته چیقدی . تسیم‌تی ساده‌جه قرال عنوانیله قالدی . براز صوکره عاصیلر کندیسنی قتل ایتدیلر . بو قائویانغ شمال تسیلری ایمپراطوری ون‌سیوئن‌تی ایله عینی ذاتدر .

غربی غوئه‌یلر

بوغوئه‌یلرك پایتختی شنسی داخلنده سی‌غان‌فوده ایدی . هیائو ووتی بورایه چکیلمشدی . فقط ، قائوهوئونك نفوذ وتحکمندن قاچان بوحکمدارسی‌غان‌فوده اویله‌بر ناظر بولدی که قائوهوئوندن دها آز حریص‌جاه دها آز متشبث دکلدی . حکمدارك حرکتندن غیرممنون اولان بوناظر کندیسنی زهرلتدی ، یرینه باشقه برینی چیقاردی . مؤخراً بونی‌ده زهرلتمشدر .

ون هوآم‌تی ، هیائو ون‌تی نسلندندر . اوچنجی شهر قمریده أولمشدر . قرق بش سنه یاشامش ، ١٧ سنه حکمران اولمشدر . ٥٥١

فی‌تی ، نام دیکرله چوقین ، ون‌تی‌نك اوغلیدر . ٢ سنه یاشامش ، برنجی یاخود ایکنجی شهر قمری‌یه دوغرو خلع اولنمشدر . ٥٥٤

قوم هوآم‌تی ، ون‌تی‌نك اوغلیدر . ٤ سنه حکمران اولمشدر . اون ایکنجی شهر قمریده خلع ایدیلمشدر . ٥٥٦

ناظرلرك نفوذ وقدرتی بو سلالردن قسم اعظمنك باعث

فلاكتی اولمشدر . هر دورلو حكم ونفوذی حائز اولان بوناظرلر ایمپراطورلری جانلری ایستهنجه خلع ایدییورلر ، كندیلری تخته چیقیورلردی . بوغوئهیلركده باشنه عینی حال كلمشدر . اوردو قوماندانلرندن یوون تای ابتدا نفوذ واقتدارلرندن شبهه ایتدیكی كیمسهلری اولدیرتدی. بونلر كندیسنك تصورات حریصانهسنه ممانعت ایده بیلیرلردی . ونتینك زهرلنمهسی ، فیتینك خلع ایدیلمهسی یوون تایك ایشی ایدی . قومتییی خلع وقتل ایتدیرمك اوغلی یوون هیویه دوشدی . بونك اوزرینه چینده اوقدر معظم برشكل آلمش اولان بوتاتارلر شوكتی منقرض اولدی .

٢

ژهئوژن تاتارلری

بوتاتارلر قومچولنده ساكن ایدیلر. توپا تاتارلری حكمداری لیهوینك زمان سلطنتنده برسوارینك براسیری واردی كه بوكا موقولو یعنی كل اسمنی ویرمشدی . موقولو جسارتنه مكافاةً آزاد ایدیلدی وسواری صنفنه كچدی . صوكرهلری ، مجلس عمومی‌یه كلمدیكندن دولایی باشی كسیلمك اقتضا ایدییوردی . فقط قاچدی ، چولده صاقلاندی . یاننه یوز كشی قدر دها التحاق ایتدی . بونلر اونی رئیس دییه قبول ایتدیلر . غایت جسور اولان اوغلی چهلوهوئهی متعدد تاتار عشیرتلرینك حكمدار مطلقی اولونجه ملتنه ژهئوژن نامنی ویردی . آلتنجی بطنده

احفادندن بری اولان تولون غایت کسب قوت ایتمشدی. قائوچه تاتارلرینه هجوم ایتدی . اونلرك مملکتلرینه ، پك ایچریلره قدر کیردی ، متعدد عشیرتلری تحت اطاعته آلدی ، عسکری آراسنده انضباطی تأمین ایله‌دی . عظیم ممالکه صاحب اولدی . شمال غربیسی مختلف هون عشیرتلریله محاط ایدی . غرب طرفنده ایرتیش نهرینه، شرق طرفنده قوره قطعه‌سنه‌قدر امتدادایدییوردی. ایشته بوصورتله بوحکمدارلر قدیم هون الکاسنه صاحب اولدیلر. تولون دها سائر بعض قوملری‌ده تحت اطاعتنه آلدقدن صوکره قیه‌ئوشه‌ئو عنوانی آلدی . تاتارلر نزدنده خان عنوانك استعمالنی ایلك دفعه اوله‌رق بونده کوریبورز . ٤٠٢ تاریخ میلادیسنده حکمران اولمغه باشلامشدر .

قیه‌ئوته‌ئوفاخان ، تولون نامیله یاد ایدیلمکده‌در .	٤١٠
غنای‌ته‌ئوتای‌خان ، قیه‌ئوته‌ئوفانك برادریدر. اسمی‌هولیودر.	٤١٤
پولوچین خان	٤١٤
مه‌ئوهان قه‌شیم تای‌خان ، اسمی تالان‌در .	٤٢٩
سولیه‌ن خان ، قه‌شیم‌قان خانك اوغلیدر . اسمی اوتی‌در .	٤٤٤
چوله‌خان ، سولیه‌نك اوغلیدر . اسمی توهوچین‌در .	٤٦٤
چه‌ئولوپوچین خان ، چولونك اوغلیدر . اسمی پوچیم‌در .	٤٨٥
فومیم‌تون خان ، چه‌ئولوپوچینك اوغلیدر. اسمی ته‌ئوتون‌در.	٤٩٢
هه‌ئو قی‌فوتای قوچه‌خان ، اسمی نوقای‌در .	٥٠٦
توهان خان ، اولکی حکمدارك اوغلیدر . اسمی فوتودر .	٥٠٨
ته‌ئولو فوپو ته‌ئون خان ، یوقاریکی حکمدارك اوغلیدر . اسمی چه‌ئونودر .	٥٢٠

اونا هوئەی خان ، يوقاريکی حکمدارك برادريدر . آنجق
اون کون حکومت سورمشدر .
مى‌غنەئوقوشەقيوخان ، اسمی پولوموئەندر . مؤخراً ايمپراطورلغی
اونا هوئەی ايلە پايلاشمشدر . ٥٢٢
سوليەن تەئوپيم تەئوقاخان . اونا هوئەی خان ٥٢٥ تاريخندە
بو عنوانی آلمشدر . ٥٥٢
تيەفاخان . ٥٥٣
نم‌چو هەئولی ، درحال أولديرلمشدر .
قوتی خان ، درحال خلع اولونمشدر .
غان‌لو شين خان ، اونا هوئەيك اوغليدر . خلع ايديلمشدر . ٥٥٤
نوهوآن خان

بو حکمدار تورکلر طرفندن مغلوب ايدلمشـدر . بونك اوزرينە ژەئوژن ايمپراطورلغی منقرض اولمشـدر . يرلرينە تورکلر قائم اولدی . ژەئوژنلر آوروپايە كچديلر . اورادە آوارلر ناميلە معروفدرلر .

٣

ايلك سيەن‌پی‌لو سلالەسی

شمال هيونغ‌نولرينك ياخود هونلرك هزيمتندن صـوكرە سيەن‌پی تاتارلری بونلرك ترك ايتدكلری الكايە كيرەرك اورادە يرلشديلر . اوزون مدت قرالسز قالمشە ورؤسا طرفندن ادارە ايديلمشە بكزرلر . بورؤسـانك ادارەسی آلتندە لەآئوتونغدن اورتوس الكاسنە وارنجەيە قدر چينك بوتون شمال ولايتلرينی

مختلف زمانلرده تخریب ایتمشلردر . صوکره‌لری ، بورؤسادن
بری جسارتیله تمیز ایده‌رك بوتون بوعشیرتلری کندی اداره‌سی
آلتنده طوپلادی و تاتارستانك بوقسمنده پك صاحب شوکت
بر ایمپراطورلق وجوده کتیردی . بو رئیس تافاشـه هوآی
اسمنده ایدی . تبعه‌سی آراسنه انتظام وقواعد وضع ایتدی .
رئیس ملت اعلان اولوندی . قائولیه‌ئونك ۳۰۰ لی شمالنده یوقیه‌ئو
شویی نهرینك یوقاریلرنده برمحلی پایتخت اتخاذ ایتدی . بوتون
شرق وغرب رئیسلری کندیسنه عرض انقیاد ایتدیلر . شمالده
سبیریاده تیم‌لیم قوملرینی مغلوب ایلدی . شرقده فویو ، غربده
اوسیون قوملرینه غلبه چالدی . بو صورتله اون درت بیك لی
وسعتنده برایمپراطورلق وجود بولدی .

١٥٦ تاریخ میلادیسنده چینه آقینلر یاپمغه باشلادی .

١٨١	تان‌شه هوآی ، ٤٥ یاشنده وفات ایتمشدر .
	هولیه‌ن ، یوقاریکی حکمدارك اوغلیدر . تبعه‌سی طرفندن قتل ایدیلمشدر .
	قوئه‌ی‌ته‌ئو ، هولیه‌نك یکنیدر . درحال قتل ایدیلمشدر .
	پوتوقه‌ن ، یوقاریکنك قاردشیدر . زمان حکومتنده سیه‌ن‌پی‌لرك شوکتی تناقص ایتدی . ٢٢٤ تاریخنده چینلیلره
٢٣٣	ویرکو ویردی . پی‌نم طرفندن اولدیرلدی .
	آرتق سیه‌ن‌پی ایمپراطورلغی پایدار اولمادی . عشیرت رئیسلری نفوذ واقتداری اللرینه کچیردیلر .

٤

له‌آئوتونغ سیه‌ن‌پی‌لری که صوکره تسیه‌ن ین یعنی ایلك ینلر نامیله یاد ایدیلمشدر

قدیماً سیه‌ن‌پی تاتارلرینك بررئیسی اولان موهوپو تبعه‌سیله برابر کلوب قی‌چینغ شهرینك شمالنده له‌آئو سی داخلنده ساکن اولدی وعشیرتلرینه مویونغ نامنی ویردی . موین نامنده بر چوجوغی اولدی . بوچوجوق پوقوئه‌یك پدریدر . پوقوئه‌ی تبعه‌سنی له‌آئوتونغك شمالنه نقل ایتدی . چینلیلره عرض انقیاد ایله اونلرك اردوسنده بویوك خدمتلر کوردی . مکافاةً بویوك تانژو عنوانیله تلطیف ایدیلدی . ٢٨١ تاریخ میلادیسنده چانغ‌لی جوارلرینه آقینلر یاپمغه باشلادی .

٢٨٣ مویونغ پوقه‌ئه‌ی . وفات ایتمشدر .

٢٨٥ مویونغ‌شان ، برادریدر ، یرینه کچمشدر . قاردشنك هوئه‌ی نامنده‌کی اوغلنی اولدیرملك ایستر . اوده فرارایدر . تبعه‌سی طرفندن قتل ایدیلمشدر . ٣ سنه حکمران اولمشدر .

٣٣٣ مویونغ هوئه‌ی یاخودژولوهوئه‌ی ، پوقوئه‌یك اوغلیدر . له‌آئو‌سی داخلنده یرلشمش یوون نامنده دیکر بر سیه‌ن‌پی عشیرتیله حرب ایتمشسه‌ده چینلیلر طرفندن مغلوب ایدیلمشدر .

٢٩٤ تاریخنده تاقی چینغ شهرنده اقامته کیتدی . تبعه‌سنه دوت‌فدانی یتیشدیرمکی اوکرتدی . اونلره

چینلیلرك كبی قانونلر یاپمغه قالقدی . بویوك تانژو اعلان اولوندی .

مویونغ هوآنغ ، هوئەیك اوغلیدر . غایت كسب قدرت ایتدی . ین قرالی عنوانیله یاد ایدیلمكه باشلاندی . صوكرەلری چینه دها زیاده كیرەرك پو شهرینی ضبط ایله پایتخت یاپدی . بویكی ین سلالەسنك ٣٠٣ تاریخنده باشلادیغی قید ایدیلیور . ١٨ سنه حكمران اولدی . ٣٥١

مویونغ تسیون ، هوآنغك اوغلیدر . ٩ سنه حكمران اولمشدر . ٣٦٠

مویونغ غوئەی ، تسیونك اوغلیدر . ١٠ سنه حكمران اولمشدر . ٣٧٠

ایلك تسینلرك قرالی قیەن ، ین قرالی غوئەیك دشمنی اولونجه قوماندانلرندن برینی ینلر الكاسنه كوندردی وینلر قرالی اوچ یوز بیك عسكره مالك اولمقله برابر متعدد مواقعی ضبط ایتدی . پایتخت محاصرەیه آلندی . تسین قرالی بالذات كلدی وشهری ضبط ایتدی . غوئەی ضایعاتی ایله برلكده لونغ چینغه قاچدی . فقط عسكر طرفندن طوتولەرق قرال قیەنك حضورینه كتیرلدی . قرال ، نیچون تسلیم اولمادیغنی صوردی . غوئەی اولومی ترجیح ایتدیكنی ، كندیسنك تبعەسی اولەرق یاشامقدن ایسه اجدادینه قاووشمەیی ترجیح ایدەجكنی سویلەدی . مع مافیه قیەن اونی سربست براقدی . برمدت صوكره قرق بیك سیەن پی عائلەسیله كندیسنی سی غان فویه نقل ایتدی . بو سلاله تسیەن ین نامی آلتنده ٦٨ سنه پایدار اولمشدی .

٥

سی ینلر یاخود غربی ینلر قراللغی

٣٨٠ تاریخ میلادیسنده سیه‌ن‌پی نسلندن چونغ ، اوفانغده ایمپراطورلغی اعلان ایتدی . صوکره تسین قرالی قیه‌نه اعلان حرب ایله اونی مغلوب ایتدی وسی‌غان فویی الندن آلدی . فقط برمدت صوکره تسین اوردوسی‌ده کندیسنی بوزدی . مع‌مافیه بوشهری تکرار ضبط ایتمك چاره‌سنی بولدی . شهر یغمایه ترك ایدیلدی . برچوق خلق تلف اولدی . فقط اوسنه چونغ ، سی‌غان فوده اکلنجه ایله مشغول اولدیغی صیراده تبعه‌سی طرفندن قتل ایدیلدی . یرینه یونغ توئون سویی چیقاردیلر . بوآنجق ایکی آی حکمران اولدی . بو حکمدارلر اوقدر آز سلطنت سورمشلردرکه متعدد محررلر سلاله‌لرینی ذکر بیله ایتمیورلر.

٣٨٥ چومو یونغ چونغ ، برسنه حکمران اولمشدر .

چومو یونغ یونغ توئون سوی ، ایکی آی حکومتدن صوکره قتل ایدیلمشدر .

چومو یونغ چونغ ، ایمپراطور عنوانی آلمشدر . ایکی آی حکومتدن صوکره قتل ایدلمشدر .

چومو یونغ یونغ ، هوتونغ قرالی صوکره‌ده ایمپراطور عنوانی آلمشدر . ٣٩٤

٣٩٤ تاریخنده بوکوچوك سلاله هه‌ئوین قرالی چویی طرفندن محو ایدیلدی . بوحکمدار چانغ‌تسو شهرینی ضبط ایله

سی‌ین قرالی یونغی اولدیردی . یونغ تسینلر وغوئه‌ییر ایمپرا-
طورلرندن استمداد ایتمشسه‌ده اونلر یاردیم ایتمه‌مشلردی .
ضابطلری کندیسنی ترك ایتدیلر وهه‌ئوینلرك عسکرلرینی حسن
قبول ایلدیلر . یونغ اله کچیریلدی ، باشی کسیلدی . سکز
کوچوك سنجاغه صاحب ایدی . بونلرده تقریباً یتمش بیك
عائله واردی . بونلر هه‌ئوینلرك اداره‌سنه کچدیلر .

٦

نان‌ین یاخود جنوب ینلری قراللغی

مویونغ‌پو مؤخرینلرك یاخود هه‌ئوینلرك تختنه چیقنجه
سیه‌ن‌پی ملتندن ایلك ینلر قرالی موژونغ هوآملك اوغلی
موپونغ‌ته‌یه بویوك بروالیلك ویردی. مؤخراً کوچوك برسنجاغه
قرال اولدی . بر آز صوکره ، بعض عائله‌لرك باشنه کچه‌رك
دشمنلرینك مساعیسنه رغماً کندیسنی جنوبی ینلر قرالی اعلان
ایتدیردی . قوآم قویی پایتخت اتخاذ ایلدی .

چومو یونغ ته ، ٧ سنه حکمران اولمشدر . ٤٠٤
چومو یونغ چائو ، یونغ ته‌نك یکنیدر . ٦ سنه حکمران
اولمشدر . ٤١٠

او تاریخلرده تسینلر ایمپراطوری غان‌تی‌نك اوردولرنده
قوماندان بولونان سوملر سلاله‌سی مؤسسی لیه‌ئویو ، ین قرالنك
اراضیسنه کیردی . ایکی اوردو آراسنده بویوك برمحاربه وقوعه

کلدی . ین قرالی مغلوب اولدی . لیه‌ئویه ، متعدد مواقعی ضبط ایتدی وکلوب قوآنغ قو شهرینی محاصره‌یه آلدی . خلقك یاریسی سفالتدن محو اولیوردی . هرکون برچوق کشی شهردن چیقه‌رق تسلیم اولیورلردی . لیه‌ئویو هجوم امرینی ویره‌رك شهری ضبط ایتدی . ین قرالی چائو دشمن صفلری آراسندن کچملك ایسته‌دیسه‌ده یاقه‌لاندی . کندیسنی نان قینغه کوتوردیلر ، اوراده قفاسنی کسدیلر . بوسلاله ١٣ سنه پایدار اولمشدر .

٧

هه‌ئو ینلر قراللغی

مویونغ‌چو ، ایلك ینلر قرالی مویونغ هوآنغك اوغلی ایدی . مویونغ تسیون ایلك ینلر تختنه چیقنجه کندیسنی او قرالی یاپدی . صوکره ، ایلك تسینلر نزدینه قاچه‌رق اوراده مأموریته کچدی . بوایلك تسینلر قرالی قیه‌ن ، تسینلر ایمپرا- طوری هیائو ووتی‌نك اراضیسنه مهم برقوتله داخل اولدیسه‌ده مغلوبیته اوغرادی . مویونغ چوبی ین الکاسنه چکیلدی . اوراده اعلان عصیان ایله ین قرالی عنوانی آلدی . تسین عسکرلرینی مغلوب ایدرك قوماندانلرینك باشنی کسدی . هونان داخلنده چام‌ته‌فویی ضبط ایچون بویوك غیرتلر صرف ایله‌دیسه‌ده موفق اولامادیغی جهتله پایتختی یه‌چه‌لی داخلنده چینغ تینغ فو قربنده چونغ شهرینه نقل ایلدی .

شی‌تسو مویونغ چویی ، ۱۳ سنه حکمران اولمشدر . ۳۹۵
چومو یونغ پائو ، چوپی‌نك اوغلیدر . ۲ سنه حکمران اولمشدر . ۳۹۷
چومو یونغ چینغ ، پائونك اوغلیدر . ۳ سنه حکمران اولمشدر . ۴۰۰
چومو یونغ هی ، ته‌چوپی‌نك اوغلیدر . ٦ سنه حکمران اولمشدر . ۴۰٦
وانغ قائو یون ، پائونك اولادلغیدر . ۲ سنه حکمران اولمشدر . ۴۰۸

ینلر قرالی قائویون خلفی هی‌یی قتل ایتدیردکدن صوکره جبراً تخته چیقدی . هیچ برمزیتی یوقدی . اونك ایچون دائمی براندیشه ایچنده ایدی . یانده دائما برطاقم محافظلر بولونیوردی . فقط بواحتیاط ، ادارەسندن غیر ممنون اولان تبعەسی طرفندن قتل ایدیلمەسنه مانع اولامادی . بونك اوزرینه شمال ینلری سلالەسنی تأسیس ایتمش اولان پیم‌پو ممالکنی اله کچیردی . بوسلاله ۳٦ سنه پایدار اولمشدر .

۸

توقوهوئن ایمپراطورلغی

توقوهوئنلر لەآئوتونغدن نشئت ایتمش وسیەن‌پیلرله عینی عشیرته منسوب تاتارلردر . سیەن‌پی تانژولرندن پوقوئه‌یی‌نك ایکی اولادی واردی : بریسی توقوهوئن دیکری ژولوهوئن اسمنده ایدی . بوایکنجیسی تسین ینلر قرالی اولدی و ۳۳۳

تاریخ میلادیسنده وفات ایتدی . توقوهوئن ، پدری پوقوئه‌یی‌دن بیك یدی یوز عائله آلدی . برادری هوئه‌یی ایله برابر یاشایوردی. ایکیسی‌ده بارکیر یتیشدیرمکله مشغولدیلر . بارکیرلر یتیشیرکن بعضیلرینك یارالانمسی ایکی قاردشك آراسنی آچدی . هوئه‌یی‌نك معامله‌سی توقوهوئنی مملکتی ترکه مجبور ایتدی . غرب طرفنه کچدی ، اورتوس مملکتنك شمالنده کائن داغلرده قرار قیلدی . صوکره‌لری ، چینده وقوعه کلن اغتشاشاتدن استفاده ایده‌رك جنوب طرفنه دها زیاده صوقولدی . شنسی داخلنده غرب جهتنده قونغ‌چانغ‌فو جوارلرنده قرارکاه تأسیس ایتدی . احفادی شاچه‌ئوطرفلرینه دوغرو انتشار ایده‌رك اورالرده پك قوت کسب ایلدیلر . بوحکومتك باشلانغجی ۳۱۲ تاریخلرینه دوغرودر .

توقو هوئن ، ۷۲ یاشنده‌در .	۳۱۷
تویِن ، توقوهوئنك اوغلیدر . ۱۳ سنه حکمران اولمشدر .	۳۲۹
شه‌ین ، توینك اوغلیدر . ملتنه بویوك پدری توقوهوئنك اسمنی ویرمشدر . ۲۳ سنه حکمران اولدی و ۳۳ سنه یاشادی .	۳۵۱
پیه‌قی ، شه‌ینك اوغلیدر . ۲۵ سنه حکمران اولدی ، ٤۲ سنه یاشادی .	۳۷۱
شی‌لیه‌ن ، پیه‌قینك اوغلیدر . ۱۱ سنه حکمران اولدی ، ۳۳ سنه یاشادی .	۳۹۰
شی‌پی ، شی‌لیه‌نك اوغلیدر . ۱۰ سنه حکمران اولمشدر .	٤۰۰
اوقیه‌تی ، شی‌پی‌نك قاردشیدر . ٥ سنه حکمران اولمشدر .	٤۰٥

چولوهان ، شی‌پی‌نك اوغلیدر . بویوك تانژو عنوانی آلمش ، ١٣ سنه حکمران اولمشدر . کندیسنه ووام عنوانی ویریلیور . ٤١٧

اوتسای ، چوموهانك قاردشیدر . اولورکن یکرمی اولاد براقدی . آرالرینه دوشه‌جك نفاقك کندیلری ایچون باعث فلاکت اوله‌جغنی آکلاتمق ایچون یکرمی اوقدن مرکب بر حزمه کوستره‌رك قیرمالرینی سویله‌دی . قیرامادیلر . فقط صوکره بواوقلری برر برر آلمالرینی سویله‌یجه قولایجه قیردیلر . ٨ سنه حکمران اولمشدر . ٤٢٤

موقوئه‌ی ، اوتسایك اوغلیدر . ١٣ سنه حکمران اولمشدر . ٤٣٦

مولی‌ین ، موقوئه‌یك قاردشیدر . ٤٤٥ تاریخنده غوئه‌یلره مغلوب اولدی . تبعه‌سیله برلکده خوتن طرفلرینه قاچه‌رق قرالی اولدیردکدن صوکره اوراسنی ضبط ایتدی . فقط ایرته‌سی سنه اسکی مملکتنه عودت ایتدی . اوراده اولدی . ١٧ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٥٢

شه‌ئین ، چولوهانك اوغلیدر . چین ایمپراطورلرندن هونان وسیم پیم قرالی عنوانلرینی آلمشدر . ٣٠ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٨١

تویه هه‌ئو ، شه‌ئینك اوغلیدر . ١٠ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٩٠

فولیه‌ن چه‌ئو یاخود هیه‌ئو لیه‌ئو چینغ ، تویه‌نك اوغلیدر . تاریخ وفاتی مجهولدر . ٥٢٤ تاریخنده حکمران ایدی .

هی‌لیو خان ، فولیه‌ن چه‌ئونك اوغلیدر . بوعائله ایچنده ایلك دفعه خان عنوانی آلان اودر . ٥٤٠ تاریخنده برحیات ایدی . اوزون مدت حکمران اولمشدر . مورخلر یوز سنه دییورلرسه‌ده آلدانیورلر .

٥٩٧ شی‌فو خان ، هی‌لیونك اوغلیدر. تبعه‌سی طرفندن قتل ایدلمشدر.

فویون خان ، شی‌فونك قارداشیدر . أولدیرلمشدر . ٦٠٩ تاریخنده بوحکمدار سوییلر طرفندن مغلوب ایدیلدی.

٦٣٥ صوکره تاملرله صلح یاپدی . نهایت چوله قاچدی.

شون خان ، فویونك اوغلیدر. درحال خلع وقتل اولونمشدر.

فوقوپو خان ، اوتی یه‌پوله‌ته‌ئو خان‌ده دینیر. شونك اوغلیدر.
بوحکمدارك زمان سلطنتنده ٦٦٣ تاریخ میلادیسنده توفانلر غایت ذی‌قدرت ایدیلر. بوایکی ملت آراسنده بویوك بر خصومت بولوندیغی جهتله نوقوپو مملکتنی ترکه و تبعه‌سیله برابر له‌آم چه‌ئو جوارلرینه عزیمته مجبور اولدی . صوکره ، ٦٧٢ تاریخنده لیم‌چه‌ئویه قدرایلریله‌دیلر. توفانلر اونلرك بوتون اسکی مملکتلرینه صاحب اولدیلر. بو ، توقوهوئنلرك دورهٔ انقراضیدر. بونلر ٣١٢ تاریخلرینه دوغرو سلطنته باشلادقلری جهتله قوقونور کولی جوارنده ٣٥٠ سنه حکمران اولمشلردر .
لیم‌چه‌ئویه هجرتلرندن صوکره نوقوپویه خلف اولمش بعض خانلر کورلمکده‌در .

چونغ خان ، نوقوپه‌نك اوغلیدر . درعقب وفات ایتمشدر .

سیوئن چائو خان یاخود اوتی‌یه پوله چونغ خان ، چونغك اوغلیدر .

له‌آم چه‌ئویه ، سوچه‌ئویه ، قوآچه‌یویه ، شاچه‌ئویه صاحب ایدی .

هی‌هائو خان ، سیوئن چائونك اوغلیدر .

چائو خان ، هی هائونك اوغلیدر . توفانلر مملکتنی ضبط ایتدیلر. تبعه‌سیله برلکده اورتوس الکاسنه کچدی .

٩

یوون عشیرتندن سیه‌ن‌پی‌لر

بوقوملر له‌آئوتونغك اوته طرفنده ایدیلر وقدیماً جنوب هونلرینه تابع ایدیلر . باشلرینی تراش ایدییورلر ، تپه‌لرنده یالکز برطوتام صاچ براقیورلردی . بونی برزینت تلقی ایلیورلردی . لسانلری سائر سیه‌ن‌پی‌لرك دیلندن فرقی اولمادیغی ادعا اولونیور . ٣٨٥ تاریخ میلادیسنده موهوآی نامنده بررئیسلری واردی که ایلك ینلر سلاله‌سی مؤسسی دیکر سیه‌ن‌پی رئیسی مویونغ هوئه‌یك دشمنی ایدی .

موهوآی ، تبعه‌سی طرفندن قتل ایدلمشدر . ٢٩٢

پوفان ، موهوآیك قاردشیدر .

قیه‌ئی‌پوقین ، پوفانك اوغلیدر . غوئه‌یلر ایمپراطوری ون‌تی‌نك برقیزی ایله تزوج ایدر .

موقوئه‌پی ، پوقاریکینك اوغلیدر . ٣٠٢ تاریخنده بوحکمدار بویوك تانژوعنوانی آلدی . غایت صاحب شوکت اولدی . ٣١٩

قیه‌نه‌قوئه‌پی ، موقوئه‌یه‌نك اوغلیدر . خلقی طرفندن قتل ایدلمشدر . ٣٢٥

یه‌نه‌ئو قوئه‌پی ٣٤٤

٣٤٤ تاریخنده بوحکمدار ین قرالی مویونغ هوآم طرفندن مغلوب ایدیلدی . مملکتی اونك النه کچدی . کندیسی چولك شمالنه قاچدی . اورادن قوره‌یه کچدی . ین قرالی تبعه‌سنی چانغ لی‌هیه‌نه نقل ایتدی . هه‌ئوچه‌ئو عائلهٔ ایمپراطوریسی سیه‌ن‌پی‌لرك بوشعبه‌سندن کلیر .

۱۰

قیاش عشیرتندن لهآئوسی سیهنپی‌لری

۲۸۹ تاریخنده بوعشیرت لهآئوتونغده کسب قدرت ایتمکه باشلامشدی . بو مملکت قرالی مویونغ هوئهی بوندن پك اندیشناك ایدی . عشیرتی وو ووچو اسمنده بررئیس اداره ایدییوردی . ۳۰۳ تاریخنده لهآئوسی قومی یاپلدی . لهآئو شهرینك غربنده حکمران اولیوردی .

وو ووچو ، ۳۱۰ سنهسنده بویوك تانژو یاپلدی ودرعقب
وفات ایتدی . ۳۱۰

تسیهمو قوش ، وو ووچونك اوغلیدر . ۳۱۸

یوقهئوچین ، نام دیکرله ، تسیه فوچین . یوقاریکنك عموجه‌
سیدر . درحال برادری طرفندن قتل ایدیلمشدر .
برینه برادری کچمشدر .

موپوئهیی . ۳۲۵

یه ، موپوئهیینك قاردشیدر . درعقب قتل اولونمشدر .

لهآئو ، تسیهمو قوش نسلندندر . غایت صاحب شوکت اولدی .
اراضیسی لهآئو نهریله ، غربده پهچهلی داخلنده
پویام ایله محدود ایدی . پایتختی بوکون یوم پم فویه
ملحق لیمچی ایدی . ۳۴۳
۳۳۸ تاریخنده چائولر طرفندن مغلوب ایدیلدی .
صوکره مملکتی الندن آلندی .

لان ، لهآئونك قاردشیدر . ۳۵۰

قان ، لانك اوغلیدر . ۳۵۶

بو حكمدار چائولر قراللغى قاريشـديران اغتشاشاتدن استفاده ايده‌رك تسى قرالى عنوانى آلمق ايسـته‌دى . جنوبه دوغرو پك ايلرى‌يه صوقولدى . فقط صـوكره ين قرالى طرفندن مغلوب ايديلدى . بوتون مملكتى ينلرك تحت اداره‌سنه كچدى .

١١

هوسى ومؤخراً نان‌له‌آنغ ياخود جنوب له‌آنغلرى قراللغى

بو كوچوك سلاله‌يى تأسيس ايدن نائوقو ايمپراطور غوئه‌يلرله عينى عائله‌دندى ، يعنى تاتار ماتنه منسوب ايدى . اجدادندن سوقوچينه كچمش ، عشيرتلريله برابر ، چينك هوسى تسـميه ايديلن برطرفنده قرار قيلمشدى كه بوراسى بويوك شامو چولنك جنوبنده كائندر وجنوباً يائوهو الـكاسيله محاطدر . بونك شه‌ئوتيه‌ن نامنده براوغلى قالدى . والده‌سى ، سيه‌ن‌پى تاتارلرينك توفا تسـميه ايتدكلرى بر اورتو داخلنده كنديسنى دنيايه كتيرديكى ايچون ، بوكا توفالقبى ويرلدى . يرينه حفيدى چوقى ننغ كچدى . بونك برچوق بويوك تصورلرى وبوتصوراتى موقع اجرايه قويه‌بيله‌جك جسـارتى واردى . چينه آقينلر ياپدى ، له‌آم‌چه‌ئو عسكرلرينى مغلوب ايتدى . صـوكره‌لرى ، ٢٧٠ تاريخلرينه دوغرو له‌آم‌چه‌ئو شهرينى واراضيسنى ضبط ايتدى .

چو قی ننغ .
وو قیه ئو .
چو یی قین ، یوقاریکینك یکنیدر . ١١٠ یاشنده وفات
٣٦٥ ایتمشدر .
سیه‌فه‌ئوقیه‌ن ، یوقاریکینك اوغلیدر . غربی تسینلر ایمپراطوری
ووتونك زمان سلطنتنده پوسیه‌ن‌پی عشیرتلری پك
٣٩٤ صاحب قدرت اولدیلر .
وانغ‌توفانیائوقو ، کوچوك هه‌ئوله‌آملر سلاله‌سی مؤسسی لیو
قوآنغ‌بو حکمداره پك چوق حرمت کوستردی .
برچوق تاتار عشیرتلرینی تحت انقیاده آلدی . ٣٩٧
تاریخنده بویوك تانژو وسی‌پیم قرالی عنوانئی آلدی .
له‌آم‌چه‌ئویی محاصره ، قین چیننی ضبط ایتدی .
هه‌ئوله‌آملر قرالی ایله قوآنغه قارشی تمامیله عصیان
ایتدی . عسکرلرینه غلبه‌چالدی وله‌آم‌چه‌ئوجه‌وارلرنده‌کی
اراضی‌یی اله کچیردی . ٥ سنه حکومت ایتدی .
له‌آم قرالی صفتیله ٣٩٧ تاریخلرنده حکمران اولمغه
٣٩٩ باشلامشدر .
وانغ تسون لی‌لوقو ، نیائوقونك قاردشیدر . ٢ سنه حکمران
٤٠١ اولمشدر .
وانغ توفا پوتان ، نیائوقونك قاردشیدر . ١٣ سنه حکمران
٤١٤ اولمشدر .

ژوتان ، شمالی له‌آملر قرالی موم سون ایله حرب ایتدی .
ناظرلری موم سونه هجوم صیراسی اولمادیغنی سویله‌مشلرسه‌ده
بونلره اهمیت ویرمه‌مشدی . بویوك بر اوردو ایله یورودی ،
فقط مغلوب اولدی . موم سون کندیسنك الندن بعض مواقعی

آلدی . صوكره غربی تسینلر طرفندن مغلوبیته اوغراتلدی .
بوایکی كوچوك دولت آراسنده حركات خصمانه دوام ایتدی .
متعدد عشیرتلر ژوتانه اعلان عصیان ایتدیلر . خلقی پك سفالته
دوشورن بر ده قیطلق حكمفرما اولیوردی . جوار حكمدارلر
ذی‌قدرت ایدیلر . دولت اغتشاش ایچنده ایدی . غربی سینلر
قرالی چی‌پوئون یكرمی بیك سواری ایله كلدی ، موقویه
كلدی ، جنوبی له‌آملرك ممالكنی ضبط ایتدی ، عسكرلرینی
داغیتدی . ژوتان اسیر ایدیلدی ، غالبك حضورینه كوندرلدی .
نان‌له‌آم سلاله‌سی منقرض اولدی . ژوتان اولدیرلدی . بوسلاله
له‌آم عنوانی آلتنده ١٨ سنه پایدار اولمشدر .

١٢

هه‌ئوچه‌ئولر یاخود ایكنجی چه‌ئولر سلاله‌سی

هه‌ئوچه‌ئولر غربی غوئه‌یلرك ناظرلرندن په‌چه‌لی داخلنده
سوئن هو آفوده متولد یوون تایك اوغلی یوون قیو طرفندن
تأسیس ایدیلدكارینی سویلرلر . بو ذات ، تابعنه قارشی عصیان
ایله اونی اولدیرتدی ، ایمپراطورلغی ضبط ایتدی . پایتخت
سی غان فو شهری ایدی . یوون تسمیه ایدیلن عائله‌سی قدیم
چین ایمپراطوری شین نونغ نسلندن كلدیكنی ادعا ایدییوردی .
او حكمدارك احفادی سیه‌ن پی قراللغی ایتمشلردی . مهرلرینك
سمادن نازل اولدیغی ادعاسنده ایدیلر . یوون اسمی بوندن

كلمشدر كه معناسى اوقوملرك لسانده حكمدار سما ديمكدر . «يو» سما ، «ون» حكمدار معناسنه كلير . صوكره‌لرى عائله‌لرينه بو اسم ويرلمشدر . بو مهره مالك اولان يوهوئه‌يك مونا اسمنده براوغلى اولدى . مونا تاتارستانده اين داغنى ترك ايله‌له آئوتونغه كلدى . دوقوزنجى بطنده احفادندن برى اولان هه‌ئو ته‌ئو قوئه‌يى ، مويونغ هوآم طرفندن مغلوب ايديلدى . اوغلى لينغ غوئه‌يلر زماننده مناصبه كچدى . هه‌ئو عنوانه نائل اولدى . هه‌ئو چه‌ئو عائلهٔ ايمپراطوريه‌سى مؤسسى قيو اونك احفادندندر .

تاى تسو ون هوآم‌تى ، حسابه ادخال ايديلميور .

هيائو مين هوآم‌تى ، ون‌تى‌نك اوغليدر . ٩ آى حكومت ايتمشدر . دوقوزنجى شهر قريده اولديرلمشدر . ٥٥٧

شى‌تسونغ ميم هوآم‌تى ، ون‌تى‌نك اوغليدر . ٤ سنه حكمران اولمشدر . دردنجى شهرقريده مسموماً وفات ايتمشدر . ٥٦٠

٥٥٨ تاريخنده ماوراءالنهر جتلرى هديه‌لريوللامشلردر .

قائوتسو وو چيم هوآم‌تى ، ون‌تى‌نك اوغليدر . ٣٦ سنه ياشامش ، ١٩ سنه حكومت ايتمشدر . آلتنجى شهر قريده أولمشدر . ٥٧٨

٥٦٤ سنه‌سنده هاراشارقوملرى هديه‌لريوللامشلردر .

٥٧٤ سنه‌سنده خوتن قوملرى سفيرلركوندرمشلردر .

سيوئن هوآم‌تى ، ووتى‌نك اوغليدر . ٢٢ سنه ياشامش ، ١ سنه حكمران اولمشدر . ايكنجى ياخود اوچنجى شهر قريده تختنى تسين تى‌يه براقشدر . ٥٧٩

تسيم هوآم‌تى ، سيوئن‌تى‌نك اوغليدر . ٩ سنه ياشامش ،

٣ سنه حكومت سورمش ، ایکنجی شهر قریده
خلع ایدیلمشدر .

ایمپراطور سیوئن‌تی ، اوغلی تسیم‌تی‌یی اجلاس ایتمك اوزره
تختدن واز کچمشدی. سوی‌لر سلاله‌سی مؤسسی اولان یام‌قیه‌ن
اوزمان غایت ذی‌قدرت ایدی . ابتدا ناظر ، صوکره سوی
قرالی ونهایت ایمپراطور عنوانی آلمشدی . تسیم‌تی‌یی خلع ایله
اوکا ساده‌جه قوم عنوانی ویردی . بر آز صوکره اولدیرتدی .
بوسلاله چینده ٢٤ سنه حکمران اولمشدر .

١٣

لونغ سی وصوکره سی تسین یاخود غرب تسینلری قراللغی

قی‌فوقوئه‌چین سیه‌ن پی تاتارلرندن ایدی . بوملته منسوب
اوچ عشیرت وقتیله تائین‌داغی ترك ایتدیلر. کوچوك برچوجوغه
تصادف ایده‌رك بونی هیچ اولادی اولمایان قی‌فو عشیرتندن
بر اختیاره ویردکلری روایت ایدیلیور . قی‌فو تبعه‌سندن بونی
بویوتمك و اولاد ایدینمك مساعده‌سنی ایسته‌دی . بو آرزوسی
قبول اولوندی . چوجوغه قی‌قان اسمنی ویردیلر . اون یاشنه
کلدیکی زمان آته بینمکده اوق آتمقده‌کی مهارتیله تمیز ایتدی.
درت عشیرت کندیسنه عرض انقیاد ایله کندیسنی قی‌فولرخانی

اعلان ایتدیلر وتوتو اسمنی ویردیلر. تاتار لساننه کوره بونك معناسی نه اجنیدر نه انساندر .

تو توموهو . بوندن صوکره درحال دکلسه‌ده آتیده‌کی ذاتلر حکمران اولمشلردر .

یه‌ئولین . سیه‌ن‌ی‌لردن برچوغنی تحت انقیاده آلدی وقائوپیم چوئنده اوتوردی .

ته‌قوئن ، یوقاریکینك اوغلیدر .

لی‌نا ، اولکینك اوغلیدر .

قی‌نی ، اولکینك قاردشیدر .

شوین ، لی‌نانك قاردشیدر . لینا ، شنسی داغلرینه چکیلمشدر .

سوفان ، شوینك حفیدیدر . ٣٧٦

وانغ قی‌فوقوئه‌جین ، نوفانك اوغلیدر. ٣سنه‌حکمران اولمشدر.

٣٨٥ تاریخنده بویوك تانژو عنوانی آلمشدر . پونغ فوچینغ شهرینی تأسیس ایله پایتخت یاپدی . ٣٨٧

وانغ قی‌فو قیه‌ن‌قوئه‌ی ، یوقاریکینك اوغلیدر . ٢٤ سنه حکومت ایتمشدر . ٤١١

وانغ قی‌فو چی‌پوئون ، اولکنك اوغلیدر . ١٦ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٢٧

وانغ قی‌فو مومو ، یوقاریکینك اوغلیدر . ٤ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٣١

چی‌پوئونك وفاتندن صوکره شمالی له‌آملر قرالی لوم‌سون ، تسینلرك الکاسنه کیردی ، موقوپی محاصره ایتدی. مومو عرض انقیاد ایتمك اوزره چینغ تویه کیتمك مساعده‌سنی ایسته‌دی . موم‌سون اذن ویردی . صلح یاپدیلر . فقط برآز صوکره موم‌سون ، مومویه هجوم ایتدی . اوده غوئه‌یلردن کندی

نزدلرینه التجا ایچون مساعده ایستهدی . شنسی داخلنده پیم
له آم‌فو شهری مومویه ویریلدی. اون بش بیك عائله ایله اورایه
یرلشدی . بونك اوزرینه بوتون قدیم تسینلر الکاسی توقو
هوئنلره تابع اولدی . بوصیراده هیالر قرالی عسکرطوپلادی.
تسینلر قرالنه چکیلمش اولدیغی موقعده هجوم ایتدی . ارزاقی
اولمایان نان‌غان شهرینی محاصره آلتنه آلدی . اهالی بر برلرینی
ییورلردی . تسینلرك ایلری کلنلری قراللرینی ترك ایله هیالره
التجا ایتدیلر. بونك اوزرینه موموتسلیم اولمغه مجبوریت کوردی .
هیا قرالنك حضورینه کوتوردیلر. اوده کندیسنی قتل ایتدیردی.
٤٧ سنه حکمران اولمش اولان عائله‌سنی سوندیردی .

١٤

قیتانلر یاخود لهآئولو قراللغی

قیتانلر یاخود خیتانلر لهآئوتونغك شمالنده مقیم شرقی تاتار-
لردر . وقتیله ، یعنی هانلر سلاله‌سنك زماننده ، هونلرطرفندن
مغلوب ایدیلدیلر ، سیه‌ن پی دنیلن داغلره چکیلدیلر . اورادن
متعدد آقینلر یاپمشلردر . تاتارلر کبی مختلف عشیرتلره منقسم
ایدیلر . تاتار غوئه‌یلر کندیلرینی خراجکذار اولمغه اجبار
ایتمشلردی . تسینلرهده ویرکو ویردیلر . صوکره تورکلردن
چوق صیقینتی چکدیلر . برچوق عائله قورهیه چکیلدیلر. تاملر
سلاله‌سی ایمپراطورلری بونلرك مملکتلرینه مأمورلر اقامه ایتدیلر.

تاملر ایمپراطوریچه‌سی ووهه‌ئونك زمان سلطنتنده ، ٩٦٦ تاریخنده ، بو تاتارلردن لی‌تسین چونغ عصیان ایله له‌آئوتونغی تخریب ایتدی وخان عنوانی آلدی . چینلیلر کندیسنی مغلوب ایتدیلر . وفاتندن صوکره وان یونغ عشیرتلرك باشنه کچدی . چینه آقینلر یاپدی . وان یونغی کوله‌لرندن بری اولدیردی . تبعه‌سی تورکلره تابع اولدیلر . ٧١٣ تاریخنده لی‌شه‌هو عشیرتلرك باشنه کچدی و هیوئن تسونغ نامنده‌کی تاملر ایمپراطورینه تابع اولدی . برچین پرنسسی ایله اولندی وقرال عنوانی آلدی . برادری سوقو اوکا خلف اولدی . سوقوبی قوقویو نامنده بر ضابط اولدیردی . بویو رئیس ملت اولدی . وفاتندن صوکره برادری تویو یرینه کچدی . قاتویو بونی طرد ایله حکومتی تویونك برادری شائوقویه ویردی . اوچ سنه صوکره بو قوتوپو طرفندن قتل ایدیلدی . یرینه قیولیوئه کچیرلدی . بوده تبعه‌سی طرفندن قتل ایدلمش و تبعه‌سی داغیلمشدر . صوکره‌لری باشلیجه سکزه بالغ اولان بو عشیرتلر آپائوقی‌نك زیر اداره‌سنده غایت صاحب شوکت اولدیلر . قاراموراننك وسیراموراننك وسائر تاتارستان نهرلرینك شمال وجنوبنده اقامت ایدییورلردی . آپائوقی غایت جسور و عاقل بر ذات ایدی . بوکون پارین تسمیه ایدیلن محلده عشیرتیله برابر ساکن ایدی . جوارده‌کی تاتارلری تحت اطاعتنه آلدی ، چینه کیردی ، برچوق شهرلر ضبط ایده‌رك ذی قدرت له‌آئولر سلاله‌سنی تأسیس ایله‌دی .

ايمپراطور عنوانني آلدي . عائله اسمي يه‌ليو ايدي . عربلر بوني
ئ‌لي ديه تلفظ ايدرلر . بو عائله حكمدارلري چينك شمال
ولايتلرينه وكاشغره قدر تاتارستانك بويوك بر قسمنه صاحب
اولديلر . هه‌ئوله آملر سلاله‌سي زماننده ، ٩٠٧ تاريخنده حكمران
اولمغه باشلاديلر . آپائوقي چينه ياقلاشه‌رق له‌آئويامي پايتخت
ياپدي وصوكره مقر حكومتي ين شهرينه نقل ايتدي كه بو كون
پكين ديبورز . بو تاتارلر اوقدر قدرت كسب ايتديلركه چين
تختنه بيلدكلري كبي تصرف ايلديلر . هه‌ئوتسينلر سلالهٔ ايمپرا-
طوريه‌سي اونلر واسطه‌سيله تأسس ايتدي . حكمدارلري احراز
ايتدكلري مظفرياتدن مغرور اوله‌رق ايمپراطور عنوانني آلديلر .
صلحي سون ميم تسونغ ، په‌چه‌لي ولايتي داخلنده برخيلي شهري
كنديلرينه براقدي واونلره ويركو ويردي .

تاي تسو هوآم‌تي ياخود يه‌ليو آپائوقي ، ٢٠ سنه حكمران
اولمشدر . ٩٢٦

تاي تسونغ هوآم‌تي ياخود په‌ليه‌ته‌قه‌آنغ ، يوقاريكنك اوغليدر .
٢١ سنه ياشادي . ٤٦ سنه حكمران اولدي . ٩٤٧

شي تسونغ هوآم‌تي ياخود يه‌ليو يوئن ، تاي تسونك حفيديدر .
٥ سنه حكمران اولدي ، ٣٤ سنه ياشادي . ٩٥٢

موتسونغ هوآم‌تي ياخود يه‌ليوقينغ ، تاي تسونغك اوغليدر .
١٦ سنه حكمران اولدي ، ٣٩ سنه ياشادي . ٩٦٨

فينغ تسونغ هوآم‌تي ياخود يه‌ليوهيه‌ن ، شي‌تسونغك اوغليدر .
١٤ سنه حكومت سوردي ، ٢٥ سنه ياشادي . ٩٨٢

شينغ تسونغ هوآم‌تي ياخود يه‌ليولونغ‌سيو ، يوقاريكنك اوغليدر .

۴۹ سنه حکومت ایتدی ، ٦١ سنه یاشادی . ١٠٣١
هینغ تسونغ هوآم‌تی یاخود یه‌لیو تسونغ چین ، یوقاریکنك
اوغلیدر. ٢٤ سنه حکمران اولدی ، ٤٠ سنه‌یاشادی. ١٠٥٥
تائوتسونغ هوآم‌تی یاخود یه‌لیوهونغ قی ، یوقاریکنك اوغلیدر.
٤٦ سنه حکومت ایتدی ، ٧٠ سنه یاشادی . ١٠٢١
تیه‌ن تسو هوآم‌تی یاخود موتی یاخود یه‌لیو ین‌هی ، یوقا-
ریکنك اوغلیدر . ٢٤ سنه حکومت سوردی ،
٥٤ سنه یاشادی . ١٢٢٥

۲۱۹ سنه تاتارستان ایمپراطورلغنه صاحب اولمش اولان بو حکمدارلر نیوچه تاتارلری طرفندن منقرض ایدیلدیلر . نیوچه‌لر اوقوتانك ریاستی آلتنده کندیلرینه قارشی عصیان ایتمشلردی . بو تاتارلری له‌آئولره قارشی امداده چاغیران ، سونغلر ایمپراطوری هوئه‌ی تسونغ ایدی . له‌آئولرك نیوچه‌لره قارشی یوللادقلری عسکرلرك هپسی مغلوب اولدیلر . له‌آئولرك ایمپراطورینك هزیمتندن صوکره قوماندانلری بو عنوانی چونه ویردیلر . چون ، تیه‌ن سیه هوآم‌تی دیه یاد ایدیلدی . بو صورتله ایمپراطورلق انقسامه اوغرادی . فقط بویکی ایمپراطور انجق اوچ سنه حکمران اولدی وأولدی . بونك اوزرینه یرینه زوجه‌سی ایمپراطوریچه کچدی . ایمپراطور تیه‌ن تسو اونی مغلوب ایتدی ، أولدیردی . صوکره ایمپراطور ، نیوچه‌لرك نزدینه قاچمق ایسترکن طوتولدی وقتل ایدیلدی . نیوچه‌لر له‌آئولری بویله طرد ایتدکدن صوکره کندیلرینی دعوت ایتمش اولان سونغلرك ضررینه اوله‌رق چینده یرلشدیلر .

١٥

سی‌له‌آئو یاخود غربی له‌آئولر قراللغی تعبیر دیکرله
قاره قیتانلر

خیتانلر یاخود له‌آئولر شرقی تاتارستانده وچینك برقسمنده ٢١٩ سنه قدر حکمران اولدقدن صوکره نیوچه تاتارلری آراسنده ذی قدرت برعائله یوکسلدی ، قین اسمنی آلدی. له‌آئولرك مالك اولدقلری ممالکی ید اداره‌سنه کچیردی . له‌آئولرك یاخود خیتانلرك قسم اعظمی، تاتار قوملرینك عادتلری موجبنجه، مملکتلرینی ترك ایده‌رك اوبی نهرینه دوغرو قرقی‌لرك الکاسنه، اورادن‌ده آق صو طرفلرینه کچدیلر . اوراده الآن قاره خطای نامنی طاشییان برچول واردر . قدیم له‌آئولر عائله‌سی حکمداری اولوب چینلیلر طرفندن ایلی‌تاشه دییه یاد ایدیلن نوسی قایغیر ایلی بونلرك باشنده ایدی . صوك له‌آئو حکمدارینه دفعات ایله نصیحت ویرمك ایسته‌مشسه‌ده سوزلرینی دیکله‌ته‌مدیکندن چکیلمك طریقنی اختیار ایتمشدی . هوئه‌ی‌هو یاخود هوئه‌ی‌قه حکمداری‌اولوب چینلیلرك‌پی‌لوقی دیدکلری ایللیك‌خان بالاسغون شهرینی کندینه مقر اتخاذ ایتمشدی . او تاریخلرده ، قابچاق قوملرندن قانغ‌لی‌لر ایله حرب ایدیوردی . خیتانلردن استمداد ایتدی واونلری کندیسنه متبوع طانیدی . ایلی تاشه بوتون عشیرتلریله ایلریله‌دی . چینلیلر بونك سان‌سه‌قانه قدر کیردیکنی

سویلیورلر . غرب قوملری یوز بیك عسکر چیقاردیلر . هائو
او اولج شان نامنده برحکمدارلری کندیلرینه قارشی یورودی .
فقط پریشـان اولدی . ایلی تاشه دوقوز کون خوراسـانده
مروالروض قربنده سـون سه‌قانده توقف ایتدی . بوتون
مسلمانلر بورایه ویرکولرینی کتیره‌رك عرض انقیاد ایتدیلر .
صوکره غربه دوغرو دها زیاده ایلریله‌یه‌رك قی اولج مانه کلدی .
سلطان سنجاری مغلوب ایتدی ، دربندن یوقاری‌یه چیقدی ،
بحر خزری دولاشدقدن صوکره تکرار تاتارستانه کیردی .
نوسی تایغیر ایلی ۱۱۲۵ تاریخنده قور خان عنوانی آلدی
وکاشغری مقر اتخاذ ایتدی . بورایه اوردوکند نامی ویریلدی .
ایشته بو تأسسك نتیجه‌سی اوله‌رق بو شهر جوارنده‌کی یرلره
خطای نامی ویریلدی .

ته‌تسوم تیه‌ن یه‌ئو هوآم‌تی یاخود یه‌لیوتاشه ، نوسی تایغیرایلی ایله عینی ذاتدر . ۱۰ سنه حکمران اولدی . قیشین ، اونجی شهر قمریده وفات ایتدی . اوغلی ئی‌لیه پك کنج اولدیغندن ایمپراطوریچه سیائوشی نائبهٔ حکومت اعلان ایدیلدی .	۱۱۳۶
قان‌تیه‌ن هوآم هه‌ئو سیائوشی ، ۷ سـنه حکمران اولدی . وفاتنه قدر نائبهٔ حکومت ایدی .	۱۱۴۲
جین تسوم ئی‌لیه ، لیه‌لیوتاشه‌نك اوغلیدر . ۱۱ سنه حکومت حکومت ایتدی . اون ایکنجی شهر قمریده وفات ایتمشدر .	۱۱۵۳

چیم‌تیه‌ن تای هه‌ئویه‌لیوشی . اسمی پوسوهوئون ایدی . ۱۴

سنه حکمران اولمشدر . یکنی چین تسومك هیچ
حکومت سورمه ین اوغلنه نائبهٔ حکومت تعیین ایدلمشدی .
مقتولاً وفات ایتمشدر . ١١٦٨

چویه لیوچه لوقو ، ٣٩ سنه سلطنتدن صوکره حکومت الندن
آلنمشدر . چین تسومك اوغلی ایدی . دیکر برروایته
کوره ٣٤ سنه حکومت ایتمشدر. ١٢٠١ تاریخنده
اسیر ایدیلمشدر . ١٢٠٧

سلینغا ، اوبی و ایرتیش نهرلری طرفلرنده ساکن تورك
عشیرتی اولان نایمانلر خیتانلرك پك دشمنی ایدیلر . مع مافیه
بو نایمانلره حاکم اولان کشلو خان ، چه لوئو خانك دامادی
بولونیوردی . بوایکی ملتدن هر بری خوارزم سلطانی علاءالدینی
کندی طرفنه جلبه چالیشیوردی . اجدادی چوق کره خیتانلرله
حرب ایتمش اولان علاءالدین اونلرك انقراضنی تمنی ایتمکده
ایدی . کشلو خان عاصیلرك باشنه کچه رك قاین پدری چه لوقونك
سراینی ترك ایتدی وخیتانلر الکاسنك شرق ولایتلرینی تخریبه
باشلادی . بوصیراده خوارزم سلطانی ده کاشغر طرفندن مذکور
الکایه هجوم ایدییوردی . کشلو خان قاین پدریله محاربه یه
کیریشدی و اونی اسیر آلدی . کاشغری ضبط ایتدی . النه
دوشن خیتانلرك کافه سنی قلیجدن کچیرتدی . برچوغی داغلره
قاچه رق قورتولدیلر . برقسمی خوارزم اوردوسنه کیردیلر .
غربی خیتانلر ایمپراطورلغی منقرض اولدی . ٧٧ سنه پایدار
اولمشدی .

١٦

قاره قاتایلر یاخود قاره خیتائلر قراللغی

بو عائله‌نك مؤسسی اولان براق حاجب عن اصل قاره خطایلی ایدی یعنی له‌آئولرله عینی ملتدن ایدی . براق موغوللر طرفندن سفارتله خوارزم سلطانی محمد نزدینه اعزام ایدیلمشدی . براقك قابلیت واقتدارینه دقت ایدن محمد اونی یاننده آلیقویدی، کندیسنه مهم مأموریتلر توجیه ایتدی . ازجمله حاجبلك یعنی ماببنجیلك وظیفه‌سنی ویردی . صوکره‌لری براق وزیر اعظم ایله بوزوشدی . بوتون عائله‌سیله برلکده سرایی ترکه مجبور اولدی . مقصدی غزنه‌ده اقامت ایدن سلطان محمدك اوغلی جلال‌الدینك یانته چکیلمکدی . فقط کرمان ولایتی والیسی کچرکن اونی توقیف ایتمك ایسته‌دیکندن براق اوقدر جسورانه مدافعه‌ده بولوندی که والی‌یی مغلوب ایتدی، اسیر آلدی وبوراسنی اله کچیردی . صوکره سلطان جلال‌الدینك غرب جهتنده وکورجیلرله وقوعه کلن محاربانتدن استفاده ایده‌رك بوولایتده عصیان ایتدی وقاره خطایلیلر نامیله معروف بر سلاله تأسیس ایلدی . ٦٢١ هجری و ١٢٢٤ میلادی تاریخنده باشلایان بو سلاله حکمدارلری دربلویه نظراً بروجه آتیدر :

براق حاجب ، ١١ سنه حکومت ایتمشدر . ١٢٢٤

زین‌الدین مبارك خواجه ، براقك اوغلیدر . ١٦ سنه حکمران اولمشدر .

قطب‌الدین محمد ، براقك یكنیدر : ٨ سنه حكومت ایتمشدر .
حجاج ، قطب‌الدینك اوغلیدر . اونك حسابنه والده‌سی ١٢ سنه حكمران اولمشدر .
جلال‌الدین صویورغاتمیش ، قطب‌الدینك اوغلیدر . ٩ سنه حكمران اولمشدر .
پادشاه خاتون ، قطب‌الدینك اوغلیدر .
شاه جهان ، صویورغاتمیشك اوغلیدر .
محمد شاه ، حجاجك اوغلیدر .

بو سلاله ٧٦٦ هجری و ١٣٦٤ میلادی تاریخنده موغوللر طرفندن منقرض ایدیلمشدر . ٨٦ سنه پایدار اولمشدر. بعضیلری محمد شاهك شاه جهاندن اول كلدیكنی سویلیورلر .

١٧

یوهای قراللغی

یوهای قراللغی تاسیس ایدن حكمدارلر قوره‌لیلره تابع بولونان موقو تاتارلریدر . بونلر نیوچه‌لرك بر شعبه‌سیدر . تاتارستانده له‌آئو شهرینك شرقنده كائن اولوب تای‌یه‌شان نامی ویریلن داغلره چكیلمشلر و اوراده تحصن ایتمشلردر . تاملر ایمپراطوریچه‌سی ووهه‌ئو بونلرك رئیسلری قیه سوپه یویه‌هیو قراللغی قومی وقیه قیه‌چونغ سیانغه شین قراللغی قومی عنوانی ویردی . برنجیسی بو ایمپراطوریچه بوعرض انقیاددن امتناع كوستردیكی جهتله چین اوردولری طرفندن مغلوب ایدیلدی ، باشی كسیلدی . چونغ سیانغ صوكره وفات ایدنجه یرینه اوغلی تیه‌ن تسو یونغ

کچدی . پەیونك تبعەلرینی تحت انقیادینە آلدی و شین قرالی عنوانی کندیسنە انتقال ایتدی . تورکلرلە اتفاق یاپدی . الکاسی تقریباً بش بیك لی وسعتندە ایدی . یوزاوتوز بیکدن زیادە عائلە تحت اطاعتندە بولونیوردی. قورەنك بویوك برقسمنە صاحب ایدی. تبعەسنە موقو اسمنی براقدیرەرق اونلرە پوهای نامنی ویردی .

تاتسو یونغ ، لقبی قائو وامدر . ۷۲۰

ووئی ، لقبی وو وامدر . یوقاریکنك اوغلیدر . ۷۳۸
بوتون شمال شرقی تاتارلری بوحکمدارە تابعدرلر .

قین مەئو ، لقبی ون وامدر . یوقاریکنك اوغلیدر .

توئن ئی یاخود هانغ ئی ، یوقاریکنك قاردشیدر . بر سنە سلطنتدن صوکرە تبعەسی طرفندن قتل ایدیلمشدر .

هوآیو ، قین مەئونك طورونیدر . لقبی چینغ وامدر .

قائولاین ، لقبی‌تام‌وام ، قین‌مەئونك اوغلیدر . ۸۰۹
۷۹۵ تاریخندە چینلیلر کندیسنی بو مملکتك قرالی اولەرق طانیمشلردر .

یوئن‌یو ، لقبی ییم‌وام ، قائولاینك اوغلیدر . ۸۱۳

ین‌ئی ، لقبی هی‌وام ، یوئن‌یونك قاردشیدر .

میم چونغ ، لقبی قیەن وام ، ین‌ئی‌نك قاردشیدر . ۱ سنە حکومت ایتمشدر .

جین سیەئو ، لقبی سیوئن‌وام ، میم چونغك اقرباسندندر ، ۸۳۰
۸۱۸ تاریخندە قرال اولەرق طانمشدر .

سین‌تە ، جین سیەئونك اوغلیدر . درعقب وفات ایتمشدر .

ئی‌شین ، جین سیەئونك حفیدیدر . ۸۵۸

قیەن‌هوآم ، ئی‌شینك قاردشیدر .

هیوئن‌سیە .

تائین چوئن ، بوحکمدارك کندیسندن اولکی حکمداره اونی
متعاقب خلف اولوب اولمادیغی مجهولدر. ۹۰۷ تاریخنده
حکومتده بولونیوردی . ۹۲۵

۹۲۶ تاریخنده خیتانلر بویوك اوردولرله بو الکایه کیردیلر
وفتح ایتدیلر .

۱۸

قین یاخود نیوچه‌لر قراللغی

نیوچه یاخود نیوچین تاتارلرینه ئی‌له‌ئو ، سـوشین ،
اوئوقیه ، موقو نامرلریده ویریلمشدر . قوره‌نك شمالنده‌درلر .
شرقی ده کیزه و آمور نهرینه قدر امتداد ایدرلر . بونلر بوکون
مانچه‌ئولر نامنی طاشییان تاتارلرله برملتدرلر . چینلیلر کندیلرینی
پك قدیم زمانلرده طانیمشلردر . آراده صیراده چینلیلره ویرکولر
کوندرمشلردر . متعدد رؤسـانك اداره‌سی آلتنده ایدیلر .
صـوکره‌لری ، تابع بولوندقلری خیتانلرك بویوندوروغندن
بیقه‌رق ۱۱۱٤ تاریخلرینه دوغرو عصیان ایتدیلر . عائله اسمی
اوآن ین اولان رئیسلری اوقوتا خیتانلری متعدد مصادماتده
مغلوب ایتدی واونلردن برخیلی یرآلدی . ۱۱۱۸ تاریخنده
اوقوتا ایمپراطور اعلان ایدیلدی . عائله‌سنه چین لساننده چین
واوقوملرك لسـاننده آلتون عنوانی ویردی . بوندن دولایی
عربلر کندیلرینی آلتون خان دییه یاد ایتمکده‌درلر . چینلیلر
خیتانلری محو ایچون اونلره مراجعت ایتدیلر . نیوچه‌لر غالب

کلدیلر وشرقده خیتانلرك نفوذ وسـطوتنی امحا ایلدیلر . فقط بو صـورتله برکره چینه داخل اولونجه آرتق اورادن چیقمق ایستهمدیلر . چین ایمپراطورلغنك بوتون شمال طرفلرینی ضبط ایتدیلر . سونغلر ایمپراطوری جنوبه چکیلمکه مجبور اولدی . ایشته چینلیلر احتیاطسزلقلری یوزندن بویله چوق کره اجنبیلری کندی مملکتلرینه صوقمشـلر واونلرك ادارهسنه کیرمشلردر . نیوچهلر اوزمان تاتارستانك حکمدارلری اولدیلر . ناصـل که اولجـهده هونلر ، تورکلر ، خیتانلر تاتارسـتانه صاحب بولونییورلردی . چینده شانتونغ ، هونان ، پهچهلی ، شانسی ولایتلریله قیانغ نانك وشنسینك متعدد شهرلرینه ، لهآئوتونغه ، قرلون ، سـاغالیهن اولا ، قولا واورغون نهرلرینه وارنجهیه قدر شمال وشمال شرقی طرفلرنده کائن بوتون حوالییه حاکم ایدیلر .

راهب غوبیل مونغوللرك تاریخنه دائر یازدیغی اثرده بو قوملرك بدایتده حروفاتی ، کتابلری ، تاریخلری اولمادیغنی سویلیور . بونلر ١١١٩ تاریخنده خیتانلرك نمونهسـنه کوره حروفات ایجاد ایتمشلردر . نیوچهلرك بوکون قوللاندقلری حروفات ، اکر محتمل اولدیغیاوزره ، حالا او اسکی حروفاتك عینی ایسهلر سوریهلیلرك سترانکهلو Stranghelo نامنی ویردکلری حروفاته بکزییورلر . بوده نیوچهلرك قوللاندقلری حرفلرده نسطوریلرك برتأثیری اولدیغی ظنی ویرمکدهدر .

تای تسو هوآم‌تی ، اسمی اوقوتادر . ٦ سـنه حکمران اولدی ، ٥٦ سنه یاشادی . ١١٢٣

تای‌تسونغ هوآم‌تی ، اسمی اوقی‌مایدر. تای‌تسونك اوغلیدر. ١٢ سنه حکومت ایتمشدر . ١١٣٥

هی‌تسونغ هوآم‌تی ، اسمی هولومادر. تای تسونك حفیدیدر. ١٤ سنه حکومت ایتمش ، ٣١ سنه یاشامشدر . ١١٤٩

هه‌ئو سی‌چو یاخود های لینغ وانغ ، اسمی له‌آنغدر . تای تسونك حفیدیدر . ١٢ سنه حکومت ایتمش ، ٤٠ سنه حکمران اولمشدر . ١١٦١

شی‌تسونغ هوآم‌تی ، اسمی یونغدر . تای تسونك حفیدیدر . ٢٨ سنه سلطنت ایتمش ، ٦٧ سنه یاشامشدر . ١١٨٩

چانغ‌تسونغ هوآم‌تی ، اسمی قینغدر. شی‌تسونغك‌طورونیدر. ١٩ سنه حکومت سورمش ، ٤١ سنه یاشامشدر . ١٢٠٨

تونغ های قیون هه‌ئو یاخود چوبون تسـای ، شی تسونغك اوغلیدر . ٥ سنه حکومت ایتمشدر . ١٢١٣

سیوئن‌تسونغ هوآم‌تی، اسمی سیون‌در. شی‌تسونغك‌حفیدیدر. ١٠ سنه حکومت ایتمش ، ٦١ سنه یاشامشدر . ١٢٢٣

غنای تسونغ هوآم‌تی ، اسمی شه‌ئوسیودر . سیوئن‌تسونغك اوغلیدر . ١١ سنه حکمران اولمشدر . ١٢٣٤

موتی چینغ‌این ، پك آز حکومت سورمشدر .

١٢٠ سنه حکمران اولان بوعائله نیوچه‌لره تابع بر تورك ملتی اولان موغوللر طرفندن محوایدیلمشدر. تای‌هو نام دیکرله چانغ تسونغ موغول عشیرتلرینه ویرکو طوپلامق اوزره اقرباسندن یونتسی‌یی یوللامشدی . یونتسی اوزمان علی‌العاده برعشیرت رئیسی اولان وتموجین نامی آلتنده معروف بولونان جنکیز

خانی اولدیرتمکه قالقدی . جنکیز خان بوندن خبردار اولونجه انتقام آلمغه قرار ویردی . چانغ تسونغك وفاتندن صوکره یونتسی ، تومهای قیون هه‌ئو نامیله ایمپراطور اولونجه جنکیز خان بونی طانیمقدن و ویرکو ویرمکدن امتناع کوستردی ، قرلون نهری قربنه چکیلدی . اوراده بویوك براوردوطوپلادی . بونکله قینلره تابع الکالر اوزرینه یورودی . موغول ونیوچه ملتلری آراسنده چیقان حربك سببی بودر . جنکیزخانه خلف اولان اوقتای خان نیوچه‌لرله حربه دوام ایتدی ، یونینغ فو شهرینی محاصره‌یه آلدی . قینلر ایمپراطوری غنای‌تی بو شهرك دوچار اولدیغی ضرورتی کوردی . اهالی آیاق‌قابلرینی ، حتی اختیارلری واسیرلری یمك مجبوریتنده قالمشلردی . بونك‌ایچون صوك برغیرت صرف‌ایتمك‌ایسته‌دی . فقط کری‌یه طردایدیلدی . بونك اوزرینه ایمپراطورلغی چینغ لینه تسلیم ایتدی . برسرایه قاپانه‌رق بورایه آتش ویریله‌سنی امر ایلدی . بو امر ١٢٣٤ تاریخنده اجرا ایدیلدی . چینغ لین بو قارغشه‌لقده اولدی . سلاله منقرض اولدی .

١٩

تسیملر سلاله‌سی

ایمپراطور شین‌تسونغك نام‌دیکرله وان‌لیه‌نك زمان اداره‌سنده قدیماً نیوچه‌لر والیوم مان‌چه‌ئولر نامی آلتنده معروف

اولان شرقی تاتارلر پك قورقوله‌جق برحاله کلمکه باشلادیلر . وقتیله چینك برقسمنی اله‌کچیرمش وجنکیز خان طرفندن مغلوب ایدیلمش قدیم قینلر نسلندن کلیورلردی . یدی عشیرته منقسم ایدیلر . ١٥٨٦ تاریخنده چینلیلر تا له‌آئوتونغ طرفلرینه قدر اقامت ایده‌بیلملری ایچون بونلره مساعده ویرمشلردی . فقط صوکره ، بو ولایت خدیوی هیچ بر سبب اولمادن اونلری چیقارمق ایسته‌دی وبرچوق عسکرله اوزرلرینه یورودی . مان‌چه‌ئولر سلاحه صارلدیلر ومدافعه‌یه قویولدیلر . کندیلرینه برقرال تعیین ایتدیلر . قراللری تای‌تسو عنوانی آلدی . عشیرت رئیسی ایدی . تاتارستانده قیورد دنیلن برکویده دوغمشدی . بوحکمدارك اداره‌سی آلتنده مان‌چه‌ئولر چینلیلره عائد متعدد مواقعی ضبط ایتدیلر . تای‌تسو قوتلی براوردو ایله له‌آئوتونغه کیردی ، تایوئنی ضبط ایلدی . بومظفریت کندیسنك کوزلرینی قاماشدیرمادی . کندیسنه ترضیه ویریله‌جك اولورسه مخاصماتدن وازکچه‌جکنی ایمپراطوره یازدی . فقط مکتوبنه هیچ اهمیت ویریلمه‌مسی کندیسنی او قدر قیزدیردی که ایکی یوزبیك چینلی کسمکه عهد ایتدی . ایمپراطورلغك پایتختنی محاصره عزمیله په‌چه‌لی‌یه قدر کیردی . فقط کری‌یه پوسکورتلدی ، له‌آئوتونغه چکیلمکه* مجبور اولدی . اوراده ایمپراطور عنوانی آلدی . ایرته‌سی سنه چینه کیردی . آزقالدی پایتختنی ضبط ایده‌جکدی . بو صیرالرده شین تسونغ أولدی . یرینه

قوآنغ تسونغ كچدی وپك آز سلطنت سوره‌بیلدی . تخته هی‌تسونغ چیقدی . هرطرفدن عسکر طوپلایه‌رق تاتارلره مقاومت ایتمکه چالیشدی . ایکی ملت آراسنده متعدد مصادمات وقوعه کلدی . بوحکمدارك زمان اداره‌سنده ، تاتارلرك قرالی تای‌تسو وفات ایتدی . یرینه تای‌تسونغ کچدی . صوڭ تسیملر ایمپراطورینك تجمیع أولومندن صوکره اوقان‌قوئه کندیسندن استمداد ایده‌رك اونی چینه صوقدی . تای‌تسونغ سکسان‌بیك کشی ایله چینه کیردی . فقط برآز صوکره وفات ایتدی . صوکره ، آنجق آلتی‌یاشنده بولونان اوغلی شون‌چی آماوامك وصایتی آلتنده قرال‌اعلان ایدیلدی. کنج حکمدار، دوغروجه، عاصیلرك ترك ایتمش اولدقلری پکینه کوتورلدی . اوراده ١٦٤٤ تاریخنده ایمپراطور اعلان ایدیلدی . صوکره جنوب ولایتلرینه یورویه‌رك نان‌قینغده ایمپراطور عنوانی آلمش‌اولان میم سلاسنه منسوب هونغ‌قوآنغی توقیف ایتدیردی . سائر ولایتلرده یرلشمش اولان سائر عاصیلری‌ده تحت انقیاده آلدی، تدریجاً بوتون ایمپراطورلغه صاحب اولدی . سلاله‌سی تسینغ نامنی طاشیدی .

تای‌تسوقائو هوآم‌تی یاخود نام دیکرله تیه‌ن‌میم . ایلك سنهٔ حکومتی ١٦١٦ تاریخنه‌مصادف اولدیغی سویله‌نیور. ١٦٢٦

تای‌تسونغ ون‌هوآم‌تی نام دیکرله تیه‌ن‌تسونغ یاخود تسونغ‌ته یاخود میر هاش یاخود نول هاش ، تای‌تسونك اوغلیدر . وفاتندن صوکره مان‌چه‌ئولر جمهوریت

اداره تأسیس ایتدیلر . صوکره شونچی‌یی تعیین
ایتدیلر . ١٦٣٦

شون‌تسو چام‌هوآم‌تی یاخود شونچی ، تای‌تسونغك یکنیدر.
٨٠ یاشنده‌در . ١٨ سنه حکمران اولمشدر. ایلك
چین ایمپراطوریدر . ١٦٦١

تام‌هی ، شی‌تسونك اوغلیدر . ١٦١ سنه حکمران اولمش ،
٢٠ کانون‌اولده وفات ایتمشدر . ١٧٢٢

یوم چم ، تام‌هی‌نك اوغلیدر . ٥٨ یاشنده‌در . ١٣ سنه
حکمران اولمشدر . ١٧٣٥

قیه‌ن‌تونغ ، یوم‌چمك اوغلیدر . الیوم چین ایمپراطوریدر .

بوعائله‌یه منسوب حکمدارلر الیوم‌چین تختنده بولونیورلر.
تاتارستانك بویوك برقسمی ایله برابر چینده کمال صلح وسکون
ایله حاکم اولیورلر .

غربی تاتارلر

غربی تاتارلر ، اثرمزك موضوعنی تشكیل ایدن تاتارلردر. اونلرك تاریخنی یازمق ایسته‌دم . بونلر بوتون آسیایه یاییلمشلر ، آوروپانك و آفریقانك برقسمنی اشغال ایله‌مشلردر . روما مورخلری بونلری هونلر نامی آلتنده طانیمشلر وبو قوملرك منشألری حقنده برچوق ماصاللر سویله‌مشلردر . هانكی مملكتلردن كلدكلرینی بزه صحیح صورتده بیلدیره‌مه‌مشلردر . هونلر تاتارستانده هیونغ نو نامنی طاشیورلردی . بوراده بویوك برایمپراطورلق تأسیس ایتمشلردی . بوایمپراطورلغی چینلیلر منقرض ایتمشلردر . صوكره هونلر داغیلدیلر . برقسمی غربه كچدیلر . مؤخراً روما ایمپراطورلغنه كیردیلر . مشهور آتیلانك استیلالری كیمسه‌نك مجهولی دكلدر . برقسمی چین حدودلرنده قالدیلر . بونلری ژه‌ئوژن تاتارلری محو ایتمشلردر . بعضیلری‌ده چینده یرلشه‌رك متعدد ایمپراطورلقلر وجوده كتیردیلر . تاتارستانده همان تمامیله منقرض بولوندقلری ، هیچ برحكم ونفوذه مالك اولمادقلری برزمانده توموئن نامنده بررئیسلری متعدد عشیرتلرك باشنه كچدی ویكی برایمپراطورلق تشكیل

ایتدی . اوزمان بوقوملر تورکلر نامنی آلدیلر . بوتون تاتارستانه صاحب اولدیلر . بوتورکلر ایکی قوله آیرلدیلر . شرقی تورکلرله غربی تورکلرك آیری آیری برر خانلری اولدی . غربی تورکلر ایران وروما ایمپراطورلغی حدودلرینه قدر انتشار ایتمشلردی . روما ایمپراطورلغنه کیردیلر . هونغروالر (ماجارلر) ، اوزلر ، پچنکلر اونلردن نشئت ایتدیلر . بواثناده ، هوئەیقه نامی ویریلن باشقه تورکلر تاتارستانی ضبط ایله برنجیلری محو ایلدیلر . ایرانه جوار متعدد تورك عشیرتلری سلچوقیلر نامی آلتنده ایرانه کیردیلر وفتوحاتلرینی استانبول بوغازینه قدر توسیع ایلدیلر . متعدد قوملره آیریلدیلر . بریسی ایرانده ، دیگری قونیەده ، براوچنجی قولده شامده حکمران اولدی . دردنجی قول حلبده ، بشنجی قول کرمانده حکومت ایتدی . دها اول تورك کولەلری مصرده وسوریەده طولون واخشیدیه کبی ذیقدرت ایمپراطورلقلر تأسیس ایتمشلردی . غزنویلر هندستانك شمالنده یرلشمشلردی . بوسلچوق حکمدارلرینك قوماندانلرندن بعضیلری افندیلرینك ضعفندن بالاستفاده یکی ایمپراطورلقلر وجوده کتیردیلر . خوارزم سلطانلرینك وسوریەده حکمران اولمش آتابکلرك منشألری بودر .

بوحکمدارلر آسیانك غرب طرفنده حکومت ایتدکلری صیراده تورك ملتنه داخل بولونان موغول ملتنه منسوب جنکیز خان تاتارستان ایچلرنده کندیسنی کوستردی وبو واسع الکایه

صاحب اولدی . خلفلری ایرانه کیره‌رك اوقطعه‌یی تحت اطاعته آلدیلر . جنکیز خان احفادی بر چوق حکومتلر تشکیل ایتمشلردرکه بونلرك اك مهمی چین ایمپراطورلغیدر . ایران ، قریم وآسیانك سائر قسملری هپسی جنکیز خان نسلندن خصوصی خانلره مالك ایدیلر . بوموغوللرك استیلاسنك تولید ایتدیکی تذبذبات آراسنده ، آسیا داخلنده محافظهٔ موجودیت ایده‌بیلمش اولان بعض سلجوقیلر بقایاسی ، بو کون استانبوله حاکم بولونان عثمانلی ایمپراطورلغنك تملنی قوردیلر . قاپچاقده صاتون آلنمش تورك کوله‌لری مصر حکومتنی اله کچیردیلر ومملوکلر نامی آلتنده معروف اولدیلر .

موغول ملتندن اولان وتاتارستاندن نشئت ایدن تیمورلنك آسیانك بویوك بر قسمنی فتح ایتمك ایچون جنکیزیلرك ضعفندن استفاده ایتدی . احفادی اورالرده الآن بعض حکومتلره مالکدرلر . ازجمله بو کون هندستانده موغول حکومتلری دیدیکمز دولتلر تیمورلنك احفادینك النده‌در .

ایشته هونلر بو صورتله دنیاده مختلفناملر آلتنده کورونمشلردر . فقط بو قوملردن ماعدا تاتارستانك غربی قسمنده باشقه قوملرده واردرکه تاریخلری پك معلوم دکلدر . چونکه چینلیلر سائر خاطراتی محافظه خصوصنده اهمال کوستر-مشلردر . مثلا اوسیونلر بوقبیله‌دندرلر . بونلر ایلی نهری جوارلرنده مقیم مهم برملت ایدیلر . کاشغر ، ختن وسائر

جوار مملكتلر اقوامیده خصوصی حكمدارلر طرفندن اداره
ایدیلیوردی . وثائقك فقدانی بونلر حقنده تفصیلات اعطا
ایتمکلکمزه مانع اولدی . يالكز ، بو حكومتلرك پك قديم
اولدقلری ، حتی میلاد عیسایه تقدم ایتدكلری آكلاشیلیور .
فقط اورالرده حكمران اولان حكمدارلر حقنده برجدول
تنظیمی قابل اولمادیغی كبی مختلف سلالهلری آییرمقده امكان
خارجندهدر .

١

هیونغ نولر یاخود هونلر ایمپراطورلغی

غربی تاتارستانك الك كثیرالمقدار ملتلرندن بری اولان
هیونغ نولر چینك شمالنده كائن واسع صحرالرده بدوی بر
حالده یاشایورلر ، برچوق مواشی سوروسی بسلهیورلر وچادیر
آلتنده اقامت ایدییورلردی . چین ایله اكثریا حال حربده
بولونورلردی . بویله اولمقله برابر چین مورخلری بوقوملرك
ایلك آن تأسسلرندن اعتباراً بزه هیونغ نولر تاریخی حقنده
معلومات ویرهمشلردر . بوهیونغ نولرك آنجق قبل المیلاد ٢٠٩
تاریخلرینه دوغرو احوالنه دائر تفصیلات الده ایدیلهبیلیر وتانژو
یاخود چن یو عنوانی طاشیمش اولان هیونغ نو حكمدارلرینك
تاریخ صیرهسیله قیدلری قابل اولور . هونلرك شوكت وقدرتنك
باشلانغجی بو تاریخلره مصادف اولمق اوزره قبول ایتمك

مجبوریتنده‌یز . او تاریخلرده شرق ولایتلرنده حربلر یاپدیلر ، قوره‌نك شمالنده ساكن تاتارلری تحت اطاعته آلدیلر . صوكره غرب طرفنه دوندیلر ، فتوحاتلرینی بحرخزر جوارلرینه و سیبریا ایچریلرینه قدر توسیع ایتدیلر .

ته‌ئومان تانژو ایلك معروف اولان ایمپراطوردر . قبل المیلاد ٢٠٩ تاریخنده وفات ایتدی . بودوره‌دن ، هیا عائلهٔ ایمپراطوریسی حكمداری اولوب تاتارستانه چكیلن و اوراده هونلر ایمپراطورلغنی تأسیس ایدن چون غوئه‌یه قدر چیقیلیرسه آراده تقریباً بیك سنه كچر . ایشته بوصورتله ، هونلر ایمپراطورلغنك تاریخ تأسیسی قبل المیلاد ١٢٠٠ سنه‌سنه مصادف اولدیغنی سویله‌مك لازم كلیور . صوكره‌لری بو هونلر بوتون تاتارستانه صاحب اولدیلر ، چینه متعدد آقینلر یاپدیلر . ایمپراطورلری چولك شمالنده سلینغا و اوتون نهرلری منبعلری جوارنده اقامت ایدییورلردی .

ته‌ئومان تانژو	٢٠٩
مه‌ته تانژو ، ته‌ئومانك اوغلیدر .	١٧٤
له‌ئو شانغ تانژو ، مه‌ته‌نك اوغلیدر .	١٦١
قیون چین تانژو ، له‌ئو شانغك اوغلیدر .	١٢٦
ئی‌چی سیه تانژو ، له‌ئو شانغك اوغلیدر .	١١٤
اوغوئه‌ی تانژو ، ئی‌شی سیه‌نك اوغلیدر .	١٠٥
اوسولیو تانژو ، لقبی اوچ تانژودر . اوغوئه‌یك اوغلیدر .	١٠٢
قیولی‌هو تانژو ، اوچ تانژونك عموجه‌سیدر .	١٠١
تسی‌تی هه‌ئو تانژو ، قیولی هونك قاردشیدر .	٩٦

هولوقو تانژو ، اولکنك اوغلیدر .	٨٥
هەین‌تی تانژو ، اولکنك اوغلیدر .	٦٨
هیولیو قیوئن قیو تانژو ، هولوقونك اوغلیدر .	٦٠
ووین قیوتی تانژو	٥٧
هوهان سیه تانژو ، اولکنك اوغلیدر . زمان حکومتنده بش تانژو واردر .	٣١
فەئوچو لویی‌ژو تانژو ، اولکنك اوغلیدر .	٢٠
سەئو هیای ژوتی تانژو ، هوهان سیەنك اوغلیدر .	١٢
چەیا ژوتی تانژو ، هوهان سیەنك اوغلیدر .	٨
	بعدالمیلاد
اوچو لیەئو ژوتی تانژو	١٣
اولویی ژوتی تانژو ، اولکنك قاردشیدر .	١٨
هوتو اولخ شی‌تائوقائو ژوتی تانژو ، اولکنك قاردشیدر .	٤٦
پونو تانژو ، اولکنك اوغلیدر . تاریخ وفاتی مجهولدر .	
یەئو لیەئو تانژو	٨٧
اسمی مجهول برتانژو	٩٢
یوشو قیەن تانژو	٩٣

پونو تانژونك زمان حکومتنده هونلر ایمپراطورلغی پك چوق ضعیفلادی. بوقوملر نزدنده حکم سورن بویوك برقیطلق صانکه ایلریده وقوعه کلەجك بوتون فلاکتلرك باشلانغجی اولدی . وقتیله اوقدر مغرور اولان هونلر چینلیلرك کندی مملکتلرینه کیرمەلری قورقوسیله اونلرله صاحه طالب اولدیلر. فقط هونلر ایمپراطورلغنه تابع بولونان شرقی تاتارلر، کندیلرینه هجوم ایتدیلر و دها شماله چکیلمکه مجبور ایلدیلر . صوکره حکمدار عائلەسنه نفاق کیردی . پونوتانژو کندی اوغلنی تخته

چیقارمق ایچون ولی عهدی قتل ایتدیردی . بونك اوزرینه عائله‌سندن برشهزاده حکومته کوز دیکدی . فقط بواملی اونك آز قالدی حیاتنه مال اوله‌جقدی . وقتنده خبردار اوله‌رق قاچه‌بیلدی وبر فرقه‌نك باشنه کچدی . بو اغتشاشات هونلرك یکیدن چینلیلره هجوم ایتمه‌لرینه مانع اولمادی . مجرب برقوماندان اولان وچین اوردولرینه قوماندا ایدن ته‌ئوهیه‌ن تاتارستانه کیر-دی ، متعدد مصادماتده هونلری مغلوب ایتدی و اونلری مملکتلرینی براقغه اجبار ایله‌دی . هونلرك بر قسمی کاشغره وآق‌صویه دوغرو چکیلدیلر . برقسمی دها شماله یاییق نهرینه وباشقیر الکاسنه کیتدیلر . اوراده ، اسملری مجهور تانژولر طرفندن اداره ایدلدیلر . ایشته چینك شمالنده کائن اولان واصل تورکستان دنیلمك لازم کلن تاتارستان قسمنده‌کی هونلر ایمپراطورلغی بوصورتله منقرض اولدی .

ایشته صوکره‌لری ایمپراطور والنسك زمان حکومتنده بوهونلر آوروپایه کچمشلردر . اوتاریخده مختلف رؤسانك تحت اداره‌سنده ایدیلر . الك مهملری بروجه آتیدر . بزه قدریالکز بونلرك اسملری کله‌بیلمشدر . بربرلرینی متعاقب‌می حکمران اولمشلردر ، یوقسه عینی تاریخده مختلف قسملر اوزرنده‌می حاکم ایدیلر بوراسی مجهولدر .

بالامیر ، ٣٧٦ تاریخنده وقوعه کلن آقینده ملت رئیسی ایدی .
اولد ، ٤٠٠ تاریخلرنده حکمران بولونیوردی .

دونات ، دیکر برهون رئیسیدر . بوحکمدار ایله معاصردر .
آسپار ، ٤٢٤ تاریخنده حکومتده ایدی .
بویلاس ، ٤٢٥ « «
روآ یاخود روغولا ، ٤٣٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .
آتیلا وبله‌دا ، یکنلری کندیسنه خلف اولدیلر .
بله‌دا ، ٤٤٤ تاریخلرینه دوغرو وفات ایتدی . آتیلا بوتون
هونلرك رئیسی ایدی . ٤٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .
اللاق ، دنکیزیك ، هرناق ، آتیلانك اوچ اوغلیدرلر .
پدرلرینك ممالکنی اقربالرندن امنه‌جار واوزبندار ایله
پایلاشدیلر .

بو حکمدارلرك بعضیلرینی رومالیلر ، بعضیلرینی دیکر قوملر مغلوب ایتدیلر . آوروپاده هون ایمپراطورلغی ٤٦٨ تاریخلرینه دوغرو تماميله منقرض اولدی . بعض هون بقایاسی کورجستان جوارنده محافظهٔ موجودیت ایتدیلر . رئیسلری واردی . آریباسوت یاخود آمبازوق ، زیلیج یاخود زلیوب ، زیاجبی یاخود زیاجبیر بوهون رئیسلرندندرلر . طونه جوارلرنده باشقه برهون بقایاسنك رئیسی زامبرغام ایدی . ٦١٨ تاریخلرنده وافتیز ایدیلمشدر . اوتاریخدن صوکره بوملتك بقایاسی آوارلرله قاریشدیرلدیلر .

٢

جنوبی هیونغ نو قراللغی

هیونغ نو ایمپراطورلغی داخلنده ظهور ایدن اغتشاشات ، ژه‌سوی قرالی په‌یی اولدیرتمك ایسته‌مش اولان پونو تانژونك

ظالملکی پەنك اعلان عصیان ایتمەسنه سبب اولدیلر . طرفنی
التزام ایدن سکز عشیرت اونی تانژو یاخود ایمپراطور اعلان
ایتدیلر . چین حدودلری اوزرنده و هونلر ایمپراطورلغنك
جنوبی ولایتلرنده حکمران اولدی . چینلیلرله اتفاق عقد
ایتدی و شمال تانژوسنه قارشی حرب ایتمك ایچون اونلرله
برلشدی . شمالی هون ایمپراطورلغنك انقراضنه اپچه خدمت
ایتدی . شمالی هونلر تمامیله محو اولدقدن صوکره تاتارستانده
حکمران اولمقده دوام کوستردی و یکی بر هون ایمپراطورلغی
تأسیس ایلەدی . فقط بو ایمپراطورلق منقرض اولان هون
ایمپراطورلغی قدر صاحب شوکت دکلدی . بعض شرقی تاتارلر
مملکتلرندن چیقمشلر ، شمال هونلری ممالکنه تکثیر نفوس
ایچون نقل ایدیلمشلردی . بونلر اوراده جنوب هونلرینه ایقاع
ضرر ایدەبیلەجك درجەده قوت کسب ایتمشلردی . بو یکی
سلاله ٤٨ تاریخ میلادیسنده باشلامشدر .

هوهانسیەتانژو ، اسمی پەدر . ۹ سنه حکومت سورمشدر . ٥٦

قیەئوفەئو یەئوتی تانژو ، اسمی مودر ، پەنك قاردشیدر .
١ سنه حکومت سورمشدر . ٥٧

ئیفایولیتی تانژو ، اسمی هاندر . پەنك قاردشیدر . ٢ سنه
حکومت سورمشدر . ٥٩

هیتونغ شیسویی هەئوتی تانژو ، اسمی تیەدر ، پەنك
اوغلیدر . ٤ سنه حکومت سورمشدر . ٦٣

قیەئو چوچەلینتی تانژو ، اسمی سودر . بونك اوغلیدر .
برقاچ آی حکومت سورمشدر .

هوسیه‌شی سوی‌هه‌ئوتی تانژو ، اسمی چانغ‌در . تیه‌نك قار-
دشیدر . ٢٣ سنه حکومت سورمشدر . ٨٦

ئی‌تو پولیوتی تانژو ، هانك اوغلیدر ، ٢ سنه حکومت
ایتمشدر . ٨٨

هیه‌ئولان شی‌سوی هه‌ئوتی تانژو ، اسمی تون‌توهودر .
سیوئنك قاردشیدر . ٦ سنه حکمران اولمشدر . ٩٣

غاون‌فوئه تانژو ، سیوئنك قاردشیدر . ١ سنه‌حکومت‌سور-
مشدر . ٩٤

تینغ‌تو شی‌سوی هه‌ئوتی تانژو ، اسمی سو تسودر . تیه‌نك
اوغلیدر . ٤ سنه حکومت سورمشدر . ٩٨

وان‌شی سوی‌تی تانژو ، اسمی تان‌در . چانغك اوغلیدر .
٢٧ سنه حکومت ایتمشدر . ١٢٤

اوقیه‌هه‌ئوشی سوی‌تی‌تانژو، اسمی چی‌در . تانك قاردشیدر.
٤ سنه سلطنت سورمشدر . ١٢٨

ته‌ژو شی‌سوی تسیه‌ئو تانژو ، اسمی هیه‌ئولی‌در . چی‌نك
قاردشیدر . تبعه‌سی طرفندن خلع ایدیلمشدر . ١٣
سنه حکمران اولمشدر . ١٤٠

چه‌مه‌ئو تانژو ١٤٢

هولانژو شی‌سوی تسیه‌ئو تانژو ، اسمی ته‌ئوله‌ئوچودر. ٥
سنه حکومت ایتمشدر . ١٤٧

ئی‌لینغ شی‌سوی تسیه‌ئو تانژو ، اسمی قیوچه اولحدر . ٢٥
سنه حکومت ایتمشدر . ١٧٢

توته‌ژو شی‌سوی تسیه‌ئو تانژو ، اسمی مه‌ئودر . قیوچه
اولحك اوغلیدر . ١٧٧

هوچینغ تانژو ، مه‌ئوتك اوغلیدر . ١٧٩

قیانغ قیو تانژو ١٨٨

تەچی ئی‌سویی هەئو تانژو ، اسمی ئی‌فولودر . قیانغ قیونك اوغلیدر . ۱۹۵

هوچو تسیوئن تانژو ، یوفولونك قاردشیدر . خلع ایدیلمشدر . ۲۱۶

سان قوئە غوئەیلرینك ایمپراطوری ونتی چانغ تەفودە تانژو هوچو تسیوئنی آلیقویەرق هونلری ادارە ایتمك اوزرە رئیسلرندن قیوپی‌یی کوندردی . صوکرە هونلری ایکی قراللغە تقسیم ایتدی . بواونلرك باعث انقراضی اولدی . صوکرەلری لیەئوچانغ عصیان ایتدیسەدە هونلر طرفندن قتل ایدیلدی . بوهونلر ۲۷۲ تاریخندە تسینلرە تابع اولدیلر . تیەفوشی عنوانی آلان لیەئوهو ، لیەئو مونغدن صوکرە هونلری ادارە ایدنجە ۲۹۰ تاریخندە لیەئویوئن عشیرتلرك برقسمنە قوماندان تعیین اولوندی . پوقولو نسلندن ایدی . چائو قراللغنك مؤسسیدر . ایشتە بو صورتلە هونلرك بوتون شوکت وقدرتی بو کوچوك سلالەیە کچدی .

۳

هانلر یاخود تسیەن چائولر یعنی ایلك چائولو قراللغی

ایلك چائولر سلالەسی هان اسمی‌دە آلمشدر . هونلر ایمپراطورلری نسلندن کلن لیەئویوئن‌های بوسلالەنك مؤسسیدر . عائلە اسمی لیەئو ایدی کە هانلرك عائلە اسمنك عینیدر . چونکە ایمپراطور قائوتسو هونلرك تانژولرندن برینە برچین پرنسسی تزویج ایتمشدی . لیەئویوئن‌های پائونك اوغلی ایدی . غوئەیلر

ايمپراطورى ووتى بوپائوبى عشيرت رئيسى ياپمشدى . صوكره‌لرى غوئه‌يلر سرابنده باشقه مناصبه‌ده كچدى . اوغلى يوئن‌ده مهم موقعلره تعيين ايديلدى . نفوذ واقتدارى متصل آرتيوردى . ٣٠٤ تاريخنده بويوك تانژو عنوانى آلدى . تايوئن‌فو اراضيسنده بوكون شه‌چه‌ئو ديديكمز لى‌شه شهرينى پايتخت اتخاذ ايتدى . هان قرالى عنوانى‌ده آلدى . ٣٠٨ تاريخنده ايمپراطور عنوانى آلمق جرأتنى كوستردى . پايتختى شانسى داخلنده پيم‌يام‌فو اراضيسنده شى‌چوئنه نقل ايتدى . صوكره پيم‌يام‌فوبى پايتخت ياپدى . بوهونلر چينده پك قوت وسطوت صاحبى اولديلر . جنوبى هونلر ايمپراطورلغنك انقسامندن متولد برپارچه عد ايديله‌بيلير . تسينلر عائلهٔ ايمپراطوريه‌سنه بويوك ضررلر ويرديلر . لويامى يغما ايتديلر ، ايمپراطورى اسير آلديلر .

قائوتسو قوآم‌ون هوآم‌تى ، اسمى ليه‌ئويوئندر . ٦ سنه حكومت ايتمشدر .	٣٠٩
ليه‌ئوهو ، ليه‌ئويوئنك اوغليدر . ١ آى حكومت ايتمشدر .	
ليه‌تسونغ چائو ووهوآم‌تى ، اسمى ليه‌ئو تسونغدر . ليه‌ئويوئنك اوغليدر . ٨ سنه حكومت سورمشدر .	٣١٨
ليه‌ئو تسان ، يوقاريكنك اوغليدر . حسابه ادخال ايديله‌يور .	
چوليه‌ئو يائو ، ليه تسونغك اقرباسندندر . ١٢ سنه حكومت ايتمشدر .	٣٢٩

ليه‌ئويائو تخته چيقنجه مقرادار‌ه‌يى سى غان فويه نقل ايتدى و سلاله‌سنه چائو اسمنى ويردى . قوماندانلرندن بعضيلرى كنديسنك خدمتنى ترك ايله تسينلر طرفنه كچديلر . چائوقرالى

عاصیلره قارشی یورومکه مجبور اولدی . بونلری تحت اطاعته آلدی . فقط ، کسب قوت ایتمکه باشلامش اولان هه‌ئوچائولر لیه‌ئویائودن بعض ولایتلر ضبط ایتدیلر و برمدت صوکره لیه‌ئویائویی پریشان ایلدیلر . ایکنجی چائولر قرالی شه‌لر کندیسنی اولدیردی . بوسلاله ٢٦ سنه حکمران اولمشدر .

٤

هه‌ئو چائولر قراللغی

بوکوچوك سلاله‌نك مؤسسی اولان شه‌له هانلر یاخود چائولر قرالنك خدمتنه مربوط بولونان هون رؤساسندن ایدی . یاپدیغی ومغلوب اولدیغی برآقیندن صوکره هانلر عساکرینه قوماندان تعیین اولوندی . صوکره‌لری ، هان حکمدارلرینك ضعفندن استفاده ایده‌رك برطاقم فتوحاتده بولوندی و کندیسنه کوچوك بردولت یاپدی . بعض قوماندانلر اوكا عرض تابعیت ایتدیلر وحکمدار اوله‌رق طانیدیلر . بونك اوزرینه چائوقرالی عنوانی آلدی . پایتختی په‌چه‌لی داخلنده سیام فوئه‌ده ایدی . تسیه‌ن چائولری محو ایتدی . ٣١٩ تاریخنده حکمران اولمغه باشلادی .

٣٣٣ قائوتسو شه‌له ، ١٥ سنه حکمران اولمشدر .
٣٣٥ چوشه هونغ ، شه‌له‌نك اوغلیدر . ١ سنه حکومت ایتمشدر .
٣٤٩ تای‌تسو شه‌هو ، شه‌له‌نك اوغلیدر . ١٥ سنه حکومت ایتمشدر .

شه‌شی ، شه‌هونك اوغلیدر . ۱ آی حکومت ایتمشدر .
شه‌تسون ، شه‌هونك اوغلیدر . ۱۰ آی حکومت ایتمشدر .
شه‌قیه‌ن ، شه‌هونك اوغلیدر . ۲ آی حکومت ایتمشدر .
چوشه‌قیه ، شه‌هونك اوغلیدر . ۱ سنه حکومت ایتمشدر . ۳۵۱

بو صوك حکمدارلرك زمان سلطنتنده بو کوچوك دولت اغتشاشات ایچنده ایدی . شه قیه‌ن شه تسونی اولدیردی ، تختنه چیقدی . عصیان ایتمش اولان شه‌مینه قارشی کیجه‌لین برقوت سوق ایتدی . بوکا مأمور اولان یائو برموفقیت الده ایده‌مدی . ایشك دو یولماسندن قورقان شه‌قین اونی اولدیرتدی . شه‌مینه ایکنجی دفعه برهجوم یاپدیردی . فقط شه‌مین غالب چیقدی . چائو قرالنك مأمورلرینی ، صوکره‌ده کندیسنی اولدیرتدی . قرال عنوانی آلدی ، چائو اسمنی غوئه‌ی نامنه تبدیل ایتدی . بونك اوزرینه شه‌قیه سیام قوئه‌ده ایمپراطور اعلان ایدیلدی . قوماندانلرندن لیه‌ئو هیه‌نی غوئه‌ی قرالنه قارشی سوق ایتدی . لیه‌ئوهیه‌ن مغلوب اولدی ، تقریباً اوتوز بیك ضایعات ویردی . برآز صوکره بو قوماندان چائو قرالی شه‌قی‌یی اولدیردی ، کندیسی حکمران اولدی . ایشته بو سلاله بوصورتله نهایت بولمشدر . لیه‌ئو هیه‌ن‌ده غوئه‌ی قرالی شه‌مین طرفندن قتل ایدیلدی . برمدت او سلطنت ایتدی . هه‌ئو چائولر ۳۳ سنه پایدار اولمشلردر .

غوئەی سلالەسی

بو کوچوك سلاله او زمانلرده چینده تأسس ایتمش اولان اون آلتی قراللق جدولنده داخل دکلدر .

چوژن مین یاخود شەمین ، ۳ سنه حکمران اولمشدر .   ۳۵۲

ایکنجی چائولردن ایمپراطورلغی غصب ایتمش اولان بو حکمدار ایلك ینلر طرفندن مغلوب ایدیلدی ، اسیر آلندی . تسیەن ین قرالی مویونغ تسیونك امریله قتل اولوندی .

۵

هیا قراللغی

بوسلالەنك مؤسسی اولان هولیەن پوپو قدیم هیونغ نو ایمپراطورلری نسلندن کلیوردی . اجدادندن بری تسیەن چائولر قرالی لیەئو تسونغ زماننده مهم مأموریتلره کچمش ، بو سببله عائلەسی مشهور اولمشدی . جسارتی سایەسنده لیو چوئنی اله کچیردی . فقط صوکره تای قرالی طرفندن مغلوب ایدیلدیکی جهتله اوزاقلره چکیلدی . احفادندن بری کسب قدرت ایتدی ، متعدد عشیرتلری طوپلادی . هەئو چائولر قراللری کندیسنه عنوانلر ویردیلر . هولیەن پوپونك پدری لیەئو غوئەی شین نو چینه کیردی . ایلك تسینلر قرالی قیەن بونی غرب تانژوسی یاپدی . قیەنك زمان سلطنتنده ظهور ایدن اغتشاشاتده اورتوس

الکاسنه صاحب اولدیسه‌ده صوکره غوئه‌یلر ایمپراطورینك عساکری طرفندن مغلوب ایدیلدی . اوغلی پوپو قاچمغه مجبور اولدی . صوکره برقاچ عشیرتی اله کچیره‌رك اولدقجه مهم براردو وجوده کتیرمکه باشلادی . ٤٠٧ تاریخ میلادیسنده هه‌ئو تسینلره قارشی تمامیله عصیان ایده‌رك هیالر قرالی وبویوك تانژو عنوانی آلدی . سیه‌ن پی تاتارلرینی وجنوبی له‌آملرك صوك حکمدارینی مغلوب ایتدی . شنسی داخلنده سی‌غان‌فو یی اله کچیردی ، هوآم‌تی یعنی ایمپراطور عنوانی‌ده آلدی . پایتختی اورتوس الکاسنده بوکون نیم هیا دیدیکمز هیا چه‌ئودر .

٤٢٥ چوهو لیه‌ن پوپو ، ١٨ سنه حکمران اولدی .

٤٢٨ چوهو لیه‌ن چانغ ، پوپونك اوغلیدر . ٣ سنه حکمران اولمشدر .

٤٣١ چوهو لیه‌ن تینغ ، پوپونك اوغلیدر . ٤ سنه حکمران اولمشدر .

هیا قرالی تینغ ، غوئه‌ی ایمپراطورلریله حال حربده بولونمق و دفعات ایله مغلوبیته اوغرامق و بعض مواقعی ضایع ایتمك ایله برابر غربی تسینلره هجومدن خالی قالمادی . اونلری محوایتدی . صوکره شمالی له‌آملر قرالی موم‌سون ایله حرب ایتمك ، مملکتنی اله کچیرمك ایسته‌دی . فقط توقوهوئنلر قرالی له‌آملرك‌امدادینه اوتوز بیك سواری کوندردی . هیا قرالی مغلوب اولدی . اسیر دوشدی . صوکره، توقوهوئنلر بوحکمداری غوئه‌ی‌ایمپراطوری

تای‌وویه تسلیم ایتدیلر. اوده کندیسنی اولدیرتدی. هیاسلاله‌سی محو اولدی . ٢٥ سنه دوام ایتمشدر .

٦

په‌له‌آنغ قراللغی

بوسلاله‌نك اصل مؤسسی مومسون‌در . له‌آم قرالی بولونان توئون تیه‌یه قارشی عصیان ایتدی ، قرال عنواننی آلدی . موم سون قدیم هیونغ‌نولر نسلندن ایدی . کسب قدرت ایتمشدی . جنوبی‌له‌آملرك صوك حکمدارینی مغلوب ایتدی . شنسی داخلنده له‌آم‌چه‌ئو قربنده قوتسانغی اله کچیردی و کوچوك بر حکومت وجوده کتیردی . طاشیدیغی تسیه‌قیو عنوانی هیونغ‌نولر ایمپراطورلغنده بر منصب اسمی ایدی . اجدادندن بری بومنصبه نائل اولمشدی . احفادی ایچون بر عائله اسمی وجوده کتیرمشدی . پایتختی بوکون قان‌چه‌ئو دیدیکمز قونسانغ شهری ایدی .

وانغ توئون‌نیه ، ٤ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٠١

وانغ تسیوقیو مونغ سون ، ٣٣ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٣٣

وانغ تسیوقیو موقیه‌ن ، مونغ سونك اوغلیدر . ٦ سنه حکومت ایتمشدر . ٤٣٩

موقیه‌ندن غیر ممنون بولونان غوئه‌یلر ایمپراطوری تای‌ووتی عسکرلرینك باشنه کچدی ، موقیه‌نه هجوم ایتدی . اوده ژه‌ئوژن تاتارلرندن امداد ایسته‌دی . غوئه‌یلر ایمپراطوری له‌آملرك پایتختنه یاقلاشدی . بوراسنی محاصره آلتنه آلدی. بونك اوزرینه موقیه‌ن

بوتون قوماندانلريله تسليم اولدى . موقيه‌نك برادرى ووغوئه‌ى عائله‌سنك انقراضنى كورنجه برمقدار عسكرك باشنه كچه‌رك غوئه‌يلر اراضيسنه آقينلر ياپدى . ايغور الكاسنى ضبط ايتدى. هان‌شوآم اسمنده‌كى قرالى بورادن قوغدى . اوالكاده حكمران اولدى .

ووعوئه‌ى .

غان‌چه‌ئو ، بوقاريكنك قاردشيدر .

٤٦٠ تاريخنده بو حكمدار ژه‌ئوژنلر طرفندن مغلوب ايديلديلر . بونلر ايغور قراللغنى هان په‌چه‌ئويه ويرديلر . بوذات ايغور الكاسنده يكى بر سلاله تأسيس ايتمشدر .

بوتون تاتارستانه داغيلمش اولان هون ملتى هيونغ‌نو.ياخود هونلر نامنى غائب ايتدى . جوار قوملر پك اسكى زمانلردن برى اونلرى بواسم آلتنده طانيورلردى . توركلرك عشيرتى كسب قوت ايدنجه بوتون ملته كندى اسملرينى ويرديلر. دهاصوكره باشقه‌قوملر هونلرى آرتق تورك اسمى آلتنده طانيديلر. ناصل كه صوكره‌لرى‌ده جنكيز خان موغول عشيرتنه منسوب اولديغى ايچون بوتون تاتارلره موغول نامى ويريلدى .

٧

شرقى توركلر ايمپراطورلغى

بوقوملره چينليلر توقيوئه ، سائر اقوامده توركلر ديرلر . ايرتيش نهرى بونجه‌كائن اولان آلتاى داغلرنده اوتورورلردى . اوراده ، بحث ايتديكمز ژه‌ئوژن تاتارلرينه تابع ايديلر . ٥٤٥

تاریخ میلادیسنه دوغرو ، تومن اسمنده بر رئیسلری واردی .
بونك عائله اسمی آسه‌نا ایدی . زمان زمان غوئه‌یلر ایمپراطور-
لغنك غرب حدودلرینه آقینلر پاپیوردی. بوسلاله‌ایمپراطورلری
کندیسنی تعطیل مخاصماته اقناع ایچون سفیر کوندرمك مناسب
اوله‌جغنی دوشوندیلر . تورکلر بو هیئت سفارتی کندیلری
ایچون پك شرف آور تلقی ایده‌رك بوندن استقبال حقنده‌امیدلره
دوشدیلر . آرتق ژه‌ئوژن خانلرینه قارشی مقاومت ایده‌بیله-
جکلرینه احتمال ویردیلر .

اوتاریخلرده تیه‌له نامنده بر تاتار ملتی‌ده ژه‌ئوژنلره حرب
اعلان ایتمشدی . اردو قوماندانلغنه تعیین ایدیلمش اولان تومن،
تیه‌له‌لری مغلوب واطاعته مجبور ایتدی . بو بویوك مظفریت
غوئه‌یلر هیئت سفارتنك قلبنده تولیدایتمش اولدیغی کبروغروری
پك زیاده آرتیردی. ژه‌ئوژن خانی ته‌ئوپیم خانك قیزینك دست
ازدواجنی طلب ایده‌بیله‌جکنه حکم ایتدی . تورکلری اسیر
کبی تلقی ایدن بوحکمدار کندیسنك دمیر خانه‌لرنده‌چالیشمقدن
باشقه برشی یاپمامالری لازم کله‌جك آدملردن برینك بویله بر
جرئتکارلغه قالقه‌بیلمه‌سندن حیرتلره دوشدی. تومنك سفیرلرینی
دفع ایتدی . خاندن زیاده حدتله‌نن تومن خانك ضابطلرینی
اولدیرتدی ، خان ایله هر دورلو مناسباتی کسدی ، غوئه‌یلر
ایمپراطورینه دوندی . اوده کندیسنه برچین پرنسسی ویردی.
بونك اوزرینه ژه‌ئوژنلره اعلان حرب ایده‌رك متعدد مصادماتده

اونلری مغلوبیتلره اوغراتدی . تەئوپیم خان کدرندن کندی کندیسنی اولدیردی . تومن ، خان عنوانتی آلدی . کندیسنه ایلخان دیدیرتدی . بو وقعه ٥٥٢ تاریخ میلادیسنده تحدث ایتمشدر .

ایشته تاتارستانده تورك ایمپراطورلغی بو صورتله تأسس ایلەدی. بوقوملر قدیم هیونغ نولر نسلندن ایدیلر . هیونغ نولر، انقراض بولدقدن صوکره ایرتیش نهری طرفلرنده بریره چکیلمشلردی . بوتون تاتارستانی ، سیبریانك بر قسمنی تحت انقیاده آلدیلر، چینه ، ایرانه صیق صیق آقینلر یاپدیلر،روماليلره سفیرلر کوندردیلر . تورك خانلرینك پایتختی یاخود باشلیجه قرارکاهی توقین داغلرنده ایدی که بونلر ایرتیش منبعلرینه دوغرو آلتای داغلرینك قوللرندن بریدرلر .

ایل خان ، اسمی تومن در . ٥٥٢ تاریخ میلادیسنده حکمران اولمغه باشلامشدر . ١ سنه حکومت ایتمشدر . ٥٥٣

ئی سیەقی خان ، اسمی قولودر . ایلخانك اوغلیدر . آز مدت حکومت ایتمشدر .

موقان خان ، اسمی سەقین در . ایلخانك قاردشیدر . ١٨ سنه حکومت ایتمشدر . ٥٧٢

توپو خان ، موقان خانك قاردشیدر . ٥٨١

توپوخانك وفاتندن صوکره ایمپراطورلق انقسام ایتدی .

شاپولیو خان ، اسمی شەتودر . ٥٨٧

موهو خان ، اسمی چولو هەئودر . شاپولیونك قاردشیدر . ٥٨٨

قیەقیا شەتو ناتولان خان ، اسمی یوم یولیودر . موهو خانك یکنیدر . ٥٩٩

بوقیا خان ، اسمی تاته‌ئودر . خلع ایدیلمشدر . ٦٠٣
قی‌مین خان ، اسمی تولی‌در . ٦٠٩
شی‌پی خان ، اسمی توقی‌در . قی‌مین خانك اوغلیدر . ٦١٩
چولو خان ، شی‌پی خانك قاردشیدر . ٦٢٠
قیه‌لو خان ، اسمی توپی‌در . چولو خانك قاردشیدر . ٦٣٤

تورکلر ایمپراطورلغنده ظهور ایدن بویوك برقیطلق قیه‌لی خانی تبعه‌سنی ویرکولر آلتنده ازمکه مجبور ایتدی . ٦٠٩ تاریخنده تاتار قوملرندن برچوغی کندیسنه قارشی عصیان ایلیه‌رك تولی خان قوماندانسنده‌کی عسکرلرینی مغلوبیته اوغراتدیلر ، و چینه تابع اولدیلر . کندی قوماندانی بیله بویله یاپدی . ایمپراطور عسکر کوندردی . بونلر قیه‌لی خانی قوشاتدیلر . اورتوس الکاسنك شمالنده‌کی داغلرده اونی پریشان ایتدیلر. خان قاچدی. صوکره توقیف ایدیله‌رك چینه کوتورلدی . بوسلاله‌نك صوك حکمدارلری شرق طرفنده حکمران اولدیغی صیراده ، عصیان ایتمش اولان باشقه تورك حکمدارلری‌ده تاتارستانك غرب قسمنده سلطنت ایدییورلردی .

بو صورتله محو ایدیلمش اولان تورك ایمپراطورلغی ، چین ایمپراطوری یکی برخان تعیین ایتدکدن صوکره یعنی ٦٣٩ تاریخنده تأسس ایتدی .

ئی‌می‌نی‌شوسه‌لی‌پی خان ، اسمی آسه‌نا سه‌مودر . ٦٤٦
ئی‌چوچه‌پی خان ، اسمی هوپودر . تاریخ وفاتی مجهولدر .
٣٠ سنه تورکلرك تاریخی‌ده معلوم دکلدر .

ون چوئن آسـه‌ته تانژو ، ٦٦٤ تاریخنده چینلیلر طرفندن نصب ایدیلمشدر .	
آسه‌نا نی‌شوفو خان ، ٦٧٩ تاریخنده ملت وآسه‌ته طرفندن انتخاب ایدلمشدر .	٦٨١
آسه‌نا قوتولو	٦٩٣
مه‌چو یاخود مه‌چوئه خان	٧١٦
پی‌قیه خان ، اسمی مه‌قی‌لیه‌ن‌در .	٧٣٤
ئی جن خان	٧٤١
پی قیاقو قولو خان یاخود تنغ‌لی خان	٧٤٢
سه‌هو خان ، درحال خلع ایدیلمشدر .	
قیه‌پی‌ئی‌شی خان « « «	
اوسو می‌شی خان « « «	
په‌موئه‌ی خان	٧٤٤

بوتورکلر ایمپراطورلغی تقریباً ۲۱۱ سـنه پایدار اولدقدن صوکره هوئه‌ی‌قه تاتارلری طرفندن تماميله محو ایدیلمشدر .

٨

غربی تورکلر ایمپراطورلغی

شاپولیوخان تورکلر تختنه چیقنجه برطاقم اغتشاشات وقوعه کلدی . بونلردن بالاستفاده آپوخان غرب طرفنده یرلشـدی واوراده ذی‌قدرت برایمپراطورلق تأسیس ایتدی . بوحکومت ایران ایله اوزون مدت حرب ایتمشدر . بوغرب تورکلری ، آلتای داغلرینك غربنده اسکی اوسیونلرك الکاسـنده اقامت ایدییورلردی . روماليلره و ایرانلیلره تابع اراضی‌یه قدر ایلریله‌یورلردی .

آپو خان ، اسمی تالو پیه‌ن‌در . اونك زمان حكومتنده
تاته‌ئو ، غرب خانی عنوانی‌ده طاشیوردی . ٥٨٥
نی‌لی خان ، آپو خانك اوغلیدر .
نی‌قیوئه چولو خان ، اسمی تاماندر . نی‌لی‌نك اوغلیدر .
هوسونا خان نامی‌ده ویریلیر . خلع ایدیلمشدر . ٦١٨
قه‌شه قوئه‌ی خان ، تاته‌ئونك حفیدیدر . ٦١٩
توقه شه‌هو خان ، شه‌قوئه‌یی‌نك قاردشیدر . ٦٢٨
قیولی قی‌پی خان ، اسمی موهوتودر . درعقب خلع ایدیلمشدر .
ئی‌پی پولوسه شه‌هو خان
هی‌لی‌پی تولو خان ، تاتو خان‌ده دنیلیر . ٦٣٢
شاپولو تیه‌لی‌شه خان ، تولو خانك برادریدر . خلع ایدیلمشدر .
بو ایمپراطورلق داخلنده او زمان بویوك اغتشاشات
واردی . ٦٣٣
ئی‌پی شاپو لوشه‌هو خان ، اولكنك اوغلیدر . ٦٤١
ئی‌پی تولو خان ٦٥٣
چین چو شه‌هو خان ، اسمی قیاپی تاتودر . اولكنك اوغلیدر .
تاریخ وفاتی مجهولدر .
ئی‌پی شه‌قوئه‌یی خان ، اولدیرلمشدر .
آسه‌نا می‌شه یاخود هینغ سیه خان یاخود قی‌پی‌لی تولو خان .
خلع ایدیلمشدر . چینه کچمشدر .
آسه‌نا چوچین یاخود تولوشه‌هو خان یاخود قی‌چو تسیوئه
خان . بو ایکی خان برلكده حكمران اولدیلر . ایلك
سنهٔ سلطنتلری ٦٥٧ در . هر ایكیسی‌ده ٦٦٦
تاریخلرینه دوغرو وفات ایتمشلردر .

فاصلهٔ سلطنت

آسه‌نا توچی خان . ٦٧١ تاریخنده تورکلره رئیس اولمشدر . ٦٧٩

هوسه‌لو یاخود قیه چونغ سوچو خان یاخود قی‌چو تسیم خان .
٦٩٠ تاریخنده چینلیلر طرفندن اسیر ایدیلمشدر .
آسه‌نا یوئن قیم خان یاخود هینغ سیه‌وام خان . بو ایکی خان
برلکده سلطنت سوردیلر . ایلك سنهٔ حکومتلری
٦٨٥ تاریخنه مصادفدر .
آسـه‌نا توتسـه ، ٦٩٤ تاریخلرینه دوغرو حکمران اولمغه
باشلامشدر .
آسـه‌نا هیه‌ن یاخود هیم سـیه‌وام خان ، ٧٠٣ تاریخنده
چینلیلر طرفندن خان یاپلمشدر .

بوصوك زمانلرده تاتارستان اغتشاشات ایله اوقدر دولدی که هپسی ده خان عنواننی آلان مختلف حکمدارلرك زمان سلطنتلرینی تعیین ایتمك قابل دکلدر . بوندن باشـقه توقی تورکلری قوت وشوکتلرینی حس ایتدیرمکه باشلایورلر ، آسه‌ناهیه‌نك ممالکنه آقینلر یاپیورلردی . او زمان چین ایمپراطوری اولان هیه‌ن تسونغ عاصیلری طرد ایتمك ایچون کندیسـنه عسکر یوللامق ایسته‌مه‌دی . آسه‌ناهیه‌ن چینه قاچدی ، سی‌غان‌فوده أولدی . اونك اوزرینه ایمپراطور ، هین‌ی تورك خانی نصب ایتدی وتاتار-ستانه کوندردی . فقط مؤخراً توقی‌شی‌لر بونی اولدیردیلر . تورك ایمپراطورلغی منقرض اولدی .

٩

توقی‌شی‌لر سلاله‌سی

بوکوچوك سلاله‌نك مؤسسی اولان اوچه‌له غربی تورکلر

ملتنه داخل اولان توقی شی لر عشیرتنه منسوب ایدی. هوسه لونك زمان حكومتنده اوچه له طرخان عنوانه مالكدی . هوسه لو مظالمندن دولایی نیوسنك نفرتنی جلب ایتمشدی . اوچه له بو فرصتدن استفاده ایله خلقك اعتماد ومحبتنی قازاندی . برچوق كشی كندیسنی خان اوله رق طانیدیلر . ایلی نهرینك غربنده اقامت ایدییوردی وروماللرك اراضیسنه قدر اولان یرلره مالك بولونییوردی .

اوچه له خان	٧٠٦
سوقو خان ، اوچه له خانك اوغلیدر .	٧١٤

مه چو توركلری بونی مغلوب ایتدیلر ، اولدیردیلر . بو كوچوك سلاله منقرض اولدی .

١٠

توقیوئه شی لر سلاله سی

توقیوئه شی ملتندن سولو برچوق تورك طوپلادی، كندیسنی خان اعلان ایتدی . ٧١٥ تاریخلرینه دوغرو حكمران اولمغه باشلادی . چینه كلدی . اوزمان جاری اولان عادت موجبنجه بر طاقم عنوانلر آلدی . تاراس جوارلرینه مالك ایدی . خان عنوانی آنجق مه چو خانك وفاتندن صوكره ٧١٩ تاریخنده آلمشدر .

چه پی شی چوئه سولو یاخود جونغ شون خان	٧٣٧

توركلر اوزمان صاريلر وسياهلر ديبه ايكي يه آيريلديلر.
قتل ايديلمشدر .

توهو سيه‌ن قوچوئه خان ، سولونك اوغليدر . خلع ايديلمشدر . ٧٣٩

موهو تاهه‌ن خان . ٧٤٠ تاريخنده خان اولمشدر . قتل ايديلمشدر . ٧٤٤

ئي لي تي مي شي قو تيه مو پي قيا خان ٧٥٢

تم لي ئي لو مي شي خان . آرتق توركلردن بحث ايديلمز اولور .

اوزمان هوئه‌ي‌قه‌لر بوخانلرك مالك اولدقلري ممالكي ضبط ايتديلر . كنديسني خان اعلان ايتديرمك ايسته‌مش اولان اوقوپوئه‌ي‌لو ايله ديكر بر تورك رئيسي قيولولو ممانعت ايتمك ايسته‌مشلرسه‌ده موفق اولامامشلردي . قيه‌قيالرده دها غربده‌كي ممالكي اله كچيرديلر. خوزارلر ، اوزلر ، پچنكلر و هونغروالر ايشته بوتورك عشيرتلرندن چيقمشلردر .

١١

سيه‌ين تولو

٨٠٦ تاريخنده سيه‌ين تولو ايمپراطورلقلرينك تمللريني آتمغه باشلاديلر . غربي توركلر خاني چولو بونلرك رؤساسنك قسم اعظمني قتل ايتديرمشدي . بوتون ملت سلاحه صاريلمشدي . قوغننغ كنديسني رئيس اعلان ايتديردي وئي‌چين موهو خان عنواني آلدي . هامي ، ايغور ، هاراشار الكالريني و ايرتيشه جوار اولان يرلري ضبط ايتدي . بوسيه‌ين تولو ، تيه‌له‌لردن بر

عشـيرت ايديلر . ابتدا ژه‌ئوژنلره صـوكره توركلره تابع بولونيورلردى .

ئى وو چين موهو خان ، اسمى قوغننغ‌در .

چين‌چو پى‌قيا خان ، اسمى ئى‌نان‌در . ٦٢٧ تاريخنده حكمران ايدى . ٦٤٦ ده اولديرلمشدر .

تومى‌چى خان ، ٦٤٦ تاريخنده حكمران بولونيوردى .

اوسنه بو حكمدار چينليلر طرفندن تحت تابعيته آلندى . ممالكى هوئه‌ى‌قه‌لرك يد اداره‌سـنه كچدى . هوئه‌ى‌قه‌لر بوتون تاتارستانده حاكم اولديلر .

١٢

قيه‌قياسولر

بوقوملر سيبرياده بايقال كولندن ايرتيش نهرينه قدراولان حواليده ، حتى بو نهرك اوته‌سـنده دها غرب طرفنه اولان يرلرده اقامت ايديورلردى . ٨٤٠ تاريخنده تورك ايمپراطور-لغى داخلنده‌كى محارباتدن استفاده ايده‌رك رئيسلرى اوژه خان ايغوره جوار اولان يرلرى وسيبريانك برقسمنى ضبط ايلدى . اوژه خان ٩٦٦ تاريخنده حالا حكمدار بولونيوردى . فقط ممالكى چيندن اوقدر اوزاقدى كه چين تاريخلرى آرتق اوندن بحث ايتميورلر . خلفلرى اولوب اولماديغى مجهولدر .

١٣

هوئه‌ی‌قه‌لر ایمپراطورلغی

هوئه‌ی‌قه‌لر ، آمور و سلینغا نهرلرینك منبعلرینه جوار یرلرده اقامت ایدن تاتارلردر . بایقال کولی جوارلرینه قدر انتشار ایتمشلردی . قدیم هیونغ نولر یاخود هونلر نسلندن‌ایدیلر. عینی عادات و اخلاقه مالك بولونیورلردی . چادیرلرك آلتنده اوتوریورلردی . بویوك مواشی سورولری واردی . بوندن دولایی شهر جوارلرینی وچایرلق یرلری آرارلردی. کندیلرینه قائوچه یعنی یوکسك آرابه نامی‌ده ویریلیردی . چونکه آرابه‌لرینك تکرلکی یوکسك ایدی . ٦١٦ تاریخنه دوغرو تورکلر ایمپراطوری چولو خان بوعشیرتلردن برچوغنی پریشان ایتدی . رئیسلرینه قارشی یاپدیغی مظالم حسبیله بوملت کندیسنه عصیان ایتدی . بررئیس اعلان ایلدی . بورئیس قی‌فین عنوانی آلدی. اسمی شی‌قیه‌ن ایدی . پوسا اسمنده بر اوغلی اولدی . یرینه بو کچدی . جسور بر آدمدی . متعدد ملتلری تحت انقیاده آلدی . تولا نهرینك شمالنده قرارکار تأسیس ایتدی . صوکره‌لری هوئه‌ی‌قه حکمدارلری ، تورکلرك اولجه مالك بولوندقلری بوتون یرلری اللرینه کچیردیلر و تاتارستانده پك صاحب قوت اولدیلر .

شی قیه‌ن‌قی‌قین ، ٦١٦ تاریخلرنده حکمران اولیوردی .

پوساقی‌قین ، اوالکینك اوغلیدر . ٦٢٩ تاریخلرنده حکمدار
ایدی .

تومی توقی قین . ٦٤٨

پوژون ، یوقاریکینك اوغلیدر . ٦٦١

په‌لی ، یوقاریکینك اقرباسندندر . ٦٦٣ تاریخنده حکمدار
ایدی .

توهیای‌چی ، یه‌نك اوغلیدر . ٦٨٥ تاریخنده حکمدار ایدی . ٧١٥

فوتی‌فو ، یوقاریکینك اوغلیدر .

چینغ‌تسونغ ، « «

هوشو ، یوقاریکینك اقرباسندندر .

قولی‌ی‌لو یاخود هوآی جین خان یاخود قوقولو پی‌قیا قیوئه
خان ، یوقاریکینك اوغلیدر . ٧٤٢ تاریخنده حکمدار
ایدی . ٧٤٤ تاریخنده خان عنواننی آلدی . ٧٤٥

قوله خان یاخود اینغ ووغوئه‌ی یوئن پی‌قیا قیوئه خان ، اسمی
مونچودر . ٧٥٩

مه‌ئوپو خان یاخود تنغ‌لی خان ، یوقاریکینك اوغلیدر . کنده‌
یسنه قیه‌قو تنغ‌لی‌قوچومی‌توهوقیه‌لو ئینغ ئی‌قیه‌ن‌قوم‌پی‌قیا
خان‌ده دنیر . خلقی طرفندن أولدیرلمشدر . ٧٨٠

هوقو تولو پی‌قیا خان یاخود ووئی‌چیم قوم خان ، اسمی توم
موهودر . چانغ شه‌ئو تیه‌ن تسین خان عنوانی‌ده
طاشیمشدر . ٧٨٩

چونغ‌چین‌پی‌قیا خان ، یوقاریکینك اوغلیدر . اسمی تولوسه‌در . ٧٩٠

اوچو خان یاخود فونغ چینغ خان ، یوقاریکینك اوغلیدر . ٧٩٥

هوآی سین خان ، اسمی قوتولودر . اولجه اوچو خانك
ناظری ایدی . ٨٠٥

تنغ لی‌پی قیا خان ، یوقاریکینك اوغلیدر . ٨٠٨

پی قیا پائو ئی خان ٨٢١

پی قیا تسونغ ته خان ٨٢٤

چائو لی خان ، اسمی قوساته‌له‌در . ٨٣٢

چانغ سین خان ، اسمی هوته‌له‌در . ٨٣٩

قوسان ته‌له . اولدیرلمشدر . بونك اوزرینه بوقوملر داغیلدیلر . برچوغی چینلیلره تسلیم اولدیلر . ٨٤٠

اوقیای خان ، اسمی اوهی ته‌له‌در . ٨٤١ تاریخنده خان اعلان ایدلمشدر . أولدیرلمشدر . ٨٤٦

اونیه ، یوقاریکینك قاردشیدر . ٨٤٨ ده تبعه‌سی داغیلمشدر .

هوئه‌ی‌قه‌لر غرب طرفنه طرد وایمپراطورلقلری محو ایدلمکله برابر مورخلر ینه اونلردن بعضیلرینك اسملرینی ذکر ایتمکدن خالی قالمازلر :

جین سوئه‌ی . اسمی قوئنچی خان ایدی . چینلیلر کندیسنه ئینغ ئی خان لقبنی ویریرلر . ٩٢٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .

تسیه‌ئو ئین . یوقاریکینك اوغلیدر . ٩٢٧ تاریخنده حکمدار ایدی .

جین یو یاخود شـون هوآ خان ٩٢٨ و ٩٣٩ تاریخلرنده حکمدار ایدی .

قینغ قیونغ ، یوقاریکینك اوغلیدر . ٩٦٤ تاریخنده حکمدار ایدی . بوأثناده ، بوخانلردن برینك ناظری اولان لونغ ته‌له قانچه‌ئو وشـاچه‌ئو شهرلرنده ٩٤٤ تاریخلرینه دوغرو کندیسنی خان اعلان ایتدیرمشدی . آلدیغی عنوان پی‌قیاقو آی‌قیه‌ن خان ایدی .

وام لوشینغ ، ١٠٠١ تاریخنده حکمران ایدی . ممالکی چینك غرب حدودلرندن ماوراءالنهره قدر امتداد ایدییوردی .

یه‌لالی ، ١٠١٠ تاریخنده قانچه‌ئوده هوئه‌ی‌قه‌لرك خانی ایدی .

یه‌لوقه ، ١٠١١ تاریخنده عینی شهرده حکمدار ایدی .

غان‌می عینی زمانده تسین چه‌ئوده حکمران اولیوردی .
هولی خان ، ۱۱۲۷ تاریخنده حکمدار ایدی .
هوئولاسان ، عینی سنه شاچه‌ئوده حکمدار ایدی .
۱۲۵۷ تاریخنده بو قوملر موغوللر طرفندن تماميله تحت اطاعته آلندیلر .

نویری ایله سائر بعض عرب مورخلری ماوراءالنهرده غایت صاحب قدرت بعض تورك حکمدارلرندن بحث ایدرلر . بونلرك هوئه‌ی‌قه اولدقلرینی ظن ایدیورم . چونکه بونلر عینی مملکتی اشغال ایدیورلردی . ۱۰۲۴ تاریخنده چینلیلره نظراً آق صوده بر هوئه‌ی‌قه خانی واردی . بونك غرب طرفنده حدودلری مسلمانلرك ایمپراطورلغنه هم جوار ایدی . بوندن دولایی آتیده‌کی خانلرك هوئه‌ی‌قه اولدقلرینی ظن ایدیورم .

ساباق قاره خان ، بو حکمدار مسلمان اولمشدر .

موسا ، ساباقك اوغلیدر .

شهاب‌الدوله هارون ، لقبی بغرا خان ایلك‌در . سلیمان ایلکك اوغلیدر . موسایه خلف اولمشدر . ۳۸۲ هجری و ۹۹۲ میلادی تاریخلرنده بخارایه کلدی . کاشغره ، بلاسغونه ، خوتنه ، طرازه و چینه وارنجه‌یه قدر اولان یرلره صاحب ایدی . ۳۸٤ هجری و ۹۹٤ میلادی تاریخنده وفات ایتمشدر .

ایلك ایلخان شمس‌الدوله ابو نصر احمد ، علی‌نك اوغلیدر . بوقاریکنه خلف اولمشدر . ۴۰۳ هجری و ۱۰۱۲ میلادی تاریخنده وفات ایتمشدر .

طوغان خان ، ایلك ایلخانك قارداشیدر . بلا سغونده ۴۰۸ هجری و ۱۰۱۷ میلادی تاریخنده وفات ایتمشدر . زمان حکومتنده خطایلر یاخود خیتانلر بونك ممالکنه آقین یاپدیلر .

ابوالمظفر آرسلان خان ، يوقاريكنه خلف اولمشدر .
شرف‌الدوله ٤٣٥ هجری و ١٠٤٣ میلادی تاریخنده تورك خانی ایدی . ممالکنی برادری بغرا خان ایله عموجه‌سی طوغان و علی تکین آراسنده تقسیم ایتدی وخلقك انقیاد وتابعیتیله اکتفا ایله‌دی .

٤٠٩ هجری و ١٠٣٧ میلادی تاریخلرینه دوغرو کسب قوت ایتمش اولان سلچوقی تورکلری مؤخراً بوتون بوماوراء‌النهر ولایتلرینه صاحب اولمشدر .

١١

هه‌ئوتاملر یاخود ایکنجی تاملر سلالهٔ ایمپراطوریه‌سی

تام سلاله‌سندن صوك چین ایمپراطورلری زماننده ، ٢٨ یاشنده بولونان لی‌قه اوردولر قوماندانی ایدی . شه‌قو عشیرتنه منسوب بر تورك اولان چوپه‌چه سینك اوغلی ایدی . ایمپراطورلغه ایفا ایتدیکی خدماته مکافاةً کندیسنه لی عائه اسمنی ویردیلر . اسمی قوچانغ اولدی . یرینه کچن اوغلی لی‌قه یونغ عاصیلر اوزرنده بویوك بر مظفریت قازاندی . سر ایندن قوغلمش اولان ایمپراطوری تکرار تخته چیقاردی . بونك اوزرینه تسین قرالی عنوانه نائل اولدی . له‌آملر سلاله‌سنك زمان سلطنتنده بوحکومتی محافظه ایتدی . ایمپراطور تای تسو زماننده أولدی . حین وفاتنده ، وصیتی موجبنجه اوغلی لی‌تسون یرینه کچدی . فقط بوتسین قرالی اعلان ایدیلیر ایدیلمز بعض عاصیلر کندیسنی

خلع ایتمکی دوشوندیلر . مع‌مافیه یکی قرال بوعاصیلری تنکیله موفق اولدی . صوکره له‌آملر ایمپراطوریله حرب ایده‌رك بعض شهرلری ضبط ایتدی . چینك حدودلری اوزرنده یرلشمکه باشلامش اولان خیتانلر اوزرنده‌ده متعدد مظفریات قازاندی . قدرت و سطوتی دها زیاده‌له‌شنجه ایمپراطور عنوانی آلدی وسلاله‌سنه تام عنوانی ویردی . صوکره ، صوك له‌آملر ایمپراطورینی مغلوب ایتدی . بوحکمدارلرك پایتختی پو شهری ایدی . صوکره هونان داخلنده لویامه نقل ایتدیلر . ۹۲۳ تاریخنده حکمران اولمغه باشلادیلر .

چوآم تسونغ هوآم‌تی یاخود لی‌تسون هیو ، ۳۳ سنه یاشادی ، ٤ سنه حکمران اولدی . یازین ، دردنجی شهر قریده أولدیرلمشدر . ۹۲٦

میم تسونغ هوآم‌تی ، ٦۷ سنه یاشادی ، ۹ سنه حکمران اولدی . اون برنجی شهر قریده وفات ایتمشدر . ۹۳۳

مین‌تی هوآم‌تی ، یوقاریکینك اوغلیدر . آز مدت حکومت ایتمشدر . خلع ایدیلمش و دردنجی شهر قریده اولدیرلمشدر . ۹۳٤

مو هوآم‌تی یاخود تسونغ‌قو ، میم تسونغك اولادلغیدر . ٥۱ سنه یاشادی ، ۳ سنه حکمران اولدی . اون برنجی شهر قریده کندیسنی آتشه آتمشدر . ۹۳٦

بو سلاله ایمپراطوری مین‌تی ، تسونغ قویه وشه‌قیم تامه بویوك مأموریتلر ویرمشدی . برنجیسی چوق کچمه‌دن عصیان ایتدی . عسکر طوپلادی ، بعض مواقعی اله کچیردی . لویامه

کیردی ، ایمپراطور مین‌تی‌یی خلع ایله ساده‌جه قرال عنوانی ویردی و کندیسی تخته چیقدی. لووام یاخود لوهوآم‌تی دیدکلری حکمدار اودر . صوکره ایمپراطور مین‌تی‌یی قتل ایتدیردی . شه‌قیم‌تام بوقاریشیقلقلردن استفاده ایله لوهوآم‌تی‌یه قارشی عصیان ایتدی ، لویامه کیردی . بوتون قوماندانلری طرفندن ترك ایدیلن ایمپراطور قاچمق قرارینی ویردی . فقط یاقه‌لانه‌جغنی آکلاینجه قرالیچه‌لرله و معیتی ارکانیله برابر برقله‌یه چیقدی آله‌ولر ایچنده کومولدی . بوسلاله ١٤ سنه حکمران اولمشدر .

١٥

هه‌ئو هانلر یاخود ایکنجی هانلر سلاله‌ٔ ایمپراطوریه‌سی

خیتانلر چین ایمپراطورلغنك برقسمنه صاحب اولدقلری صیراده ایمپراطورك بوتاتارلره قارشی یوروممکه مأمور ایتدیکی قوماندانلر آراسنده عن اصل شاتو تورك عشیرتنه منسوب یه‌اوچی یوئن اسمنده بری ده واردی . ایمپراطور اسیر ایدلدکدن صوکره بوقوماندان برچوق طرفدار طوپلادی ، خیتانلره سفیرلر کوندره‌رك اونلرك دوستلغنی قازاندی . صوکره تسین یانغده کندیسنی ایمپراطور اعلان ایتدیردی ، النه کچن خیتانلری قتل ایتدیردی . پیه‌ن چه‌ئو یاخود قای‌نونغ فو شهرینی پایتخت اتخاذ ایتدی .

قائوتسو هوآم‌تی ، ٢ سنه حکومت ایتدی ، ٥٤ سنه یاشادی . برنجی شهر قریده وفات ایتمشدر . ٩٤٨

ئین تی ، یوقاریکنک اوغلیدر . ٣ سنه حکومت سورمشدر . ٩٥٠
سیام ئین قونغ ، قائوتسونك قاردشیدر . حسابه ادخال ایدیلمیور.
برنجی شهر قمریده حکمدار اولدی وخلع ایدیلدی . ٩٥١

بوسلاله آنجق بش سنه حکمران اولمشدر. دها قائوتسونك زمان سلطنتنده ایمپراطورلق داخلنده عصیانلر اولدی. ختانلرده آقینلر یاپدیلر . غوئه‌ی نامنده بر قوماندان ایمپراطور ئین تی یی اولدیردی وتخته چیقدی .

١٦

یه‌هانلر یاخود شمال هانلری سلاله‌سی

لیه‌ئو تسونغ هه‌ئو هانلر ایمپراطوری قائوتسونك قاردشی ایدی . بو سلاله ایمپراطوری ئین تی نك قتل ایدیلدیکنی خبر آلنجه جنوب ولایتلرنده عسکر طوپلامق ایسته‌دی . فقط کندی اوغلنك سیام ئین قونغ نامیله تخته چیقارلدیغنی اوکره‌نمه‌سی اوزرینه واز کچدی و اوغلنی ایمپراطور اوله‌رق طانیدی . بوصوك ایمپراطور اولدیرلدکدن صوکره لیه‌ئو تسونغ کندیسنی تسیم یامده ایمپراطور اعلان ایتدیردی . هانلره خلف اولان چه‌ئولرله حرب ایتدی ، ختانلرله اتفاق یاپدی . فقط ختانلر قوتلرینی اونکیلرله برلشدیرمش اولمقله برابر چه‌ئولری محوه مقتدر اولامادیلر . لیه‌ئو تسونغ حکمران اولمقده دوام ایتدی. احفادی کندیسنه خلف اولدیلر . بوحکمدارلر اون ایکی چه‌ئویه صاحب ایدیلر . بوسلاله‌نك باشلانغیجی ٩٥١ تاریخنه مصادفدر .

چولیه‌ئو تسونغ ؛ ٩ سنه حکومت سورمشدر . ٩٥٣
هیائو تی‌چینغ قیون ، یوقاریکینك اولادلغیدر . ٧ سنه حکومت ایتمشدر . ٩٦٧
چوقی غننغ ، یوقاریکننك اولادلغیدر . ایکی آی حکومت ایتمشدر .
چوقی‌یوئن‌چینغ قیونك اولادلغیدر. ١١ سنه حکومت‌ایتمشدر . ٩٧٩

هانلری محو ایتمك نیتنی بسلەین سوملر ایمپراطوری تای‌تسو تای‌یوئنه هجوم ایچون بویوك اوردولر کوندردی . فقط خیتانلر هانلرك امدادینه کلدیلر . بوندن دولایی تای‌تسونك مساعیسی عقیم قالدی . خلفی تای‌تسونغ دها طالعلی چیقدی . دردنجی سنهٔ سلطنتنده اوردولرینك باشنه کچەرك هانلراوزرینه یورودی . تای‌یوئن‌ده قرارکاه قوردی . هانلره تابع الکالرك برقسمنی ضبط ایتدی ، تی‌یوئنی کلوب تسلیم اولمغه مجبور براقدی . اونی بویوك اکراملرله قبول ایدەرك قوم عنوانی ویردی . بونك اوزرینه هان الکاسی تماماً سوملره کچدی . بو سلاله ٢٨ سنه پایدار اولمشدر .

١٧

بنی طولون سلالەسی

عربلر تورکستانده فتوحاتده بولونجه اورادن بر چوق تورك اسیرلری آلدیلر ، بونلره مؤخراً بویوك مناصب ویردیلر . بو کولەلردن بعضیلری کندیلرینه تودیع ایدیلن ولایتلری

ضبط ایتدیلر و اوراده حاکم مطلق اولدیلر . ایشته مصرده حکمران اولان ایلك بنی طولون حکمداری احمد بوقبیلدندر . خلیفه معتز طرفندن ٢٥٤ هجری ، ٨٦٨ میلادی تاریخنده مصره والی صفتیله کوندریلن طولونك اوغلی ایدی. طولون ، خلیفه مأمونك برتورك کوله‌سی ایدی . اوغلی احمد اوصاف ومزیات عالیه‌سیله ، خلیفه‌لرك کوله‌لری اولدقلری حالده حقیقتده افندیلری کسیلمش اولان تورکلرك محبت و اعتمادینی جلب ایتدی. احمد مصرده ویرکو جبایتی ایله مکلف بولونان المبریدك اوغلی دیکر بر احمده تصادف ایتدی . بو ذاتك عظیم ثروتی کندیسنی اورکوتدی . بربرلرینه دشمن اولدیلر و بربرلرینی محو ایتمك فرصتنی آرامغه باشلادیلر . خلیفه أولونجه یرینه کچن مهتدی بالله احمدی مصر والیلکنده ابقا ایتدی. احمد، خلیفه‌لر ایمپراطورلغنی ازعاج ایدن قاریشیقلقلردن بالاستفاده مصره صاحب اولدی ، سوریه‌ده ، آفریقاده فتوحات عظیمه‌ده بولوندی . آرتق اسکی افندیسنی طانیمق ایسته‌مدی . خلیفه‌لرك ممالکی اونلری ضبط ایده‌بیله‌جك درجه‌ده صاحب قوت اولان والیلر النده بر شکار تشکیل ایدیوردی .

میلادی	هجری	
		احمد ، طولونك اوغلیدر . ١٧ سنه سلطنتدن
٨٨٤	٢٧٠	صوکره ذی القعده آینده أولمشدر .
		خمارویه ، لقبی ابوالجیشدر . احمدك اوغلیدر . ذی‌-
		الحجه آینده أولدیرلمشدر . ١٢ سنه ١٨

کون حکمران اولمشدر . ٢٨٢ ٨٩٦

جیش ، لقبی ابوالعسا کردر . خماروبه‌نك اوغلیدر .
خلع ایدیلمشدر . ٩ آی حکومت ایتمشدر . ٢٨٣ ٨٩٦

هارون ، خماروبه‌نك اوغلیدر . ٢٩٢ ٩٠٤

سنان یاخود شیبان ، خماروبه‌نك اوغلیدر . صفر
آینده بغداده کوندرلمشدر . ٢٩٢ ٩٠٥

بنی طولون سلاله‌سی ٢٩٢ تاریخ هجریسنده نهایت بولور .
خلیفه مقتفی ، محمد بن سلیمان قوماندا سنده براردو کوندردی .
خلیفه‌نك عساکری شامی ضبط ایتدیلر . اورادن مصره کیتدیلر .
ایمپراطورلغك پایتختی اولان مصری آلدیلر . قوماندانلری هارونی
ترك ایده‌رك خلیفه طرفنه دوندیلر . اوکا مربوط قالانلر محمده
قارشی یورودیلر . هارون مغلوب اولمق فلاکتنه اوغرادی .
هزیمت اثناسنده سنان طرفندن قتل ایدیلدی . سنان هارونه
خلف اولدیغنی اعلان ایتدی و برقاچ کون حکمران اولدی .
هارونك قوماندانلری کندی شخصی سلامتلرینی تامین ایچون
محمد ایله خصوصی صورتده مذاکره‌یه کیریشدیلر . محمد ، هیچ
بر مقاومته مصادف اولمادن ٢٩٢ سنه‌سی صفرینك نهایتلرنده
مصره کیردی . سنان عرض انقیاد ایتدی . بوتون عساکری
داغیلدی . محمد بوتون بنی طولون عائله‌سنی بغداده کوندردی .

١٨

اخشیدیه سلاله‌سی

اخشیدیه‌ده ، خلف اولدقلری بنی طولون کبی مصرده

حکمران اولمشلردر . بونلرك مؤسسی محمد ابتدا خلیفه راضی بالله نامنه مصر والیسی ایدی . اونی ٣٢٣ هجری و ٩٣٤ میلادی تاریخنده اورایه اعزام ایتمشدی . بوقدر واسع الکالری مدافعه‌دن عاجز بولونان خلیفه ایمپراطورلغنك تذبذباتی نتیجه‌سنده محمد مصرده حکمدار کسیلدی . نسلندن کلدیکی فرغانه قراللری کبی اخشید عنوانی طاشیدی . ٣٢٤ تاریخنده خلیفه کندیسنی مصر و سوریه حکمداری اوله‌رق طانیدی . کندیسی و خلفلری اوراده حکمران اولدیلر .

ابوبکر محمد اخشید ، طغجك اوغلیدر . ذی‌الحجه آینده ، ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر . ١١ سنه ، ٣ آی ، ٢ کون حکمران اولدی .	٣٣٤	٩٤٦
ابوالقاسم انوجور محمود ، اخشیدك اوغلیدر . ذی‌القعده آینده اولمشدر . ١٤ سنه ، ١٠ کون حکومت ایتمشدر .	٣٤٩	٩٦١
ابوالحسن علی ، اخشیدك اوغلیدر . ٥ سنه ٢ آی ٢ کون حکمران اولمشدر . محرم آینده وفات ایتمشدر .	٣٥٥	٩٦٦
کافور ، اخشیدك کوله‌سیدر . ایکی چوجوغنه نائب حکومت اولمشدر . جماذی‌الاول آینده وفات ایتمشدر . ٢ سنه ٤ آی حکومت سورمشدر .	٣٥٧	٩٦٨
ابوالفوارس احمد ، علینك اوغلیدر .		

بر مدتدن بری آفریقاده تأسس ایتمش اولان فاطمیلر اوزمان معزك اداره‌سی آلتنده ایدیلر . بو حکمدار ، کافورك وفاتی خبر آلنجه قوماندانی جوهری بویوك براردو ایله مصره

کوندردی . کافورك وفاتی تعقیب ایتمش اولان قاریشـقلقلر جوهرك مصری ضبط ایتمسنی تسهیل ایلەدی . صوکرەسوریەیە کچدی ، شـامی ضبط ایتدی . بونك اوزرینە فاطمیلر مصرە صاحب اولدیلر . خطبە اونلرك نامنە اوقوندی . اخشـیدیلر ٣٤ سنە ٢٤ کون حکومت سورمشلردر .

١٩

غزنویلر

غزنویلر سلالەسنك باشلانغجی ٣٦٥ هجری و ٩٧٥میلادی تاریخنە مصادفدر . عن اصل تورك اولان سبکتکین ، سامانی سلالەسندن سـلطان نوحك قوماندانی آلپ تکینك کولەسی ایدی. بو کولەنك احتیاط وجسارتی دولاییسیلە آلپ تکین حین وفاتندە بوتون اموالنی اوکا براقدی. اردولر قوماندانلغنەتعیین ایدیلدی . غزنە ولایتندە عسکرلرینە کندیسنی سـودیردی . هندستاندە حربە کیتدی . اوممکتك حکمدارلرندن بعضیلرینی تحت انقیادە آلدی . بو یوزدن بوتون بوتون قوتی آرتدی . ٣٤٨ هجری و ٩٩٤ میلادی تاریخندە سمجورك اوغلی ابوعلی ایلە سائر بعض امرا سامانیلرە قارشی عصیان ایتدیلر . سلطان نوح غزنەدە مقیم سبکتکینی امدادینە چاغیردی واوکا خوراسان ولایتنی ویردی . سـبکتکین ایلە اوغلی محمود درحال غزنەدن حرکت ایتدیلر ، عینی زماندە بخارادن چیقمش اولان سلطان

نوح ایله برلشدیلر. عاصیلر پریشان ایدیلدی . محمودخوراسان والیلکنه نائل اولدی . غزنه‌ده بر آمر مطلق یولونان پدرینك حکم و نفوذی کیتدکجه آرتدی . سامانیلر تکمیل قوتلرینی غائب ایدییورلردی . سبکتکین ٣٨٧ هجری و ٩٩٧ میلادی تاریخنده وفات ایتدی. اوغلی اسماعیلی ولی‌عهد اعلان ایتدیسه‌ده محمود بوکا مانع اولدی . سامانیلر ایمپراطورلغنی آلت اوست ایدن محاربات داخلیه ٣٨٩ هجری و ٩٩٩ میلادی تاریخنده خوراسان ولایتنی ضبط ایتمه‌سنه مساعد بولوندی. آرتق سامانیلر نامنه خطبه اوقونمقدن وازکچیلدی. بخارا طرفلرینه آقینلر یاپان تورکلر سامانی حکومتنی بوتون بوتون محو ایتدیلر. محمود ، ایلك دفعه‌اوله‌رق سلطان عنوانی طاشیمش اولان شرق حکمداریدر. اوندن اول حکمدارلره ملك دیرلردی . بوغزنویلر هندستانك برقسمنه ، ایرانه وماوراءالنهره صاحب ایدیلر .

	هجری	میلادی
سلطان یمین‌الدوله ابوالقاسم محمود ، سبکتکینك اوغلیدر. ربیع‌الآخر آینده ، برروایته کوره جماذی‌الاولده أولمشدر .	٤٢١	١٠٣٠
محمد ، محمودك اوغلیدر . درحال خلع ایدیلمشدر .		
ابو سعید مسعود ، محمودك اوغلیدر . شعبان آینده خلع ایدیلمش ومؤخراً أولدیرلمشدر .	٤٣٢	١٠٤١
محمد ، تکرار تخته چیقارلمش وخلع ایدیلمشدر .	٤٣٣	١٠٤٢
مودود ، مسعودك اوغلیدر. ٩ سنه ١٠ آی حکومت سورمشدر . ٢٩ یاشنده ایدی .	٤٤٠	١٠٤٨

شمس الدين سيف الدوله عبد الرشيد ، محمودك اوغليدر .	٤٤٤	١٠٥٢
فرخزاد ، مسعودك اوغليدر .	٤٥١	١٠٥٩
ملك مؤيد ابراهيم ، مسعودك اوغليدر . بعضيلرى ٤٩٢ تاريخنده رجب آينده وفات ايتديكنى سويليورلر .	٤٨١	١٠٨٨
جلال الدين مسعود ، جلال الدوله ابو سعيدده دنير . ابراهيمك اوغليدر . شوال آينده أولمشدر .	٥٠٨	١١١٥
آرسلان شاه ، جلال الدين مسعودك اوغليدر . أولديرلمشدر .	٥١٢	١١١٨
بهرام شاه ، جلال الدين مسعودك اوغليدر . ٣٦ سنه حكومت سورمشدر . رجب آينده وفات ايتمشدر .	٥٤٨	١١٥٣
نظام الدين خسروشاه ، بهرام شاهك اوغليدر .	٥٧٩	١١٨٣

غوريلر هندستانده يرلشمشلر ، اوراده بك قوت كسب ايتمشلردى . ديكر طرفدن عن اصل توركمن اولوب ماوراءالنهرده اقامت ايدن غزلر ياخود اوزلر غزنه‌يى ضبط ايله خسروشاهى اورادن قوومشلردى . اوده لاهوره چكيلمشدى . غوريلر سلطانى غياث الدين برادرى شهاب الدينى غزنه اوزرينه سوق ايتدى . شهاب الدين غزلرى مغلوب ايده‌رك غزنه‌يى ، كرمانى وسائر جوار مملكتلرى ضبط ايله‌دى . صوكره لاهور اوزرينه يورويه‌رك ٥٧٩ تاريخنده اوراسنى اله كچيردى . خسرو شاه تسليم اولدى . غورده حكمران اولان غياث الدين نزدينه اوغلى ملك شاه ايله برلكده كوندرلدى . غياث الدين اونى برحصاره حبس ايتديردى . غزنويلر سلاله‌سى سوندى . بعض مورخلر

خسرو شاهك ٥٥٥ هجری و ١١٦٠ میلادی تاریخنده وفات ایتدیکنی ، یرینه ملك شاهك کچدیکنی وغوریلرك خلع ایتدکلری حکمدارك بو اولدیغنی سویلرلر . بوسلاله ٢١٣ سنه حکمران اولمشدر . خوراسان حدودلرنده کائن پایتختلری غزنه مناسبتیله کندیلرینه غزنویلر نامی ویرلمشدر .

٢٠

سلچوقیلر

سلچوقیلر بش قوله منقسمدرلر. بونلر آسیاده عینی زمانده حکمران اولمشلردر .

١ — ایران سلچوقیلری .
٢ — کرمان سلچوقیلری .
٣ — قونیه یاخود آناطولی سلچوقیلری .
٤ — حلب سلچوقیلری .
٥ — شام سلچوقیلری .

ایران سلچوقیلری

سلچوقیلر جدلرینك میکائیل یاخود میشل بن سلچوق بن دقاق اولدیغنی سویلرلر . دقاق ، تورکستانك اك جسور قوماندانلرندن بری ایدی . سلچوق ، تورك ایمپراطورلغنك اك یوکسك مناصبنه ارتقا ایتمشدی . نفوذ و اعتباری اوزمان تورکستانده حکمران اولان بیغو خانك شبهه‌سنی اویاندیردی .

بوندن دولایی مملکتنی ترکه مجبور اولدی. معیتنده کیلرله برلکده اسلامیتی قبول ایتدکدن صوکره ، سیحونك شمالنده جند قطعه سنده یرلشدی . اورادن ده تورکلرك اراضیسنه آقینلر یاپدی. اوراده وفات ایتدی ، بوتون مالملکنی اوغللری آرسلان ایله میکائیله وموسایه براقدی . میکائیل تورکلره قارشی یاپدیغی برسفرده مقتول دوشدی. اوغللری بیغو ، طوغرول بك وچاقر بك داود بخارا شهرندن ایکی فرسنك مسافه ده قرارکاه قوردیلر. بو شهره قوماندا ایدن امیر کندیلرینی ازعاج ایتدیکی ایچون بغرا خان نامنده کی تورکستان خاننك نزدینه التجا ایتدیلر . طوغرول بك ایله برادری داود بغرا خان نزدنده حکم ونفوذی پایلاشیورلردی . تاتارستان خانی برآز صوکره کندیلرینه دشمن اوله رق طوغرول بکی توقیف ایتدیردی و برادری داوده قارشی عسکر سوق ایتدی . بووقت پریشان اولدی . داود ، برادرینك امدادینه قوشه رق اونی قورتاردی . سامانیلر محو اولونجه یه وایلك خان بخارایی ضبط ایدنجه یه قدر برلکده قالدیلر.

بوشهرك شمالنده نوربخارا نامنده برمحلده قرارکاه قورمش اولان سلجوقیلر سربست برصورتده یاشایورلر ، هم جوار قوملری قورقوتیورلردی . سائر تاتارلر کبی یالکز کندی متعدد سورولریله مشغول ایدیلر . ماوراءالنهره کیتمش اولان سبکتکینك اوغلی محمود اوراده بونلری بولدی . باشلیجه قوماندانلرینك اعتراضاتنه رغماً کندیلرینی خوراسانه کچیردی .

سلطان محمود ، كندی عائله‌سنی محو ایده‌جك كیمسه‌لری كندی الیله ممالكنه ادخال ایتمش اولمق فلاكتنی كوردی .

سلچوقیلر خوراسانده كسب قوت ایتدیلر ، متعدد شهرلری اله كچیردیلر . برقول اصفهانه قدرایلریله‌دی ، صوكره آذربایجانه كلدی . طوغرول بك ایله قاردشلری داود و بیغو خوراسانی ترك ایده‌رك بخارا جوارلرینه دوندیلر . علی تكین اوراده كندیلرینی اوقدرفنا برصورتده قبول ایتدی كه خوارزم جهتلرینه چكیلمكه مجبور اولدیلر . بو ، هجرتك ٤٢٦ نجی و میلادك ١٠٣٤ نجی تاریخنده وقوعه كلدی . برآز صوكره ، اورادن طرد ایدیلدیلر ومروه كلدیلر . سلطان مسعود كندیلریله حربه كیریشدی . عسكرلری یغما ایله پك مشغول اولدقلری ایچون بوزولدیلر . دها سائر بعض موفقیات سلچوقیلری خوراسانك برقسمنه صاحب قیلدی . ٤٢٩ هجری و ١٠٣٧ میلادی تاریخنده بوتون بوولایتده خطبه طوغرول بك نامنه قرائت ایدیلدی . بوسلطان كندنده روملره هجوم ایده‌بیله‌جك قدرقدرت كوردی . اوردولرینی ارمنستانه و كورجستانه كوندردی . خلیفه ایله اتفاق عقد ایده‌رك قیزیله اولندی . بغدادده سلطان اوله‌رق قبول ایدیلدی . ژونارك هونغرلر و سدرنك هونلر دیدیكی بوتوركلر سوریه‌دن كاشغره قدر اولان بوتون ممالكی الده ایتدیلر . خلیفه‌لرك بوتون حكم و نفوذینی آلدیلر . حتی بغدادی بیله اللرنده براقادیلر . اصفهان ، همدان وری شهرلرینی وایرانك

دها سائر بعض مملکتلرینی کندیلرینه پایتخت یاپدیلر .

رکن‌الدین ابو طالب طوغرول بك محمد ، بن میکائیل . ٨ رمضانده تقریباً یتمش یاشنده اولدیغی حالده وفات ایتمشدر . ٢٦ سنه حکمران اولدی .	٤٥٥	١٠٦٣
٤٢٩ هجری و ١٠٣٧ میلادی تاریخنده تخته چیقمشدی.		
ابو شجاع عزالدین آلپ آرسلان محمد ، بن چاقر بك داود ، ٤٦٥ سنه‌سی بدایتنده ماوراءالنهرده قتل ایدیلمشدر . ٩ سنه ٦ آی حکومت سورمشدر .	٤٦٥	١٠٧٢
معزالدین ابوالفتح ملك شاه ، آلپ آرسلانك اوغلیدر . لقبی جلال‌الدین‌در . ٣٨ سنه ٦ آی برحیات اولدقدن صوکره شوال اواسطنده بغدادده وفات ایتمشدر ٢٠ سنه حکومت سورمشدر .	٤٨٥	١٠٩٢
رکن‌الدین ابو المظفر قاسم برکیاروق ملك شاهك اوغلیدر. ٤٩٧ تاریخنه قدر یالکز اجرای سلطنت ایدر .	٤٩٨	١١٠٤
بوسنه ایمپراطورلق تقسیم ایدیلدی . برکیاروق ایرانی آلدی . غیاث‌الدین ابوشجاع محمد سوریه ایله آذربایجانی ؛ معزالدین برهان سنجر خوراسان ایله ماوراءالنهری آلدی .		
برکیاروق ٢ ربیع‌الآخرده ، اصفهان قربنده ، ٢٥ یاشنده وفات ایتدی . ١٢ سنه حکمران اولمشدی .		
ملك شاه ، برکیاروقك اوغلیدر . عینی سنه‌نك جماذی‌الاولنك یدیسنده خلع ایدلمشدر . ٤ سنه ٨ آیلق ایدی .	٤٩٨	١١٠٥

محمد ، سلطان اولهرق طانمشدر . ٣٦ سنه ٤ آی معمر اولدقدن صوکره ٢٤ ذی‌الحجه‌ده وفات ایتمشدر .	٥١١	١١١٨
مغیث‌الدین ابوالقاسم محمود ، محمدك اوغلیدر . ٢٧ سنه ٩ آی یاشادقدن صوکره شوال آینده همدانده وفات ایتمشدر . ١٣ سنه سلطنت سورمشدر .	٥٢٥	١١٣١
داود ، محمودك اوغلیدر . عینی سنه ایچنده خلع ایدیلمشدر .	٥٢٦	١١٣١
مسعود ، لقبی غیاث‌الدین‌در . محمدك اوغلیدر . خلع ایدیلمشدر .	٥٢٧	١١٣٢
طوغرول ، محمدك اوغلیدر . محرم آینده وفات ایتمشدر .	٥٢٩	١١٣٤
مسعود ، تکرار تخته چیقارلمشدر . ٢٧ یاشنده اولدیغی حالده رجب ابتداسنده همدانده وفات ایتمشدر .	٥٤٧	١١٥٢
ملك شاه ، محمودك اوغلیدر . خلع ایدیلمشدر .	٥٤٧	١١٥٢
٥٥٢ هجری و١١٥٧ میلادی تاریخنده سلطان سنجر ٧٢ یاشنده اولدیغی حالده مروده ربیع‌الاول آینده وفات ایتمشدر .		
محمود ، بن محمد بن بغرا خان یرینه کچدی . ٥ سنه حکمران اولدی .		
محمد ، محمودك اوغلیدر . همدانده ربیع‌الاخر آینده وفات ایتمشدر .	٥٥٤	١١٥٩
سلیمان شاه ، محمودك اوغلیدر . ربیع‌الآخر آینده وفات ایتمشدر .	٥٥٥	١١٦٠
آرسلان شاه بن طوغرول بن محمد .	٥٧١	١١٧٥
طوغرول شاه ، آرسلان شاهك اوغلیدر . ٢٤ ربیع‌الاولده اولدیرلمشدر .	٥٩٠	١١٩٥

سلچوقیلرك شوكت وقدرتی وسلالەلرینك عظمتی ٥٤٧ هجری و ١١٥٢ میلادی تاریخنده سلطان مسعودك وفاتیله عادتا محو اولمش كیبدر . داخلی نفاقلر ، پهلوانیلرك پك فضله نفوذ وحكملری بو سلالەنك انقراضنی تعجیل ایتدی . غایت كسب شوكت ایتمش اولان خوارزم سلطانلری ٥٩٠ تاریخنده بوایمپرا-طورلغك اضمحلالنی اكمال ایلدیلر . تكش سلطان طوغرول شاهی مغلوب ایتدی . طوغرول محاربەده مقتول دوشدی .

٢١

كرمان سلچوقیلری سلالەسی

قاورد یاخود قاروت بك بن چاقر بك بن میكائیل بن سلچوق ، كرمانده وجوار الكالرده حكمران اولان بو سلا-لەنك ایلك مؤسسیدر . طوغرول بك ٤٣٣ هجری و ١٠٤١ میلادی تاریخنده بوولایتی اوكا ویرمشدی . اوراده كسب قدرت واستقلال ایتمش ، ٤٥٥ تاریخنده اولدقجه مهم بردولت وجوده كتیرمشدی . بوحكمدارلرك تاریخی بزجه آز معلومدر . دربلو طرفندن كوستریلن حكمداران اسامیسنی قونترول ایدەمدك . موثوقیتنی تأمین ایتمەدن بروجه آتی نقل ایدیبورز .

قاورد ، چاقر بكك اوغلیدر . ٣٢ سنه حكمران اولمشدر .	٤٦٥	١٠٧٢
سلطان شاه ، قاوردك اوغلیدر . ٢ سنه حكمران اولمشدر .	٤٦٧	١٠٧٤

توران شاه ، قاوردك اوغليدر . ١٢ سنه حكمران اولمشدر .	٤٨٩ ١٠٩٦
ایران شاه ، توران شاهك اوغليدر. ٥ سنه حكمران اولمشدر .	٤٩٤ ١١٠٠
آرسلان شاه ، بن كرمان شاه بن قاورد . ٤٢ سنه حكمران اولمشدر .	٥٣٦ ١١٤١
مغيث‌الدين محمد بن آرسلان شاه . ١٤ سنه حكمران اولمشدر .	٥٥١ ١١٥٦
طوغرول شاه ، محمدك اوغليدر . ١٢ يا بكه‌ده ١٥ سنه حكومت ايتمشدر. ابوالفدايه نظراً ٥٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر .	٥٦٥ ١١٦٩
بهرام شاه ، آرسلان شاه ، توران شاه ، } طوغرول شاهك اوغللريدر . بر قاچ سنه تخت غوغاسی ايتمشلردر .	
محمد شاه ، بهرام شاهك اوغليدر .	٥٨٣ ١١٨٧

على نسلندن اولوب خلافت ادعاسنده بولونان ملك دينار ٥٨٣ تاريخ هجريسنده براوردو ايله كرمان قطعه‌سنه كيردی وضبط ايتدی . محمد شاه ممالكنی تركه مجبور اولدی . سلجوقيلرك بوقولی ختام بولدی .

٢٣

قونيه سلجوقيلری سلاله‌سی

سليمان بن قوتولمش بن اسرائيل بن سلجوق ، قونيه‌يی پايتخت اتخاذ ايتمش اولان سلجوقی سلاله‌سنك مؤسسی وايلك

حكمداريدر. ايران سلجوقيلری سلطانی ملكشاه ، ٤٦٧ هجری و ١٠٧٤ ميلادی تاريخنده آنطا كيه‌نك اوته طرفنده‌كی بوتون ممالكی سليمانه ويرمشدی . سليمان آناطولی‌يه كيردی ، ازنيقی روملردن آلدی . بوراسنی پايتخت ياپدی . اورادن بوغاز ايچنه قدر عسكر كوندريوردی . اوزمان استانبولده حكمران اولان آلكسی قومنه‌ن سليمان ايله بر معاهده ياپدی وآسيا الكالرينی اوكا ترك ايتدی . سليمان بو معاهده ايله سوريه‌ده‌كی لائوديسه [لاذقيه] دن چناق قلعه بوغازينه قدر اولان بوتون ولايتلره صاحب اولدی . كنديسی واحفادی بوممالكی محافظه ايتديلر . چوق كره روملرله وصوكره فرانسزلرله چارپيشديلر. فرانسزلر فلسطينه كيتمك ايچون اونك ممالكندن كچديلر واورالرده آلتی يوز بيكدن زياده ضايعات ويرديلر . عرب مورخلری بونلره روم سلجوقيلری ديرلر. چونكه اولجه روماليلرك تحت تصرفنده بولونان الكالرده حكمران اوليورلردی . روملر واهل صليب مورخلری ايسه كنديسنه ايرانيلر ديرلر . چونكه ايران جهتندن كلمشلردر .

سليمان ، قوتولمشك اوغليدر . ٤٦٧ تاريخنده حكمران اولمغه باشلامشدر. ١٣ سنه سلطنت سورمشدر. ٤٧٨ ١٠٨٥

فاصلهٔ سلطنت . ازنيقده صاحب قوت اولان ابوالقاسم ، صوكره برادری ابوالغازی Pulchas ، ٤٨٥ تاريخنه قدر .

قيليج آرسلان داود ، سليمانك اوغليدر . ٥٠٠ ١١٠٦

شهنشاه [سایسان] قیلیج آرسلانك اوغلیدر . ٥١١ ١١١٧

مسعود ، قیلیج آرسلانك اوغلیدر . ١١١٩ تاریخندن اعتباراً حکمران اولمشدر . ٥٥٠ ١١٥٥

عزالدین قیلیج آرسلان ، مسعودك اوغلیدر . ٥٨٤ تاریخنده حکومتی اولادلرینه براقشدر . ٥٨٨ سنه‌سی شعبانده و١١٩٢ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر . ٥٨٤ ١١٨٨

قطب‌الدین ملك شاه ، قیلیج آرسلانك اوغلیدر .

غیاث‌الدین کیخسرو ، عزالدینك اوغلیدر . خلع ایدیلمشدر .

رکن‌الدین سلیمان ، عزالدینك اوغلیدر . ٦ ذی‌القعده‌ده وفات ایتمشدر . ٦٠٠ ١٢٠٤

قیلیج آرسلان ، رکن‌الدینك اوغلیدر . خلع ایدیلمشدر. ٦٠١ ١٢٠٤

غیاث‌الدین کیخسرو ، عزالدینك اوغلیدر . تکرار تخته چیقارلمشدر . ٦٠٧ ١٢١٠

عزالدین کیکاوس ، کیخسروك اوغلیدر . ٦١٦ ١٢١٩

علاءالدین کیقباد ، کیخسروك اوغلیدر . ٦٣٤ ١٢٣٦

غیاث‌الدین کیخسرو ، کیقبادك اوغلیدر . ٦٤٢ ١١٤٤

قرالك کتبخانه‌سنده بو حکمدارك برمدالیه‌سی واردر که شو عباره‌یی محتویدر : السلطان الاعظم غیاث الدنیا والدین کیخسرو بن کیقباد ، ضرب فی قونیه ... دیکر طرفده خلیفه‌نك اسمی الامام المستنصر بالله امیرالمؤمنین . بر آرسلان واوزرنده بر کونش ، آرسلانك باجاقلرنده وقویروغنده اوچ یلدیز .

عزالدین کیکاوس ، کیخسروك اوغلیدر . ٦٥٣ ١٢٥٥

ركن الدين قيليج آرسلان ، كيخسروك اوغليدر .	٦٦٦	١٢٦٧
غياث الدين كيخسرو ، ركن الدينك اوغليدر ، اولديرلمشدر.	٦٨٢	١٢٨٣
مسعود ، عزالدين كيكاوسك اوغليدر .	٧٠٨	١٣٠٨

كيخسرو بن كيقبادك زمان سلطنتنده قونيه سلچوقيلرينك ممالكنه كيرمش اولان موغوللر صو كره كى حكمدارلر زماننده بو ايمپراطورلغك ضبطنى اكمال ايتديلر . قونيه تختنه ايسته‌دكلرى كبى تصرف ايلديلر . بونلرك حركتندن غير ممنون قالان عزالدين كيكاوس استانبوله ميشل پاله‌ئولوغك نزدينه چكيلدى. فقط استانبولى ضبط ايتمكه تشبث ايلديكى جهتله توقيف ايديلدى. واينوز Ainus حصارينه كوتورلدى . قاپچاق خانى منكو تيمور اورادن كنديسنى قورتارمشدر . تاتارستانده وفات ايتدى . مسعود اسمنده براولاد براقدى . مسعود تكرار آناطولى‌يه كيردى وسلطان عنوانى آلدى . ٧٠٨ تاريخنده وفات ايتدى .

٢٣

حلب سلچوقيلرى سلاله‌سى

٤٧١ هجرى و ١٠٧٨ ميلادى تاريخنده ، سلچوقيلر سلطانى ملك شاه سوريه‌يى ، ضبط ايده‌بيله‌جكى بوتون جوار ممالك ايله برابر برادرى تاج الدوله توتوش بن آلب آرسلانه تخصيص ايتمشدى . اوحلب محاصره‌سى ايله مشغول اولديغى صيراده مصر اردولرى قوماندانى بدر الجمالى شامى محاصره

ایدییوردی . بورادەدە آتسز قوماندان ایدی . آتسز توتوشدن استمداد ایدنجە توتوش درحال حلب محاصرەسنی ترك ایدەرك شامە کیتدی. مصرلیلر کندیسنە انتظارایتمەیی موافق کورمدیلر. توتوش شـامە کیردی . آتسزی حقسز یرە اولدیرتدکدن صوکرە شهری ضبط ایتدی .

سلطان ملك شـاهك وفاتندن صوکرە توتوش سلچوقی ایمپراطورلغنە کوز دیکەرك متعدد امرایی یانندە طوپلادی . بغداد شهرندە خطبەیی کندی نامنە اوقوتەبیلەجك درجەدە قوت کوستردی . صـوکرە آذربایجانە کچدی . فقط طرفنی التزام ایتمش اولان بعض امرا کندیسنی ترك ایدنجە سوریەیە عودتە مجبور اولدی . کندیسنی براقش اولان آق سنقرە هجوم ایلە عسـکرلرینی مغلوب ایتدی . سلچوقیلرك نفوذی آلتندە بو امیرك صاحب اولدیغی حلب شهرینی ضبط ایلەدی . ایمپراطورلق ایچون ایران سلچوقیلریلە منازعەدە دوام ایتدیسەدە ری شهری قربندە وقوعە کلن برمحاربەدە مقتول دوشدی . اولادلری حلبدە کندیسنە خلف اولدیلر .

تاج الدولە توتوش ، آلپ آرسلانك اوغلیدر . صفر
آیندە اولدیرلمشدر . ٤٨٨ ١٠٩٥
فخرالملوك رضوان ، توتوشك اوغلیدر . ٥٠٧ ١١١٤
تاج الدولە آلپ آرسلان الاخرس ، رضوانك اوغلیدر . ٥٠٨ ١١١٥
سلطان شاه ، رضوانك اوغلیدر . خلع ایدیلمشدر . ٥١١ ١١١٧

رضوانك وفاتندن صوكره بو سلچوقيلرك تكميل حكم ونفوذی لؤلؤ اسمنده بر كوله‌نك النه كچمشدی . برقاچ تورك لؤلؤی اولديرديلر . وفاتندن صوكره ظهور ايدن اغتشاشات ، فرانقلرك شهری ضبطه كلمه‌سندن قورقان حلب سكنه‌سنك حكومتی ماردين ملكی (آرتق) ك اوغلی ايلغازی‌يه تسليم ايتمه‌لرينه سببيت ويردی . اوده حلبك اداره‌سنی حسام‌الدين تيمور طاشه حواله ايتدی .

٣٤

شام سلچوقيلری سلاله‌سی

حلب سلچوقيلرينك مؤسسی اولان توتوش ، وفاتندن صوكره ايكی اولاد براقدی : رضوان ، دقاق . رضوان حلبی وجوار محللری اله كچيردكدن صوكره دقاق شامده حكمران اولان كوله ساوتكين‌دن بر مكتوب آلدی . بو شهره كلمه‌سی ايچون تشويقاتده بولونيور وشهری كنديسنه تسليم ايده‌جكنی بيلديريوردی . دقاق كيزليجه حلبدن چيقدی ، شامه واصل اولدی . ساوتكين ٤٨٨ هجری و ١٠٩٥ ميلادی تاريخنده شام شهرينی اوكا تسليم ايتدی . دقاقك والده‌سيله تأهل ايتمش اولان طغتكين ، توتوش طرفنی ترك ايله شامه كيتدی . صوكره دقاقك اوغللرينك الندن بوشهری ضبط ايتدی .

دقاق ، توتوشك اوغليدر . رمضان آينده وفات ايلمشدر. ٤٩٧ ١١٠٤

دقاقك براوغلی ، برقاچ آی .

بکتاش ، توتوشك اوغلیدر . برقاچ آی .

ظهیرالدین طغتكین ، صفر آینده أولديرلمشدر . ٥٢٢ ١١٢٨

تاج‌الملوك بوری ، طغتكينك اوغليدر. ٤ سنه ٥ آی

حکمران اولمشدر . ٢١ رجبده أولمشدر . ٥٢٦ ١١٣٢

شمس‌الملوك اسماعيل ، بورينك اوغليدر . ١٤ ربیع‌الآخرده أولديرلمشدر . ٥٢٩ ١١٣٥

شهاب‌الدين محمد ، بورينك اوغليدر . شوال آينده أولديرلمشدر . ٥٣٣ ١١٣٩

جمال‌الدين محمد ، بورينك اوغليدر . ربیع‌الاول آينه دوغرو أولمشدر . ٥٣٤ ١١٣٩

مجيرالدين ابق ، محمدك اوغليدر . ٥٤٩ ١١٥٤

قرال کنج لویی‌نك وايمپراطور قونرادك تحت قومانداسنده بولونان فرانسزلرله آلمانلر سوريه‌يه واصل اولدقدن صوكره شامی محاصره ايچون ياقلاشديلر . مجيرالدين ابق شام شهرنده هيچ حكم و نفوذه مالك دكلدی . شهرك واليسی بولونان معين‌الدين انز ـ كه طغتكينك كوله‌سی ايدی ـ شامده حاكم مطلق موقعنده ايدی . فرانسزلرله آلمانلر ياقلاشنجه شام قوهٔ محافظه‌سی دشمنه قارشی يورومك اوزره شهردن چيقدی . فقط بر موفقيت قازانه‌ماديلر . خرستيانلر ميدان اخضره قدر كلديلر . معين‌الدين انز اتابك سيف‌الدينه مراجعته مجبوراولدی . سيف‌الدين درحال اردوسيله حمصه كلدی . بو حكمدارك مواصلتی ، والينك سوريه فرانقلرينه بويكی كلن فرانسزلرله

آلمانلرك پك كسب قوت ایتمەلرندن تولد ایدەجك محاذیر حقندەكی تلقیناتی فرانقلری كندی دعوالرینە خیانت ایتمكە سوق ایلدی. سیف الدینك شامی ضبط ایتدكدن صوكرە قدسیدە ضبط ایتمكە قیام ایلەمسی احتمالیدە اونلری بو فكرە امالە ایدییوردی. چكیلمەلری شرطیلە بایناس حصارینك كندیلرینە ترك ایدیلەجكی وعدیدە اجرای تأثیر ایتمشدی. بونك اوزرینە فرانقلر سیف الدینك تقربی دولاییسیلە یكی كلن آلمانلری وفرانسزلری اوقدر قورقوتدیلر كە نهایت بونلر محاصرەیی رفع ایلە اورادن چكیلدیلر. شامك ایركج بونلرك النە دوشمەسندن قورقان نورالدین محمود ، شهر سكنەسنك صداقتنی تأمین ایتدكدن صوكرە شامە یاقلاشدی. اهالی شرق قاپیسنی كندیسە آچدیلر. ایچ قلعەیی قوشاتدقدن صوكرە مجیرالدینە حمص شهرینی تكلیف ایتدی. مجیرالدین ایچ قلعەیی تخلیە ایتدی. بونك اوزرینە نورالدین ویردیكی سوزە باقمادن اوكا كوچوك برموقع تخصیص ایتمك ایستەدی. مجیرالدین رد ایتدی ، بغدادە چكیلدی. عمرینك صوكنە قدر اورادە قالدی.

٢٥

ارتق تورکمنلری

ماردین ومیافارقین حکمدارلری

تورکمنلر ، سلجوقیلر ایرانی استیلا ایتدكلری زمان سوریەیە

كلمش بر نوع توركلردر . بعض مورخلر بونلری توركلرك ایچنده حیات راعیانه‌یه الك چوق رغبت ایدن و تاتارلرك طرز معیشتنی محافظه ایله‌ین یعنی حیوانات سورولریله كچینن برقسم اوله‌رق تلق ایدرلر . ژاق دو ویتری Vitry بونلرك اسملری تورك وقومان كلمه‌لرندن كلدیكنی سویلیوركه قوماندن یعنی قاپچاقدن كلمش توركلر دیمكدر . توركمنلر مختلف مملكتلرده اوتوردیلر . برقسمی بحرخزرك غربنده ساكن اولمشلردر كه بوراده بحث ایندكلرمز اونلردر . دیكرلری خوارزم طرفلرنده‌در . اوراده الآن پایدار بولونیورلر . بعض مورخلر بونلره غز نامنی ویریرلركه آوروپاده‌كی اوزلرك عینیدر . بونلر قسطنطین دوقاسك زمان حكومتنده یونانستان ایله ماكدونیایی استیلا ایتمشلردر .

بو حكمدارلرك اجدادی امیر ارتق بن اكسك ، سوریه سلجوقیلرینك تأسسندن صوكره قدسی ضبط ایده‌رك بورایه حكمدار اولمشدی . ٤٨٤ هجری و ١٠٩١ میلادی تاریخنده وفات ایتدی . ایلغازی و سقمان نامنده ایكی اولاد براقدی . بونلر ، مصرده حكمران اولان فاطمیلرك قوماندانی افضل ٤٨٩ هجری و ١٠٩٦ میلادی تاریخنده كندیلرینی سوریه‌یه چكیلمكه مجبور ایدنجه‌یه قدر قدسده حكمران اولدیلر . سقمان رهاده یرلشدی . ایلغازی عراقه كیتدی . تاریخ بزه ایلغازینك ٤٩٨ هجری و ١١٠٤ میلادی تاریخنده ، برادری سقمانك حین وفاتنده ماردینی ضبط ایتمش اولدیغنی خبر ویریور .

امیر ایلغازی ، ارتقك اوغلیدر . رمضان آینده وفات
ایتمشدر .   ٥١٦ ١١٢٢

حسام‌الدین تیمور طاش ، ایلغازینك اوغلیدر . ٣٠
سنه حکومت سورمشدر . ابن‌الاثیر ٥٤٨
تاریخنده وفات ایتدیکنی سویلیور .   ٥٤٧ ١١٥٢

قرالك کتبخانه‌سنده بو حکمداردن قالمه برمدالیه
واردرکه محتویاتی شودر : الملك‌العالم العادل
حسام‌الدین تیمور طاش بن ایلغازی بن ارتق .
کورولن رسم رومالیدر .

نجم‌الدین البی ، تیمور طاشك اوغلیدر . تاریخ وفاتی
مجهولدر .

قرالك کتبخانه‌سنده بو حکمداردن قالمه مدالیه شو
عباره‌یی محتویدر : نجم‌الدین ابوالمظفر البی
بن تیمور طاش بن ایلغازی بن ارتق ملك
دیاربکر . رسملر رومالیدرلر .

٥٨٠ ١١٨٤

قطب‌الدین ایلغازی البی‌نك اوغلیدر .

قرالك کتبخانه‌سنده بوحکمداردن قالمه برمدالیه شو
عباره‌یی محتویدر : قطب‌الدین بن نجم‌الدین
بن حسام‌الدین . صوکره خلیفه‌نك اسمی ،
ناصرلدین الله امیرالمؤمنین . بو سکه میافارقین
حصارنده ٥٥٧ تاریخ هجریسنده ضرب
ایدیلمشدر . رسملر رومالیدرلر .

حسام‌الدین یولوق آرسلان . قطب‌الدینك اوغلیدر .
تاریخ وفاتی کوسترلمه‌مشدر . ٥٩٤ هجری
و١١٩٧ میلادی تاریخنده حکمران ایدی .

قرالك کتبخانه‌سنده بوحکمداردن قالمه ایکی مدالیه

واردر . برنجیسنك برطرفنده آیاقده اوچ
کشی واو تورمش بر کشی رسمی کورولمکده
در . دیکرطرفنده خلیفه الامام الناصرلدین الله
امیرالمؤمنین اسمی اوقونمقده‌در . بونك اطرافنده
حسام الدین ملك دیاربکر یولوق آرسلان
بن ایلغازی بن ارتق ، سنه ٥٨٧ یازیلیور .
دیکر مدالیه بربرینه باقان ایکی باش ارائه
ایدر . بونلرك اوزرنده حسام الدین ملك
دیاربکر عباره‌سی اوقونمقده‌در . دیکر
طرفنده صلاح الدین ملك الناصر امیرالمؤمنین
یوسف بن ایوب عباره‌سی موجوددر .

ملك المنصور ناصرالدین ارتق آرسلان ، قطب الدینك
اوغلیدر . بعضیلری ٦٣٦ تاریخنده وفات
ایتدیکنی سویلیورلر . ٦٣٧ ١٢٣٩

ملك السعید نجم الدین غازی ، آرتق آرسلانك اوغلیدر . ٦٥٣ ١٢٥٥

ملك المظفر قرا آرسلان ، نجم الدین غازینك اوغلیدر . ٦٩١ ١٢٩٢

شمس الدین داود ، قرا آرسلانك اوغلیدر . ٦٩٢ ١٢٩٢

ملك المنصور نجم الدین غازی ، قرا آرسلانك اوغلیدر . ٧١٢ ١٣١٢

بو حکمدارلرك بوندن صوکره‌کی اسامیسنی و تاریخلرینی بولامادم . اغلب احتماله کوره ، صوکره‌لری ماردین حکومتنی اله کچیرمش اولان صلاح الدین عائله‌سی حکمدارلری طرفندن مملکتلری ضبط وتسخیر ایدیلمشدر .

٢٦

ارتق تورکنلری

آمد و کیفا ملکلری

مصر عساکری قدسدن ارتق اوغللرینی طرد ایتدکدن صوکره ایلغازینک قارداشی سقمان سوریه‌یه کلدی . او زمان موسی النور کانی نامنده‌کی موصل ملکی کندیسنه کیفا حصارینی ویردی . سقمان ، کربوغا ایله وقوعه کلن بر محاربه‌ده مغلوب اولدی ، یکنی یاقوتی اسیر دوشدی . کربوغا اونی ماردین حصارینه حبس ایتدی . ماردینده مغنی نامنده بر امیر حاکم ایدی . مؤخراً ، یاقوتی تخلیه ایدیلدی . حصارده بولا- بیلدیکی دوستلر سایه‌سنده حصاری اله کچیرمك امکانی تأمین ایتدی . یاقوتی‌نك وفاتندن صوکره قارداشی علی ماردینده حکمران اولدی . فقط موصل ملکی جکرمشه عرض انقیاد ایتدیکندن جکرمش کندی آدملرندن برینی ماردینه کوندرمك ایسته‌دی . سقمان همان کیده‌رك ماردینی ضبط ایله آخر عمرینه قدر محافظه ایتدی . صوکره قاردشی ایلغازی بو حصاری آلدی ، کیفایی سقمانك اوغلی ابراهیمه براقدی . بو ارتقیلر صوکره آمدی ضبط ایلمشلردر .

سقمان ، ارتقك اوغلیدر . ٤٩٨ ١١٠٤

ابراهیم ، سقمانك اوغلیدر .

رکن‌الدوله داود . ٥٢٢ هجری و١١٢٨ میلادی
تاریخنده حکومتده ایدی . فخرالدین قرا
آرسلان ابن داود ابن سقمان . ٥٥٦
تاریخندن بری حکمدار ایدی . ٥٦٢ ١١٦٦

قرالك کتبخانه‌سنده بو حکمداردن قالمه ایکی مدالیه
واردر . برنجیسنده شو عباره کورولیور :
الملك العالم العادل فخرالدین قرا آرسلان بن
داود بن ارتق . ایکنجیسی : بوسکه فخرالدین
قرا آرسلان داودبن سقمانك زمان حکومتنده
ضرب ایدلمشدر عباره‌سنی محتویدر .

نورالدین محمود یاخود محمد . قرا آرسلانك اوغلیدر . ٥٨١ ١١٨٥
قطب‌الدین سقمان ، محمودك اوغلیدر . ٥٩٧ ١٢٠٠
ملك الصالح ناصرالدین محمود ، محمودك اوغلیدر . ٦١٨ ١٢٢١
ملك المسعود ، ناصرالدینك اوغلیدر . ٦٢٩ ١٢٣١

صلاح‌الدین عائله‌سنه منسوب اولوب مصره حاکم بولونان سلطانلر سوریه‌ده بویوك فتوحاته نائل اولمشلردر . ٦٢٩ هجری و ١٢٣١ میلادی تاریخنده ملك الکامل کندی عائله‌سنه منسوب بوتون ملکلرله برابر کله‌رك آمدی محاصره و ضبط ایتدی . مسعودی مصره کوتوردی ، اوراده کندیسنه اراضی ویردی.

بو ارتق حکمدارلرندن باشقه آتیده‌کی ذواتك اسامیسنه‌ده تصادف ایدیلیور :

بلك بن بهرام بن ارتق . سوریه‌ده صاحب سطوت ایدی . اوراده متعدد شهرلره مالکدی . ٥١٨ هجری و١١٢٤ میلادی تاریخنده ادسه قونتی ژوسلن طرفندن أولدیرلدی .

بدرالدوله سلیمان بن عبدالجبار بن ارتق . ایلغازینك وفاتندن

صوكره ٥١٦ هجری و ١١٢٢ میلادی تاریخنده حلبه صاحب اولمشدی . ایرته‌سی سنه بلك اونك الندن حلبی آلمشدر .

سلیمان بن ایلغازی ٥١٦ هجری و ١١٢٢ میلادی تاریخنده کندیسنه میافارقینده خلف اولدی .

٢٧

قاپادوکیا تورکمنلری

فرانقلر قونیه سلطانی قیلیج آرسلانك ممالکنی استیلا ایتدکلری و قیلیج آرسلان اونلری طرد و ممالکنی مدافعه ایله مشغول اولدیغی صیراده کمشتکین بن طیلو نامنی وابن‌الدانشمند لقبنی حائز بر تورکمن عسکر طوپلایه‌رق ملاطیه جوارلرنده بر کوچوك دولت تشکیل ایده‌جك درجه‌ده صاحب شوکت اولدی. ٤٩٣ هجری و ١٠٩٩ میلادی تاریخنده ملاطیه‌یی محاصره ایتدی. اوراده غابریه‌ل اسمنده برارمنی حاکم ایدی. ملاطیه‌یی آلمغه کیدن بوئه‌موندی بوسفر اثناسنده اسیر ایتدی . تورکمن بوهجومده شهری اله کچیره‌مدی . قاپادوکیاده حکمران اولدی. صوکره‌لری ملاطیه‌یی ضبط ایدنجه بوشهر اونك کوچوك دولتنه پایتخت تشکیل ایتدی .

محمد بن‌الدانشمند ٥٣٧ ١١٤٢

یاغی آرسلان بن محمد . ٥٦٠ تاریخنده ملاطیه ملکی ایدی . ابراهیم ، محمدك طورونیدر .

برادری ذوالنون عینی تاریخده قیصریه‌ده حکمران ایدی . ٥٦٧ ١١٧١

اوده ملاطیه‌یه صاحب اولمشدر .

بو کوچوك حکومت چوق زمان پایدار اولمادی . چونکه ٥٩٧ هجری و ١٢٠٠ میلادی تاریخنده قونیه سلطانی رکن الدین سلیمانك ، ٥٨٧ هجری و ١١٩١ میلادی تاریخندن اعتباراً برادری معزالدین قیصر شاهك النده بولونان ملاطیه‌یی ضبط ایتدیکنی کوریورز . ملاطیه‌یی معزالدینه پدری قیلیج آرسلان ویرمشدی . قیلیج آرسلان ذوالنونك الندن دولتنی آلدی . ذوالنون استمداد ایتمش اولدیغی مشهور نورالدین نزدینه التجا ایتدی . نورالدین ٥٦٨ هجری و ١١٧٢ میلادی تاریخنده قیلیج آرسلانه هجوم ایده‌رك ذوالنوندن آلدقلرینی اعاده‌یه اونی اجبار ایله‌دی . ذوالنونی سیواسی محافظه ایچون اوراده براقشدی . فقط نورالدینك وفاتندن صوکره قیلیج آرسلان ذوالنونی تکرار طرد ایده‌رك دولتندن محروم براقدی .

٣٨

اخلاط ملکلری

سلچوقی عائله‌سندن آذربایجانده تأسس ایتمش اولان ملك اسماعیل نامنده کوچوك برحکمدارك سقمان نامنده بر تورك کوله‌سی واردی . افندیسی اسماعیل قطب الدین عنوانی طاشیدیغی جهتله بونك‌ده لقبی قطبی ایدی . بوتاریخده مروانیلر دیاربکره و بالخاصه ارمنستانده اخلاط شهرینه حاکم بولونیورلردی .

مروانیلرك اداره‌سنده‌كی شدت وخشونت اخلاط سكنه‌سنی قیامه سوق ایتمشدی . بونلر عدالتندن واحتیاطكارلغندن امین اولدقلری سقمانی چاغرمشلردی . سقمانی كندیلرینه ملك اعلان ایده‌رك ٤٩٣ هجری و ١٠٩٩ میلادی تاریخنده مروانیلری قوغدیلر .

سقمان القطبی	٥٠٦	١١١٢
ظهیرالدین ابراهیم بن سقمان .	٥٢١	١١٢٧
احمد بن سقمان . آنجق ١٠ آی حكمران اولدی .		
شاه ارمن سقمان ، ابراهیمك اوغلیدر . ٦ یاشنده‌در . والده‌سی ایناتج خاتون نائبهٔ حكومت ایدی . ٥٢٨ تاریخنده قتل ایدیلدی .	٥٧٩	١١٨٤
سقمان ده اوسنه نهایتلرنده أولدیرلمشدی .		
سیف‌الدین بكتمر ، ابراهیمك كوله‌سی ، اخلاطی ضبط ایدر . جماذی‌الاول آینده قتل ایدلمشدر .	٥٨٩	١١٩٣
بدرالدین آق‌سنقر هزاردیناری نام دیكرله ظاهرالدین . بكتمرك داماديدر .	٥٩٤	١١٩٧
قتلغ ، ٧ كون حكومت ایتمشدر .		
ملك المنصور محمد ، بكتمرك اوغلیدر .	٦٠٣	١٢٠٦
عزالدین بلبان	٦٠٤	١٢٠٧

شاهرمن سقمانك وفاتندن صوكره اخلاط شهری بوعائله‌نك كوله‌لری النده قالدی . جوارده‌كی كوچوك حكمدارلر شهری ضبط ایتمكه چالیشدیلر . قونیه سلجوقیلری سلطانی قیلیج آرسلانك اوغلی اولوب ارضرومی اداره ایدن طوغرول شاه ٦٢٠ هجری و ١٢٠٥ میلادی تاریخنده اخلاطی اله كچیرمك

ایسته‌دی . فقط اهالی کندیسنی سومدیکی ایچون چکیلمکه مجبور اولدی. ایرته‌سی سنه صلاح‌الدین عائله‌سندن ملك‌الاوحد ایوب دها بختیار چیقدی. بلبانی مغلوب ایتدی . بونك اوزرینه طوغرول‌شاه بلبانه التحاق ایدنجه اوحد ایوب مغلوب اولدی. صوکره طوغرول شاه بلبانی اولدیردی ، اخلاطی اله‌چیرمك ایسته‌دی . اهالی ملك‌الاوحد ایوبی چاغیردیلر وﻫ اوکا تسلیم اولدیلر . اوحد همان بوتون اولکایه تصرف ایتدی. اوحدك پدری ملك‌العادلدن قورقان جوارقوملر اونك بوشهرده‌تأسس ایتمسندن هیچ ممنون دکلدیلر. ازجمله کوردلر اخلاط اراضیسنه آقینلر یاپدیلر . فقط ملك‌العادل امداده عسکر کوندردی وبو شهر اوغلی اوحد النده قالدی .

۳۹

اتابکلر

آتابك حکمدارك پدری یاخود مربیسی معناسنی افاده ایدر. سلچوقی سراینك ذی‌قدرت امراسندن برچوغی بوعنوانی طاشیمشلردر. مختلف ولایتلرده بررحاکم مطلق حالنده تأسس ایتدکدن صوکره‌ده بوعنوانی محافظه‌ایتمشلردر. مع‌مافیه خطبه‌لرده سلچوقی حکمدارینك اسمی کندیلرینککیدن اول ذکرایدیلیردی. بونلر درت آتابك سلاله‌سنه انقسام ایدرلر .

١ ـــ عراق ياخود سوريه اتابكاری .
٢ ـــ آذربايجان اتابكاری .
٣ ـــ ايران اتابكاری .
٤ ـــ لورستان اتابكاری .

عراق آتابكاری

آقسنقرالبرسقی ايله قاريشديرلمامق اقتضا ايدن آقسنقر قسيم الدوله ، آلپ آرسلانك اوغلی ملك شاهك خدمتنده بولونان توركلردن بری ايدی . ملك شاه سلچوقيلر تختنه چيقديغی زمان آقسنقره سرايك اك يوكسك مناصبنی توجيه ايتدی . اكابر بوندن تلاشه دوشديلر ، نفوذ و اعتبارلرينی غائب ايتمكدن قورقديلر . آقسنقرك خدماتنه مكافات بهانه‌سيله ملك شاهی حلب ، حما ، منبج ولاذقيه شهرلرينی اوكا ويرمكه تشويق ايتديلر . آقسنقر محل مأموريتنه كيتمكه مجبور اولدی . اوراده خلقك محبتنی قازاندی .

ملك شاهك وفاتنی تعقيب ايدن اغتشاشات اثناسنده آقسنقر سلطانك كوچوك ياشده‌كی اولادلرينی ترك ايده‌رك سوريه‌ده يرلشمش ديكر برسلچوقی اولان توتوش طرفنی التزام ايتدی . خدماتنه رغماً توتوش ، آذربيجاندن عودتده حلب شهرينی آقسنقردن آلدی . بو مناسبتله ٤٨٧ هجری و ١٠٩٤ ميلادی تاريخنده وقوعه كلن محاربه‌ده آقسنقر توتوشك امريله قتل

ایدیلدی . آقسنقرك اوغلی عمادالدین زنکی اوزمان ١٠ یاشنده
ایدی . مختلف سلچوقی قوماندانلرینك نزدلرینه کیتدی . متعدد
مصادماتده تمیز ایتدی . آقسنقرالبرسقی ٥١٦ هجری و ١١٢١
میلادی تاریخنده اوکا واسط ولایتنی وبصره‌یی ویردی . ایرته‌سی
سنه عمادالدین سلطان محمود سلچوقینك خدمتنه کیرنجه کندیسنه
بصره ویریلدی . صوکره بغداد ولایتنه تعیین ایدیلدی . اوزمان
ماردیندن مصره قدر بوتون حوالی‌یه مالك اولان فرانقلرك
قوت وشوکتی عمادالدین زنکی‌یی موصله تحویل ایتمکه سلطانی
مجبور براقدی . فرانقلره مقاومته قادر بری وارسه اوده زنکی
اوله‌جغی امید ایدیلیوردی . زنکی صوکره بوامیدك پك حقلی
اولدیغنی اثبات ایتمشدر . ٥٢١ هجری و ١١٢٧ میلادی تاریخنده
حلبی اله کچیردی . اوراده کرك کندیسی کرك وفاتندن صوکره
اولادلری برر حکمدار کبی ادارهٔ امور ایتدیلر . موصل ،
حلب ودهاسائر بعض سوریه‌شهرلری پایتخت خدمتنی کوریوردی .
چونکه مختلف قوللره آیرلمشلردی .

موصل قولی

اتابك عمادالدین زنکی ، ربیع الآخر آینده ٦٠ یاشنده ایکن اولدیرلمشدر .	٥٤٠ ١١٤٥
سیف الدین غازی ، زنکینك اوغلیدر . جماذی الآخر آینده ٤٠ یاشنده وفات ایتمشدر . ٣ سنه آی حکمران اولمشدر .	٥٤٤ ١١٤٩

قطب‌الدین مودود ابوالملوك ، زنكینك اوغلیدر .
شوال آینده ، ٤٠ یاشنده وفات ایتمشدر .
٢١ سنه ٥ آی حکمران اولمشدر . ٥٦٥ ١١٧٠

المعز سیف‌الدین غازی ، مودودك اوغلیدر . صفر
آینده ٣٠ یاشنده وفات ایتمشدر ١٠ سنه
٣ آی حکومت ایتمشدر . ٥٧٦ ١١٨٠

عزالدین مسعود ، مودودك اوغلیدر . ٢٧ شعبانده
أولمشدر . ١٣ سنه ٦ آی حکومت‌سورمشدر. ٥٨٩ ١١٩٣

نورالدین آرسلان شاه ، مودودك اوغلیدر . رجب
آینده أولمشدر . ١٧ سنه ١١ آی حکمران
اولمشدر . ٦٠٧ ١٢١٠

الملك‌القاهر عزالدین مسعود ، نورالدینك اوغلیدر .
ربیع‌الاولده أولمشدر . ٧ سنه ٩ آی
حکمران اولمشدر . ٦١٥ ١٢١٨

قرالك کتبخانه‌سنده بولونان وبو حکمدار زماننده
قالان برمدالیه‌نك محتویاتی شودر : لااله‌الاالله
ناصر الدین . . . امیر المؤمنین ، عز الدنیا
والدین اتا بك مسعود بن آرسلان شاه ،
بسم‌الله ، ضرب فی موصل ، سنه ٦٠٨

نورالدین آرسلان شاه ، قاهر عزالدین مسعودك
اوغلیدر . ٦١٦ ١٢١٩

ناصرالدین محمود ، قاهرك اوغلیدر . ٣ یاشنده‌در . ٦١٩ ١٢٢٢

الملك‌الرحیم بدرالدین لؤلؤ ، صوك ایکی حکمدارك
مربیسیدر . خلیفه طرفندن ٦١٩ تاریخنده
ملك نصب ایدیلمشدر . ٦٥٧ ١٢٥٩

الملك‌الصالح اسماعیل ، لؤلؤك اوغلیدر . ٦٥٨ ١٢٦٠

الملك القاهر عزالدين مسعودك حين وفاتنده ایکی اولادی قالمشدی . ١٠ یاشنده بولونان نورالدین آرسلان شاه بدرالدین لوءلوءك نظارتی آلتنده یرینه کچدی . بو حکمدارك ویرینه کچن برادرینك زمان سلطنتلرنده بدرالدين بر حاکم مطلق اولمشدر . ناصرالدین محمودك وفاتی اوزرینه بغداد خلیفه‌سی ، لوءلوءه بر فرمان کوندره‌رك موصلی اوکا توجیه ایتدی . لوءلوءك اسمی بر ملك صفتیله خطبه‌ده ذکر ایدیلدی . موغوللر سوریه‌یی استیلا ایتدکلری زمان موصلی آلدیلر واورایه کندی طرفلرندن بر والی تعیین ایلدیلر .

حلب قولی

عمادالدین زنکینك وفاتندن صوکره ایکی اوغلی سیف الدین غازی ایله نورالدین محمود آراسنده بر آز نفاق چیقدی . فقط بر ملاقاتی متعاقب آکلاشدیلر . دها قوتلی بولونان نورالدین محمود ، اله کچیرمش اولدیغی حلبی عهده‌سنده محافظه ایتدی . بو صورتله بدایت حکومتی ٥٤٠ هجری و ١١٤٥ میلادی تاریخنه مصادف اولمقده‌در .

ملك العادل نورالدین محمود ، زنکی‌نك اوغلیدر .
شوالك ١١ نده اولمشدر . ٥٦٩ ١١٧٤

الملك الصالح اسماعیل ، نورالدینك اوغلیدر . ١١ یاشنده‌در . ٢٥ رجبده اولمشدر . ٥٧٧ ١١٨١

قرالك کتبخانه‌سنده بو حکمدار زماننده قالمه بر

مدالیون شو عبارەیی محتویدر : المستنصر
بامرالله امیرالمؤمنین . بو خلیفەنك اسمیدر .
صوکره الملك الصالح اسماعیل . ضرب فی
حلب سنه ۵۷۱

عمادالدین زنکی ، قطب الدین مودودك اوغلیدر .
موصل حکمداریدر . صفر آینده خلع
ایدیلمشدر .	۵۷۹ ۱۱۸۳

نورالدینك وفاتندن صوکره ، او زمان مصر حکمداری بولونان سلطان صلاح الدین صالحی حلب ملکی اولەرق طانیمشدی. فقط صالح وفات ایدنجه صلاح الدین کلوب حلبی محاصره ایتدی. اوکا مقاومت ایدەمەین عمادالدین سنجاره مقابل حلبی تسلیم ایتمك تکلیفنده بولوندی . صلاح الدین نصیبین ، رقه ، خاربور ، سروج شهرلریله برابر سنجاری کندیسنه ویردی . بونلر حلب ایله قابل قیاس دکلدیلر . اونك ایچون عمادالدینك حرکتی هرکس طرفندن تقبیح ایدیلدی .

جزیرة ابن عمر قولی

جزیرة ابن عمر ، عمر احفادی طرفندن موصلدن یوقاریده دجله اوزرنده برآطەده بنا ایدیلمش بر شهردر . سیف الدین غازینك زمان حکومتنده موصل ملحقاتندن ایدی . سیف الدین غازینك ۵۷۶ هجری و ۱۱۸۰ میلادی تاریخنده وقوع وفاتی اوزرینه اوغلی معزالدین سنجر شاهه بو ولایت اصابت ایتدی واوراده حکمران اولدی .

معزالدين سنجر شاه ، سيف‌الدين غازينك اوغليدر . ٦٠٥ ١٢٠٨
غازى ، سنجر شاهك اوغليدر ، درحال خلع ايديلمشدر .
معزالدين محمود ، سنجر شاهك اوغليدر .
ملك مسعود ، ملك‌المعظمك اوغليدر . ٦٤٨ ١٢٥٣

٦٤٨ هجرى و ١٢٥٣ ميلادى تاريخنده موصل حكمدارى بدرالدين لؤلؤ اتابكلر عائله‌سندن اولان حكمدارك النده مملكتى آلدى . لؤلؤ اونى حبس ايتديردكدن صوكره ، يولده دجله‌يه آتلماسى امريله موصله كوندردى . ويرديكى امر اجرا ايديلدى .

سنجار قولى

زنكى‌نك اوغلى نورالدين محمود ، موصل حكمدارى سيف‌الدين غازى ايله ٥٦٦ هجرى و ١١٧٠ ميلادى تاريخنده وقوعه كلن برمحاربه‌ده موصلى ضبط ايتمك جرئتنى كوستردى . فقط درحال كرى ويردى . عينى زمانده قطب‌الدين مودودك اوغلى عمادالدين زنكى‌يه سنجار شهرينى‌ده اعاده ايتدى . ٥٧٧ هجرى و ١١٨١ ميلادى تاريخنده سنجارى ترك ايله كيدوب حلب تختنه جلوس ايتدى . ٥٧٩ هجرى و ١١٨٣ ميلادى تاريخنده صلاح‌الدين اونى حلبدن چيقاردى وسنجارى كنديسنه تكرار ويردى .

عمادالدين زنكى ، مودودك اوغليدر . ٥٩٤ ١١٩٧
قطب‌الدين محمد ، عمادالدينك اوغليدر . ٦١٦ ١٢١٩
عمادالدين شاهان شاه ، قطب‌الدينك اوغليدر . آنجق برقاچ سنه حكمران اولمشدر .

محمود ، قطب الدینك اوغلیدر . خلع ایدیلمشدر . ٦١٦ ١٢١٩

اربیل ملكلری

بو اتابكلرك حكم ونفوذی پك آز اولدیغی صیرالرده قوما-
ندانلرندن زین الدین نامنده بری ٥٨١ هجری و ١١٨٥ میلادی
تاریخنده اربیلی ضبط ایله كندی حسابنه محافظه ایتدی . فقط
اتابكلره تابع ایدی . اربیل مزوپوتامیا قطعه‌سنده‌در . غایت مستحكم
بر شهر ایدی . شهر زور قطعه‌سنك پایتختی ایدی . موصلدن
تقریباً ایكی كون اوزاقده‌در . اسكندرك دارایه قارشی بوراده
قازاندیغی مظفریت حسبیله مشهور اولمشدر .

زین الدین یوسف ، علی كوچوكك اوغلیدر ، شوال
آینده اولمشدر . ٥٨٦ ١١٩٠

ملك المظفر تقی الدین كوكبری ، علینك اوغلیدر .
رمضانده اولمشدر . ٦٣٠ ١٢٣٣

بو كوچوك حكمدارك وفاتندن صوكره خلیفه مستنصر
اربیله ابوالمعالی محمدی والی تعیین ایتدی . بوشهر ٦٣٤ هجری
و ١٢٣٦ میلادی تاریخنده تاتارلر طرفندن ضبط ایدیلمشدر .

٣٠

آذربیجان اتابكلری

سلجوقی حكمدارلرینك سراینده اتابكلر ایمپراطورلغك
وزیراعظمی كبی ایدیلر . قراسنقر سلطان مسعود نزدنده بو

وظيفه‌یی ایفا ایدییوردی . ٥٣١ هجری ١١٣٦ میلادی تاریخنده وفاتندن صوکره ، سلطانك خدمتنده بولونان ایلدکیز بووظیفه‌یه تعیین اولوندیغی کبی آذربایجان ، کردستان ولایتلری‌ده همان برحکمدار مستقل کبی کندیسنه ویرلدی . عینی زمانده سلطان ، بالدیزینی ده اوکا تزویج ایتدی . ممالکنك پایتختی اران ، صوکره همدان ایدی . فقط دها زیاده سلچوقی سلطانلرینك نزدنده بولونیور واونلرك ایمپراطورلغنی اداره ایدییوردی . ٥٥٧ هجری و١١٦٦ میلادی تاریخنده کورجیلری مغلوب ایتدی . صوکره متعدد مواقعی ضبط ایدرك کندی ممالکنی پك زیاده توسیع ایله‌دی .

ایشته بوتورك کوله‌سنك طالعی بویله اولمشدر . اولا سلطان محمودك وزیری کمال السمیرینك کوله‌سی ایکن صوکره سلطان محموده انتقال ایتدی . مسعود بدایت سلطنتنده کندیسنی صاتون آلدی . ایلدکیز الای بیك سواریدن مرکب براوردویه مالکدی .

شمس‌الدین ایلدکیز . بدایت حکومتی اتابك تعیین ایدیلدیکی ٥٣١ هجری و١١٣٦ میلادی تاریخی اوله‌رق قبول ایدیله‌بیلیر .	٥٦٨ ١١٧٢
محمدالپهلوان ، ایلدکیزك اوغلیدر . سنه ابتداسنده أولمشدر .	٥٨٢ ١١٨٦
قیزیل آرسلان عثمان ، ایلدکیزك اوغلیدر . شعبان آینده أولدیرلمشدر .	٥٨٧ ١١٩١

امیر ابوبکر ، پهلوانك اوغلیدر . أولدیرلمشدر .	٦٠٠	١٢٠٣
مظفرالدین اوز بك ، پهلوانك اوغلیدر .	٦٢٢	١٢٢٥

٦٢١ هجری و ١٢٢٤ میلادی تاریخنده ، اوز بکك مقیم بولوندیغی تبریز قربنه مواصلت ایدن تاتارلر تسلیم اولماسنی وممالکی داخلنده بولونان بوتون خوارزمیلری ویرمه‌سنی کندیسندن طلب ایتدیلر . اوز بك خوارزمیلرك برقسمنی تسلیم ، برچوغنی قتل ایلدی . فقط ایرته‌سی سنه خوارزم سلطانی کله‌رك تبریزی ضبط ایتدی واوز بکی حکومتدن محروم براقدی . اوز بك کنجه‌یه قاچدی . خوارزمیلر اورادن‌ده کندیسنی طرد ایتدیلر . بو اتابك سلاله‌سی سوندی .

بو اتابکلر آذربایجانده حکمران اولدقلری صیراده کوله‌لرندن ایدغمیش Idghmiscg نامنده بری کندیلرینه قارشی عصیان ایله همدان شهرندن ودها بعض شهرلردن مرکب کوچوك بر دولت وجوده کتیردی . ٦٠٠ تاریخنده حکمران اولمغه باشلادی .

ایدغمیش ، اوشاغی طرفندن قتل ایدیلمشدر . یرینه اوشاغی کچمشدر .	٦١٠	١٢١٣
منکلی ، یوقاریکنك اوشاغیدر .	٦١٢	١٢١٥
اوغولمش ، پهلوانك کوله‌سیدر .		

اغلب احتماله کوره خوارزمیلر ٦٢٢ هجری و ١٢٢٥ میلادی تاریخنده اوغولمشی حکومتدن محروم براقشلردی . آذربایجان‌ده جلال‌الدین طرفندن فتح ایدیلمشدر .

٣١

ایران اتا بکلری یاخود سلغریلر

عن اصل تورکمن اولان بو اتابکلر سلغر نسلندن کلیورلردی . اصل فارس ولایتنده حکمران اولمشلردر . شیراز بو ولایتك پایتختیدر . مورخلرده بو حکمدارلره متعلق هیچ بر تفصیلاته دسترس اولامادم . دربلونك کوستردیکی جدولی بورایه نقل ایدییورم . ٥٤٣ هجری و١١٤٨ میلادی تاریخنده حکمران اولمغه باشلامشلردر .

مظفرالدین سنقر ابن مودود ابن سلغر ، ١٢ ، ١٣ سنه حکمران اولمشدر .

مظفرالدین زنکی ، مودودك اوغلیدر . ١٤ سنه حکومت ایتمشدر .

مظفرالدین تکله ، زنکینك اوغلیدر . ٢٠ سنه حکومت ایتمشدر . ٥٩١ ١١٩٤

مظفرالدین ابوالشجاع سعد ، زنکینك اوغلیدر . ٢٩ سنه حکومت ایتمشدر . ٦٢٣ ١٢٢٦

مظفرالدین ابوبکر ، سعدك اوغلیدر . ٣٥ سنه حکومت ایتمشدر . ٦٥٨ ١٢٥٩

سعد ، ابوبکرك اوغلیدر . تقریباً ٢ سنه حکومت ایتمشدر .

محمد ابن اسعد ابن ابوبکر ، ٧ آی حکومت ایتمشدر .

محمد شاه بن سلغر شاه بن سعد ، ٨ آی حکومت ایتمشدر .

مظفرالدين سلچوق شاه بن سلغر شاه ، ٥ آی
حكومت ایتمشدر . ٦٦٢ ١٢٦٣
ایش خاتون ، سعدك كريمه‌سيدر . ٦٦٣ ١٢٦٤

اتابكلر سلاله‌سندن یالکز باشنه قالان بوملكه بر موغول قوماندانانه وارمشدی . هلاكو طرفندن شیراز ملكه‌سی نصب ایدیلدی . برسنه حكمران اولدی . ٦٦٣ هجری و ١٢٦٤ میلادی تاریخنده وفات ایلمشدر .

بو سلغریلردن بری دها واردركه مظفر الدين ابو شجاع سعد ایله برلکده عراقده حكمران اولمشدر .

اسمی :
قطب‌الدين طوغرول ابن سلغر بن مودوددر .

٣٢

خوارزم سلطانلری

خوارزمیلر سلاله‌سنك باشلانغجی اولمق اوزره ٤٩٠ هجری و١٠٩٧ میلادی تاریخی کوستریلیور . بوسلاله‌نك برنجی سلطانی اولان قطب‌الدين محمد بلكا تكينك كوله‌سی اولوب سلچوقی سلطانلری نزدنده طوغانجی باشی وظیفه‌سنی ایفا ایدن انوش تكين نامنده بر توركك اوغلیدر . افندیسنك حين وفاتنده اوكا خلف اولدی وسرایده پك چوق نفوذ قازاندی . اوغلی قطب‌الدينك تعليم وتربیه‌سی خصوصنده پك اعتنا کوستردی . سلچوقیلر سلطانی برکیاروقك اوردولرینك قوماندانی امیرداد

خوراسان توركلری آراسنده ظهور ایدن وخوارزم والیسنك
وفاتی انتاج ایدن اغتشاشاتی تسکین ایچون اورایه کچدیکی
زمان خوراسان والیلکنی ٤٩٠ هجری و١٠٩٧ میلادی تاریخنده
خوارزم شاه عنوانیله محمده ویردی . محمد عدالتی حسبیله
کندیسنی تبعه‌سنه سودیردی . انعام وسخاسی دولاییسیله برچوق
علمایی نزدینه طوپلادی . هر کون تزاید ایتمکده اولان شوکت
وقدرتی سلطان سنجر طرفندن مأموریتنده ابقا ایدلدکدن
صوکره بوتون بوتون آرتدی . پایتختلری خوارزم شهری
اولان خوارزمی سلطانلری ایشته بوصورتله تأسس ایتمشلردر .
بونلر مؤخراً سلچوقیلری محوایده‌رك مملکتلرینی ضبط ایلدیلر .
اردولریله تاتارستانه کیردیلر . جنکیز خان ایله خلفلری اونلری
کندی مملکتلرینی مدافعه مجبوریتنده براقماسه‌لردی شبهه یوق که
چینه قدر اولان بوتون او واسع الکالری ضبط ایده‌جکلردی .

قطب‌الدین محمد ، ۳۱ سنه حکومت ایتمشدر . ٥٢١ ١١٢٧

آتسز ، محمدك اوغلیدر . ۲۹ سنه حکومت ایتمشدر .
۹ جماذی‌الآخرده وفات ایتمشدر . ٥٥٠ ١١٥٥

ایل آرسلان ، آتسزك اوغلیدر . ۱۸ سنه حکومت
ایتمشدر . ٥٦٨ ١١٧٢

سلطان شاه محمود ، ایل آرسلانك اوغلیدر . خلع
ایدلمشدر . ۲۰ سنه حکومت سورمشدر . ٥٨٨ ١١٩٢

علاءالدین تکش ، ایل آرسلانك اوغلیدر . ۸ سنه
حکومت ایتمشدر . رمضانك ۲۰ سنده
أولمشدر . ٥٩٦ ١٢٠٠

علاءالدين محمد ، تكشك اوغليدر . ٢١ سنه حكومت
سورمشدر . ٦١٧ ١٢٢٠

جلال‌الدين منكوبرتی ، ١١ سنه حكومت سورمشدر .
شوال آينده أولديرلمشدر . ٦٢٨ ١٢٣١

خوارزميلرك شوكت وقدرتی جنكيز خان قومانداسنده‌كی موغول اردولرينی توقيفه كافی كلمه‌دی . جنكيز خاندن فراره مجبور اولان سلطان محمد بحر خزرده بر آطه‌يه چكيلدی . اوراده متروك ، محتاج وعاجز بر حالده ترك حيات ايتدی . يرينه كچن وموغوللری متعدد دفعه‌لر مغلوب ايدن جلال‌الدين سوريه طرفلرنده يكی فتوحاته نائل اولدی . فقط نهايت مغلوب دوشدی . ٦٢٨ هجری و١٢٣٠ ميلادی تاريخنده ، ذوق وصفا ايله مشغول اولديغی صيراده موغوللر آكسزين كنديسنی دياربكرده باصديلر . جلال‌الدين كوردلرك يانينه قاچدی ، اوراده أولديرلدی . ايشته شرقك اك بويوك حكمدارلرندن بری وكنديسيله برلكده بوتون سلاله‌سی بوصورتله فنایاب اولدی . قوماندانلرندن بعضيلری اوردوسنك انقاضنی طوپلايه‌رق سوريه‌ده پك چوق تخريباتده بولونديلر ، يافه قربنده فرانقلری مغلوب وقدسی ياغما ايتديلر . بزم مورخلرمز كنديلرينه Khorasmius ديرلر . باربار خان ديدكلری بركت خان بو قوماندانلرك اك مهملرندن بری ايدی . ديكر قوماندانلر شونلردر : كشلو خان ، صارو خان ، قير خان ، بوری خان .

فقط بوتون سوريه حكمدارلری اتفاق ايدنجه خوارزميلر مغلوب اولديلر ، قوماندانلری مقتول دوشدی . متباقيسی داغيلدی ، موغول اردولرينه كيردی .

٣٣

قاره قويونلی توركمنلری

قاره محمد بو سلاله‌نك مؤسسيدر . ايلخانيان سلاله‌سندن سلطان اويس ، ايفا ايتديكی خدماته مكافاةً اونی بوتون توركمنلره قوماندان تعيين ايتمشدی . قاره محمدك اوغلی قاره يوسف پدرينك بومأموريتنه وارث اولدی . فقط اوقدر كسب قوت ايتدی كه ايلخانيان حكمدارلرينی طانيمق ايسته‌ميه‌رك بغدادی ، صوكره تبريزی اله كچيردی . بوتوركمنلر ارمنستانده ومزوپوتاميا‌ده حكمران اولديلر . كنديلرينه قاره قيونلی توركلری‌ده ديرلر. چونكه بايراقلرنده برقاره قويون رسمی واردی . ٨٠٦ هجری و١٤٠٣ ميلادی تاريخنده اجرای حكومته باشلاديلر.

قاره يوسف ، قاره محمدك اوغليدر .	٨٢٣	١٤٢٠
امير اسكندر ، قاره يوسفك اوغليدر .	٨٤١	١٤٣٧
جهان شاه ، اسكندرك اوغليدر .	٨٧٢	١٤٦٧
حسن علی ميرزا ، جهان شاهك اوغليدر .	٨٧٣	١٤٦٨

حسن علی ، پدری جهان شاهك اولومنك انتقامنی آلمق ايچون ايكی يوز بيك كشيلك براوردو طوپلادی . خوراسانده حكمران اولان تيمورلنك ذريتندن ابو سعيد سلطان

اوزرینه یورودی . ابو سعید سلطان هجوم ایدر ایتمز حسن علی عسکرلری طرفندن ترك ایدیلدی . فقط ابو سعیددن قاچارکن اوزون حسنك النه دوشدی . اوده کندیسنی قتل ایتدیردی .

٣٤

آق قویونلی تورکمنلری یاخود بایندریلر

آق قویونلی سلالهسی قاره قویونلیلرك انقاضی اوزرنده تأسس ایتمشدر . بایراقلرنده آق قویون رسمی طاشییان بو حکمدارلر آناطولیده ومزوپوتامیاده یرلشمش تورکمنلر ایدی . یونانلیلر کندیلرینه آسپروباتاده دیرلردی . اوزون حسنك زمان حکومتنده بو تورکمنلر آسیاده پك قوتلی ایدیلر ؛ واسع الکالره مالك بولونیورلردی .

طور علی بك .		
فخرالدین قوتلو بك ، طور علینك اوغلیدر .		
قاره ایلوك عثمان ، قوتلو بکك اوغلیدر .	٨٠٩	١٤٠٦
حمزه بك ، قاره ایلوکك اوغلیدر .	٨٤٨	١٤٤٤
جهانکیر بن علی بك بن قاره ایلوك	٨٧٢	١٤٦٧
اوزون حسن ، علی بکك اوغلیدر .	٨٨٣	١٤٧٨
خلیل بك ، اوزون حسنك اوغلیدر .	٨٨٤	١٤٧٩
یعقوب بك ، اوزون حسنك اوغلیدر .	٨٩٦	١٤٩٠
بایسنغر میرزا ، یعقوب بکك اوغلیدر . خلیلك ، یعقوبك وبونك زمان حکومتنده مسیح بك		

سلطانلغنی اعلان ایتمشدی . ٨٩٨ هجری
و ١٤٩٢ میلادی تاریخنده وفات ایتمشدر . ٨٩٧ ١٤٩١
رستم بك ، اوزون حسنك طورونیدر . ٩٠٢ ١٤٩٦
احمدبك اوغورلی‌نك اوغلیدر . برسنه حکمران اولمشدر.
الوند میرزا بن یوسف بك بن اوزون حسن . ٩١٠ ١٥٠٤
مراد بك ، یعقوب بکك اوغلیدر . ٩١٤ ١٥٠٨

ایران حکمداری شاه اسماعیل **٩١٤** هجری **١٥٠٨** میلادی تاریخنده بغدادی ضبط ایتدی وبوتورکمن سلاله‌سی محو اولدی . بدایت سلطنتلری اوزون حسنك قاره قویونلی سلاله‌سندن حسن علی‌یی مغلوب ایتدیکی **٨٧٣** هجری و **١٤٦٨** میلادی تاریخنه مصادف اولدیغی قبول ایدیلمشدر .

٥٣

بحریه مملوكلری

موغوللر ، جنكیز خانك طورونی باتو خانك اداره‌سی آلتنده قابچاق الکاسنی ضبط ایتدکدن صوکره سوریه‌لی بعض تجارلر موغوللر طرفندن اسیر ایدیلمش برچوق قابچاقلری صاتون آلدیلر وبونلری مصرده حکومت سورن صلاح‌الدین سلاله‌سندن نجم‌الدین ایوبه صاتدیلر . بوحکمدار اونلری ساحل بحرده روضه شهرده کمال اعتنا ایله تربیه ایتدیردی . بوندن دولایی کندیلرینه بحریه مملوكلری اسمی ویرلمشدر . یاشلری مساعد اولدیغی زمان کندیلرینه اوق آتماسی تعلیم اولوندی .

حكمدارلك حضورنده تعليم ياپيورلردی . كنديلرينه ياشلرينه
اويغون يايلر ويريليوردی . بو دليقانليلر سلطانك صيرمالی
آرماسنی حامل ايديلر . آرالرنده برفرق تأسيس ايتمك ايچون
بوكا لعل رنكنده چيزكيلر ، كللر ، چيچكلر ، آتمه‌جه‌لر وسائر
بونلره بكزر رسملر علاوه ايتمشلردی . بونلر حلقه يعنی
سلطانك عساكر محافظه‌سی ايديلر . باشقه كوله‌لر سلطانك
نزدنده باشقه مأموريتلره كچمشلردی . ايچلرندن بعضيلری
ايمپراطورلغك اك يوكسك منصبنه ارتقا ايتديلر وحكومتی
بيلدكلری كبی اداره ايله‌ديلر . سن لوبی منصوره محاربه‌سنده
اسير دوشمك فلاكتنه اوغراديغندن ايوبی سلاله‌سندن سلطان
ملك المعظم ، بويوك مملوكلرك بوتون حكم ونفوذی اله كچيرمش
اولدقلرينه ، كنديسنه سلطان عنواندن باشقه بر شی قالماديغنه
دائر كوچوك مملوكلر طرفندن وقوع بولان معروضات اوزرينه
فرانقلرك دمياطی تسليم ايتمه‌لری ومهم برمبلغ ويرمه‌لری شرطيله
سن لوبی ايله صلح ياپدی . بويوك مملوكلر سلطانك كندی
خبرلری اولمقسزين صلح عقد ايتديكنی خبر آلنجه سرايه هجوم
ايده‌رك آتش ويرديلر . سلطان قاچاركن هرطرفدن آتيلان
اوقلر آلتنده نيل نهرنده أولدی . وفاتندن صوكره مملوكلر
حكومتی ، ملك المعظمك خلفی ملك الصالحك زوجه‌سی شجرة-
الدره ويرديلر . بو بويوك مملوكلردن بری اولان توركمن ايبك
اوردولرك قوماندانسنه مأمور ايدلدی . فقط اوچ آی صوكره

مصر حكمداری اولدی . بو ، مصرده حكمران اولان ایلك مملوكدر . بدایت سلطنتنده بعض قاریشیقلقلر اولدی . بعض مملوكلر صلاح الدین سلالەسنه منسوب حكمدارلری تكرار تخته چیقارمق ایچون بیهوده یره اوغراشدیلر . ایبك ، ٦٤٨ هجری و ١٢٥٠ میلادی تاریخنده حكومت ایتمكه باشلادیسەده آنجق ٦٥٣ هجری و ١٢٥٤ میلادی تاریخنده مستقل اولدی . بو حكمدارلرك سرایی بویوك قاهرەدە ایدی . بوتون مصره وسوریەنك بویوك بر قسمنه صاحب بولونیورلردی .

معزالدین ایبك التوركانی ابی شنكیر ، ربیع الاولك ٢٣ نجی صالی كونی قتل ایدیلمشدر . ٦ سنه ١١ آی حكمران اولمشدر . ٦٥٥ ١٢٥٧

ملك المنصور نورالدین علی ، ایبكك اوغلیدر . ٤ ذی‌القعدەدە یاخود دیكر برروایتەكورەذی‌الحجه ابتداسنده خلع ایدیلمشدر . ٢ سنه ٨ آی حكومت سورمشدر . ٦٥٧ ١٢٥٩

ملك المظفر سیف الدین قوتوز [قطز] ، ذی‌القعدەنك ١٧ نجی جمعەایرتەسی كونی اولدیرلمشدر . ١١ آی ، دیكر بر روایتە كوره ١٧ آی ١٧ كون حكومت سورمشدر . ٦٥٨ ١٢٦٠

ملك الظهر ركن الدین ابوالفتح بیبرس البندقداری ، ٢٧ محرمده وفات ایتمشدر . ١٧ سنه ٢ آی ١٠ كون حكمران اولمشدر . ٦٧٦ ١٢٧٧

ملك السعید ناصرالدین ابوالمعالی محمد بركەخان ، بیبرسك اوغلیدر . ربیع الاول آینده خلع اولنمشدر .

٢ سنه ٣ آی حکمران اولمشدر . ٦٧٨ ١٢٧٩

ملك العادل بدرالدین سلامش ، بیبرسك اوغلیدر .

٥ آی و برقاچ کون حکمران اولمشدر . ٦٧٨ ١٢٧٩

ملك المنصور ابوالمعالی سیف الدین قلاون النجمی الالفی ،
ذی القعده نك آلتنجی جمعه ایرته سی کونی
اولمشدر . ١١ سنه ٣ آی و بر قاچ کون
حکومت سورمشدر .
ملك الکامل شمس الدین سنقر الاشقر ، ٦٧٨
هجری و ١٢٨٠ میلادی تاریخنده شامده سلطا-
نلغنی اعلان ایتدی . بو اثناده قلاون مصرده
حکمران اولیوردی . فقط ٦٨٠ هجری و
١٢٨١ میلادی تاریخنده شامی کری ویردی
وصلح یاپدی . ٦٨٩ ١٢٩٠

ملك الاشرف جلال الدین خلیل ، قلاونك اوغلیدر .
محرم آینده اولدیرلمشدر . ٣ سنه ٢ آی
٤ ویا بش کون حکومت ایتمشدر . ٦٩٣ ١٢٩٣

ملك القاهر بیدرا ، درحال قتل ایدیلمشدر . ١ کون
حکومت ایتمشدر .

ملك الناصر محمد ، قلاونك اوغلیدر . محرم آینده خلع
ایدیلمشدر . ١ سنه حکومت ایتمشدر . ٦٩٤ ١٢٩٤

ملك العادل زین الدین کتبغا المنصوری ، رمضان آینده
خلع ایدیلمشدر . ٢ سنه حکمران اولمشدر . ٦٩٦ ١٢٩٧

ملك المنصور حسام الدین لاجین المنصوری ، ١١ ربیع-
الآخرده أولدیرلمشدر . ٢ سنه ٣ کون
حکمران اولمشدر . ٦٩٨ ١٢٩٩

٤١ کونلك فاصلهٔ سلطنت

ملك الناصر محمد ، تکرار تخته چیقارلمشدر . صوکره ،

٢٥ رمضانده خلع اولونمشدر . ١٠ سنه برقاچ آی حکومت سورمشدر .	٧٠٨	١٣٠٩
ملك المظفر بیبرس ابی شنکیر المنصوری ، ١٨ شعبانده ، یاخود برروایته کوره ، شوالده خلع ایدیلمشدر. ١١ آی حکومت سورمشدر .	٧٠٩	١٣١٠
ملك الناصر محمد ، تکرار اجلاس اولونمشدر . ٣٢ سنه ٢ آی ١٩ کون سلطنت سورمش ، ٢١ ذی الحجه جمعه کونی أولمشدر. شوالك ایکنجی پنجشنبه کونی تخته چیقمشدی .	٧٤١	١٣٤١
ملك المنصور سیف الدین ابوبکر ، ناصرك اوغلیدر . صفر نهایتنده أولمشدر . ٢ آی برقاچ کون حکومت سورمشدر .	٧٤٢	١٣٤١
ملك الاشرف علاء الدین کجك ، ناصرك اوغلیدر . رمضان آینده خلع ایدیلمشدر. ٥ آی حکومت ایتمشدر .	٧٤٢	١٣٤٢
ملك الناصر شهاب الدین احمد ، ناصرك اوغلیدر. محرمده خلع ایدیلمشدر . ٣ آی حکومت سورمشدر.	٧٤٣	١٣٤٢
ملك الصالح عماد الدین اسماعیل ، ناصرك اوغلیدر . ٣ سنه ٢ آی و برقاچ کون حکمران اولمشدر . ربیع الآخرك ٤ نده أولمشدر .	٧٤٦	١٣٤٥
ملك الکامل زین الدین شعبان ، ناصرك اوغلیدر . بر سنه برقاچ آی حکومت سورمشدر . جماذی الاول آینده خلع ایدیلمشدر .	٧٤٧	١٣٤٦
ملك المظفر زین الدین حاجی غضنفر ، ناصرك اوغلیدر . ١ سنه ٣ آی حکومت ایتمشدر . ١٢ رمضانده خلع اولنمشدر .	٧٤٨	١٣٤٧

ملك الناصر ناصرالدين حسن ، ناصرك اوغليدر .
١ سنه ١٠ آی حکومت سورمشدر . رجب
ابتداسنده خلع اولونمشدر . ٧٥٢ ١٤٥١

ملك الصالح جلال الدين ، ناصرك اوغليدر . ٣ سنه
٣ آی ، ١٤ کون حکومت ایتمشدر . شوالك
٢ سنده خلع ایدیلمشدر . ٧٥٥ ١٣٥٤

ملك الناصر ناصرالدين حسن ، تکرار اجلاس ایدیلمشدر .
٦ سنه ٧ آی وبرقاچ کون حکومت سور-
مشدر . ٩ جمادی الاولده خلع اولونمشدر . ٧٦٢ ١٣٦١

ملك المنصور محمد ، حاجینك اوغلیدر . شعبانده خلع
ایدیلمشدر . ٢ سنه ٣ آی ٥ کون حکومت
ایتمشدر . ٧٦٤ ١٣٦٣

ملك الاشرف شعبان ابن حسين ابن محمد ابن قلاون .
١٥ ذی القعده ده خلع اولونمشدر . ١٤ سنه
٢ آی وبرقاچ کون حکومت ایتمشدر . ٧٧٨ ١٣٧٧

ملك المنصور علی ، اشرفك اوغلیدر . ٥ سنه ٤ آی
حکومت سورمشدر . ربیع الاولده ، دیکر
برروایته کوره ، صفرده اولمشدر . ٧٨٣ ١٣٨١

ملك الصالح الاشرف حاجی ، اشرفك اوغلیدر . ١٩
رمضانده خلع اولونمشدر . ١ سنه ٦ آی
حکومت سورمشدر . ٧٨٤ ١٣٨٢

بو حکمدار ، ١٣٦ سنه ٧ آی حکومت سورن بحریه
مملوکلری سلاله سنك صوکنجیسیدر . چرکسلر سلاله سنك
مؤسسی اولان برقوق اونك یرینه کچدی ایسه ده ٧٩١ هجری
و ١٣٨٩ میلادی تاریخنده خلع ایدیلدی ، اشرف حاجی تکرار

تخته چیقارلدی . منصور عنوانی آلدی ، برقوقی کرکه حبس ایتدیردی . اوراده کندیسنی اولدیرتمك ایستهدی . برقوق شامه قاچمق یولنی بولدی . سوریه اردولری اونکله برلشدیلر . حاجی مغلوب اولدی . برقوق تکرار تخته چیقدی .

٣٦

چراکسه مملوکلری

چرکس دنیلن چرکستان اهالیسی عن اصل سیبریادن وبایقال کولی جوارلرندن نشئت ایتمشلردر . آلتنجی عصرده اوراده برلشمشلردی . بحر خزرك غربنه هانکی تاریخده کچدکلری مجهولدر . مصره کتیریلن بوملته منسوب کولهلرده ایوبیلر طرفندن اشترا ایدیلن کولهلرك باعث اولدقلری انقلابك عینی یاپدیلر . بوچرکسلرك برنجیسی اولان برقوق عثمان نامنده بری طرفندن اشترا ایدیلهرك قریمه کوتورلمشدی . اورادن مصره کیتدی . اوراده آزاد ایدیلدی ، اوتاریخده مصره مالك اولان مملوکلر میانه کیردی . هر حکمدار تبدلنده بر کولهنك تخته چیقدیغی کورولیوردی . برقوق ، کندیسندن اولکیلر کبی تخته چیقمق بختیارلغنه نائل اولدی . اوتاریخده مصر سلطانلری کندیلرینی ایستهدکلری کبی اجلاس وخلع ایدن میلیس عسکرلرینه عادتا منقاد ایدیلر . برقوق ٧٨٤ هجری و ١٣٨٢ میلادی تاریخنده سلطان اعلان ایدیلدی . خلفلرینك قسم اعظمی عینی

ملتدن ایدیلر . بوندن دولایی مورخلر مملوکلری ایکی قوله تفریق ایدرلر . برنجیلری تورکدرلر . ایکنجیلردن شیمدی بحث ایدییورز . بونلره برجیه مملوکلری نامی‌ده ویرلمشدر .

ملك‌الظاهر ابوسعید برقوق ، ۷۸٤ هجری و ۱۳۸۲ میلادی تاریخنده حکمران اولمغه باشلادی . ٦ سنه ٦ آی و برقاچ کون حکومت سوردی .

الملك‌المنصور حاجی ، تکرار تخته چیقارلدی . ۱۸ آی قدر حکومت سوردی . ۱٤ صفرده خلع ایدیلمشدر . ۷۹۲ ۱۳۹۰

برقوق ، تکرار اجلاس ایدیلمشدر . شوال آینده أولمشدر . ۸۰۱ ۱۳۹٦

ملك‌الناصر زین‌الدین ابوالسعادات فرج ، برقوقك اوغلیدر . ۱۵ ربیع‌اولده خلع اولونمشدر . ٦ سنه بش آی حکومت سورمشدر . ۸۰۸ ۱٤۰۵

الملك‌المنصور عزالدین عبدالعزیز ، برقوقك اوغلیدر. جماذی‌الاول آینده خلع ایدیلمشدر . تقریباً ۷۰ کون حکمران اولمشدر . ۸۰۸ ۱٤۰۵

ناصر ، تکرار اجلاس ایدیلمشدر . ٦ سنه ۱۰ آی حکمران اولدی . محرم آینده خلع ایدیلمشدر. ۸۱۵ ۱٤۱۲

الملك‌المؤید ابو نصر شیخ‌المحمودی ، ۸ سنه ۵ آی ٦ کون حکمران اولدی . محرم آینده أولدی . ۸۲٤ ۱٤۳۱

الملك‌المظفر شهاب‌الدین ابوالسعاده احمد ، ۷ آی و بر قاچ کون حکومت سوردی . خلع ایدیلدی . ۸۳۳ هجری و ۱٤۲۹ میلادی تاریخنده أولمشدر . ۸۲٤ ۱٤۲۱

الملك الظاهر سیف‌الدین ابوالفتح تاتار [ططر] ،

١٣ آى حكومت ايتمشدر . شعبان آينده تكرار اجلاس ايديلمش ، ذى‌الحجه آينده أولمشدر . ٨٢٤ ١٤٢١

الملك الصالح ناصرالدين محمد ، ططرك اوغليدر . ٤ آى حكومت ايتمشدر . ربيع‌الاول ، ديكر بر روايته كوره ، ربيع الآخر آينده خلع اولونمشدر . ٨٢٥ ١٤٢٢

الملك الاشرف سيف الدين ابونصر برسباى ، ١٦ سنه ٨ آى ٦ كون حكمران اولمشدر . ذالحجه آينده أولمشدر . ٨٤١ ١٤٣٨

الملك العزيز ابوالمحاسن جمال الدين يوسف ، ٣ آى حكمران اولمشدر . ١٩ ربيع‌الاولده خلع ايديلمشدر . ٨٤٢ ١٤٣٨

الملك الظاهر سيف الدين ابو سعيد چقماق ، ١٤ سنه ١٠ آى حكمران اولمشدر . ٣ صفرده وفات ايتمشدر . ٨٥٧ ١٤٥٣

الملك المنصور ابوالسعاده فخرالدين عثمان ، ١ آى برقاچ كون حكمران اولمش ، ربيع‌الاول ابتدا سنده خلع ايديلمشدر . ٨٥٧ ١٤٥٣

الملك الاشرف ابوالنصر اينال ، ٨ سنه ٢ آى ٦ كون حكمران اولمشدر . جماذى‌الاول آينك ١٥ نده أولمشدر . ٨٦٥ ١٤٦١

الملك المؤيد شهاب‌الدين ابوالفتح احمد ، ٤ آى حكومت ايتمشدر . ١٨ رمضانده خلع اولونمشدر . ٨٦٥ ١٤٦١

الملك الظاهر سيف الدين ابو سعيد خوشقدم ، ربيع الاولك ١٠ نجى جمعه‌ايرته‌سى كونى أولمشدر . ٦ سنه ٦ آى حكومت سورمشدر . ٨٧٢ ١٤٦٧

الملك الظاهر ابو سعيد يلباى ، ٥٦ كون حكمران
اولمشدر . ۷ جماذى الاولده خلع اولونمشدر. ۸۷۲ ۱٤٦۷

الملك الظاهر ابو سعيد تمربوغا ، ۲ آى حكمران
اولدى . ٦ رجبده خلع ايدلمشدر . ۸۷۲ ۱٤۸٦

الملك الاشرف قايتباى ، ۲۹ سنه ٤ آى ۲۰ كون
حكمران اولدى . ۲۲ ذى القعدهده وفات
ايتدى . ۹۰۱ ۱٤۹٦

الملك الناصر ابوالسعاده محمد

الملك الاشرف قانصو خمسميه ، برقاچ كون حكومت
ايتدى .

الملك الناصر ابوالسعاده ، تكرار تخته چيقارلمشدر .
جمعاً ۲ سنه ۳ آى ۱۰ كون حكومت ايتمشدر. ۹۰٤ ۱٤۹۸

الملك الظاهر ابوسعيد قانصو ، ۱ سنه ۸ آى حكمران
اولمشدر . ۱٦ ربيع الاول جمعه كونى تخته
چيقمش ، ۲۹ ذى القعده جمعه كونى أولمشدر . ۹۰٥ ۱٤۹۹

الملك الاشرف ابوالنصر جانبولات . ٦ آى ۱٦ كون
حكمران اولدى . ۱۸ جماذى الآخرده خلع
ايديلدى . ۹۰٦ ۱٥۰۰

الملك العادل سيف الدين طومانباى ، ۳ آى برقاچ كون
حكمران اولدى . رمضان نهايتلرنده خلع
ايديلدى . ذى القعده آينده أولديرلدى . ۹۰٦ ۱٥۰۱

الملك الاشرف ابوالنصر سيف الدين قانصو الغورى ،
۲٥ رجبده أولديرلدى . ۱٥ سنه ۹ آى
۲٥ كون حكمران اولدى . ۹۲۲ ۱٥۱٦

الملك الاشرف طومانباى ، ۲۲ ربيع الاولده اولديرلدى.
۳ بوچوق آى حكمران اولدى . ۹۲۳ ۱٥۱۷

قانصو الغورى توركلر ايمپراطورى سلطان سليم ايله حرب

ایتدی . حلب قربنده وقوعه کلن بر محاربه‌ده معیتنده کیلر کندیسنی ترك ایتدکلری جهتله مغلوب اولدی و آتلرك آیاغی آلتنده أزیلدی . بونك اوزرینه مملوکلر اونك یرینه طومانبایی چیقاردیلر . فقط اوچ آی صوکره اوده سوریه‌ده سلیم طرفندن مغلوب ایدیلدی و ۹۲۳ هجری و ۱۵۱۷ میلادی تاریخنده دار آغاجنه چکیلدی . اونکله مصر حکومتی محو اولدی وتورکلر ایمپراطورلغنك بر ولایتی حالنه کلدی .

۳۷

عثمانلیلر

قونیه سلجوقی سلطانلری ۷۰۸ هجری و ۱۳۰۸ میلادی تاریخنده موغوللر طرفندن تمامیله منقرض ایدیلدکدن صوکره ایمپراطورلقلری متعدد کوچوك بکلکلره انقسام ایتدی . آناطولیده یرلشمش اولان سلجوقی وتورکمن امراسی بولوندقلری ولایتلرده بر حکمدار مستقل کسیلدیلر . ابتدالری، موغوللر صحرالره حاکم بولوندقلری صیراده بونلر داغلره چکیلمشلردی . بوتون بو کوچوك بکلکلرك مقداری اون بردر . بردانه‌سی عثمانلی تورکلرینك جدی امیر عثمانك اداره‌سنده ایدی . تورك تاریخنده بو حکمدارك زمان اداره‌سندن اولکی وقایع بو سلاله‌نك شان و شرفنی تزیید ایچون اویدیرلمش ماصاللردن عبارتدر . عثمان ایله اورخان ساده‌جه سلجوقی امیرلری ایدیلر . بونلر

افندیلرینك فلاکتندن استفاده ایتمشلردر . صوکره لری همجوار متعدد امرایی تحت انقیاده آلدیلر . صوکره کی حکمدارلر زماننده بوتورکلر آناطولی یی تماماً ضبط ایلدیلر . برنجی بایزید ۷۹۷ هجری و ۱۳۹٤ میلادی تاریخنده روم الکاسنك سلطانی اوله رق طانیمق اوزره برات طلبی ایچون مصره خلیفه یه سفیرلر کوندردی . بو حکمدارلرك صوکره خرستیانلر و مسلمانلر اوزرنده احراز ایتدکلری مظفریات بوایمپراطورلغی آسیانك اك شوکتلی دولتلرندن بری حالنه کتیردی . الیوم استانبول سراینده بونلر حکمراندرلر .

عثمان بك ، ۱۰ رمضانده أولمشدر . ۲٦ سنه حکمران اولمش ، ٦۹ سنه یاشامشدر .	۷۲٦ ۱۳۲٦
اورخان بك ، عثمان بکك اوغلیدر . ۷۲٦ رمضانك اوننده و میلادی ۱۳۲٦ سنه سنده حکمدار اعلان ایدیلمشدر . ۳٥ سنه حکمران اولمش ، ٦۹ یاشنده أولمشدر .	۷٦۱ ۱۳٦۹
مراد خان غازی یاخود مراد اول . رمضان آینده أولدیرلمشدر . ۳۲ سنه حکومت ایتمشدر .	۷۹۱ ۱۳۸۹
یلدیرم بایزید خان ، مرادك اوغلیدر . ۱٤ سنه ۳ آی حکومت سورمشدر . ۱٤ شعبانده أولمشدر . ٥۸ سنه معمر اولمشدر .	۸۰٥ ۱٤۰۳
سلیمان چلبی ، بایزیدك اوغلیدر . ۷ سنه ۱۰ آی حکمران اولمشدر .	۸۱۳ ۱٤۱۰
ملك الاشرف موسی چلبی ، بایزیدك اوغلیدر . ۳ سنه ٦ آی سلطنت سورمشدر .	۸۱٦ ۱٤۱۳

محمد خان غازی یاخود محمد اول ، بایزیدك اوغلیدر .	٨٢٤	١٤٢١
الملك العادل مراد خان یاخود مراد ثانی ، محمدك اوغلیدر . شباط آینده ، ٧ محرمده اولمشدر .	٨٥٥	١٤٥١
ابوالفتح محمد خان غازی یاخود محمد ثانی ، مرادك اوغلیدر . مایس آینده ، ٥ جماذی‌الاولده أولمشدر .	٨٨٦	١٤٨١
بایزید خان یاخود بایزید ثانی ، محمدك اوغلیدر . ٣٢ سنه حکمران اولدی ، ٧٠ سنه یاشادی . صفر آینده وفات ایتمشدر .	٩١٨	١٥١٢
سلیم خان یاخود سلیم اول ، بایزیدك اوغلیدر . ١٩ صفرده حکمدار اعلان ایدلمشدر . ٥٤ سنه یاشامشدر . شـوالك ٩ نجی جمعه ایرته‌سی کونی وفات ایتمشدر .	٩٢٦	١٥٢٠
سلیمان خان یاخود سـلیمان اول ، سلیمك اوغلیدر . ٧٤ سنه یاشادی ، صفر آینده أولدی .	٩٧٤	١٥٦٦
سلیم شاه یاخود سلیم ثانی ، سلیمانك اوغلیدر . ٩٧٤ سنه‌سی ربیع‌الاولنك ٩ نده و ١٥٦٠ تاریخ میلادیسنده حکمدار اعلان ایدلمشـدر . ٢٨ شعبانده وفات ایتمشدر .	٩٨٢	١٥٧٤
مراد خان یاخود مراد ثالث ، سـلیمك اوغلیدر . ٢٠ سنه ٨ آی حکومت ایتمشدر . ٦ جماذی‌ـ الاولده أولمشدر .	١٠٠٣	١٥٩٥
محمد خان یاخود محمد ثالث ، مرادك اوغلیدر . ٩ سنه ٢ آی حکومت ایتمشـدر . رجبك ١٨ نده وفات ایتمشدر .	١٠١٢	١٦٠٣
احمد خان یاخود احمد اول ، محمدك اوغلیدر . ١٤ سنه ٤ آی حکومت سورمشدر . ٢٣ ذی‌ـ		

القعده‌ده أولمشدر .

١٠٢٦ ١٦١٧

مصطفى خان ، محمدك اوغليدر . ربيع‌الاولك ٣ نده خلع ايديلمشدر . ٣ آى ٨ كون حكومت ايتمشدر .

١٠٢٧ ١٦١٨

عثمان خان ياخود عثمان اول ، احمدك اوغليدر . ٨ رجبده أولمشدر . ٤ سنه ٤ آى ٦ كون حكومت سورمشدر .

١٠٣١ ١٦٢٢

مصطفى خان ، تكرار اجلاس ايديلمشدر . ذى‌القعده‌نك ١٥ نجى بازار ايرته‌سى كونى خلع اولونمشدر . ١ سنه ٤ آى حكومت سورمشدر .

١٠٣٢ ١٦٢٣

مراد خان ياخود مراد رابع ، احمدك اوغليدر . ١٥ شوالده أولمشدر .

١٠٤٩ ١٦٣٩

ابراهيم خان ، احمدك اوغليدر . ١٨ رجبده أولمشدر. ١٠٥٩ ١٦٤٩

محمد خان ، ياخود محمد رابع ، ابراهيمك اوغليدر . تشرين اولده ، محرمك اوچنده خلع اولونمشدر . ١٦٩٣ سنه‌سى كانون ثانيسنده أولمشدر .

١٠٩٩ ١٦٨٧

سليمان خان ياخود سليمان ثانى ، ابراهيمك اوغليدر . ٢٦ رمضانده ، ١١ حزيرانده وفات ايتمشدر. ١١٠٢ ١٦٩١

احمد خان ياخود احمد ثانى ، ابراهيمك اوغليدر . ٢٧ كانون ثانيده أولمشدر .

١١٠٦ ١٦٩٥

مصطفى خان ، محمد رابعك بويوك اوغليدر . ايلول آينده خلع ايديلمش ، ١٧٠٧ نيسانده وفات ايتمشدر .

١١١٥ ١٧٠٣

احمد خان ياخود احمد ثالث ، محمدك اوغليدر . تشرين اولده خلع اولونمش ، ١٧٣٦ سنه‌سى حزيرانك ٢٣ نده وفات ايلمشدر .

١١٤٣ ١٧٣٠

١٧٥٥ تاريخنده بوحكمدارك درت چوجوغى
دها واردى : محمد ، ٣٧ ياشنده ؛ مصطفى ،
٢٧ ياشنده ؛ بايزيد ٣٦ ياشنده ؛ سيف الدين
٢٧ ياشنده .

محمود خان ، مصطفى نك اوغليدر . ١٦٩٦ سنه سى
ايلولنك ١٨ نده دوغمش ، ١٣ كانون اولده
وفات ايتمشدر . ١١٦٨ ١٧٥٤

عثمان ياخود عثمان ثانى ، محمودك كوچوك قاردشيدر .
١٧٠٣ سنه سى مارتنده تولد ايتمشدر . اليوم
حكمران اولمقده در .

بو حكمدارلر الآن استانبول تختنده بولنمقده درلر .

٣٨

موغوللر ، بوتون مورخلرك تحت تسليمنده اولديغى اوزره ،
تورك ملتندن كلمش خصوصى برعشيرت ايديلر . بونلرى يالكز
جنكيز خان زماننده اعتباراً طانيمش اولان عرب وعجم مور-
خلرى جنكيز خاندن اول متعدد خانلرى اولديغنى ادعا ايده رك
اسملرينى ده ذكر ايلرلر . بو خانلر يوقاريده ذكر ايتدكلرمدن
يعنى تورك خانلرندن ويا تاتارلرندن باشقه كيمسه لر اولامازلر .
فقط بن بونلرك اسملرينى ، اجنبى كلمه لرى تحريف ايدن چين
مورخلرندن آلديغم جهتله ، ايلريده يكى معلوماته دسترس اولونورسه
چين تاريخلرندن استعاره ايدلمش اسملر مقايسه ايديله بيلمه لرى
ايچون ، تورك خانلرينك جدول اسامیسنى بورايه نقل ايتمكه

لزوم حس ایدییورم . عربلرله عجملر بو خانلرك نسلنی نوحك اوغلی یافثه قدر چیقاررلر . بن بوراده جنکیز خان سلاله‌سندن تاتارلرك تاریخ انسابی محرری خوارزم حکمداری ابوالغازی بهادر خانك حفظ ایتدیکی عنعناتی نقل ایدییورم .

توتوك ، تورکك اوغلیدر . ٢٤٠ سنه یاشامشدر .
ایلجه خان ، توتوکك اوغلیدر .
دیباقوی خان ، ایلجه خانك اوغلیدر .
کیوك خان ، دیباقویك اوغلیدر .
آلنجه خان ، کیوکك اوغلیدر .

بو حکمدارلرك زمان اداره‌سنده تورك ایمپراطورلغی ایکی قسمه آیریلدی . بونلر ایکی مهم ملت وجوده کتیردیلر . بریسی تاتارلر دیکری موغوللر ایدی . ظنمه قالیرسه بو موغوللرك خانلری قدیم هیونغ نولرك تانژولریدر .

قدیم تاتار خانلری

تاتار خان ، آلنجه خانك اوغلیدر .
بوقا خان ، تاتار خانك اوغیدر .
یلنجه خان ، بوقا خانك اوغلیدر .
اتلی خان ، یلنجه خانك اوغلیدر .
آتسز خان ، اتلی نك اوغیدر .
اوردا خان ، آتسزك اوغلیدر .
بایدو خان ، اوردانك اوغلیدر .
سیونچ خان ، بایدونك اوغلیدر .

قديم موغول خانلری

بو حکمدارلر ، یوقاریکی تاتار خانلری ایله عینی زمانده سلطنت سوریيورلردی .

موغول خان ، آلینجه خانك اوغلیدر .

قرا خان ، موغول خانك اوغلیدر .

اوغوز خان ، قاره خانك اوغلیدر . ١١٦ سنه حکمران اولمشدر .

قیون خان یاخود کون خان ، اوغوزك اوغلیدر . ٧٠ سنه حکومت سورمشدر .

آی خان ، کون خانك قارداشیدر .

ییلدوز خان ، آی خانك اقرباسندندر .

منکلی خان ، ییلدوزك اوغلیدر .

تینکیز خان یاخود تونغوز خان ، منکلی‌نك اوغلیدر .

ایل خان ، تینکیزك اوغلیدر .

تاتارلر بو حکمداری مغلوب ایتدیلر . موغول ایمپراطور- لغی محو اولدی . قتل عامدن قورتولابیلن قایان ایله نکوز ارکنه‌قون داغلرینه قاچدیلر . اوراده ذریتلری اوقدر چوغالدی که یکی برایمپراطورلق تأسیس ایده‌جك قدر قوت بولدیلر . بو ، تورك ایمپراطورلغی اولمق لازم کلیور . بو ملت داغلر ایچنده قاپالی قالدیغی صیراده خصوصی خانلری واردی .

برته‌جنه ، ارکنه قون داغلرندن چیندقری وقت موغوللرك رئیسی ایدی .

قوس‌دل ، برته‌جنه‌نك اوغلیدر .

بچین قایان ، قوس‌دیلك اوغلیدر .

قبچی مرکان ، بچین قایانك اوغلیدر .

منکوآجین بوره ، قبچی مرکانك اوغلیدر .
بوکبندن ، منکوآجین بوره‌نك اوغلیدر .
سامساوجی ، بوکبندنك اوغلیدر .
قایماجو ، سامساوجی‌نك اوغلیدر .
تمیرطاش ، قایماجونك اوغلیدر .
منکلی خواجه ، تمیرطاشك اوغلیدر .
ییلدوز خان ، منکلی خواجه‌نك اوغلیدر .

بو حکمدارك ایکی اوغلی اولدی . بونلر کندیسندن اول وفات ایتدیلر . برنجیسندن دبون بایان اسمنده برارکك ، ایکنجیسندن آلانقوا نامنده برقیزچوجق قالدی . بونلری بربرینه أولندیر-دی . بو ازدواجدن ایکی چوجق دنیایه کلدی . اسملری بلکدای ایله بکجدای ایدی . آلانقوا دول قالدی . خارقه آلود برصورتده اوچ اولاد دها دوغوردی . بوقوم قاتاغون، بوسکین‌زالزی ، بوزنجیر موغاق که موغوللرك خانی اولمشدر .

بوزنجیر ، آلانقوانك اوغلیدر .
توقا یاخود بوقار ، بوزنجیرك اوغلیدر .
دوتومین خان یاخود دوتومنا خان ، توقانك اوغلیدر .
قایدو خان ، دوتومینك اوغلیدر .
باسیقر یاخود بایسانقور خان ، قایدونك اوغلیدر .
تومان خان یاخود تومنه خان ، باسیقرك اوغلیدر .
قابل یاخود قوبلا خان ، تومنه‌نك اوغلیدر .
بورتان خان ، لقبی بهادردر . قابالك اوغلیدر .
یسوکای یاخود بیسوکای ، بورتانك اوغلیدر . بو حکمدار یکی موغول ایمپراطورلغی مؤسسی جنکیز خانك باباسیدر .

٣٩

موغوللر ، چین لسانندە موم‌قولر

دوقوزنجی و اوننجی عصرلردە ، تاملر سلالە‌سی چیندە حکمران اولدیغی صیرادە ، اوزمان موم او و مؤخراً موم قو دنیلن برموغول عشیرتی نیوچە الکاسنك شمالندە ساکن بولو- نیوردی . ١١٣٥ تاریخ میلادیسنە دوغرو بونلر کسب قوت ایتمکەباشلادیلر و کینلر نامی آلتندە تاتارستاندەوچینك برقسمندە حکمران اولان تاتارلرە مقاومت ایدەبیلەجك برحالە کلدیلر . او زمان ، آرالرندە تموجین نامندە بر آدم تورەدی . بونك اجدادی بوکون قارچین نامی طاشییان الکانك شمالندە ساکن بر عشیرت تشکیل ایتمشلردی . تاتارلر نظرندە الك محقری بونلردی. پدری‌ایسوکای زمانندە عددلری پك‌زیادەلشمشدی. جواردەکی متعدد عشیرتلری ازجملە اصل تاتار دنیلن قوملری تحت انقیادە آلمشلردی . ایسوکای ، تموجین دنیلن خانی اسیر آلدی . بوسفردن عودتندە براوغلی اولدی . اوکا مظفریتنك خاطرەسنی محافظە ایچون عینی اسمی ویردی . تموجین ، ایلك سنین حیاتندە پدری ایسوکایی غائب ایتدی . عشیرتنك قسم اعظمی عینی عائلەدن بولونان تایسولرە التحاق ایتدیلر. تایسولر کلوب کنج تموجینە هجوم ایتدیلرسەدە پریشان اولدیلر . تاتارلر کینلرە قارشی عصیان ایتدکلری زمان تموجین تبعەسیلە

برلکده اونون نهرندن حرکتله کیتلره التحاق ایتدی. اونلرده کندیسنه مهم بر مأموریت ویردیلر.

نایمانلر او تاریخلرده تاتارستانده پك صاحب قوت ایدیلر. تموجین نایمانلره تابع ایدی. بو نایمانلرك رئیسی اولان تایام خان، مرکیتلرله برلکده کلهرك تموجینك اراضیسنی یاغما ایتدی. فقط مغلوب اولدی، مقتول دوشدی. تبعهسی داغیلدیلر. بو مظفریت تموجینك قوتنی پك زیاده آرتیردی. سی‌هیالرك یاخود تانغوتلرك اراضیسنه آقینلر یاپدقدن صوکره بوتون عشیرتلری اونون نهرینك منبعلرنده طوپلادی. اوراده ایمپراطور اعلان ایدیلدی. ١٢٠٦ تاریخ میلادیسنده جنکیز خان عنوانی آلدی. ایمپراطورلغنك وسعتی معلومدر. تاتارستانی تحت انقیاده آلدیغی، اوردولرینك ایرانه قدر نفوذ ایتدیکی معلومدر. یرینه کچن اوغللری بوتون چینی ضبط ایتدیلر، خلیفهلر ایمپراطورلغنی محو ایلدیلر، مجارستانه قدر آقینلر یاپدیلر. بو حکمدارلرك پایتختلری تاتارستانده قاره‌قوروم شهری ایدی.

تای تسو ئینغ تیهن قی‌یون شیم ووهوآم‌تی یاخود جنکیز خان، اسمی تموجیندر. ١٢٠٦ سنهٔ میلادیسنده، اوچنجی شهر قریده اونون نهری قربنده ایمپراطور اعلان ایدلمشدر. ٦٢٤ سنهٔ هجریهسی رمضانك ٤ نده وفات ایتمشدر. ٢٢ سنه حکومت ایتمش ٦٦ سنه یاشامشدر.

١٢٢٧

ژوی تسونغ جین شیم قیم سیام هوآم‌تی یاخود تولی خان، جنکیز خانك اوغلیدر. وفاتندن صوکره‌کی فاصلهٔ

سلطنتده نائب حکومت ایدی .

تای تسونغ ئینغ ون هوآم‌تی یاخود اوقتای خان ، جنکیز خانك اوغلیدر . ٦٣٩ تاریخ هجریسنده ٥٦ یاشنده وفات ایتمشدر . ١٣ سنه حکمران اولمشدر . ابوالفرج خطا ایده‌رك ٦٤٥ تاریخ هجریسنده و ١٢٤٥ تاریخ میلادیسنده وفات ایتدیکنی سویلیور . ١٢٤١

توراکینا خاتونك نیابت حکومتی‌ده حسابه ادخال ایتدیکی کوروُلیور .

هوآم هه‌ئو نای‌ماچین یاخود توراکینا خاتون ، اوقتای خانك زوجه‌سیدر . ٤ سنه‌لك فاصلهٔ سلطنت اثناسنده نائبهٔ حکومت ایدی .

تیم تسونغ قیه‌ن پیم هوآم‌تی یاخود کیوك خان ، اوقتایك اوغلیدر . قرق اوچ یاشنده وفات ایتمشدر . ٣ سنه حکمران اولمشدر . ١٢٤٨

اوغولغائمش ، کیوك خانك زوجه‌سیدر . فاصلهٔ سلطنت اثناسنده نائبهٔ حکومت اعلان ایدیلمشدر .

هیه‌ن تسونغ هوئون سو هوآم‌تی یاخود منکو خان ، ٥٠ یاشنده وفات ایتمشدر . ٩ سنه حکمران اولمشدر . ١٢٥٩

بو حکمدارك وفاتندن صوکره موغول ایمپراطورلغی مختلف قوملره انقسام ایتدی . برقسمی ایرانده برقسمی قابچاقده حکمران اولدیلر . قبلای خان چینده کندیسنه خلف اولدی . هپسنه حاکم ایمپراطور اولمق اوزره تلقی ایدیلیوردی . دیکر طرفلرده حکومت ایدنلر اونك طرفندن منصوب بر والی کبیدیلر . فقط بو تابعیت اوزون مدت دوام ایتمه‌دی . بو مختلف حکومتلرده

سلطنت ایدن حکمدارلر تخته چیقدقلری وقت آرتق چینده حکمران اولان تاتار ایمپراطورینك مساعده‌سنی طلب ایتمه‌دیلر .

٤٠

یوئه‌نلر سلاله‌سی یاخود چین موغوللری

بو سلاله یوئن اسمنی آلدی . آسیانك بویوك بر قسمنی فتح ایتمش اولان جنکیز خان بو سلاله‌نك ایلك تمللرینی آتمشدر . بر چوق تاتار عشیرتلرینی تحت انقیاده آلدقدن صوکره شنسی قطعه‌سنی هامی‌یه قدر اللرنده بولندیران سی‌هیا تاتارلرینه هجوم ایتدی . نیوچه یاخود کین تاتارلریله حرب ایتدی ، جبراً چینه کیردی . ایران جهتنده‌کی سفرلری معلومدر . منکو خان زماننده موغول اوردولری بر طرفدن خلیفه‌لری پریشان ایتدیلر ، دیکر طرفدن چینده متعدد مواقعی ضبط ایله‌دیلر . اوندن صوکره ایمپراطور اعلان ایدیلن قبلای خان چینلیلرله حربده دوام ایتدی . سونغلر ایمپراطورینه هجوم ایله مملکتلرینك پك ایچریلرینه قدر کیردی و پایتختلری هونغ چه‌ئویی اله کچیردی . ایمپراطور اسیر ایدیله‌رك پکینه کوتورلدی . خلفی همان درعقب وفات ایتدی . قوآنغ تونغده اوچنجی بر ایمپراطورك چیقدیغی کورولدی . بویوك بر دونانما ، عظیم بر اوردو واردی . فقط هپسی پریشان اولدی . بو صورتله قبلای خان بوتون چینك حاکم مطلق و مستقلی کسیلدی . بونك اوزرینه مظفر اوردولریله ژاپونیایه کیرمك تصورینه قالقدی .

فقط دكيز اونك حرص جاهنه برمانعه تشكيل ايتدی ودونانمالرینی محوایله‌دی . قبلای شرقده‌کی حکمدارلرك الك بویوکلرندن بریدر. چین ، په‌غو ، تیبت ، بوتون تاتارستان قطعه‌لرینه مالکدی . قوشینشین ، تونکین ، قوره کندیسنك خراجکذاری ایدیلر . ایرانده ، قاپچاقده تأسس ایتمش اولان سائر موغول حکمدارلری اونی بویوك خان اوله‌رق طانیورلر وکندیسنه اطاعت ایدیورلردی. فقط خلفلری زماننده بویندوروقلرینی آتمغه باشلادیلر. بونلر یالکز چینده وتاتارستانك برقسمنده حکمران اولدیلر .

ثی‌تسو ون‌هوآم‌تی یاخود هوپی‌لی یاخود قبلای خان ، تولی خانك اوغلیدر . ٣٥ سنه حکمران اولدی . ٨٠ سنه یاشادی . زمان حکومتنده مارق پول چینده ایدی . ١٢٩٤

چیم تسونغ قین مم قوآم هیائی هوآم‌تی یاخود تیمور خان بن جیکیم بن قبلای . ٤٢ سنه یاشادی ، ١٣ سنه حکومت ایتدی . ١٣٠٧

وو تسونغ جین هوئه‌ی سیوئن هیائو هوآم‌تی یاخود جه‌نسك خان بن ترمپیلای بن جیکیم بن قبلای . ٣١ سنه یاشادی ، ٤ سنه حکمران اولدی . ١٣١١

جین تسونغ شیم‌ون‌قین هیائو هوآم‌تی یاخود آلجیاپتو خان ، ترمپیلایك اوغلیدر . ٣٦ سنه یاشادی ، ٩ سنه حکومت ایتدی . ١٣٢٠

ایم تسونغ ژوبی شیم ون هیائو هوآم‌تی یاخود ثی‌ته‌بالا ، آلجیاپتونك اوغلیدر . ٢١ یاشنده قتل ایدیلمشدر . ٤ سنه حکمران اولدی . ١٣٢٣

تای تیم هوآم‌تی یاخود یسون تیمور خان بن قانالا بن جیکیم .
٥ سنه حکومت ایتدی . ٢٦ سنه یاشادی . ١٣٢٨

میم تسونغ یه‌هیه‌ن قیم هیائو هوآم‌تی یاخود قوشیلای خان
بن جه‌نسك . ٣٠ سنه یاشادی ، ٨ آی حکمران
اولدی . حسابه ادخال ایدیلمیور . ١٣٢٩

ون تسونغ شیم میم یوئن هیائو هوآم‌تی یاخود وادتمور خان ،
جه‌نسکك اوغلیدر . ٥ سنه حکومت سوردی ،
٢٩ سنه یاشادی . ١٣٣٢

نیم تسونغ چوم شیم سوهیائو هوآم‌تی یاخود ایلین چیبان ،
قوشیلای خانك اوغلیدر . ٢ آی حکومت ایتدی ،
٧ سنه یاشادی . حسابه ادخال ایدیلمیور .

شون هوآم‌تی یاخود توقاتمور خان ، قوشیلایك اوغلیدر .
٥١ سنه یاشادی ، ٣٦ سنه حکومت ایتدی .
زمان حکومتنده ژان دوماندویل چینده ایدی . ١٣٦٨

ایمپراطور شون‌تی تخته چیقارچیقماز قرارسز ، ذوق‌صفایه میال ، دولت‌ایشلرندن متنفراولدیغی ، بوندن دولایی قاریشقلقلر چیقه‌جغی آکلاشلمشدی . اکابر ایشك فرقه واردیلر . بعضیلری بوندن استفاده ایتدیلر . بعضیلری ده نصیحت ویردیلر . شون‌تی ناظرلرینه یك کووه‌ندی . برقیطلق چیقارق ایمپراطورلق داخلنده بویوك تخریبات یاپدی . مختلف ولایتلرده بر طاقم غیر ممنونلر توره‌دی . هونانده هان لین ئول نامنده بر عاصی ایمپراطور عنوانی آلدی ، عائله‌سنه سونغ اسمنی ویردی . چو نامنده دیکر بر عاصی قیانغ نانده میدانه چیقدی . چوق کچمه‌دن باشنه اون بیك کشی طوپلاندی . بوعاصی متعدد مواقعی اله

کچیردی . عاصیلرك کافه‌سی شون‌تی‌نك کندیلرینه قارشی سوق ایتدیکی قوهٔ عسکریه‌یه رغماً کیتدکجه ترقی ایدییورلردی . سرای انتریقه‌لر ایچنده ایدی . ولی‌عهد تخته کوز دیکمش ، شون‌تی‌یی ترك سلطنته مجبور ایتمك ایچون هر واسطه‌یه مراجعت ایدییوردی . فقط بو ترتیب موفقیتله نتیجه‌لنمدیکندن ناظرلردن برچوغی ولی عهدك خصومتنه معروض قالدیلر . بعضیلری زهرلتدیریلدی . بعضیلری اعدامه محکوم ایدیلدی . بو حرکات ذاتاً موجود اولان نفاقی بوتون بوتون آرتیردی . عاقل وتجربه‌دیده ناظرلر سرایدن اوزاقلاشیورلر وظهور ایده‌جك فرطنه‌یه قارشی امین برالتجا کاه آرایورلردی . ایشلرك باشنده ایکی فنا آدم واردی . ایمپراطورك هیچ برشیدن خبری اولمایوردی . شون‌تی نهایت تاتارستانده بولنان حکمدارلره مراجعت مجبوریتنده قالدی . فقط اوکا معاونت تکلیفلری یالکز چینك اداره‌سنی موغول ملتی النده محافظه ایتمك و کندیسنی تختدن ایندیرمك فکریله وقوع بولیوردی . بناءً علیه کندی عائله‌سنه قارشی عسکر طوپلامغه مجبور اولدی .

عاصی چو برمدت صوکره او قرالی عنوانی آلدی وپك قوت کسب ایتدی . چو هر طرفده موفق اولیور ، شون‌تی هر طرفده غائب ایدییوردی . چینلیلر ایمپراطورلغك پایتختنه یاقلاشدیلر . درحال شون‌تی بوتون اکابر دولتی طوپلادی واونلره تاتارستانه چکیلمکه قرار ویرمش اولدیغنی بیلدیردی .

بر چوقلری آیاقلرینه قاپاندیلر ، آغلایه‌رق ، دشمنه قارشی یورومك تکلیفنده بولوندیلر. بوقدر باعث خجالت برصورتده قاچمقدن ایسه اولمك مرجح اولدیغنی سویله‌دیلر . شون‌تی بونلری دیکله‌مدی . ایرته‌سی آقشام عائله‌سنه منسوب پرنس و پرنسسلرله برلکده تاتارستان یولنی طوتدی . پایتختی ضبط ایدیلدی . بونك اوزرینه یوئن سلاله‌سی تماميله سوندی . فقط ولی عهد قارا قورومده یکی برسلاله تأسیس ایتدی که بوکا شمال یوئنلری اسمی ویریلمشدر . چینده یرلرینی میملر آلدیلر .

٤١

شمال یوئنلری سلاله‌سی یاخود قالقا موغوللر خانلری

میملر سلاله‌سی مؤسسی چو یاخود هوم‌وو ، موغول تاتارلرینی چیندن طرد ایدوب صوك ایمپراطورلری شون‌تی‌یی مغلوب ایتدکدن واونی تاتارستانه قاچمغه مجبور ایله‌دکدن‌صوکره شون‌تی‌نك اوغلی یسوردار خان بویوك شامو چولنك اوته طرفنده یکی بریوئن سلاله‌سی تأسیس ایتدی که بوکا شمال یوئنلری نامی ویریلمشدر. بوحکمدارلر سلینغا ، اورخون ، تولا وقرلون نهرلری اوزرنده یرلشدیلر . ایشته قالقا ایمپراطورلغنك منشائی بودر . جنکیز خان احفادی بوکون بواسمی طاشیمقده‌درلر . اورالرده تاتارلرك اسکی‌عاداتی وجهله یاشایورلر ، یعنی‌سورولرینی

مرعادن مرعایه کزدیریورلر واو کوزلره چکدیردکلری چادیرلر آلتنده اوتوریورلر .

مورخلرك هیچ برنده جنکیزخان نسلندن کلن قالقا تاتارلری خانلرینك صحیح برجدولنه تصادف ایده‌مدم . مع مافیه بو حکمدارلردن بعض چین مورخلرینك وبزم سیاحلردن بعضیلرینك حفظ ایتدکلری اسملری بوراده ذکر ایتمکی مناسب کوریورم .

یسوردا خان ، شوتی‌نك اوغلیدر .
دوغوز تیمور ، قتل اولونمشدر .
یه‌سوتی اولج .
بو اوچ حکمدار بربرینی تعقیب ایتمشلردر . صوکره ، بوتون عشیرتلر داغیلدیلر وچینه تابع اولدیلر .
پوئن‌یاشی‌لی ، ١٤٠٠ تاریخلرنده حکمران بولونیوردی .
محمد ، لقبی شون تیم وام‌در .
اولوتای یاخود اوردای ، لقبی هوتیم وام‌در . بو ایکی حکمدار عینی زمانده برر کوچوك خان ایدیلر . ١٤٢٥ تاریخنه دوغرو اوردای محمد طرفندن قتل ایدیلدی .
محمد شون تیم وام ، ١٤٢٥ تاریخندن صوکره خلع ایدیلمشدر .
توتوپوهوآ ، اونك یرینه کچمشدر .

١٦٨٨ تاریخندن اول قالقالر بربرینك قاردشی اولان اوچ حکمدار طرفندن اداره ایدیلیورلردی .

شه‌ساقتو خان ، آلوتلر طرفندن حکومتی اللندن آلنمشدر .
توسیقتو خان ، فرار ایتمشدر .
شه‌شین خان ، ١٦٩١ تاریخنده قالقا خانی اعلان ایدیلمشدر .

مان چه ئو تاتارلرینك چینه صاحب اولدیغی تاریخدن صوکره قالقا موغوللری قوتلرینی پك غائب ایتمشلردر . چینلیلر بو حکمدارلره عنوانلر واراضیلر ویرمشلردر . بوانقسام نتیجه-سنده قالقالرك ایمپراطورلغی محو اولمش صاییلابیلیر .

٤٣

قامول خانلری

ایغور الکالرینك شرقنده وشنسی ولایتنك شمال غربیسنده قامول ، کامل یاخود هامی شهری تاتارستان داخلنده خصوصی بر دولت وجوده کتیرمشدرکه هیچ برزمان کوچوك بخارا خانلرینه تابع کلمدی . ۷۱۳ تاریخلرینه دوغرو چین اسمنده بر عائله بوراده تأسس ایتمش ، بو شهره وجوارلرینه صاحب اولمشدی . بونلردن ۱۰ حکمدار کلدی . اسملری معلوم دکلدر . موغوللر تاتارستانی ضبط ایتدکلری زمان قامول اونلرك ید ادارەسنه کچدی ، چینده حکمران اولان جنکیزخان ذریتنه منسوب خانلره تابع قالدی . بوموغوللرك اواخر سلطنتنه وچینده مینلرك بدایت تأسیسنه دوغرو هوناشەلیچه ، قامول حکمداری اولدی . بونك جنکیز خان سلالەسنه منسوب اولوب اولمادیغنی بیلمه یورم .

هوناشەلیچه .

کنکه تیمور ، برادری ، کندیسنه خلف اولمشدر . ۱۳۹۷

تاریخنده حکمران بولونیوردی . چونغ شون وام عنوانی طاشییوردی .

توتوفو ، هوناشه‌لی‌چه‌نك اوغلیدر ، یوقاریکنه خلف اولمشدر .
١٤٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قلی تیمور ، اقرباسندن ، کندیسنه خلف اولمشدر .

بوکا خلف اولان حکمدارلرك اسملری مجهولدر . قامول ،
اولوتلره صوکره چینلیلره تابع اولدی . الیوم چینلیلرك النده‌در .

٤٣

ایران موغوللری

جنکیز خانك طورونی هلاکو خان ، خلیفه‌لری تحت انقیاده
آلمق ایچون منکو خان طرفندن ایرانه کوندرلمشدی . هلاکو
بغدادی ضبط ایتدکدن صوکره سوریه‌یه قدر ایلریله‌یه‌رك
اوراسنی‌ده تحت انقیاده آلدی . اوردوسیله برلکده تاتارستانه
عودت ایتمه‌یه‌رك ایرانده قالدی وتبریزی پایتخت یاپدی . خرستیا-
نلره مساعده‌کار داوراندی ومسلمانلرله دائمی صورتده محارباتده
بولوندی . مع مافیه هلاکو برحکمدار مستقل دکلدی . سکه‌لره
اسمی قونولمازدی . منکو خانك بروکیلی کبی تلقی ایدیلیوردی .
بو ، آباقا خانك اوغلی آرغون خان زماننه قدر دوام ایتدی .
آرغون کندی اسمنی چینده بولونان بویوك خانك اسمنه علاوه
ایتمکه باشلادی . اوغلی محمود غازان خان داها ایلری‌یه کیتدی .
بویوك خانك اسمنی حذف ایده‌رك برحکمدار مستقل کسیلدی
وایمپراطورلغنی آنجق قیلیجنه مدیون اولدیغنی بیان ایله‌دی .

بو ایران موغوللری سوریه‌نك بویوك برقسمنی تحت انقیاده آلدقدن صوکره آناطولی‌یه قدر ایلریله‌دیلر وقوی الشکیمه قونیه سلجوقیلری سلاله‌سنی محو ایتدیلر . بو ایران موغوللرینك باشلانغیجی ٦٥٧ هجری و ١٢٥٨ میلادی تاریخی اولمق اوزره تثبیت ایدیلیورکه ایمپراطور منکو خانك وفاتنه مصادفدر .

هلاکو خان ، تولی خانك اوغلیدر . ٧ ربیع الآخرده اولمشدر . بعضیلری ٦٦٤ تاریخنده وفات ایتدیکنی سویلیورلر . ٦ سنه حکومت سورمشدر .	٦٦٣	١٢٦٥
آباقا خان ، هلاکونك اوغلیدر . ٢٠ ذی القعده‌ده وفات ایتمشدر . ١٧ سنه حکومت ایتمشدر .	٦٨١	١٢٨٣
احمد خان یاخود نکودار ، آباقانك اوغلیدر . جماذی الاول آینده أولدیرلمشدر .	٦٨٣	١٢٨٤
آرغون خان ، آباقانك اوغلیدر . ربیع الاولده أولمشدر . ٧ سنه حکومت ایتمشدر .	٦٩٠	١٢٩١
کنجاتو خان ، آباقانك اوغلیدر . ربیع الآخره أولدیرلمشدر . ٤ سنه حکومت ایتمشدر .	٦٩٤	١٢٩٥
بایدو خان بن تارغای بن هلاکو ، ٨ آی حکومت ایتمشدر . عینی سنه‌نك ذی الحجه‌سنده خلع اولونمشدر .		١٢٩٥
قازان خان ، لقبی محمد بن آرغون . ٨ سنه ١٠ آی حکومت ایتمشدر . ١٤ شوالده أولمشدر .	٧٠٣	١٣٠٤
اولجایتو خان ، لقبی غیاث الدین خدابنده محمد ، ٢٧ رمضانده أولمشدر .	٧١٦	١٣١٦
ابو سعید بهادر خان ، اولجایتونك اوغلیدر . ١٩ سنه		

حکومت سورمشدر . ١٢ ربیع‌الآخرده
أولمشدر . ٧٣٦ ١٣٣٥
آرپا خان ، تولی خان نسلندندر .
موسا خان بن علی بن بایدو خان .
محمد خان ، هلاکو نسلندندر .
جهان تیمور خان ، هلاکو نسلندندر .
نوشیروان خان ، هلاکو نسلندندر .

بوموغوللرك قوت وشوکتی ابوسعید بهادر خانك سلطنتیله نهایت بولور. خلفی چوبانیان سلاله‌سی حکمدارلری ، خانلری ایسته‌دکلری کبی اجلاس وخلع ایدییورلردی . نوشیروان ، ملك‌الاشرف چوبانی طرفندن تخته چیقاریلدی وصوکره خلع ایدیلدی . اشرف آرتق جنکیز خان عائله‌سندن هیچ بر خانی تخته چیقارمادی و ایمپراطورلقده حاکم مستقل اولدیغنی اعلان ایتدی . فقط قاپچاق ایمپراطوری جانی بك خان ٧٥٦ هجری و ١٣٥٥ میلادی تاریخنده کندیسنی مغلوب ایله‌یه‌رك ممالکنی اله کچیردی . بوموغوللر بوتون ایران ولایتلریله سوریه‌یه وار-منستانه صاحب بولونیورلردی .

٤٤

چوبانیان

چوبانیان دییه یاد ایدیلن سلدوز عشیرتی رؤساسی ، ایران موغوللری ایمپراطوری ابو سعید بهادر خانك زمان سلطنتنده

بویوك بر نفوذ و اعتبار صاحبی اولمشلردی . امیر چوبان ابو سعیدك اوردولرینك قوماندانی ایدی . وقتیله خانك وصیسی بولونمش ، مملکتی مستقلانه اداره ایتمشدی . فقط قیزینی ابو سعیده ویرمکدن امتناع ایتمه‌سی قتل ایدیلمه‌سنه سبب اولدی . امیر چوبانك اوغلی تیمور طاش مصر مملوکلرینك نزدینه التجا ایتدی . ابو سعیدك وفاتنی تعقیب ایدن اغتشاشات آراسنده تیمور طاشك اوغلی شیخ حسن کوچوك براوردو ایله محمدخان اوزرینه یورودی واونی مغلوب ایتدی . محمد خانی حسن جلایر تخته اجلاس ایتمشدی . حسن کوچوك ، خان عنوانني آلمقسزین ، ضبط ایتمش اولدیغی یرلرده برحکمدار مستقل ایدی . کندیسی واوغلی چوبانیان سلاله‌سنی وجوده کتیریرلر . بدایت حکومتلری ۷۳۸ هجری و ۱۳۳۷ میلادی تاریخنه مصادفدر .

حسن کوچوك ، تیمور طاشك اوغلیدر .

ملك‌الاشرف ، تیمور طاشك اوغلیدر . ۷۵۶ ۱۳۵۵

بو حکمدارك ظلمی وسفاهتی یوزندن ایرانده‌کی موغول اکابری اوزمان قاپچاقده حکمران اولان جانی بك خانی بولدیلر واونی اشرفك الندن کلوب حکومتی آلمغه تشویق ایتدیلر . اشرف ۷۵۶ هجری و۱۳۵۵ میلادی تاریخنده آذربایجانده خوی قربنده وقوعه کلن محاربه‌ده مقتول دوشدی . بوتون ممالکنه صاحب اولان جانی بك خان اوراده اوغلی بردی بکی براقدی . فقط بوحکمدار پدری جانی بك خانك وفاتندن صوکره قاپچاقده حکمران اولمق اوزره اورایه عودته مجبور اولدی .

٤٥

ایلکانیان

ابو سعید بهادرك اوغلی آرغون ایلخان نسلندن کلدیکی ایچون تشکیل ایتدیکی سلالەیه ایلخانیان نامی ویریلن شیخ حسن بزرك جلایر کوچوك بر سلاله مؤسسیدر [*] . بو حکمدارلرده چوبانیان کبی موغول ایمپراطورلغی قاریشدیران اغتشاشاتدن استفاده ایدەرك بعض ولایتلری وبالخاصه عراقی اله کچیردیلر وبغدادی پایتخت یاپدیلر . عراق عرب ایله آذربایجانه صاحب بولونیورلردی . موسیو دربلو بدایت حکومتلرینك ٧٣٧ هجری و ١٣٣٦ میلادی تاریخنه مصادف اولدیغنی سویلیور .

حسن بزرك ، ٢٠ سنه حکمران اولمشدر .	٧٥٧	١٣٥٦
سلطان اویس ، حسنك اوغلیدر . ١٩ سنه حکومت سورمشدر .	٧٧٦	١٣٧٤
سلطان جلال‌الدین حسین کرکان ، اویسك اوغلیدر .	٧٨٣	١٣٨١
سلطان مغیث‌الدین احمد ، اویسك اوغلیدر .	٨١٣	١٤١٠

٧٩٥ هجری و ١٣٩٢ میلادی تاریخنده تیمورلنك احمدی بغداددن طرد ایتدی . فقط برقاچ سنه صوکره تکرار اورایه دوندی ، یکیدن سلطان اعلان ایدیلدی . فقط اوزون مدت

---

[*] مؤلفك بوافادەسی کلیاً یاکلشدر . بوخاندانك مؤسسی اولان شیخ حسن جلایر ، امیر حسینك ، اوده آقبوقانویانك آقبوقاده ایلکان نویانك اوغلیدر . ایلکان نویان جلایر عشیرتی رئیسی اولوب آباقا خانك کبار امراسندندر . مکرمین

راحتجه قالهمادی . قاره قویونلی تورکمنلری حکمداری قرا یوسف ٨١٣ هجری و ١٤١٠ میلادی تاریخنده احمدی مغلوب ایدەرك اسیر آلدی . مع مافیه ممالکنی کندیسنه اعاده ایتدی . فقط عراق اکابری قرا یوسفه احمدك طبیعتی اقتضاسی اولەرق راحت دورامایەجغنی ، تکرار حربه باشلامقده گجیکمەیەجکنی سویلەدیلر . بونك اوزرینه قرا یوسف‌ده کرك احمدك کرك چوجوقلرینك قتلنی امر ایتدی .

٤٦

چغتای خانلری

جنکیز خانك ایکنجی اوغلی چغتای خانك حصەسنه ایغور حدودلرندن سمرقنده قدر ماوراء سیحون قطعەسی ایله تور-کستان قطعەسی اصابت ایتمشدی . ایلی نهری جوارلرنده کائن اولان بیش‌بالیغ پایتختی ایدی . بوولایتلرده تأسس ایتمش اولمقله برابر چغتای خان تاتارستانده جنکیز خانك خلفی اولان برادری اوقتای خانه مربوط قالیوردی . احفادی بو قطعەده قالدیلر . مملکتلرینه چغتای نامی ویریلدی . کوچوك بخارا قطعە-سنك بویوك برقسمنی بوالکا تشکیل ایدر . بوراده سلطنت ایدن حکمدارلرك دسترس اولدیغم جدول اسامیسی پك موثوق دکلدر .

١٢٤٠ ٦٣٨ چغتای خان ، جنکیز خانك اوغلیدر .

يسومنكو خان ، چغتاينك اوغليدر .
قاره هلاكو خان بن مواتوقان بن چغتاى .
مبارك شاه ، قاره هلاكونك اوغليدر .
ارغونه خاتون مباركك چوجوقلغى زماننده حكو-
متى اداره ايتمشدر .
آلنو ، بايدارك اوغليدر .
براق خان ، موتو خانك اوغليدر ١٢٦٠ تاريخلرنده
وفات ايتمشدر .
نيكى خان ، ساربانك اوغليدر .
بوقا تيمور خان ، موتو خان نسلندندر .
دوا خان ، براق خانك اوغليدر .
كنجك خان
تاليقو خان
يسون بوغا خان ، ودا خانك اوغليدر .
دواتمور خان .
تيرما شيرين خان . ٧٢٨ ١٣٢٧
بوتان خان .
جنكشى خان .
يسون تيمور خان ياخود بيسون تيمور .
على سلطان .
محمد خان . ٧٣٣ ١٣٣٢
قازان سلطان خان ، ١٤ سنه حكومت سورمشدر . ٧٤٧ ١٣٤٦
دانشمندجه خان ، درحال خلع ايدلمشدر .
بيان قولى اغلن بن سورغدو بن ودا خان . ٧٥٩ ١٣٥٧
تيمور شاه اغلن ، يسون تيمورك اوغليدر .
تغلق تيمور خان ، ٧٦١ هجرى و ١٣٥٩ ميلادى
تاريخنده ماوراء سيحون قطعه‌سنى فتح ايتمشدر .

۷٦٤ هجری و ۱۳٦۲ میلادی تاریخنده
وفات ایتمشدر .

الیاس خواجه خان ، تغلق تیمورك اوغلیدر . طرد ایدیلمشدر . ۷٦٥ ۱۳٦۳

کابل شاه اغلن بن درجی بن ایلچیکدای .

عادل سلطان ۷۷۰ هجری و ۱۳٦۸ میلادی تاریخنده
حکمدار ایدی .

سیورغتمش اوغلان ، ۷۷۱ هجری و ۱۳٦۹ میلادی
تاریخنده حکمدار ایدی .

محمود شاه ، سیورغتمشك اوغلیدر . ۸۰۰ هجری
و ۱۳۹۷ میلادی تاریخنده حکمدار بولو-
نیوردی .

تیمورلنك قصوای شوکتنی بولونجه کرك کندیسی کرك خلفلری جنکیز خان سلاله‌سی خانلرینك اسملرینی تلفظ ایتمه‌مکه باشلادیلر وماوراء سیحون الکاسنه صاحب اولدیلر .

٤۷

قاپچاق موغول خانلری

جنکیز خان بویوك تاتارستان اقوامنك قسم اعظمنی تحت انقیاده آلدقدن صوکره اوغلی توشی خانی مهم براوردو ایله شمال الکالرینك یعنی قاپچاق ، روسیه ، مجارستان ، لهستان و بولغارستان قطعه‌لرینك ضبطنه کوندردی . توشی خان ابتدا قاپچاقلیلری مغلوب ایتدی . بونلر مجارستانه قدر قاچدیلر . اورادن توشی خان کیدوب پولوچیه‌نلری تحت انقیاده آلدی .

روسلر بونلره یاردیم ایتدكلرندن دولایی روسـلرهده هجوم ایدهرك بوریستهن نهرینه قدر تعقیب ایتدی . بواثناده توشی خان أولدی . یرینه اوغلی باتو خانی براقدی . اوده فتوحاتنه دوام ایتدی . موسقووایی آلدی ، بوتون روسـیهیی تخریب ایلهدی . موغوللر لهستانه ومجارستانه قدر كیردیلر . صوكره مملكتلرینه دوندیلر ، وولغا سـاحلنده یرلشدیلر . باتو خان بوراده سرای شهرینی بنا ایتدی . بوشهر پك مشهور اولدی وموغول ایمپراطورلغنه پایتخت تشكیل ایلهدی .

توشی [جوچی] خان ، جنكیز خانك اوغلیدر . روس تاریخنه کوره ٦٧٣٤ سنهسنده وفات ایتمشدر . ١٢٢٦

باتو [صاین] خان ، توشـینك اوغلیدر . ٦٧٦٤ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٢٥٦

برکه خان ، باتونك قاردشیدر . ٦٦٥ هجری تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٢٦٦

منكو تیمور خان ، برکه خانك قاردشیدر . ٦٧٨٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٢٨١

توران منكو خان ، باتونك اوغلیدر . ٦٧٩٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٢٨٧

تولابوغا خان ، مانغو تیمورك اوغلیدر . ٦٧٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٢٩١

توقتو [طقطغا] خان ، تولابوغانك قاردشـیدر . ٦٨٢١ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٣١٣

اوزبك خان ، توقتونك اوغلیدر . ٦٨٤٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٣٤١

جانی بك خان ، اوز بكك اوغلیدر . ٦٨٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٣٥٧

بردی بك خان ، جانی بکك اوغلیدر . ٦٨٦٧ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٣٥٩

کلنای بك خان ، جانی بکك اوغلیدر . ٦٨٦٧ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٣٥٩

نوروز خان ، ٦٨٦٨ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٣٦٠

خضر خان

تیمور خواجه ، ٧ کون حکومت ایتمشدر .

اوروس خان . ١٣٧٦

توقتا قایا ، اوروس خانك اوغلیدر . ١٣٧٦

تیمور ملك اغلن ، اوروس خانك اوغلیدر . ١٣٧٦

توقتامش خان ، روسلره کوره ٦٩٠٨ تاریخنده طرد ایدیلمشدر . ١٤٠٠

تیمور قوتلق اغلن ، تیمور ملکك اوغلیدر . ٦٩٠٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . ١٤٠١

شاذی بك ، تیمور قوتلغك اوغلیدر . ٦٩١٤ تاریخنده خلع ایدیلمشدر . ١٤٠٦

قویریچان اغلن عینی زمانده حکومت ایدر .

پولاد سلطان . ١٤٠٨

تیمور خان ، تیمور قوتلغك اوغلیدر . ١٤١٠

بردی سلطان ، توقتامشك اوغلیدر . ١٤١٢ تاریخنده حکمران بولونیوردی .

محمد خان ، تیمور خانك اوغلیدر . ١٤٣٠ و ١٤٧٢ تاریخلرنده حکمران بولونیوردی .

احمد خان ، ١٤٨٠ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

مرتضی ، احمدك اوغلیدر . ١٤٨٥ ده مغلوب اولمشدر .

سید احمد ، احمدك اوغلیدر . ١٤٨٥ ده حکمدار بولونیوردی .
شیخ احمد ، ١٥٠٢ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

توقتامش خانك زمان سلطنتندن بری قاپچاق ایمپراطورلغی اغتشاشات ایچنده ایدی . هیچ بر مورخده توقتامشك خلفلر- ینك موثوق برجدولنه دسترس اولامادم . بوراده اسملرینی ذکر ایتدیکم حکمدارلر سلطنت سورمشلر سه‌ده تاریخلرینی بیلمه‌یورم . بلکه اسملری اونوتولمشلرده واردر . احتمالکه سید احمد ایله شیخ احمد عینی ذاتدر . فقط شیخ احمدك قاپچاق خانلرینك صوکنجیسی اولدیغی محققدر . لهستانه چکیله‌رك اوراده لهستان قرالی آلکساندرك امری وقریم خانی منکلی کرایك رجاسی اوزرینه ١٥٠٦ تاریخنده قون Koun ده حبس ایدیلدی . قاپچاق ایمپراطورلغی اونکله نهایته ایریور . قدیم ، قازان و اژدرخان حکومتاری قاپچاق ایمپراطورلغنك آیریلان اجزاسندن عبارتدرلر .

٤٨

نوغای سلاله‌سی

نوغای ، بو کوچوك سلاله‌نك مؤسسیدر . بونلر قاپچاق خانلری ایله معاصر ایدیلر . نوغایك شجره‌سی شودر : نوغای بن موغول بن تاتار بن توشی خان بن جنکیز خان . نغایا یاخود نوغای ، کندی ملتنه منسوب حکمدارلر طرفندن فتوحاتده

بولونمق اوزره شمال طرفلرینه و روم ایمپراطورلغنه جوار محللره کوندرلمشدی . بورالرده نفاق ایچنده یاشایان بوتون حکمدارلری مغلوب ایتدی . صوکره تحت امرنده‌کی بویوك اردولری کوره‌رك آرتق اسکی افندیلرینك حکم و نفوذینی طانیمق ایسته‌مدی و کندیسنی مستقل تلقی ایله‌دی . غرب تاتارلرینه حکمران اولدی . میشل پاله‌ئولوغ ایله اتفاق یاپه‌رق افروسینی نامنده‌کی پیچ همشیره‌سیله أولندی . بوندن دولایی شان وقدرتی برقات دها آرتدی . قومشوسی بولغارلر ایله صیق صیق محاربات‌ده بولونمشدر .

نغایا یاخود نوغای ، جنکیزخان نسلندندر . ١٢٨٣ تاریخنده حکمدار بولونیوردی . ٦٩٩ ١٢٩٩

جکا ، نوغایك اوغلیدر . ٧٩٠ ١٣٠٠

بوحکمدار ، بولغارستان قرالی ترترسك قیزیله أولنمشدی . تونغور اسمنده برقوماندان ایله اختلاف چیقاردیغی و بوقوماندان قایچاق خانی توقتودن استمداد ایتدیکی جهتله جکا اوزمان بولغارستان قرالی بولونان قاین برادری اوفندیسلاوك یانینه التجا ایتدی . برلکده طرنوه‌یه کیتدیلر . صوکره اوراده قاین برادرینك امریله توقیف و قتل ایدیلدی . بونك اوزرینه توقتو ، جکانك بوتون ممالکنی اله کچیردی .

٤٩

کوچوك بخارا موغول خانلری

تاریخلرده کورولیور که چغتای ایمپراطورلغی انقسامه اوغرا-

مادن چوق مدت پایدار اولمامشدر . چغتای خانك احفادی مختلف محللرده تأسس ایتدیلر . بو وقعه‌نك تاریخ حدوثنی بیلمه‌یورز . موغوللرك چینده مغلوبیتی ، ١٣٦٧ تاریخنده اورادن طرد ایدیلمه‌لری وتمامیله انقراضلرندن اول وقوعه کلن محاربه‌لر مملکتلرنده جنکیز خان نسلندن کندیلرینی اداره ایده‌بیله‌جك برحکمدار بولامایان کوچوك بخارا قطعه‌سی سکنه‌سنی ، یسون بوغا خان عنوانی طاشیان وبویوك بخارا قطعه‌سنده حکمران اولان خان عامل خواجه‌یی حکمدار انتخاب ایتمکه سوق ایلمشدر کبی کورونیور . بو حکمدارك کوچوك بخارا قطعه‌سنده‌کی حکومتی کاشغر ، یرکند وهامی‌یه قدر ایغورلرك الکالرینی احتوا ایدییوردی . پایتخت ایلی بالیغ نامیله‌ده یاد ایدیلن بیش بالیغ شهری ایدی . فقط شوراسنی سویله‌ملك ایجاب ایدرکه بوایکی اسم بو خانلرك قرارکاهلرینی افاده ایتمکله برابر بیش بالیغ دها شرقده ایدی ، صوکره دها غربه نقل اولونمشدر .

یسون بوغا خان .
تغلق تیمور خان ، ١٣٦٢ تاریخنده أولمشدر .
الیاس خواجه خان .
بو اوچ حکمدار ماوراءالنهرده دخی سلطنت ایتمشلردر .
فخرالدین خان ، غاصبدر . ٧٧٧ هجری و ١٣٧٥ میلادی تاریخنده حکمدار بولونیوردی .
خضر خواجه اغلن ، الیاسك اوغلیدر . ٧٩١ هجری و ١٣٨٥

میلادی تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

شمع جهان خان ، یوقاریکنه خلف اولمشدر . ۱۳۹۹ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

نقش جهان خان ، یوقاریکنه خلف اولمشدر . ۱٤۱۰ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

اویس خان ، قاردشی ؛ کندیسنه خلف اولمشدر .

یسون بوغا ، ۱٤۳۰ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

محمد خان ، ۱۶۰۳ تاریخنده کاشغرده حکمران اولیوردی .

ارکه خان ، ۱۶۳۸ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

۱۶۸۳ تاریخنده الوتلرك قونتاییشی بوشتو خان یرکند ، کاشغر شهرلرینی وعلی‌العموم بوتون کوچوك بخارا قطعه‌سنی تحت انقیاده آله‌رق بوقوملری کندیسنه ویرکی ویرمکه مجبور براقدی . فقط وفاتندن صوکره قونتاییش یاپلمش اولان ارکنی زوروکتو بهادر یکیدن بوالکایه کیردی وخلفنك وضع ایتمش اولدیغی خفیف ویرکویی ویرمکدن امتناع ایدن بوقوملرله حرب ایتدی . بونلری تمامیله تحت انقیاده آلدی ، ارکنه خان نامنده‌کی حکمدارلرینی کندی یانه آلدی . کوچوك بخارا حکومتی قالموقلر ایمپراطورلغنك برولایتی حالنه کیردی . بخارالیلر کیدوب قونتاییشك الکاسنده ساکن اولدیلر . اوراده زراعتله اشتغاله باشلادیلر .

٥٠

توران یاخود سیبریا خانلری

جنکیز خانك حفیدی باتو خان موسقووه شهرینی ضبط

ایتدکدن صوکره اقرباسندن شیبان [*] نامنده برینه اراضی ویردی . اوده یایق نهری طرفلرنده آرال داغلرنده ساکن اولدی . بوذات سیبریاده بر طاقم فتوحات یاپدی واورانك حکمداری اولدی . بوایمپراطورلق حقنده پك آز معلومات واردر .

شیبان .

بهادر خان ، شیبانك اوغلیدر . ١٢٦٦ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

نه‌وزی بوغا .

باداکول .

قوتلوق منغو تیمور .

قولات .

دولت شیخ اوغلن وعرب شاه . چوجوقلری حکومتی آرالرنده پایلاشدیلر . عرب شاه ١٣٧٧ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

ابوالخیرخان ، دولت شیخ اوغلنه خلف اولمشدر . عرب شاه حاجی قولی خلف اولمشدر .

تیمور شیخ حاجی قولی‌یه خلف اولمشدر . قالموقلرله اویغورلر ونایمانلر طرفندن مغلوب ایدیلنجه خان عنوانی اوغلی جاجاره ویرمشدر .

یادکار یاخود روس تاریخلرینه نظراً ادیکر ، ١٥٥٥ تاریخنده حکمران بولونیوردی .

کوجوم خان ، ١٥٨٤ تاریخنده حکمدار ایدی . منغو تیمور نسلندن ایدی . ١٥٩٨ ده اسیر صفتیله موسقوه‌یه کوندرلمشدر .

١٦٢٧ تاریخنده ، چار میشله سفیرلر کوندرمش بر سیبریا خاندن بحث اولونیور . روسلر تدریجاً سیبریایی ضبط ایتمشلردر .

---

[*] شیبان ، باتونك کوچوك برادریدر .

مکرمین

٥١

بخارا اوزبك خانلری

تیمورلنك نسلندن اولوب ماوراءالنهرده حکمران اولان سلطان حسین میرزانك زمان حکومتنده جنکیز خان احفادندن اولوب یاییق نهری طرفلرنده حکومت ایدن ابو الخیر خان حفیدی شیبك سلطان سلطان حسینك ممالکنه کیردی ، اوکا تابع اولان ماوراءالنهری ضبط ایتدی . صوکره خوراسانه نفوذ ایده‌رك بوتون تیمور عائله‌سنك شوکت وقوتنی محوایله‌دی . بونلری اوته‌یه بری‌یه التجایه مضطر براقدی . صوکره خوارزم قطعه‌سنی اله کچیردی . بومظفریت اوزرینه اوزبکلر ولایتلرده یرلشدیلر وتیموریلرك وقتیله کندیلرینك الندن آلمش اولدقلری الکالره تکرار کلدیلر . شیبك خانك ایلك سنهٔ سلطنتی ۱۴۹۸ تاریخ میلادیسی اوله‌رق قبول ایدیلیور . خلفلری بخارا شهرنده حکمران اولمشلردر . عینی ماتدن باشقه حکمدارلرده اورغنس شهرنده تأسس ایتمشلردر .

شیبك خان ، ابوالخیرك اوغلیدر . ۱۵۱۰

کوجکونجی خان . ۱۵۲۹

ابو سعید خان ، کوجکونجی‌نك اوغلیدر .

عبید خان بن محمد بن شیبك ، ۱۵۸٤ یاخود ۱۵۸۵ تاریخنده أولمشدر .

عبدالله خان . ۱۵۹۸

عبدالمؤمنین خان ، عبداللهك اوغلیدر . ۱۵۹۹

امام قولی خان ، ١٦٢٤ تاریخلرنده وفات ایتمشدر .
نادر محمد خان ، امام قولی خانك قارداشیدر .		١٦٤٦.

بو حکمدارلرك خلفلری والیوم بخاراده حکمران اولوب اولمادقلری حقنده هیچ برمورخده معلوماته تصادف ایده‌میورز .

٥٣

خوارزم اوزبك خانلری

شیبك خان خوارزم قطعه‌سنی فتح ایتدکدن وبو حکومتك مختلف ولایتلرینه والیلر تعیین ایله‌دکدن صوکره کیدوب ایران حکمداری شاه اسماعیل ایله حرب ایتدی . فقط مرو شهری قربنده مغلوب ومقتول اولمق فلاکتنه اوغرادی . بونك اوزرینه شاه اسماعیل خوارزم شهرلرینه والیلر کوندردی . واسر شهری قاضیسی اهالی‌یه عجملرك باشقه بردین صاحبی اولدقلرینی سویله‌یه‌رك کندیلرینی عصیانه تشویق ایتدی . واسر سکنه‌سی کندیلرینه خان یاپمق ایچون عفت واستقامتی ایله معروف برذاتی مناسب کوردیلر . فقط اوقبول ایتمدی . شیبان نسلندن بورغا سلطانك اوغلی ایلبارسی سلطانی توصیه ایله‌دی . اونلرده بونی خان انتخاب ایتدیلر . واسرده بولونان بوتون عجملری بوغازلادیلر . ٩١١ هجری و ١٥٠٦ میلادی تاریخنده ایلبارس خان اعلان ایدیلدی . بو حکمدارلرك باشلیجه مقری اورغنس شهری ایدی .

ایلبارس خان ، بورغا سلطانك اوغلیدر .

حاجی خان ، ایلبارسك قاردشی بیلبارسك اوغلیدر .

حسن قولی خان .

سفیان خان .

بوجغا خان ، سفیانك قاردشیدر . ٢٧ سنه حکومت اتمشدر .

آوانش خان .

فاصلهٔ حکومت

کاهل خان .

آقاتای خان ، کاهلك قاردشیدر .

جونوس خان .

دین محمد خان .	٩٦٠	١٥٥٣
دوست خان .	٩٦٥	١٥٥٨
هاجم خان .	١٠١١	١٦٠٣
عرب محمد خان ، هاجمك اوغلیدر .	١٠٣١	١٦٢١
اسفندیار خان .	١٠٤٤	١٦٣٤
شریف محمد خان .	١٠٥٢	١٦٤٢

بر سنه‌لك فاصلهٔ حکومت

ابوالغازی بهادرخان ، تاتارلرك تاریخ انسابی اثرینك مؤلفی	١٠٧٤	١٦٦٣

انوشه محمد بهادر خان ، ابوالغازینك اوغلیدر .

بو حکمدارلرك خلفلری مجهولدر .

حاجی محمد بهادر ، ١٧١٤ تاریخلرنده حکمران بولونوردی . ابوالغازینك حفیدی ایدی .

٥٣

قريم خانلری

قریم خانلری جنکیز عائله‌سندن وقاپچاق خانلری نسلندندرلر . توقتامش خانك وفاتی تعقیب ایدن محاربات داخلیه‌ده اونك نسلندن اولان حاجی کرای خان قریم طرفلرینه چکیله‌رك اوراده یرلشدی . ١٤٤١ تاریخلرنده قریمده تأسس ایتمش بولونیوردی و کفه‌یه صاحب بولونان جنویزلرله حرب ایدییوردی . حاجی کرای خان یالکز قاپچاق خانلرینی طانیمامقله قالمایه‌رق اونلرله حرب‌ده ایتدی و لهلیلرله برلشدی . ١٤٦٥ تاریخنده پاپا کندیسنه سفیرلر کوندردی . حاجی کرای ضبط ایتمش اولدیغی ممالکی اوقدر ایی برصورتده محافظه یولنی بولدی که بورالری کندیسندن صوکره اولادلرینه‌ده قالدی . قریم خانلری یاخود کوچوك تاتارلر دنیانك حکمدارلر ایشته بونلردر . الیوم حکمران بولنمقده‌درلر ونوعما استانبول تورکلرینه تابعدرلر .

حاجی کرای خان ، روسلره نظراً ٦٩٨٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .	٨٨٠	١٤٧٥
حیدر کرای خان ، حاجی نك اوغلیدر . ٦٩٨٨ تاریخنده وفات ایتمشدر .	٨٨٥	١٤٨٠
منکلی کرای خان ، حاجی نك اوغلیدر .	٩٢١	١٥١٥
محمد کرای خان ، منکلی نك اوغلیدر .	٩٢٩	١٥٢٣
غازی کرای خان ، محمدك اوغلیدر . او سنه خلع ایدلمشدر .		

سعادت كراى خان ، محمدك اوغليدر .	٩٤١	١٥٣٣
اسلام كراى خان ، محمدك اوغليدر .	٩٤١	١٥٣٣
صاحب كراى خان .	٩٥٨	١٥٥٠
دولت كراى خان بن مبارك بن منكلى	٩٨٥	١٥٧٧
محمد كراى خان .	٩٩٢	١٥٨٤
اسلام كراى خان .	٩٩٦	١٥٨٧
غازى كراى خان .	١٠١٧	١٦٠٨
سلامت كراى خان .	١٠١٩	١٦١٠
جانى بك كراى خان .	١٠٣٣	١٦٢٣
محمد كراى خان .	١٠٣٧	١٦٢٧
جانى بك كراى خان . تكرار اجلاس ايدلمشدر .	١٠٤٣	١٦٣٣
عنايت كراى خان .	١٠٤٦	١٦٣٦
بهادر كراى خان .	١٠٥١	١٦٤١
محمد كراى خان .	١٠٥٤	١٦٤٤
اسلام كراى خان .	١٠٦٥	١٦٥٤
محمد كراى خان . تكرار اجلاس ايدلمشدر .	١٠٧٧	١٦٦٦
عادل كراى خان .	١٠٨٢	١٦٧١
سليم كراى خان .	١٠٨٩	١٦٧٨
مراد كراى خان .	١٠٩٤	١٦٨٢
حاجى كراى خان .		
٨ آيلق فاصلهٔ حكومت		
سليم كراى خان . تكرار اجلاس ايدلمشدر .	١١٠٢	١٦٩٠
سعادت كراى خان .	١١٠٣	١٦٩١
صفا كراى خان .	١١٠٤	١٦٩٢
سليم كراى خان ، تكرار اجلاس ايدلمشدر .	١١١٠	١٦٩٨
دولت كراى خان .	١١١٤	١٧٠٢
سليم كراى خان ، تكرار اجلاس ايدلمشدر .	١١١٦	١٧٠٤

غازى كراى خان . ١١١٨ ١٧٠٦
قاپلان كراى خان . ١١٢٠ ١٧٠٨
دولت كراى خان . ١١٢٥ ١٧١٣
قاپلان كراى خان ، تكرار اجلاس ايديلمشدر .
منكلى كراى خان .
قاپلان كراى خان ، تكرار اجلاس ايديلمشدر .

بو تاتار حكمدارلرينك پايتختى باغچه سراى شهريدر . عثمانلى ايمپراطورلغنك تبعه‌سيدرلر . تماميله اونلره منقاددرلر .

٥٤

قازان خانلرى

قازان حكومتى ، قريم حكومتى كبى ، قاپچاق ايمپراطورلغنك بر پارچه‌سيدر . ياواش ياواش عينى تاريخلرده يعنى توقتامش خانك وفاتندن صوكره واوصره‌لرده ايمپراطورلغى قاريشديران اغتشاشات اثناسنده تأسس ايتمشدر . اژدرخان حكومتنك شمالنده ، وولغا نهرى ساحللرنده‌در . پايتخت ، وولغانك صولنده برتپه اوزرنده مبنى قازان شهريدر . بو حكومت داخلاً متمادى بر قاريشيقلق ايچنده اولديغى كبى خارجاً ده متصل روسلرله حرب ايتمشدر . قازانليلر چوق كره روسيه‌يه آقين ياپمق ايچون قريمليلرله اتفاق ايتمشلردر . بو خانلر آراسنده اسملرينه تصادف ايديلن قريم حكمدارلرى قازان خانى اعلان ايديلمش قريم شهزاده‌لريدر .

	میلادی
شه‌له‌آلك چوجوق براقادن وفات ایتمشدر .	
ابراهیم ، شه‌له‌آلكك دول قالان زوجه‌سی نور سلطان ایله أولنمشدر .	
الغ ، ابراهیمك اوغلیدر . خلع ایدلمشدر .	١٤٨٨
محمد امین ، ابراهیمك اوغلیدر . خلع ایدیلمشدر .	١٤٩٥
عبداللطیف ، ابراهیمك اوغلیدر .	١٥٠٢
محمد امین .	١٥١٦
عبداللطیف ، تكرار اجلاس ایدلمشدر .	١٥١٨
شاه علی خان .	١٥٢١
صاحب كرای خان ، قازاق حكمداری یاپلمش قریم شهزاده‌سیدر .	١٥٢٤
صفا كرای خان ، قریم شهزاده‌سیدر .	١٥٣١
جان علی خان ، اولدیرلمشدر .	١٥٣٦
صفا كرای خان ، تكرار اجلاس وخلع ایدیلمشدر .	١٥٤٥
شاه علی خان ، تكرار اجلاس ایدیلمشدر . بر آی حكومت ایتمشدر .	
صفا كرای خان ، تكرار اجلاس ایدیلمشدر .	١٥٤٩
اوتامش كرای خان ، صفانك اوغلیدر . خلع اولونمشدر .	١٥٥١
شاه علی خان ، تكرار اجلاس وخلع ایدلمشدر .	١٥٥٢
ادی كرای [یادكار] سیمون ، اژدرخان حكمداری قاسمك اوغلیدر . ١٥٥٣ تاریخنده وافتیز ایدیلمش وسیمون نامی ویریلمشدر .	

چوقدن بری قازان تاتارلری روس ایمپراطورلغنه آقینلر یاپیورلردی . چار ایوان واسیلوویچ اونلره قارشی دفعات ایله عسكر سوق ایتمشدی . بو تاتارلر خانلرندن غیرممنون ایدیلر . شاه علی خانی طرد خصوصنده كندیلرینه یاردیم ایتمه‌سنی رجا ایچون

موسقووه‌یه سفیرلر یوللامشلردی . چار برقوماندان کوندره‌رك خانی موسقووه‌یه کتیرتدی . بونك اوزرینه قازانلیلر چاره تابع اولدیلر وصداقت یمینی ایتدیلر . فقط بر آز صوکره عصیان ایده‌رك اژدرخان حکمدارینك اوغلی ادی کرایی خان اعلان ایله‌دیلر . چار درحال حربه قیام ایتدی . سوباغایه واصل اولونجه عرض تابعیت ایتمه‌سی ایچون ادی کرایه خبر کوندردی. ادی کرای حربه حاضر اولدیغی جوابی ویرنجه چار کیدوب قازانی محاصره آلتنه آلدی و ١٥٥٢ تاریخنده شهری ضبط ایتدی . ادی کرای صوکره استحصال عفو ایده‌رك قازانه کلدی . اوراده واقتیز ایدیله‌رك کندیسنه سیمه‌ئون اسمی ویریلدی .

٥٥

اژدرخان خانلری

آستراقان ، اژدرخان یاخود حاجی ترخان شهری وولغا نهرینك تشکیل ایتدیکی دلغوی آطه‌سی اوزرنده مبنیدر . وقتیله ، خصوصی خانلری بولونان برحکومتك مقر اداره‌سی ایدی . بو حکمدارلر قاپچاق ایمپراطورلغنده‌کی اغتشاشاتدن استفاده ایده‌رك قریم و قازان خانلری کبی بوشهرده استقلال کسب ایتدیلر . دیکرلرندن مؤخر برزمانده عصیان ایتمش اولمالری محتملدر . اژدرخان شهری قربنده وولغا اوزرنده

سرای شهرنده اقامت ایدن قاپچاق خانلری بوتون بوتون منقرض
اولدقدن صوکره بونلر استقلال کسب ایتمش اولاجقلردر .
بوخانلر حقنده دواملی برتفصیلاته دسترس اولامادم . مع مافیه
بو حکمدالردن بعضیلرینك اسملرینی بوراده ذکر ایتمکدن
کندیمی منع ایده‌میورم . مسئله‌یه دها زیاده وقوفی اولانلر
بو سایه‌ده صحیح بر جدول اسامی تنظیم ایدرکن بوندن بلکه
استفاده ایده‌بیلیرلر . ظن ایدییورم که اژدرخان ابتدا نوغایلره
عائد ایدی و بونلری میرزالر اداره ایدییورلردی . بو نوغایلر
بوتون تاتارلر ایچنده قاپچاق خانلرینه اك اوزون مدت اطاعت
ایتمش اولانلردر .

ایواق ، ١٤٨٠ تاریخنده نوغایلرك حکمداری ایدی .

قاسم ، اژدرخان حکمداری ، ١٥٣٢ تاریخنده تاریخ میلادیسنده
برحیات ایدی .

عبدالرحمن ، ١٥٣٣ تاریخنده اژدرخان حکمداری ایدی .
١٥٤٢ تاریخنده برحیات ایدی .

امکورجی ، اژدرخان حکمداری ، ١٥٥١ تاریخنده برحیات
ایدی .

١٥٥٤ تاریخنده چار ایوان واسیلوویچ اژدرخانی محاصره
ایچون جنرال پروسقی‌یی کوندردی . شهر هجوم ایله ضبط
اولوندی . جنرال پروسقی طرفندن سوق ایدیلن ویاسه‌مسکی
امکورجی‌یی مغلوب ایتدی . اوده آزاقه قاچدی . چار دربیزی
اژدرخان خانی یاپدی . او تاریخدن صوکره بو مملکتده بعض

قاریشیقلقلر چیقدی . فقط ١٥٥٧ تاریخ میلادیسنده دربیز
فرار ایدنجه اژدرخان تمامیله چاره تابع اولدی . آرتق اژدرخان
حکومتی روس ایمپراطورلغنك برولایتی حالنه کلدی .

٥٦

تیموریلر

بو یکی موغول ایمپراطورلغنك مؤسسی اولان تیمورلنك
برلاس عشیرتندن ایدی . جنکیز خان کبی پرنسس آلانقوا
نسلندن ایدی . کندیسنك منشأنه ، ایلریلهمهسنه ، فتوحات
عظیمهسنه دائر متعدد محررلر برچوق تفصیلات ویرمشلردر .
ماوراءالنهر وتورکستاندن آناطولی‌یه قدر کیردی ، بوتون بو
واسع الکالری تحت انقیاده آلدی . فقط وفاتندن صوکره
خلفلری بورالرینی محافظه ایدهمدیلر . ماوراءالنهر ، خوراسان
وسائر ایران ولایتلریله اکتفایه مجبور اولدیلر . تیمورلنکك
تاریخ عظمت وشوکتی اولمق اوزره ٧٧١ هجری و ١٣٦٩
میلادی سنهسی کوستریلیور . بوحکمدارلر بربرلرینك مملکتلرینی
اوقدر استیلا ایتمشلردرکه دواملی برجدوللرینی تنظیم ایتمك
پك زوردر .

امیر قطب‌الدین تیمور کورکان صاحبقران یاخود تیمور-
لنك ، شعبانك اونده وفات ایتمشدر . ٣٦
سنه حکومت سورمشدر .　　　　٨٠٧　١٤٠٤

خليل سلطان بن ميران شاه بن تيمورلنك . تقريباً ٤
سنه‌لك برسلطنتدن صوكره خلع ايدلمشدر .

شاه رخ بهادر سلطان ، تيمورلنكك اوغليدر . ذی‌الحجه
آينده أولمشدر . ٨٥٠ ١٤٤٧

ملك‌السعيد اولوغ بك سلطان ، شاهرخك اوغليدر .
ماوراءالنهره صاحب اولمشدر . ٨٥٣ ١٤٤٩

عبداللطيف ميرزا ، اولوغ بكك اوغليدر . ٦ آی
حكومت ايتمشدر . ٨٥٤ ١٤٥٠

سلطان ابوالقاسم بابر ميرزا بن بايسنقر بن شاهرخ . ٨٦١ ١٤٥٦

ميرزا شاه محمد ، بابرك اوغليدر . خلع ايديلمشدر .

سلطان‌الملك ابو سعيد بن محمد ميران شاه . ٨٧٣ ١٤٦٨

سلطان مسعود ، ابو سعيدك اوغليدر . ٩٠٥ ١٤٩٩

خوراسان قولی

يادكار محمد بن محمد بن بايسنقر بن شاهرخ ، تختدن
محروم براقيلمشدر . ٨٧٥ ١٤٧٠

سلطان حسين ميرزا تيمورلنكك اوغلی عمر شيخك
حفيديدر . ٩١١ ١٥٠٥

بديع‌الزمان ، حسينك اوغليدر . ٩١٣ ١٥٠٧

توران ياخود سيبريا خانی اولان ابوالخيرك اوغلی شيبك ،
تيموريلرك ممالكنه كيردی واونلری حكومتدن محروم براقدی .
بديع‌الزمان ، اسماعيل صوفينك يانه ايرانه قاچدی .

٥٧

بابريلر ياخود بويوك موغوللر

ابوسعيدك وفاتندن صوكره اوغلی عمرشيخ اندكان الكاسنه

صاحب اولدی . ٨٩٩ هجری و ١٤٩٣ میلادی تاریخنه قدر بوراسنی ید تصرفنده بولوندیردی . او تاریخده اوغلی بابره براقدی . ٩٠٤ هجری و ١٤٩٨ میلادی تاریخنده ، شیبك خانه آرتق مقاومت کوستره‌مدیکندن بابر غزنه‌یه قاچدی ، اورادن هندستانه کچدی . بوکون بویوك موغول دییه یاد ایتدیکمز قوتلی ایمپراطورلغی تأسیس ایتدی .

میرزا بابر .	١٥٣٠
میرزا همایون محمد ، بابرك اوغلیدر .	١٥٥٢
ابوالفلح جلال‌الدین محمد اکبر ، همایونك اوغلیدر .	١٦٠٥
شاه سلیم نورالدین محمد جهانکیر ، اکبرك اوغلیدر .	١٦٢٧
سلطان قوروم شاه جهان ، جهانکیرك اوغلیدر .	١٦٥٨
محمد اورنك زیب ، قورومك اوغلیدر .	١٧٠٧
شاه محمد عالم ، اورنك زیبك اوغلیدر .	

بو حکمدارلر الآن هندستانده سلطنت ایتمکده‌درلر . ١٧٣٩ تاریخنده بو مملکتده محمد شاه حکمران ایدی . طماس قولی خان کندیسنی مغلوب ایده‌رك موغول ایمپراطوری اولدی . فقط صوکره برر ویرکو آلمقله اکتفا ایده‌رك محمد شاهی تکرار موغوللر تختنه اجلاس ایتدی .

٥٨

چونغ قارلر یاخود قالموق خانلری یاخود ألموتلر

ألموتلر یاخود قالموقلر خانلری بعضیلرینك تیمورلنك بعضیلر-

ینك جنكیز خان نسلندن دیه كوستردكلری تاتارلردر . تاتارستانده قالقالرك غربنده ، ایرتیش وایلی نهرلرینه دوغرو حوالیده ساكن اولورلر . باشلیجه اوچ قوله آیرلمشلردر : دسونغارلر ، قوشوتلر ، طورغودلر . الك قوتلیلری اولان برنجی قول ، قونتاییش عنوانی طاشییان برحكمداره تابعدر . بویوك اوردولر چیقارابیلیر . سائر بوتون تاتارلر كبی چادیر آلتنده یاشار . كاه صایصاق كولی طرفلرنده ، كاه ایلی نهری قربنده اقامت ایدر . بوقالموقلر ایمپراطورلغنك نه صورتله تشكل ایتدیكنی هیچ بر مورخ موضوع بحث ایتمیور . حتی یایدیغمز برچوق تحریاته رغماً بوحكمدارلرك برجدول اسامیسنی تنظیم ایتمك بزجه قابل اولامامشدر . جنكیز خانیلر چینك صاحبی اولدقلری زمان اداره ایتدكلری یرلرك برقسمی قونتاییشلرك حكومتنی تشكیل ایتمش اولاجقدر . صوكره جنكیز خانیلرك دیكر برقولنه عائد اولان كوچوك بخارایی‌ده ضبط ایتمشلردر . بو حكمدارلرك طاشیدقلری چونغ قار یاخود كیونغ قار كلمه‌سی شرق ایلی یاخود شرق جناحی معناسنی افاده ایدر . شرق مملكتلرینه حكم ایدن كیمسه دیمكدر . بوعصرك ابتدالرنده طورغودلر قونتاییشك ممالكنی ترك ایله آیوقی‌نك اداره‌سنده اولدقلری حالده كلوب اژدرخان صحراسنده یرلشدیلر وروسیه‌نك حمایه‌سنه كیردیلر . ایلی نهری قربنده ساكن اولان قالموق حكمدار-لری حقنده دسترس اولابیلدیكمز معلومات بروجه آتیدر :

اوشیرتو شەشینغ خان یاخود چەچنشان ، ١٦١٠ تاریخلرینە دوغرو حکمدار بولونیوردی .
باتور قونتاییش ، قارەقولانك اوغلیدر .
سنغا قونتاییش ، باتورك اوغلیدر . أولدیرلمشدر .
جهن ، لقبی قالدان باشتو خان .
بو اوچ حکمدار اوشیرتو ایله عینی زماندە بربرلرینی متعاقب حکمران اولمشلر . اوشیرتو ، باشتو خان طرفندن قتل ایدلمشدر .
تساهان آراپتان ، لقبی اردنی زوردکتو باتور قونتاییش ، ١٧٢٢ تاریخندە حکمدار بولونیوردی . سنغا قونتاییشك اوغلی ایدی . ١٧٢٧ دە وفات ایتمشدر .
قالدان تسەرین ، تساهان آراپتانك اوغلیدر . ١٧٣٠ تاریخلرندە حکمدار بولونیوردی .

بوحکمدارلر الآن تاتارستاندە حکمران بولونمقدەدرلر . قوشوت قالموقلرینە کلنجە ، بونلر تانغوت حکومتنی اشغال ایدیورلر و دالای لامانك تبعەسی بولونیورلر . دالای لاما اونلری ادارە ایچون علی العادە ایکی خان تعیین ایدر .

تاتارستانك سائر کوچوك حکومتلری

٥٩

اوسیون قراللغی

ایلی نهری بویندە و جوار حوالیدە اقامت ایدن قوملر حقندە چین مورخلرینك کتابلرندە پك ناقص معلوماتە تصادف ایدیلمکدەدر . بونلرك پایتختلری یاخود باشلیجە قرارکاهلری

بونهر ساحلنده ایدی ، بوکون همان هارقاس قصبه‌سنك بولوندیغی موقعده ایدی . عن اصل چینك غرب حدودلرندن کلمشلردی. سائر تاتار قوملرینك عینی اخلاق وعاداتنه مالکدرلر. پك جسوردرلر . فقط حیله‌کار ، خسیس و خیرسزدرلر . شرق جهتلرنده هونلرله ، جنوبده کوچوك بخارا ایله ، غربده قایچاق وماوراءالنهر ایله قومشو ایدیلر . بوممالکتك حکمداری یوزسکسان سکز بیك سکز یوزعسکر چیقارابیلیردی . تاقوئن می یعنی بویوك قوئن می عنوانی آلیردی . بوایمپراطورلق قبل‌المیلاد ١٧٤ تاریخنده باشلامش کبی کورونیور . فقط قبل‌المیلاد ١٠٥ تاریخنه قدر سلطنت ایدن حکمدارلرك اسامیسی مجهولدر .

اوسیونلرك بربویوك قوئن‌می سی قبل‌المیلاد ١٠٥ تاریخنده وفات ایدر .

قیون سیومی ، لقبی چین تسه‌ئو ، بویوك قوئن‌می‌نك اوغلیدر .

اونغ قوئه‌ی‌می ، قیون سیومی‌نك عموجه زاده‌سیدر . عنوانی فی‌وام‌در . قبل‌المیلاد ٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر .

تی‌می ، قیون سیومی‌نك اوغلیدر . قوآم وام عنوانی طاشیر .

یوئن قوئه‌ی‌می ، فی‌وامك اوغلیدر .

عینی زمانده اوتسیه‌ئومی نامنده برقوئن‌می حکومت سوریبوردی .

تسوسومی ، یوئن قوئه‌ی‌می نسلندندر .

اوچه‌می ، میلاددن ایکی سنه اول حکمران اولیوردی .

بوحکمداردن صوکره آرتق تاتارستانده پرلشن ژه‌ئوژنلر زمانه کلنجه‌یه قدر اوسیونلردن بحث ایدلدیکی یوقدر . ژه‌ئوژنلر اوسیونلرك مملکتنه دائمی آقینلر یاپیورلر و اونلری

باشقه طرفلرده اقامتگاه آرامغه مجبور ایدییورلردی . اوسیونلر غرب طرفنه ، کوچوك بخارایی ماوراءالنهردن آییران داغلره دوغرو چکیلدیلر .

٦٠

ایغور قراللغی

ایغورلر نام دیگرله اویغورلر قدیماً یعنی میلاد عیسادن براز اول باشلیجه ایکی عشیرته منقسم ایدیلر . بونلر اولدقجه مهم ایکی قراللق تشکیل ایدییورلردی . که هونلره که چینلیلره تابع بولونیورلردی . برنجیلره اون اویغورلر یعنی اون نهر اویغورلری دییورلردی . چونکه بومملکتده اون نهر واردی . ایکنجیلرهده عینی سببدن طولایی دوقوزاویغورلر نامی ویریلمکده ایدی . چینلیلر بو ایکنجی اویغورلره هه‌ئوچه‌سو یعنی ایکنجی چه‌سولر وبرنجیلرهده تسیه‌ن‌چه‌سو یعنی برنجی چه‌سولر دییورلردی . ابتدا بوایکی عشیرت تك برحکمدار طرفندن اداره ایدیلیوردی . صوکره آرالرینه نفاق کیردیگی ایچون هربری آیری برحکمدار انتخاب ایتدی . اون اویغورلرك حکمداری ایل ایتار ، دوقوز اویغورلر حکمداری‌ده ایل ایرکین عنوانی طاشیوردی .

دوقوز اویغورلرك حکمدارلری

پو ، هانلر ایمپراطوری ووتی ایله معاصر ایدی ، قبل‌المیلاد ١٤٠ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

اوقوئه‌ی ، بوکا خلف اولمشدر .

سوی تی ، ٩٦ تاریخ میلادیسنده حکمران ایدی . ایرته‌سی سنه خلع اولونمشدر .

نوم قی ، بوکا خلف اولمشدر .

قیون تسیه‌ئو ، ١٢٠ تاریخنده حکمران ایدی . ١٢٥ تاریخنده أولدیرلمشدر .

قیانه‌نو ، اوغلیدر . کندیسنه خلف اولمشدر .

اولونو ، ١٥٥ تاریخنده خلع ایدیلمشدر . بواسم ایل ایتار اسمنه پك بکزه‌یور .

پی‌قیون .

اولوتو تکرار تخته چیقارلمشدر .

خلفلری مجهولدر . صوکره‌لری بو مملکت ٣٠١ تاریخ میلادیسنده حکمران اولمغه باشلایان ایللك له‌آملرك تحت اداره‌سنه کچدی . صوکره په له آملر یعنی شمالی له‌آملر اوراده یرلشدیلر . اونلری ژه‌ئوژنلر بورادن طرد ایتدیلر . بونك اوزرینه متعدد اویغور عشیرتلری دها اوزاق مملکتلره چکیلدیلر . بعضیلری اوروپا اراضیسنه کیردیلر .

٤٦٠ تاریخنده ، په له آملر سلاله‌سندن طورفانده یاخود ایغور الکاسنده یرلشمش اولان غان چه‌ئویی مغلوب ایدن ژه‌ئوژه‌ن تاتارلری ایمپراطوری چولو خان بوقراللغی قان په‌چه‌ئویه ویردی .

٤٨١ قان په‌چه‌ئو .

ئی‌چینغ ، یوقاریکینك اوغلیدر . یکنی طرفندن قتل ایدیلمشدر.

یرینه یکنی کچمشدر .

شه‌ئو قوئه‌ی ، بونی قائوچه‌لر أولدیرمشلردر . بو قراللغی
چانغ میمه ویردیلر .
چانغ میم ، تبعه‌سی طرفندن قتل ایدیلمشدر . ماژو قرال
اولمشدر .

٤٩٧ ماژو .

٥٢٨ قیوهی .

قیوقیه‌ن ، قیوهی‌نك اوغلیدر . چینلیلر برمدت چین ایله هیچ
رابطه‌سز قالدیلر .

٦٢٣ قیوپه‌یا ، ٦٠٦ تاریخنده حکمران بولونیوردی .

ون‌تای ، قیوپه‌یانك اوغلیدر . ٦٣٩ تاریخنده حکمران ایدی .

آسولان هان ، ٩٢١ تاریخنده حکمران بولونیوردی .

٦١

شاچه‌ئو قراللغی

تاملر سلالهٔ ایمپراطوریه‌سنك صوكلرینه دوغرو یونغ ئی
چائو چولده لوپ کولی قربنده شاچه‌ئوده یرلشدی . عائله‌سی
له‌آملر سلاله‌سی زمانلرینه قدر پایدار اولدی . بو منقرض
اولدقدن صوکره اهالی قرال عنوانی ئی‌قینه ویردیلر .

ئی‌قین .
یوئن چونغ ، ئی‌قینك اوغلیدر . ٩٦١ تاریخنده حکمران ایدی .
ین‌لو ، یوئن‌چونغك اوغلیدر . ١٠٠٢ تاریخنده أولدیرلمشدر .
تسونغ شه‌ئو اوکا خلف اولمشدر . ١٠١٤ تاریخنده أولمشدر .
هیه‌ن شون ، یوقاریکینك اوغلیدر . خیتانلر طرفندن تحت
تابعیته آلنمشدر .

٦٢

کاشغر ، یرکند ، خوتن ، آق صو شهرلریله سائرلری قدیماً ، دها هونلر زمانندن بری ، سویله‌دیکمز وجهله ، آیری آیری قراللقلر تشکیل ایدییورلردی . فقط بورالرده حکومت ایدن کیمسه‌لرك اسملرینه نادراً وقوف پیدا ایدیله‌بیلیور . منتظم برجدول تنظیم ایتمك نجه قابل اولامادی . تاریخ کتابلرنده بوسویلدیکم اسامی شونلردن عبارتدر :

یوتیه‌ن یاخود خوتن قراللغی

یواین ، شرقی هانلر زماننده ، ٥٥ تاریخ میلادیسنده حکومت ایدییوردی . شائوچه یاخود یرکند قرالی طرفندن مغلوب ایدیلمشدر.

قیوته یاخود قیون‌ته ، شائوچه قرالی طرفندن تخته چیقارلمشدر .

هیه‌ئوموبا ، اوردو قوماندانیدر ، قراللغی اعلان ایتمشدر .

قوآم‌ته ، یوقاریکینك یکنیدر . شائوچه‌لره تابع اولمشدر .

فانغ تسیه‌ن ، ١٣١ تاریخلرنده حکمدار بولونیوردی .

قیه‌ن سو ، ١٤٥ « « «

قان قوئه ، قیه‌ن سونك اوغلیدر .

خلفلرینك اسامیسی مجهولدر .

فوتوسین ، تورکلر ذی‌قدرت اولدیغی زمانده حکمدار بولونیوردی . اونلره تابع اولدی .

قیم ، فوتوسینك اوغلیدر .

غوئه‌ی ووئه‌ی فوسوچن ، قیمك اوغلیدر .

فوتوتا ، یوقاریکینه خلف اولمشدر .

قوئه‌ی ، « « «

شیم .

. . . .

ی شیم تیه‌ن ، ۹٦٤ تاریخنده حکمدار بولونیوردی .

شائوچه یاخود یرکند قراللغی

وان نیه‌ن ، هانلر دورنده سیوئن نی ایله معاصر ایدی . یعنی
قبل‌المیلاد ۷٤ تاریخلرنده حکمدار بولونیوردی .
هوتو چینغ ، قبل‌المیلاد ٦٦ تاریخنده چینلیلر طرفندن أولدیرلمشدر.
ین ، لقبی چونغ وو وام در . قبل‌المیلاد ٥٥ تاریخنده أولمشدر.
قام ، ین‌لك اوغلیدر . سیوئن چینغ وامك اوغلیدر . ۳٤ تاریخ
میلادیسنده أولمشدر .
هیه‌ن ، قامك قاردشیدر . ٦١ تاریخنده خوتن قرالی حکومتنی
الندن آلمشدر . پوتیو چینغ ، هیه‌ن‌لك اوغلیدر .
تسی‌لی .
۸٦ تاریخ میلادیسنده چین اوردولری قوماندانی پان چائو بو
مملکتی تحت انقیاده آلمشدر .

سوله یاخود کاشغر قراللغی

چینغ ، ۷۳ تاریخنده قیو تسو قرالی قیه‌ن طرفندن أولدیرلمشدر .
ته‌ئوتی ، یرینه کچمشدر . پان چائویه مغلوب اولدی .
چونغ ، چینغ‌لك یکنیدر . پان چائو طرفندن قتل ایدیلمشدر .
غان قوئه ، ۱۱۰ تاریخ میلادیسنده حکومت ایدییوردی .
قوئه‌ی سی ، یرینه کچمشدر . یوئه‌ی شی طرفندن خلع ایدلمشدر.
چینغ پوئون ، ۱۲۷ و ۱۳۳ تاریخنده حکمدار ایدی .
هوته یاخود شوته ، بوکا خلف اولمشدر .
تورکلر زماننده بو مملکت قراللری عائله‌سنه یوئه‌ی شی
دنیلیوردی . قراللر آموچی عنوانی حائز ایدیلر .

روسیه غران دوقلری

٦٣

ایلك سلاله

کیه‌ف دوقلری

بو حکمدارلرك بحر خزر جوارلری ایله قریمده حکمران اولان تاتارلر ایله غایت یقیندن مناسباتده بولونمالری بوراده اونلرك تاریخلرندن معلومات ویرمکه بنی مجبور ایدییور . قاپچاق خانلری تاریخنده برچوق غران‌دوق اسملرینه تصادف ایدیلیرکه بزجه مجهولدرلر . المزده‌کی جدوللرك هیچ برنده بو اسملر یوقدر . بناءً علیه بوتون تاتارستان خانلرندن صوکره اونلری‌ده علاوه ایدییورم . شیمدی روس غران دوقلری اونلرك حکمداری کبی تلقی ایدیله‌بیلیرلر . بولیسته‌دن آکلاشیلاجقدرکه شیمدی‌یه قدر نشر ایدیلمش اولانلر پك ناقصدرلر . بو لیسته مملکتك تاریخلرندن استخراج ایدیلمشدر . موسیو « دو لیل l'Isle » بکا بونك مفصل برپارچه‌سنی تودیع ایتمشدر .

٨٧٩ روریق ، ١٧ سنه تختده قالمشدر .

ایغور ، روریقك اوغلیدر . اوله‌غك تحت وصایتنده حکمران اولمشدر . زمان حکومتنده هونغروالر کیه‌فه کله‌رك اورادن هونغری (ماجارستان) قطعه‌سنه کیردیلر . روسلرك تاریخنه کوره ٦٤٢٣ سنه‌سنده پچنکلر ایلك دفعه اوله‌رق روسیه‌یه کیرمشلردر .

ایغور قتل ایدیلمشدر . ٩٤٥

سویاتوسلاو ، ایغورك اوغلی ، کندیسنه خلف اولمشدر .
والده‌سی اولغا وصایت ایتمشدر . اولغا استانبولده
واقتیز ایدیلمشدر .
٦٤٧٦ تاریخنده پچنکلر ، قرالاغك پایتختی اولان
کیه‌فی محاصره ایتمشلردر. ٢٨ سنه حکومتدن صوکره
وفات ایتمشدر . ٩٧٢

یاروپالق .

یاروسلاو ، ولادیمیرك اوغلیدر . ٢٠ شباطده أولمشدر . ١٠٥٤

ایزیاسلاو ، یاروسلاوك اوغلیدر .

وسسلاو ١٠٦٩

ایزیاسلاو ١٠٧٨

وسه‌وولوو ١٠٩٣

میشل سویاتوپالق ١١١٣

ولادیمیر ١١٢٥

مستیسلاو ١١٣٠

یاروپولق ١١٣٨

ویاچسلاو

وزه وولوو ١١٤٦

ایغور

ایزیاسلاو ١١٤٩

ژورژدوسوسدال ١١٥٠

ایزیاسلاو ، تکرار اجلاس اولنمشدر . ١١٥١

ویاچسلاو ١١٥٥

ایزیاسلاو ١١٥٦

ژورژ ١١٥٧

ایزیاسلاو ، کیه‌فده تکرار تخته چیقمشدر . ١١٥٩

مستيسلاو	١١٦٩
غليه‌ب	١١٧٢
رومانوس	١١٧٤
سوياتوسلاو	١١٩٤
روريق	١٢٠٢
اينغوار	١٢٠٣
روريق ، كيه‌فده تكرار تخته چيقمشدر .	١٢٠٤
روتيسلاو	١٢٠٦
روريق ، تكرار تخته چيقمشدر .	
وسه‌وولوو	١٢١٢
مستيسلاو	١٢٢٣
ولاديمير	

روسلرك ٦٧٤٤ تاريخنده تاتارلر ايلك دفعه اوله‌رق روسيه‌يه آقين ياپمشلردر . ٦٧٤٨ تاريخنده قناز ميشل دوقلرك سفيرلريني أولديره‌رك مجارستانه قاچمشدر . بونك اوزرينه مستيسلاوك اوغلى قناز روتيسلاو كيه‌فى ضبط ايدر . فقط رومانوسك اوغلى دانيه‌ل كنديسنى كيه‌فدن طرد ايليه‌رك شهرى تاتارلره قارشى مدافعه ايتمك اوزره دمه‌تربوسه ويرير . مع مافيه بو تدبير باتو خانك كيه‌فى ضبط ايتمه‌سنه مانع اولامامشدر . بو صورتله بو پرنسلك منقرض اولمشدر .

ايكنجى سلاله

ولاديمير غران دوقلرى كه مؤخراً روسيه چارلرى دنيلمشدر .

ميشل ، ژورژك اوغليدر .	١١٧٥
ياروپولق	١١٧٦
ميشل ، تكرار تخته چيقمشدر .	١١٧٧
وسه‌وولوو	١٢١٢

ژورژ ١٢١٧

قونستانتين

ژورژ ، تكرار جلوس ايتمشدر .

٦٧٤٤ تاريخنده تاتارلر روسيه‌يه كيرمشلردر . باتو خان رزانى ضبط ايتمشدر . فقط عودتندن صوكره ياروسلاو ولاديمير شهرينى استرداد ايدر .

ياروسلاو ١٢٤٦

سوياتوسلاو

آلكساندر ١٢٦٣

ياروسلاو ، ياروسلاوك اوغليدر . تاتارلر طرفندن غران‌دوق ياپيلمشدر . يدى سنه حكومت سورمشدر . ١٢٧١

واسل ١٢٧٦

دهمه‌تريوس . واسيلك وفاتندن صوكره نوووغورودى اله كچيرمشدر . ديكر روس پرنسلرى ايسه تاتارستان خانلرينك سراينه كيتمشلردر .

٦٧٨٩ تاريخنده برادرى آندره خاندن غران دوق عنوانى استحصال ايدر . فقط كنديسندن اول بو عنوانى آلمش اولان دهمه‌تريوسى طرده موفق او-لامامشدر . بوندن دولايى ايكى قاردش آراسنده حرب ظهور ايتمشسه‌ده ٧٦٩٢ تاريخنده اوزلاشمشلردر .

٦٨٠١ تاريخنده غران‌دوق دهمه‌تريوس ايله برادرى آندره تكرار مخاصماته باشلامشلردر . آندره تاتا-رستان خانه شكايتده بولوندى . خان كنديسنه عسكر ويردى . بونكله متعدد شهرلرى ضبط ايتدى . فقط ايرته‌سى سنه دهمه‌تريوس أولنجه برادرى آندره اوكا خلف اولدى . دهمه‌تريوس پره‌ياسلاوه دفن ايديلدى . ١٢٩٤

آندره ١٣٠٤

میشل . تاتارلر طرفندن غران دوق نصب ایدلمشدر . فقط
صوکره خانك سراینده قتل اولونمشدر . ١٣١٨

ژورژ ، تاتارلر طرفندن غران دوق تعیین اولونمشدر. ٦٨٣٣
تاریخنده خانك سراینده دەمەتریوس طرفندن کیز-
لیجه أولدیرلمشـدر . دەمەتریوس‌ده خانك امریله
قتل اولونمشدر . ١٣٢٦

ایوان ١٣٤١

سـیمه‌ئون . تاتارلر طرفندن ولادیمیر غران دوقه‌سی تعیین
ایدیلمشدر . ١٣٥٣

ایوان . ایوانك اوغلیدر. تاتارلرطرفندن غران دوق یاپلمشدر. ١٣٥٩

دەمەتریوس ، تاتارلر طرفندن غران دوق یاپلمشدر . خلع
ایدیلمشدر . ١٣٦٢

دەمەتریوس ، ایوانك اوغلیدر . تاتارلر طرفندن غران‌دوق
یاپلمشدر . طرد ایدیلمشدر . ١٣٦٣

دەمەتریوس ، قونستانتینك اوغلیدر . ولادیمیری اسـترداد
ایله غران دوق عنوانی آلیر . فقط ایرته‌سی سنه
اوغلی دەمەتریوسه تسلیم اولمشدر . ١٣٦٤

دەمەتریوس ، تکرار جلوس ایتمشدر . تاتارلر ٦٨٧٨ تا-
ریخنـده غران دوقلغی آلکساندرك اوغلی میشـله
ویرمشلردر . بویکی غران دوق دەمەتریوسی طردده
موفق اولامادی ، خان سراینه عودت ایتدی .
غران دوق دەمەتریوس‌ده خانك سراینه کیتدی
ونهایت تاتارلر طرفندن غران دوق اوله‌رق طانندی . ١٣٨٩

واسیل ، تاتارلر طرفندن غران دوق یاپلمشدر . ١٤٢٥

واسیل ، واسیلك اوغلیدر . کرك بوکرك دەمەتریوسك اوغلی
ژورژ ، غران دوقلغی الده ایتمك ایچون تاتار سراینه

کیتدیلر . تاتارلر واسیلی غران دوق یاپدیلر ٦٩٤٢ تاریخنده ژورژ اونك الندن غران دوقلغی آلدی .

ژورژ ، دهمه‌تریوسك اوغلیدر .	١٤٣٤
واسیل ، ژورژك اوغلیدر .	
واسیل ، واسیلك اوغلیدر .	١٤٦٢
ایوان ، واسیلك اوغلیدر .	١٥٠٦
واسیل ، ایوانك اوغلیدر .	١٥٣٤
ایوان ، واسیلك اوغلیدر . ٧٠٥٥ تاریخنده چار عنوانیله یاد ایدیلمکه باشلامشدر .	١٥٨٤
تهٔودور ، ایوانك اوغلیدر .	١٩٥٨
بوریس ، غودونوو	١٦٠٥
تهٔودور	
واسیل ایوان چویسکی	١٦١٠
ولادیسلاو ، لهستان قرالی . لهلیلر طرد ایدیله‌رك تهٔودورك اوغلی میشل انتخاب ایدیلیر .	١٦١٣
میشل .	١٦٤٥
آلکسی ، میشلك اوغلیدر .	١٦٧٦
تهٔودور ، آلکسینك اوغلیدر .	١٦٨٢
پیه‌ر وایوان ، آلکسینك اوغللریدر . ایکیسی بردن حکومت ایدرلر . ایوانك وفاتی :	١٦٩٦
بویوك پترو دنیلن برنجی پیه‌ر یالکز باشنه حکمران اولور . ٢٨ شباطده وفات ایتمشدر .	١٧٢٥
قاترین آلکسیوفنا ، بویوك پترونك زوجه‌سیدر .	١٧٢٦
پیه‌ر آلکسیوویچ ، بویوك پترونك طوروننیدر .	١٧٣٠
آن ایوانوونا ، ایوانك قیزیدر .	١٧٤٠
اوچنجی ایوان ، آنك اوغلیدر . خلع ایدلمشدر .	١٧٤١
الیزابت پترو ونا ، بویوك پترونك قیزیدر . الیوم حکمران اولمقده‌در .	

اثرك نهايتنه محررك قيد ايتديكي علاوه‌لر :

قونيه سلجوقيلري فصلنه

بو سلجوقيلرك انقراضندن صوكره برچوق امرا آناطولي‌يي ضبط ايتديلر . فقط بونلرك اساميسني اوكرنمك بزجه قابل اولامادي . يالكز دسترس اولابيلدكلرمزك اسملريني ذكر ومحافظه ايده‌جكز :

خضر ، ابن دندار ابن ياخود اخ يونس . آناطولي حكمداري ايدي .

ذكريا - يونسك كوله‌سي - قاره حصاري ضبط ايله اوراده بر حكومت تأسيس ايتدي .

صان ياخود آصان - كه عثمان ايله عيني آدمدر - بروسه حكمداري اولدي . يرينه اوغلي اورخان كچدي .

امير خان ياخود امور خان . ابن قره‌سي ياخود قاراشي ، آقساره Aksara حكمداري ايدي .

امير خانك قارداشي يخشي مرمره حكمداري ايدي .

صاروخان مغنيسا حكمداري ايدي .

صاروخانك قارداشي علي پاشا ازنيق حكمداري ايدي .

منتشانك اوغلي اورخان فوكه حكمداري ايدي .

سليمان پاشا قسطموني حكمداري ايدي . يرينه اوغلي ابراهيم شاه كچدي .

مرادالدين حمزه قاويه Couïa حكمدارى ايدى .
آيدينك اوغلى محمد بركى Troki حكمدارى ايدى .
غاد شاهرك اوغلى كرميان كوتاهيه حكمدارى ايدى .
قاضى ابوالفتح برهان‌الدين احمد سيواس حكمدارى ايدى . ٧٩٨ هجرى و ١٣٩٥ ميلادى تاريخنده وفات ايتدى . اونك اوزرينه بايزيد بو شهرى ضبط ايله‌دى .
قرمان ، قرمان الكاسى حكمدارى ايدى . قونيه سلطانى علاءالدين كيقباد نسلندن كلديكنى سويليوردى .
٧٨٣ هجرى و ١٣٨١ ميلادى تاريخنده اوغللرندن ياخود طورونلرندن امير علاءالدين نامنده برى حكمران اوليوردى .

ارتقى‌لره دائر

ماردين و ميافارقين ارتقيلرينك صوكنده بو حكمدارلرك مملكتلرى صلاح‌الدين احفادينك النه كچديكنى ظن ايتديكمى سويله‌مشدم . چونكه كنديلرندن اثر كوره‌ميوردم . فقط ابوالمحاسن بعضيلرينى ذكر ايديوركه بورايه نقل ايدييورم :
منصور نجم‌الدين غازى ـ كه كنديسندن بحث ايتمشدم ـ ٧١٢ هجرى و ١٣١٢ ميلادى تاريخنده ، ربيع‌الآخرك ٩ نده ، ٢٠ سنه سورن بر سلطنتدن صوكره ٧٠ ياشنده وفات ايلمشدر .
ملك‌العادل ابن منصور آنجق ١٧ كون حكومت ايتدكدن صوكره خلع اولونمشدر .
ماردين حكمدارى ملك‌الصالح ابن منصور ٥٤ سنه حكومتدن صوكره ٧٦٥ هجرى و ١٣٦٣ ميلادى تاريخنده وفات ايتمشدر .
ملك‌المنصور احمد ابن صالح ، ٣ سنه حكومتدن صوكره ٧٦٩ هجرى و ١٣٦٧ ميلادى تاريخنده وفات ايتمشدر .

ملك الصالح محمود ابن منصور درت آی حکمران اولمشدر .
ملك المظفر فخر الدین داود ابن صالح ٧٧٨ هجری و ١٣٧٦ میلادی تاریخنده وفات ایلمشدر .
ملك الظاهر مجد الدین عیسا ابن داود . ٧٨٣ هجری و ١٣٨١ میلادی تاریخنده الآن حکمران ایدی .
ملك السعید شمس الدین ایلغازی ابن مظفر ٣ سنه حکومتدن صوکره ٧٩٥ هجری و ١٣٩٢ میلادی تاریخنده وفات ایتمشدر .
ملك المنصور نجم الدین غازی که سعیدك برادریدر .

قاره قویونلی تورکمنلری فصلنه

موصل حکمداری قاره محمد ٧٩١ هجری و ١٣٨٩ میلادی تاریخنده وفات ایتمشدر .
قاره محمدك اوغلی وخلفی اولان قاره یوسف ٨٢٣ هجری و ١٤٢٠ میلادی تاریخنده ، ذی القعده نك ٢٤ نجی کونی وفات ایتمشدر .

قاپچاق خانلری فصلنه

قیلدی بکدن صوکره مامای قاپچاق ایمپراطورلنی نائب حکومتی اولدی و ٧٨٢ هجری و ١٣٨٠ میلادی تاریخنده وفات ایتدی .

اعتذار

بعضی اسامیٔ خاصه‌ده قالان یاکلشلقلری تصحیح ایدییورز :

برنجی جلد

صحیفه	یاکلش	دوغرو
١٦٣	میرقند	میرخوند
١٦٤	سم	سام
١٦٥	حارس	خزر
١٦٥	خوسار	خزر
١٦٦	مانیناق	منسك
١٦٦	زوین	چین
٦٦٦	قاماری	کماری
١٦٦	بەساس	برطاس
١٦٦	غاز	غز
١٦٧	توناق	توتوك
١٦٧	برزازار	برسجار
١٦٧	زاقال	جنکل
١٦٨	قایوق	کیوك
١٦٨	میرقند	میرخوند
١٦٩	یالنزه خان	یلنجه خان
١٦٩	اتته‌له خان	آتلی خان
١٧٠	آتایسیر خان	آتسز خان

صحیفه	یاکلش	دوغرو
١٧٠	قورا خان	قرا خان
١٧٠	آواز خان	اوز خان
١٧٠	قووار خان	کوز خان
١٧٠	قاروان خان	کور خان
١٧٢	آیماق	اویماق
١٧٢	قاللاتلر	قالاجلر
١٧٥	آندیشان	اندجان
١٧٥	خور	غور
١٧٦	قایومارات	کیومرث
١٧٦	قوق خان	کوك خان
١٧٦	تاغ خان	طاغ خان
١٧٦	زنکیس خان	تنکیز خان
١٧٦	قژی	قایی
١٧٦	بایان	بایات
١٧٦	آلقادولی	آلقااولی
١٧٦	قارەیولی	قرااولی
١٧٦	یانیر	یاپرلی
١٧٦	دوغار	دوکر
١٧٦	بکدالی	بکدلی
١٧٦	باژندر	بایندر
١٧٦	بازینا	بجنك
١٧٦	زیولدور	جاولدر
١٧٧	زانجی	چینی
١٧٧	ایمار	ایمور
١٧٧	اوسغار	اوزەکیر
١٧٧	زنکیس خان	تنکیز خان

صحیفه	یاکلش	دوغرو
١٧٧	بایدوس	بوکدوز
١٧٧	آووا	اوا
١٧٧	قانەق	ق.ق

ایکنجی جلد

صحیفه	یاکلش	دوغرو
٢٦٦	ناغوس	نکوز
٢٦٧	قایاس	قیات
٢٦٧	ناغوس ، ناغوسلر	نکوز ، نکوزلر
٢٦٨	برتەزنا	برتەجنە
٢٦٩	«	«
٢٦٩	قاوایدیل	قوس دل
٢٦٩	بیزین قایان	بچین قایان
٢٦٩	قیپزی مرغان	قچی مرکان
٢٦٩	منقوآزین بوریل	منکواجین بوره
٢٧٠	«	«
٢٧٠	بوقبندون	بوکەندون
٢٧٠	سیمسوزی	سامساوجی
٢٧٠	دەژون باران	دەبون بایان
٢٧٠	آلان قاوا	آلانقوا
٢٧٤	«	«
٢٧٤	بوقوم قاتاغون	بوقون قیقین
٢٧٤	قاتاغون	قیقین
٢٧٤	بوسقین زالزی	بوسقین ساجی
٢٧٤	زالزاتلر	ساجیوتلر
٢٧٤	بوزنکیر موغاق	بوزنجر مونقاق

صحیفه	یاکلش	دوغرو
٢٧٤	توشا	بوقا
٢٧٤	باسیقار	بایسنغر
٢٧٤	هورمالانقوم	جرقه لنکوم
٢٧٤	زاپزین	جارجین
٢٧٤	بایزوج	تایجوت
٢٧٤	قدون	سروقد
٢٧٤	زیپزوت	سجیوت
٢٧٥	هور مالانقوم	جرقه لنکوم
٢٧٥	قودەزەنا	قاودوجنه
٢٧٥	اولدزین زەنا	اولکجین جنه
٢٧٥	زناس	چناس
٢٧٥	ناغوسلر باسیقار	نکوزلر بایسنقر
٢٧٥	تومانا	تومنه
٢٧٥	نیزون	نیزون
٢٨١	تومانا	تومنه
٢٨١	زارسو	چارسو
٢٨١	بوتاقین	بوتکین
٢٨١	سامتازون	سمکجون
٢٨١	قابول خان	قبل خان
٢٨١	قازولی	قاجولی
٢٨١	ژەدمزی برلاس	ایردمجی برلاس
٢٨١	اودوربازان	اردوبایان
٢٨١	قاژوم	قاجوم
٢٨١	بالزار	بالجار
٢٨١	اوئیولوت	اوئولیوت
٢٨٢	اولزینغان	اولجینغان

صحیفه	یا کلش	دوغرو
٢٨٢	باسوت	یاسسوت
٢٨٢	قابول	قبل
٥٠٩_٥٠٥	پاتزیناسلر	پچنکلر

اوچنجی جلد

صحیفه	یا کلش	دوغرو
٥٢	عشقام	اشکم
٥٢	ایللك	ایلك
٥٢	بالاسغون	بلاساغون
٥٣	«	«
٥٣	تاراس	طراز
٥٣	سمژور	سیمجور
٥٤	ایللیك	ایلك
٥٥	«	«
٥٥	بالاسغون	بلاساغون
٥٥	ابوالفراج	ابوالفرج
٥٦	مانغو	منکو
٦٨	باغارغار	تغزغز (دوقوزاوغوز)
٧١	تاغازغاز	تغزغز «
٢٠٣	خایطه	خطا
٢٠٣	قره خایطه	قرا خطا
٢٠٣	کورجستان	غرشستان
٢٠٤	قوبه شاه	قوبان شاه
٢٠٤	تاباسران	طبرسران
٢٠٤	شامقال	شمخال
٢٠٤	خایطه	خطا
٢٢٨	ابی فیطرس	ابی فطرس

صحیفه	یاکلش	دوغرو
٢٣٥	طنج	طغیج
٢٤٤	«	«
٢٤٤	بن خلیقان	ابن خلکان
٢٤٦	بن شونه	ابن شحنه
٢٤٦	اینخشید	اخشید
٢٤٧	«	«
٢٤٨	«	«
٢٤٩	«	«
٢٥٠	«	«
٢٥١	«	«
٢٥٢	«	«
٢٦٦	بن شونه	ابن شخنه [*]
٢٨١	ابوالفراج	ابوالفرج [*]
٢٨٣	تاماس قولی خان	طهماس قولی خان
٤٠٩	سنجار	سنجر

دردنجی جلد

صحیفه	یاکلش	دوغرو
٢٢٤	الدین انز	معین الدین انز
٤٣٤	عیاض	آیاز
٤٣٤	آنیبانج	اینانج
٤٥٩	انبانج	اینانج
٤٦١	«	«
٥٠٣	حاحنین	کاختین [کاخته]

[*] بو یاکلش متعدد یرلرده تکرر ایتمشدر . آیریجه تصریحنه لزوم کورمیورز .

فهرست

صوك